

BEGROTING 2025

BEGROTING 2025

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	5
Vitaal en Sociaal Breda.....	19
Ondernemend Breda	55
Duurzaam wonen in Breda	85
Basis op Orde in Breda.....	109
Organisatie en financiën van Breda.....	139
Paragrafen	153
Financiële begroting 2025.....	227
Bijlagen	255
Klimaatbegroting	285

INLEIDING

Inleiding Bredase Begroting 2025

Groei vraagt om keuzes

Breda is een bruisende stad waar mensen graag wonen, werken, ondernemen en recreëren. Met hoogstedelijke ontwikkelingen en een innovatieve economie biedt Breda volop kansen om je thuis te voelen, een gezin te stichten, een bedrijf op te richten of om te genieten van ons cultureel aanbod, onze binnenstad en onze natuur. Breda heeft naast de hoogstedelijkheid ook karakteristieke, gemoedelijke en veerkrachtige dorpen en wijken.

Toch staan we voor een flinke uitdaging. Net als alle andere gemeenten ontvangt Breda aanzienlijk minder middelen van het Rijk voor het uitvoeren van belangrijke taken. Het Rijk heeft aangekondigd ongeveer € 3 miljard op het gemeentefonds te gaan bezuinigen. Dat betekent voor Breda dat we vanaf 2026 ongeveer € 30 miljoen minder inkomsten krijgen. Naast deze financiële onzekerheden kampen we met de gevolgen van onder andere vergrijzing, schaarste op het elektriciteitsnet, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt, beperkte stikstofruimte en stijgende prijzen van goederen en diensten. Dit alles maakt dat het college niet ontkomt aan het maken van scherpe keuzes, zodat Breda op langere termijn herkenbaar, relevant en aantrekkelijk blijft.

In de kadernota 2024 staat welke richtinggevende keuzes we maken om tot een evenwichtige begroting te komen. We begroten realistisch. We focussen op wat wel kan, langs de principes van rechtvaardigheid en wederkerigheid. We begroten realistisch om financieel verantwoord te kunnen blijven groeien. En we begroten realistisch, omdat we willen blijven investeren in onze groeiende stad en dorpen. Door de gemaakte keuzes uit te voeren, kunnen we blijven bouwen aan de toekomst van een groene, gastvrije en grenzeloze stad.

We verminderen bepaalde uitgaven en verhogen een deel van onze inkomsten. Dit vraagt ons niet alleen om onze beperkte middelen soms anders te besteden, maar ook om meer in te zetten op zelfredzaamheid van onze inwoners en ondernemers. Dat doet soms pijn en daar sluiten we onze ogen niet voor. De gevolgen van deze bezuinigingen gaan Bredanaars merken in onze stad en in hun portemonnee. Tegelijkertijd zijn deze keuzes noodzakelijk om Breda ook in de toekomst leefbaar te houden. We zijn ons ervan bewust dat we meer van onze inwoners, partners en ondernemers gaan vragen. We doen een beroep op de sterke sociale cohesie in onze stad en zorgen met elkaar dat we fijn kunnen samenleven in ons mooie Breda. Als lokale overheid kijken we daarbij vooral naar waar onze inzet het hardste nodig is.

Deze begroting 2025 geeft aan hoe we dit samen met onze partners, inwoners en ondernemers in Breda en de regio gaan doen. Actuele uitdagingen vragen om een gezamenlijke aanpak. Dit is ook onze kracht. Want tijdens de corona- en energiecrisis hebben we al ervaren dat samenwerken in het DNA van onze stad zit. We zeggen hier ook niet voor niets: 'Breda brengt het samen' en 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'.

Vertaling van keuzes

Hieronder staan de voornaamste uitdagingen en keuzes voor elk onderdeel van de begroting:

Vitaal en Sociaal

Het sociaal domein biedt ondersteuning aan inwoners die hulp nodig hebben. De vraag naar sociale ondersteuning is in de afgelopen jaren hard gestegen en zal ook in de komende jaren verder stijgen. Tegelijkertijd neemt het zorgaanbod af en stelt het Rijk steeds minder middelen beschikbaar voor deze 'taken in medebewind'.

In Breda hebben we oog voor mensen die structureel te weinig te besteden hebben. We vinden het belangrijk dat de hulp terechtkomt bij de inwoners die de hulp het hardste nodig hebben. Dat zijn niet alleen inwoners met een uitkering, maar ook inwoners die in de problemen komen door een ingrijpende levensgebeurtenis, zoals overlijden van een partner of verlies van werk. En niet alleen inwoners hebben het soms zwaar, ook ondernemers komen soms onbedoeld in de financiële problemen. We werken aan een nieuwe visie op het armoede- en schuldenbeleid. Er hangt een stigma rondom het zoeken naar financiële hulp dat we graag willen doorbreken. Ook maken we onze ondersteuning toegankelijker en onze

dienstverlening efficiënter. Daarnaast pakken we de structurele oorzaken van armoede aan, bieden we hulp op maat en leggen we een sterke focus op preventie. We beperken de instroom van nieuwe bijstandsuitkeringen door het intensiveren van het voortraject en scherper onderzoek naar oneigenlijk gebruik. Ook helpen we statushouders sneller aan werk door nauwer samen te werken met opvangcentra en het aanbieden van taalstages. Statushouders doorlopen het inburgeringstraject en het participatietraject niet meer opeenvolgend, maar parallel.

De vraag naar ondersteuning vanuit de Wmo is enorm gestegen. Een aantal maatregelen heeft deze groei weten te remmen, maar door de toenemende vergrijzing verwachten we dat het beroep op Wmo-hulpmiddelen, ondersteuning en woningaanpassingen onverminderd zal blijven groeien. Omdat vergrijzing toeneemt en we beschikken over een beperkte hoeveelheid middelen, werken we in 2025 aanvullende maatregelen uit om onze voorzieningen beschikbaar te houden voor de mensen die deze het hardst nodig hebben. We kiezen ervoor om met collectieve (groeps-)voorzieningen kosten te besparen en we zijn bezig met nieuw Wmo-beleid. Hierbij staan zelfredzaamheid, preventie en sociale-rechtvaardigheid centraal. We scherpen onze beleidsmaatregelen aan en financieren alleen nog daadwerkelijk geleverde zorg en ondersteuning. Financiële maatregelen bouwen we af. We stoppen met het aanbieden van de collectieve zorgverzekering en het vergoeden van het eigen risico en helpen met de overgang naar andere passende verzekeringen.

Onze mantelzorgers zijn goud waard. We vinden het dus belangrijk om de mantelzorgondersteuning overeind te houden. Om het geheel haalbaar en betaalbaar te houden, wordt het financiële mantelzorgcompliment versoerd.

Ook binnen onze jeugdzorg hebben we te maken met een groeiende vraag naar hulp, stijgende kosten en minder middelen van het Rijk. We willen hulp aan kinderen, jongeren en gezinnen beheersbaar en betaalbaar maken. Want kinderen en jongeren die de zorg het hardste nodig hebben, moeten die zorg ook kunnen krijgen. Daarom zetten we met de hervormingsagenda in op de transitie. Dat doen we samen met de regio. We stellen het gezin centraal en we willen onnodige, dure specialistische jeugdzorg voorkomen door preventie, het aanscherpen van de toegang tot jeugdhulp, het verder afbakenen van jeugdhulp en een goed collectief (groeps-)aanbod. We versterken de sociale basis, zodat kinderen, jongeren en gezinnen profijt hebben van de kracht van hun omgeving en netwerk. Vraagstukken maken we met elkaar zo beter bespreekbaar. Niet alles vraagt meteen om een medische oplossing. Juist daarom starten we op 1 januari 2025 met Stevige Lokale Teams (SLT's). Deze lokale teams van professionals coördineren jeugdhulp preventief, effectief en efficiënt. We starten met een pilot van het SLT in het gebied Noordwest in Breda.

Het komend jaar werken we onze eerste gezondheidsvisie ooit, 'Gedurfd, gezond en gelukkig!', uit in concrete plannen. We maken de gezonde keuze de meest logische en de meest makkelijke keuze en verkleinen gezondheidsverschillen tussen bepaalde groepen, wijken en buurten.

We blijven gelijkheid bevorderen. Samen met partners en ervaringsdeskundigen stellen we een visie voor diversiteit, gelijkheid en inclusie op. Zo komen we met acties voor toegankelijkheid van onze stad en tegen straatintimidatie en zetten we de volgende stap met ons regenboogbeleid. Ook gaan we, samen met onze partners, vol gas door om de ambities uit Pact Deel 3 van Verbeter Breda te realiseren en openen we in 2025 de Bieb Hoge Vucht. We worden kritischer op de ondersteuning van wijk- en dorpsplatforms en vinden dat eigen initiatief voorop staat, voordat we gemeenschapsgeld inzetten. Met als doel om de zelfredzaamheid van de initiatieven bij de wijk- en dorpsplatforms te bevorderen.

In Breda werken we samen met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven om inwoners op te leiden voor de banen van morgen, onder andere door in te zetten op het aanbod van techniekonderwijs. In 2025 gaan we onze onderwijsvisie vertalen naar concrete plannen om te werken aan gelijke kansen, toekomstvaardig en praktijkgericht opleiden en burgerschap. Verder investeren we het komend jaar in gelijke kansen door taal- en laaggeletterdheid aan te pakken en de samenwerking tussen zorg en onderwijs te verbeteren. Terwijl we samen met BreedSaam en Building investeren in de ver- en nieuwbouw van scholen.

Ondernemend Breda

Breda heeft ondernemerschap in haar kern. Maatschappelijke vraagstukken van nu en de toekomst vragen om innovatie en Breda timmert hard aan de weg om Toegepaste Technologie &

Creativiteit (TT&C) de spil van haar economische motor te maken. Wij zijn de stad van oplossingen. Dit komt samen op meerdere plekken in de stad: het innovatiedistrict. We blijven bereikbaar voor alle ondernemers, maar onze focus ligt de komende jaren wel op gaming en robotisering om ons TT&C-profiel te versterken. Wie bijdraagt aan deze ambities krijgt extra aandacht. In 2025 leveren we een eerste agenda voor het innovatie ecosysteem op. Concreet werken we aan de transformatie van de arbeidsmarkt, een innovatief ecosysteem, sterkere netwerken en onderlinge verbinding en de ontwikkeling van fysieke locaties zoals B'Wise en de Game Hub.

Samen met lokale kunstenaars en makers starten we met de uitvoering van ons nieuw cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040). Met onze nieuwe cultuurvisie sluiten we onder meer aan bij ons economisch beleid en versterken we het profiel van Breda als hotspot voor TT&C. Eind 2024 nemen we een besluit over de nieuwbouw van de broedplaats Preforming Arts, één van de belangrijke pijlers voor de uitvoering van het nieuwe cultuurbeleid. In 2025 gaat deze nieuwbouw dan van start.

Breda is een grenzeloze stad, met ruimte voor bedrijven en ondernemerschap. In 2025 pakken we door op de transformaties van bestaande locaties en gaan we aan de slag met nieuwe bedrijventerreinen. Ook zijn we trots op onze diverse evenementen, winkels en horeca die bezoekers trekken en zorgen voor een levendige sfeer en werkgelegenheid. Onze bruisende binnenstad biedt ruimte voor ontmoeting, ontspanning en culturele verrijking. We bouwen aan een toekomstbestendige binnenstad voor onze inwoners, ondernemers, studenten en toeristen. Dit doen we samen met het ondernemersfonds en vastgoedeigenaren in de binnenstad. We onderzoeken of het mogelijk is om in de binnenstad tot een gezamenlijke Bedrijven Investeringszone (BIZ) te komen. We vinden het belangrijk dat ondernemers die profiteren van de binnenstad meer bijdragen aan de uitstraling en de leefbaarheid van de binnenstad. Vanaf 2025 werken we daarom stapsgewijs toe naar kostendekkende leges voor grotere evenementen en horeca. We ontzien de kleinere evenementen deels. We onderzoeken hoe we dit gaan invoeren en wat hiervoor nodig is. Tegelijkertijd bekijken we hoe we processen gebruikersvriendelijk en eenvoudiger kunnen maken.

Breda Marketing levert een belangrijke bijdrage aan het vertellen en promoten van het verhaal van en het merk Breda. We willen hier meer focus en efficiency in aanbrengen. Breda Marketing blijft zich richten op de vier doelgroepen: bezoekers, talenten, bewoners en bedrijven. Hierbinnen wordt een focus aangebracht in de activiteiten die worden ontplooid voor de doelgroepen. Samen met Breda Marketing bekijken we hoe dit binnen de daarvoor beschikbare middelen kan worden ingericht.

We activeren en versterken het Bredata ecosysteem en richten ons op concrete projecten rondom innovatie en digitalisering, zoals de proeftuin Hazeldonk en in de binnenstad. Ook willen we de bewustwording en gedragsverandering ten aanzien van digitalisering onder onze inwoners bevorderen. Hierin spelen de goedbezochte 'Talks of the Town' en 'Walks of the Town' een belangrijke rol. In 2025 verkennen we de volgende fase van Bredata en bouwen we samen met onze partners onze koplopersrol nog meer uit.

We werken steeds meer samen in de regio, we gaan gezamenlijke uitdagingen aan. Bijvoorbeeld met middelen uit de regiodeal. Met de regiodeal gaat de regio voor een betere brede welvaart: betere gezondheid, gezonde omgeving, vertrouwen in elkaar en verbetering van bestaanszekerheid. Daarmee zetten we ook in op versterking van West-Brabant als plantaardige regio. Dit gebeurt via verschillende programma's en projecten. Verder pakken we vanuit de Baronie en met Hart van Brabant in de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT) complexe thema's beter en zorgvuldiger aan. Zoals woningbouw, werklocaties, wateropgave, natuurontwikkeling, verduurzaming en mobiliteitstransitie. Daarnaast trekken we binnen SRBT samen op als het gaat om technologie en creativiteit.

Duurzaam Wonen

Met haar groene, grenzeloze en gastvrije karakter is Breda een fijne stad om te wonen, werken en leven. Dit leidt er toe dat Breda nog steeds groeit. Het aantal inwoners en bedrijven dat kiest voor Breda als vestigingsstad stijgt elk jaar. Daarom willen we blijven investeren in grote ruimtelijke projecten, zodat we de groei van onze stad daadwerkelijk en met hoge kwaliteit kunnen realiseren. We werken hard aan het realiseren van voldoende betaalbare woningen in onze dorpen en wijken. Hierbij zijn de grote projecten van grote betekenis, zoals Centrum Oost, 't Zoet, CrossMark, Bavel en Gasthuisvelden. Tegelijkertijd zijn we realistisch. We hebben te kampen met schaarste op allerlei vlakken. Menskracht, energie, water, natuur en materialen zijn geen vanzelfsprekendheden. Daarom gaan we de uitvoering van

onze projecten realistisch plannen in de tijd en onze middelen op het juiste moment inzetten. Dit doen we door het verder doorontwikkelen van het Strategisch Investeringsplan. In onze nieuwe woonvisie kiezen we voor een hoogstedelijk stadscentrum en veerkrachtige dorpen en wijken. We blijven volop inzetten op de bouw van betaalbare woningen en maken meer mogelijk bij bestaande woningen, zoals het delen en splitsen van woningen of door gebouwen te verhogen met een extra bouwlaag. Collectieve woonvormen waar mensen echt samen leven krijgen van ons de ruimte.

We vinden het belangrijk dat onze inwoners zo dicht mogelijk bij huis kunnen parkeren. Tegelijkertijd willen we parkeeroverlast voorkomen en onze wijken en buurten veilig en leefbaar houden. Dat wordt een steeds grotere uitdaging in de drukker wordende stad. Ook in 2025 gaan we verder met het uitrollen van betaald parkeren in de schil rond het centrum. We verhogen de tarieven voor straatparkeren en harmoniseren de tarieven en tijden in de stad. We hanteren drie tarieven. Voor de centrumzone, de singelzone en de parkeergarages. Parkeren kan nog steeds tegen een aantrekkelijk tarief. De inzet is een gastvrije en een bereikbare stad. Nu en in de toekomst. Voor bewoners blijft de eerste parkeervergunning gratis. Dat is bijzonder, zeker voor de 9de stad van Nederland.

We blijven de toegankelijkheid van de stad de komende jaren garanderen door het verbeteren van cruciale verkeersknooppunten. 2025 wordt het jaar waarin we zichtbare resultaten boeken met diverse mobiliteitsprojecten. Zo leggen we het laatste deel van de snelfietsroute Breda-Tilburg op de St. Ignatiusstraat aan, starten de herinrichting van de Generaal Maczekstraat en brengen een rotonde op het kruispunt Heksenwiellaan/Emerparklaan aan. Daarnaast stellen we een nieuwe taxiverordening op en treffen we de voorbereidingen voor het uitvoeren van een nieuwe concessie openbaar vervoer.

Samen met onze inwoners, instellingen en ondernemers zijn we al een aantal jaar actief bezig om de stad duurzamer te maken en te beschermen tegen klimaatveranderingen. We continueren onze inzet voor een groen en klimaatadaptief Breda en voor subsidies voor groen en water. We houden vast aan onze ambities op natuurontwikkeling, die onder andere in het Groenkompas zijn beschreven. We actualiseren de bomenkaart en gaan door met de ecologische groenstructuur, zoals het project Noordrand-Midden, de Galderse Heide en het Levensbos. Ook hebben we een nota dierenwelzijn opgesteld en zijn we bezig met de uitwerking van ecologische verbindingzones in de singels, Mark en Aa en Weerij. Bij die uitwerking houden we ook rekening met de verplichtingen uit de Kaderrichtlijn Water. Met dit alles bouwen we samen aan een stad die klaar is voor de toekomst en die prettig leefbaar is: een Stad in een Park.

Het realiseren van klimaatneutraliteit is afhankelijk van factoren waar wij weinig invloed op hebben: netcongestie, leveringszekerheid, energiewetgeving en de krapte op de arbeidsmarkt. We hebben aankomend jaar nodig om in beeld te brengen wat noodzakelijke en uitvoerbare stappen zijn. In de tussentijd blijven we hard werken om mensen met weinig draagkracht te ondersteunen met onze isolatieaanpak van het Volkshuisvestingsfonds, bepalen we lokaal wat onze energie-architectuur moet worden en werken we samen aan de Regionale Energie Strategie (RES)-West Brabant. Ook versterken we onze duurzaamheidsinitiatieven en gaan we aan de slag met de uitvoeringsstrategie circulariteit en het verduurzamen van de eigen organisatie. We vervullen als overheid op dit vlak namelijk ook een voorbeeldrol. Ondanks dat we zien dat het op korte termijn vaart maken voor een CO₂-neutraal Breda in 2044 moeilijker wordt, houden we vast aan deze ambitie. We temporiseren onze eerder voorgenomen versnelling van de wijkenergieplannen, continueren de vijf reeds opgestarte wijkenergieplannen en kijken aanvullend naar plekken waar een concrete aanleiding of initiatief is.

Basis op Orde

Onze ambitie is een veilig en leefbaar Breda en ook de komende tijd blijven we werken aan het verbeteren van het veiligheidsgevoel in onze dorpen en wijken. Dit doen we onder meer door de Top-10 aanpak. Samen met onze partners in de regio zetten we de strijd tegen ondermijning en criminaliteit voort. Zo werken we in de stuurgroep RIEC (Regionaal Informatie en Expertise Centrum) aan een nieuw meerjarenprogramma. In Breda komen we met een nieuwe veiligheidsvisie, gaan we door met het experimenteren met de gesloten coffeeshopketen, het terugdringen van de aanwas van jongeren in de criminaliteit en het doorbreken van criminele carrières. Ook werken we verder aan onze aanpak van de gevolgen van onbegrepen gedrag.

Stap voor stap pakken we de achterstanden in onze openbare ruimte aan en werken we aan onderhoud van onze wegen, verlichting en bruggen. We hebben de ambitie om een Stad in een

Park te zijn en gaan door met de aanpak Groene Straten en Pleinen door in de stad enkele plekken te vergroenen. We hebben het beleidskader kapitaalgoederen geactualiseerd en brengen de kwaliteit van onze kapitaalgoederen verder in beeld. Vanwege beperkte middelen zoeken we naar mogelijkheden waar we de openbare ruimte en het onderhoud van de sportvelden kunnen versoberen.

We herijken ons afvalplan en vinden het belangrijk om kosten in de hand te houden. Belangrijk is dat we een goede service bieden, meer afval hergebruiken en onze afvalverwerking efficiënter regelen. De wekelijkse extra rondes voor GFT-afval in de maanden mei-juni-juli vervallen. We hebben geleerd van het jaar 2023, toen we dit door personeelskrapte niet konden realiseren. Het bleek dat afval niet slechter werd gescheiden en we kregen weinig klachten. We zetten verder in op de schaalvergroting van onze dienstverlening op afvalservice. Samenwerking versterkt onze positie in de markt en brengt meer slagkracht om onze circulariteits-doelstellingen te realiseren.

In 2025 wordt de OZB eenmalig met 6 procent verhoogd om investeringen in onze groeiende stad mogelijk te blijven maken.

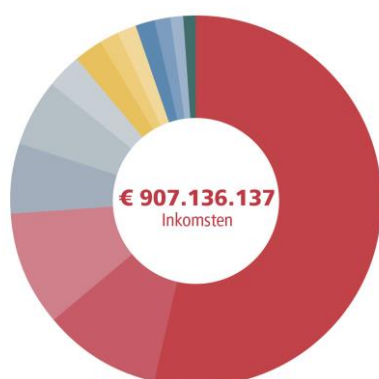
Organisatie

We hebben een gemeentelijke organisatie nodig die sterk en flexibel is, zodat we onze ambities, taken en uitdagingen kunnen waarmaken en crisissen effectief kunnen managen. We werken aan een organisatie waarin medewerkers hun diverse expertise inzetten, samenwerken waar nodig en onverwachte situaties aankunnen. Daarom investeren we in vakmanschap, optimaliseren we werkprocessen en digitaliseren we zoveel mogelijk. Heldere rolverdeling en een flexibele, toekomstgerichte aanpak vinden we belangrijk. Ook gaan we de kwaliteit en effectiviteit van ons werk verbeteren door te investeren in basiswerkwijzen en (digitale) vernieuwing en innovatie.

Er zijn minder financiële gemeentelijke middelen en er is een taakstelling op de organisatie. Een deel van de taakstelling (€ 0,75 miljoen) vullen we in door efficiënter te gaan werken. Met de extra middelen voor digitalisering stimuleren we vernieuwing binnen de organisatie en grijpen we kansen om onze effectiviteit te verhogen. We werken hiervoor in 2025 concrete plannen uit en daar gaan we mee aan de slag. Het andere deel van de taakstelling (€ 1,75 miljoen) realiseren we door meer in te zetten op automatisering. Daarnaast zien we dat de interne bedrijfsvoering niet is meegegroeid met de groei van de organisatie. In 2025 onderzoeken we wat er nodig is om het evenwicht te herstellen.

Met de ambtelijke organisatie willen we kansen voor digitalisering grijpen en bijdragen aan een stad die steeds meer digitaliseert. We stellen een fonds beschikbaar voor digitale transformaties binnen de ambtelijke organisatie die onze effectiviteit verhogen.

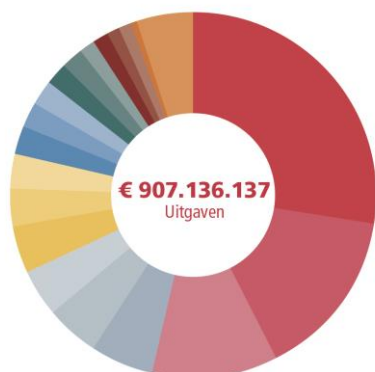
HOE ZIEN ONZE INKOMSTEN EN UITGAVEN ERUIT?

	Gemeentefonds	€ 485.928.942
	Inkomensvoorziening	€ 92.633.949
	Woonlastenheffing	€ 91.229.398
	Bijdrage regio (zorg)	€ 56.481.003
	Subsidies	€ 51.305.693
	Overige opbrengsten derden	€ 28.872.970
	Parkeren	€ 20.858.309
	Leges & heffingen	€ 16.048.032
	Mutatie reserves	€ 18.305.283
	Afvalverwerking	€ 15.014.482
	Grondexploitatie	€ 11.638.788
	Verhuur vastgoed	€ 11.042.410
	Bedrijfsvoering	€ 7.776.878
		€ 907.136.137

De totale inkomsten bedragen € 907 miljoen. Deze zijn ingedeeld in twee categorieën: inkomsten van het Rijk en de overige inkomsten. De inkomsten van het Rijk zijn de belangrijkste categorie en bestaan uit de algemene uitkering en de specifieke rijksbijdragen (bijvoorbeeld voor bijstandsuitkeringen). De

overige inkomsten omvatten de woonlastenheffingen (OZB, rioolheffing, afvalstoffenheffing), parkeerinkomsten, subsidies, huuropbrengsten en overige opbrengsten.

Jeugd/Wmo	€ 249.044.621	Parkeren	€ 11.732.607
Participatie/Armoede	€ 135.689.728	Economische zaken en evenementen	€ 11.043.908
Bedrijfsvoering	€ 102.351.389	Grote projecten	€ 8.673.418
Beheer openbare ruimte	€ 49.812.239	Mobiliteit	€ 6.242.238
Veiligheid	€ 42.289.115	Overig	€ 43.754.685
Afvalservice	€ 38.264.034		€ 907.136.137
Onderwijs (incl. huisvesting)	€ 36.586.542		
Cultuur	€ 31.172.512		
Vastgoedbeheer	€ 26.845.370		
Mutatie reserves	€ 24.448.663		
Dienstverlening	€ 21.374.812		
Statushouders	€ 19.962.396		
Sportbevordering/Volksgezondheid	€ 16.987.393		
Riolering	€ 16.855.053		
Grondexploitatie	€ 14.005.414		

De totale uitgaven bedragen € 907 miljoen. In bovenstaand overzicht is uitgesplitst waaraan we het geld uitgeven. De uitgaven zijn gebaseerd op de geraamde lasten voor de verschillende programma's. De uitgaven betreffen salariskosten, uitkeringen, subsidies, programmatische uitgaven, renten en afschrijvingen en stortingen in reserves en voorzieningen. Een nadere toelichting op de uitgaven is per programma opgenomen.

HOE ZIET ONZE ACTUELE FINANCIËLE POSITIE ERUIT?

Voortvarend werken we verder aan onze ambities uit het bestuursakkoord 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'. Deze titel van het bestuursakkoord laat zien dat het college kijkt naar de stad van vandaag, morgen en die van de toekomst. Zoals opgenomen in de inleiding staan we echter voor een flinke uitdaging. Net als alle andere gemeenten ontvangt Breda aanzienlijk minder middelen van het Rijk voor het uitvoeren van belangrijke taken.

In de kadernota 2024 staat welke richtinggevende keuzes we maken om tot een evenwichtige begroting te komen. We begroten realistisch. Deze begroting 2025 geeft aan hoe we dit samen met onze partners, inwoners en ondernemers in Breda en de regio gaan doen. Actuele uitdagingen vragen om een gezamenlijke aanpak.

Met de keuzes die we maken, komen we tot een structureel sluitende begroting voor 2025. De beschikbare financiële middelen voor gemeenten zijn momenteel onvoldoende om ook een positief meerjarenperspectief voor de jaren 2026 en 2027 op te stellen. Daarom presenteren we een negatief meerjarenperspectief voor de jaren 2026 en 2027 en daarmee volgen we het advies van de VNG om in de begrotingsjaren 2026 en 2027 reëel te begroten en de tekorten te laten zien. Het structureel meerjarig begrotingssaldo voor de jaren 2025 t/m 2028 is wel positief.

De keuzes leiden tot het volgende financiële beeld:

Bedragen x € 1 miljoen

Actualisaties en keuzes	2025	2026	2027	2028
Saldo meerjarenperspectief kadernota 2024	5,06	-6,64	-5,93	-3,43
Effecten meicirculaire 2024	-6,51	5,91	4,29	4,78
Jeugdhulp indexatie tarieven	-2,90	-2,90	-2,90	-2,90
Dierenwelzijn	-0,05	-0,05		
Hogere opbrengsten keuzes kadernota	0,66	1,33	1,37	1,40
Reëel begroten	1,28	1,09	1,20	1,17
Eenmalige onttrekking uit de algemene reserve	2,50			
Saldo meerjarenperspectief begroting 2025	0,05	-1,26	-1,97	1,02

TOELICHTING

Hieronder lichten we de actualisaties en keuzes toe.

Jeugdhulp

Het hanteren van reële tarieven is een verplichting vanuit de jeugdwet. De verwachte reële tarieven voor jeugdhulp stijgen gemiddeld met 12,7%. Bij de kadernota 2024 was rekening gehouden met een prijsstijging van 6%. In deze begroting compenseren we de resterende 6,7%.

Hogere opbrengsten keuzes kadernota

Het verhogen van de parkeertarieven en de eenmalige verhoging van de OZB levert een hogere bijdrage op dan waarmee rekening is gehouden in de kadernota.

Reëel begroten

We begroten realistisch. Hierdoor zijn de een aantal budgetten bijgesteld. Dit betreft met name de vennootschapsbelasting, opbrengst toeristenbelasting en de bijdrage gemeenschappelijke regeling RWB.

Eenmalige onttrekking uit de algemene reserve

In 2025 wordt de gemeentefondsuitkering incidenteel gekort met € 675 miljoen (voor Breda betekent dit een korting van € 7,1 miljoen). Dit betekent dat het noodzakelijk is om eenmalig € 2,5 miljoen te onttrekken uit de algemene reserve.

WAARIN GAAN WE INVESTEREN EN HOEVEEL?

Het Strategisch Investeringsplan (SIP) is een flexibel sturingsinstrument voor het gemeentebestuur om optimaal te kunnen bijsturen op actuele veranderende maatschappelijke, organisatorische en financiële omstandigheden. Het bevat actuele informatie zodat beheersing, sturing, integrale besluitvorming en verantwoording van en over gemeentelijke investeringsvraagstukken periodiek kan plaatsvinden. Het instrument bevat inhoudelijke en financiële onderbouwingen over de investeringsprojecten vanaf ambitie tot en met realisatiefase, en heeft een lange tijdhorizon van 20 jaar.

Het is van groot belang dat we blijven investeren in de stad om de gewenste ambities en doelen te realiseren. We programmeren in 2025 voor € 119 miljoen aan investeringen in de stad en in de periode 2025-2028 zelfs voor € 517 miljoen. Hierin zijn onder andere de grote ontwikkelingen zoals Centrum Oost, Nieuwe Mark, 't Zoet-Haveneiland, Havenkwartier - de Strip, de multifunctionele accommodatie in Bavel, biodiversiteit, mobiliteit en beheer openbare ruimte (waaronder riolering) opgenomen.

We weten uit ervaring dat niet alle geplande investeringen ook daadwerkelijk conform programmering tot investeringsuitgaven leiden. Door diverse omstandigheden lopen geplande investeringen vertraging op, denk onder andere aan nieuwe wetgeving, langere doorlooptijden van procedures en participatietrajecten. We weten echter vooraf niet welke investeringen vertragen. Daarom hanteren we in het SIP de systematiek van overprogrammering. Dit met als doel het beschikbare investeringsvolume zoveel als mogelijk in de stad te kunnen besteden.

Hieronder vindt u de planning per begrotingsprogramma voor de jaren 2025-2028. Een uitgebreide toelichting is opgenomen bij de betreffende programma's.

Bedragen x € 1.000

Strategische investeringsplanning	2025	2026	2027	2028
Vitaal en Sociaal Breda	620	620	620	620
Ondernemend Breda	29.507	25.634	56.292	56.044
Duurzaam wonen in Breda	30.728	23.581	19.063	19.657
Basis op Orde	42.559	57.891	56.813	59.810
Organisatie en financiën van Breda	15.664	8.094	7.470	5.517
Totaal gemeentelijke investeringen	119.077	115.820	140.257	141.648
Beschikbare dekkingsmiddelen	109.899	105.979	112.206	113.318
Overprogrammering	8%	9%	25%	25%

HOE ZIET ONS WEERSTANDSVERMOGEN EN ONS RISICOPROFIEL ERUIT?

De ontwikkeling van het weerstandsvermogen geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om de risico's op te kunnen vangen. Dit wordt bepaald door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en het risicoprofiel. De weerstandscapaciteit is opgebouwd uit de algemene reserve en de post onvoorzien.

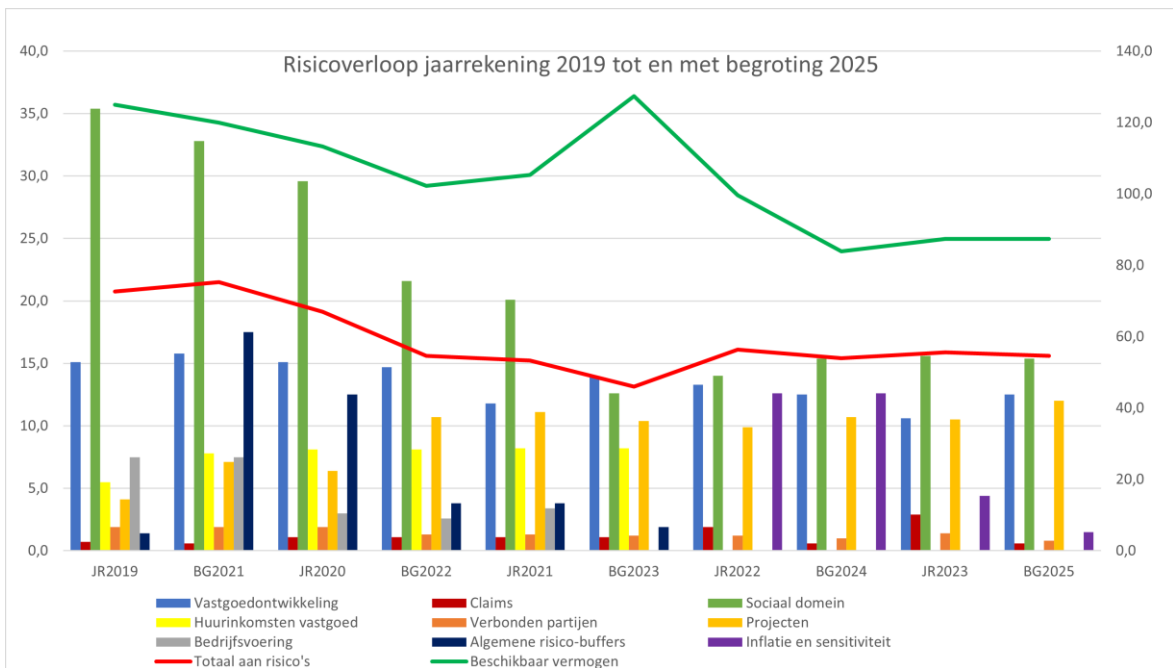
Bedragen x € 1 miljoen

	2025	2026	2027	2028
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	79,5	78,1	84,9	93,7
Risicoprofiel				55,3
Totaal vrij beschikbaar weerstandsvermogen				38,4

Risico's belemmeren ons in het bereiken van onze doelen. Daarom willen we de risico's in beeld hebben en zo goed mogelijk inschatten. Voor een stabiel financieel beleid reserveren we een deel van ons eigen vermogen (de reserves) om financiële risico's op te vangen.

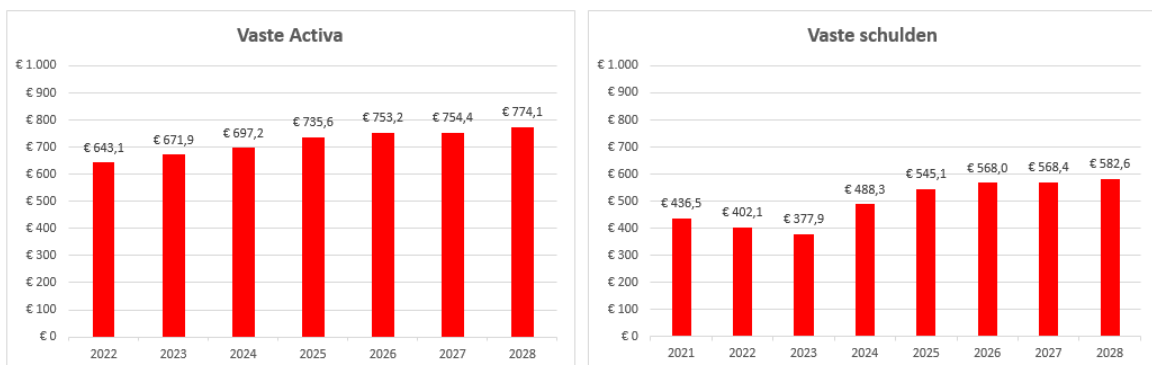
Het risicoprofiel in de jaarrekening 2023 (laatste risico-actualisatie) was € 55,6 miljoen. In deze begroting is het risicoprofiel op basis van de meest actuele cijfers gedaald met € 0,3 miljoen. Het risicoprofiel is op hoofdlijnen stabiel. Binnen een aantal risico's zien we een verschuiving. Door een voorziening te treffen voor de kapitaalgoederen, daalt dit risico. Verder zien we een stabilisering van de inflatie, waardoor ook het inflatierisico afneemt. Tegelijkertijd nemen de fiscale risico's toe, doordat de Belastingdienst intern aan het onderzoeken is of zij het 'terreinparkeren' (met terugwerkende kracht) als een belaste activiteit kan aanmerken. Tot slot zien we enkele opkomende risico's, zoals netcongestie. Het geactualiseerde risicoprofiel komt daarmee uit op € 55,3 miljoen.

Om de risico's van € 55,3 miljoen af te dekken heeft de gemeente in 2028 € 93,7 miljoen beschikbaar. Het totaal vrij beschikbaar weerstandsvermogen is dan € 38,4 miljoen (€ 93,7 miljoen min € 55,3 miljoen). De ratio weerstandsvermogen (totaal beschikbare weerstandscapaciteit gedeeld door het risicoprofiel) komt uit op 1,7. Dit betekent dat als de risico's zich voordoen, we de beleidsuitvoering kunnen voortzetten. Bij de jaarrekening 2023 bedroeg het totaal vrij beschikbaar weerstandsvermogen € 32,6 miljoen en de ratio weerstandsvermogen 1,6.

WAT IS DE ONTWIKKELING VAN DE BALANSPOSITIES?

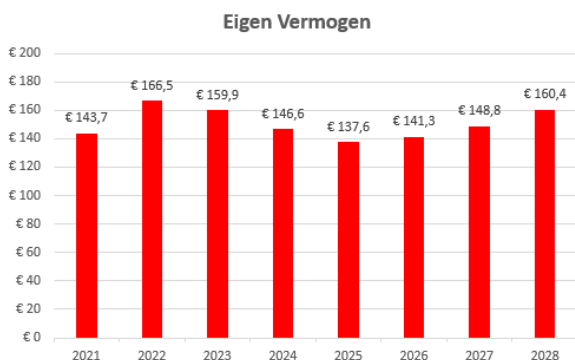
De balans geeft inzicht in de omvang van bezittingen van de gemeente Breda en hoe die bezittingen worden gefinancierd. De ontwikkeling van de reserves en de schuldpositie heeft invloed op de financiële positie van de gemeente. We zetten in op investeringen in de stad. Door deze investeringen nemen onze bezittingen toe. In onze financiële positie zien we dat terug in de stijging van de vaste activa.

Met de toename van de investeringen zie we ook een toename van de vaste schulden. Wat voor deze ontwikkeling van belang is, is de beoordeling in hoeverre we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit wordt uitgedrukt in het kengetal de netto schuldquote. Deze ontwikkelt zich vanaf 2022 als volgt:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Netto schuldquote	53,11%	57,37%	57,98%	64,56%	69,87%	70,20%	71,02%
Gecorrigeerde netto schuldquote	35,47%	40,23%	44,57%	51,65%	57,02%	57,89%	59,43%

De bandbreedte voor de netto schuldquote ligt tussen de 0% en 100%. Het laat zien dat we, ook bij de stijging van de schuldpositie in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen.

Het eigen vermogen (bestaat uit algemene reserve, bestemmingsreserves en nog te bestemmen resultaat) neemt in 2025 af en vertoont vervolgens weer een stijging. Inzicht in de omvang van de reserves (eigen vermogen) wordt ook wel geduid in het kengetal solvabiliteit. Deze ontwikkelt zich vanaf 2022 als volgt:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Solvabiliteitsratio	21,07%	19,64%	16,32%	14,56%	14,41%	15,23%	16,18%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	26,11%	24,05%	19,63%	17,26%	16,92%	17,78%	18,72%

Het kengetal solvabiliteit geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Het geeft de verhouding tussen het eigen vermogen (het totaal van algemene reserves en de bestemmingsreserves) en de totale balansomvang weer. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. De signaleringswaarde ligt op 20%. De solvabiliteitsratio daalt in 2025 door uitgave van middelen in de bestemmingsreserve. Vanaf 2027 neemt de solvabiliteitsratio weer toe.

TOTAALOVERZICHT BATEN EN LASTEN PER PROGRAMMA

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Jaarrekening 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's												
Vitaal en Sociaal Breda	428.275	186.527	448.275	188.139	438.335	186.548	401.745	167.268	390.182	158.945	389.669	158.930
Ondernemend Breda	76.048	13.163	95.909	19.849	85.394	9.537	89.751	14.466	83.474	7.679	80.199	4.154
Duurzaam wonen in Breda	54.678	36.983	74.436	53.560	62.085	45.603	51.160	40.487	45.944	35.614	42.403	32.687
Basis op orde in Breda	182.246	96.134	186.975	104.381	195.441	106.014	194.266	103.996	195.820	105.356	196.960	106.621
Totaal Programma's	741.246	332.808	805.595	365.929	781.254	347.702	736.922	326.218	715.419	307.594	709.232	302.392
Overhead	90.119	11.022	96.665	7.224	102.351	7.777	96.019	7.777	95.939	7.777	93.873	7.777
Algemene uitkeringen		437.232		473.147		485.929		470.749		484.088		497.484
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	2.980	41.422	3.052	42.060	3.058	44.018	3.192	44.847	3.249	45.547	3.308	46.247
Onvoorzien			700		1.000		1.000		1.000		1.000	
Overige algemene dekkingsmiddelen	23	2.557	-503		-3.154		10.558		23.447		36.710	
Saldo van de financieringsfunctie	3.752	5.186	-282	4.484	-692	2.892	-1.017	2.787	-742	2.682	-53	2.577
Dividend		674		513		513		513		513		513
Vennootschapsbelasting	-593		1.515		1.321		1.921		1.332		1.332	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	837.528	830.902	906.742	893.357	885.139	888.831	848.596	852.891	839.645	848.201	845.401	856.989
Mutaties Reserves	18.432	34.114	15.668	39.615	21.949	18.305	16.052	10.498	13.453	2.924	13.044	2.477
Begrotingssaldo	855.960	865.016	922.410	932.972	907.088	907.136	864.649	863.389	853.098	851.125	858.445	859.466
Resultaat Jaarrekening	9.056											
Resultaat Begroting			10.562		48		-1.259		-1.973		1.021	

In bovenstaand overzicht is programma 5 ingevolge artikel 8 van het BBV nader uitgesplitst naar algemene dekkingsmiddelen (bestaande uit lokale heffingen, algemene uitkeringen, dividend, saldo van de financieringsfunctie en overige algemene dekkingsmiddelen), alsmede de kosten van overhead, vennootschapsbelasting en de post onvoorzien. De algemene dekkingsmiddelen zijn die inkomsten die geen specifiek bestedingsdoel kennen. De belangrijkste daarvan zijn de uitkering uit het Gemeentefonds en de opbrengst onroerendezaakbelastingen (OZB). Daarnaast zijn er nog een aantal kleinere opbrengsten zonder specifiek bestedingsdoel.

BEGROTING 2025 IN ÉÉN OOGOPSLAG

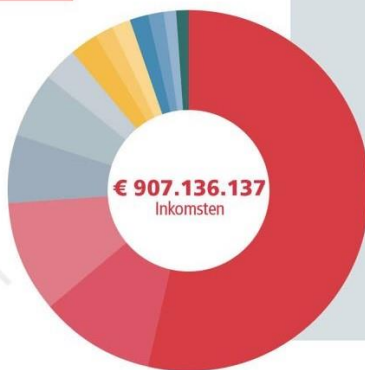
www.hetgeldvanbreda.nl

Lokale lasten

Hoeveel stijgen of dalen mijn lokale lasten in 2025?

- OZB woningen
€ +6% ↑
- OZB niet-woningen
€ +6% ↑
- Rioolheffing
€ +2% ↑
- Afvalstoffenheffing
€ +2% ↑

INKOMSTEN

	Gemeentefonds	€ 485.928.942
	Inkomensvoorziening	€ 92.633.949
	Woonlastenheffing	€ 91.229.398
	Bijdrage regio (zorg)	€ 56.481.003
	Subsidies	€ 51.305.693
	Overige opbrengsten derden	€ 28.872.970
	Parkeren	€ 20.858.309
	Leges & heffingen	€ 16.048.032
	Mutatie reserves	€ 18.305.283
	Afvalverwerking	€ 15.014.482
	Grondexploitatie	€ 11.638.788
	Verhuur vastgoed	€ 11.042.410
	Bedrijfsvoering	€ 7.776.878
		€ 907.136.137

UITGAVEN

	Jeugd/Wmo	€ 249.044.621
	Participatie/Armoede	€ 135.689.728
	Bedrijfsvoering	€ 102.351.389
	Beheer openbare ruimte	€ 49.812.239
	Veiligheid	€ 42.289.115
	Afvalservice	€ 38.264.034
	Onderwijs (incl. huisvesting)	€ 36.586.542
	Cultuur	€ 31.172.512
	Vastgoedbeheer	€ 26.845.370
	Mutatie reserves	€ 24.448.663
	Dienstverlening	€ 21.374.812
	Statushouders	€ 19.962.396
	Sportbevordering/Volksgezondheid	€ 16.987.393
	Riolering	€ 16.855.053
	Grondexploitatie	€ 14.005.414

	Parkeren	€ 11.732.607
	Economische zaken en evenementen	€ 11.043.908
	Grote projecten	€ 8.673.418
	Mobiliteit	€ 6.242.238
	Overig	€ 43.754.685
		€ 907.136.137

EEN GREEP UIT DE ACTIES

Hulp voor Bredanaars bij isoleren

Inwoners weerbaar maken tegen extreem weer

Aanpak 10 onveiligste plekken

Aanpak en agenda innovatie-district

Nieuwe bieb Hoge Vucht

Impuls geven aan bestaande en versnellen aanleg nieuwe bedrijventerreinen

Inhaalslag openbare ruimte

Illustratie nieuwbouw Broedplaats Performing arts gemaakt door 'Grosfeld Bekkers van der Velde Architecten' uit Breda.

Realisatie Broedplaats Performing Arts

BEGROTING 2025

VITAAL EN SOCIAAL

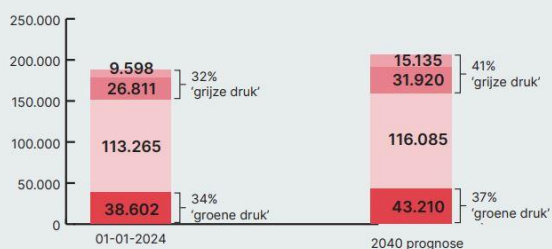
Programma
1

VITAAAL EN SOCIAAL BREDA

Bevolking naar leeftijd

188.276
(01-01-2024)

206.350
(Prognose 2040)

'groene druk':
0-19 jarigen t.o.v. 20-64 jarigen

'grijze druk':
65 plussers t.o.v. 20-64 jarigen

80 jaar en ouder
65-79 jaar
20-64 jaar
0-19 jaar

Aantal bijstandsuitkeringen

4.279
(01-01-2024)

Aantal personen van uitkering naar werk

Fulltime dienstverband
383

Parttime dienstverband
280

Schuldhelpverlening

813
Aanmeldingen

Gemiddeld schuldbedrag bij aanvraag
€ 31.099

Aandeel jongeren (18-) met jeugdhulp

11,8%
(2018)

14,9%
(2023)

Aantal leerlingen

14.000
Primair onderwijs

10.380
Voortgezet onderwijs

Aandeel 65+ met Wmo-voorziening/hulpmiddel

28%

Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

ONZE AMBITIE

In Breda kunnen mensen zo lang mogelijk gezond meedoen in de samenleving en wie het nodig heeft, krijgt ondersteuning en hulp. We zorgen er samen voor dat dit lukt en betaalbaar blijft. We vergroten daarvoor de zelfredzaamheid, stimuleren samen en gezond leven en wederkerigheid en werken aan veerkracht, kansengelijkheid en bestaanszekerheid. Daarnaast zorgen we samen met onze inwoners voor een schone, leefbare en veilige omgeving.

Om deze ambities waar te maken, is het sociaal domein al stevig in beweging. Dit zien we bijvoorbeeld bij de Hervormingsagenda Jeugd, het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, het inrichten van Stevige Lokale Teams, de gezondheidsakkoorden, de onderwijsvisie, de vragen rond de houdbaarheid van de Wmo, het antwoord op de groeiende en complexere zorg- en veiligheidsvragen en de toenemende aandacht voor bestaanszekerheid, schulden en armoede. Deze ontwikkelingen laten zien dat het bereiken van onze ambities een integrale opdracht is. Waarin we zowel naar de individuele vraagstukken van bijvoorbeeld jeugdigen kijken, maar ook gezinsgericht en van 0-100 jaar. Dat vraagt de nodige transformaties waarbij we een eerste, maar noodzakelijke stap in het jeugdhulpstelsel zetten en van daar uit door ontwikkelen. Via leren en ontwikkelen moeten we tot een duurzame verandering van het sociaal domein komen. We doen dit in financieel krappere en onzekere tijden.

Vanuit onze wettelijke taken bieden we waar nodig zorg en ondersteuning en helpen we mensen aan werk of aan een inkomen. Veel inwoners vinden laagdrempelige en toegankelijke hulp en ondersteuning in het gewone leven: bij familie, buurtgenoten, vrienden, verenigingen, op school of binnen het vrij toegankelijke aanbod in wijken of buurten. We sluiten zo goed mogelijk aan bij de vraagstukken waar onze inwoners dagelijks tegenaan lopen. Inwoners zorgen voor zichzelf én voor elkaar. Onze inzet heeft hiermee een preventieve werking. Dit draagt bij aan participatie, bestaanszekerheid en gezondheid en het voorkomt ondersteuningsvragen. We ontwikkelen een eenvoudiger en gezinsgerichte aanpak waarin de behoeften van kinderen, gezinnen en huishoudens centraal staan. We verzilveren de kansen die technologische ontwikkelingen in bijvoorbeeld de zorg ons bieden. We anticiperen hiermee op een toekomstbestendig sociaal domein in een groeiende stad.

Sommige inwoners hebben tijdelijk hulp of maatwerk nodig om hun situatie te verbeteren en soms ook om een vicieuze cirkel te doorbreken. Werk is de beste oplossing voor onze inwoners om voor zichzelf te kunnen zorgen. Daarom komt betaald werk vóór een bijstandsuitkering. Als het nodig is, gaan we in gesprek om de drempels die mensen ervaren weg te nemen. Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt helpen we om zo duurzaam en regulier mogelijk te werken. En inwoners die moeite hebben met lezen, schrijven of rekenen helpen we via onze aanpak 'taal- en laaggeletterdheid'.

Vanuit de onderwijsvisie investeren we in het primair en voortgezet onderwijs in gelijke kansen, burgerschapsvaardigheden en het toekomstvaardig opleiden van leerlingen, bijvoorbeeld door ze al zo jong mogelijk in aanraking te laten komen met techniek.

De stap naar maatwerkvoorzieningen voor zorg en ondersteuning volgt pas na benutting van de mogelijkheden binnen het voorliggend veld. We willen namelijk dat maatwerk alleen daar terechtkomt waar dat het hardst nodig is. We stellen altijd eerst de vraag wat iemand tijdelijk nodig heeft en gaan samen aan de slag, waarbij we vaker tot een collectieve oplossing willen komen. Soms lukt het inwoners echter niet om zelf of met hulp van hun omgeving een zelfstandig leven te leiden. Voor hen staan we altijd klaar.

Om doelmatig te werken, leggen we ook betere verbindingen tussen de onderdelen binnen het sociaal domein. Zo komen we tot samenhangende regie. Als voorbeeld: werk staat voorop, maar als daarvoor de randvoorwaarden nog ontbreken, dan gaan we daar eerst mee aan de slag.

Alle thema's binnen het programma Vitaal en Sociaal Breda hebben te maken met de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Die maken het halen van onze ambities er niet eenvoudiger op. De arbeidsmarkt wordt namelijk steeds krappere en vormt steeds vaker een knelpunt bij het behalen van opgaven. Vaak leidt het ook tot hogere kosten (bijvoorbeeld door wachtlijsten in de GGZ en de verslavingszorg). Die krapte ervaren we als gemeente, maar onze partners in de uitvoering en het Integrale Zorg Akkoord

ervaren die ook. De krappe arbeidsmarkt is overigens ook de kans om mensen in de bijstand te laten participeren. We lossen hiermee de structurele krapte en de gevolgen daarvan echter niet op.

Thema Opgroeien

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- In lijn met het bestuursakkoord willen we de meest kindvriendelijke stad van Nederland worden.
- In lijn met de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming willen we dat jeugdigen zo thuis en nabij mogelijk veilig en gezond opgroeien en zichzelf ontwikkelen. Hiermee voorkomen we latere hulpvragen en bevorderen we kansengelijkheid.
- We willen een financieel houdbaar stelsel voor jeugdhulp en jeugdzorg en nemen beheersmaatregelen op basis van de hervormingsagenda.
- We benutten het waardenetwerk Kansrijke Jeugd om aan de belofte van Verbeter Breda te kunnen voldoen voor alle kinderen: 'kunnen worden wie je wilt zijn'.
- We willen de kracht van de pedagogische basis benutten en aansluiten bij de leefwerelden van jeugdigen: in de wijk, op school, thuis en online. Als gemeente bevorderen wij de randvoorwaarden voor goed onderwijs, waarbij kansengelijkheid op de eerste plaats komt. Dankzij een krachtige pedagogische basis kunnen we hulpvragen voorkomen.
- We willen dat jeugdigen en hun gezinnen waar nodig de weg vinden naar ondersteuning, begeleiding en bescherming. Hierbij zijn de vrij toegankelijke ondersteuning en laagdrempelige collectieve activiteiten makkelijk te vinden. Informatie en ondersteuning zijn beschikbaar waar jeugdigen en hun ouders komen en logischerwijs hun vraag stellen: bij de huisarts, op scholen, online en in de buurt.
- We willen zo veel mogelijk matched care. Dit betekent dat jeugdigen zo snel mogelijk de passende zorg met de juiste zwaarte ontvangen.
- Voor jeugdigen en gezinnen organiseren we ondersteuning om problemen te voorkomen (preventief). Deze ondersteuning wordt zo veel mogelijk in groepen aangeboden (collectief). Pas als dat echt nodig is, ontvangen jeugdigen 1-op-1 hulp (individueel).
- We willen dat jeugdigen zo thuis mogelijk opgroeien. Het doel is dan ook om zo min mogelijk jeugdigen uit huis te plaatsen en het aantal jeugdigen met een gedwongen crisis-, verblijfs- of jeugdhulpstuk verder te laten dalen.
- We willen dat jeugdigen met gespecialiseerde jeugdhulp wanneer dat nodig is ook ná hun 18e ondersteuning blijven krijgen om een terugval te voorkomen. We bieden hiervoor een passend en aansluitend vervolgtraject.
- We willen jeugdigen betrekken bij de ontwikkeling van de stad, ons beleid, onze uitvoeringsplannen en de uitvoering van initiatieven op alle beleidsterreinen. Daarbij hanteren we de eerder door de gemeenteraad vastgestelde Participatieleidraad. We zijn daarbij duidelijk over de kaders waarbinnen de participatie plaatsvindt en laten zien wat er met hun inbreng is gebeurd.
- We willen dat er bij de ontwikkeling en groei van de stad voldoende passende voorzieningen en faciliteiten zijn voor jeugdigen. Daarmee willen we bijdragen aan de op- en afschaling in het jeugdhulpstelsel en invulling geven aan de regiovisie Jeugd.
- We willen de specialistische jeugdhulp op de juiste schaal organiseren. De minder voorkomende vormen van specialistische jeugdhulp willen we bovenregionaal inkopen om de juiste kwaliteit en beschikbaarheid te kunnen waarborgen. Dat doen we op het niveau van de regio West-Brabant-Oost (WBO) voor onder andere ambulante jeugdhulp en op landsdeel Zuid-West-niveau (Jeugdzorg+) en Brabantbreed-niveau voor de gecertificeerde instellingen.
- Met de Onderwijsvisie zetten we in op de opgaven gelijke kansen, toekomstvaardig opleiden en burgerschap. In 2025 werken we met het uitvoeringsprogramma aan concrete doelen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Algemeen

- We integreren de lokale projecten, de veranderingen in het jeugdhulpstelsel en de sturing op de specialistische jeugdhulp. We starten vanaf 1 januari 2025 met een proof of concept van een Stevig Lokaal Team (SLT) in Breda- Noordwest. Hiermee kunnen we de benodigde stelselwijzigingen in gang zetten. Daarbij gebruiken we de positieve resultaten uit eerdere pilots en projecten, zoals Plein 3, de aanpak 18-/18+, de jeugdprofessional bij de huisarts en Value Based Healthcare. De resultaten hiervan borgen we in onze reguliere werkwijzen en producten.
- In het 4e kwartaal van 2025 starten we met het proces voor een nieuw beleidskader Jeugd. We gebruiken hiervoor wat we hebben geleerd vanuit het Stevige Lokale Team Noordwest, het waardenetwerk Kansrijke Jeugd en het programma 'Samen werken aan de basis'. We schrijven een beknopt beleidskader om flexibel, integraal en toekomstgericht te werken, zodat we snel kunnen inspelen op veranderingen. Dit beleidskader sluit aan op de opgaven uit de Hervormingsagenda Jeugd en de regiovisie Jeugd, en sluit aan bij de ontwikkeling naar één sociaal domein in Breda. Daarbij werken we aan stevige verbindingen met onder andere de onderdelen Maatschappelijke Ontwikkeling, Participatie, Veiligheid en Onderwijs.
- Om de ambitie meest kindvriendelijke stad in te gaan vullen, versterken we de basis en werken deze verder uit in de visie jeugdparticipatie. Voor jeugdparticipatie zetten we de programma's Jongerenambassadeurs en Wijkministers in 2025 voort. We willen dat jongeren meer meedoen binnen de gemeente. Daarvoor passen we de regels en onze manier van werken aan. We werken toe naar een visie op jeugdparticipatie die aansluit bij de al vastgestelde Participatieleidraad.
- In 2025 nemen we meer vaste medewerkers aan. Dit heeft een aantal voordelen: het zorgt voor een stevigere verbinding met onze ketenpartners, minder verloop, minder behoefte aan overdracht, en minder loonkosten.
- We gaan door met de landelijke opdrachten uit de Hervormingsagenda Jeugd, de Norm voor Opdrachtgeverschap en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dat leidt onder meer tot een niet-vrijblijvende samenwerking in de jeugdregio, het uniformeren van toegangsprocessen, het (waar mogelijk) standaardiseren van de manier van inkopen en het verminderen van de administratieve lasten. We ontwikkelen een dekkend jeugdhulpstelsel in de regio, waarbij we goed kunnen sturen op kwaliteit en kosten. Dat doen we binnen een partnerschap met enkele jeugdhulpaanbieders.
- We willen kleinschalige jeugdhulpvoorzieningen mogelijk maken, zoals gezinshuizen, woongroepen en locaties voor zelfstandigheidstraining. Zo kunnen we de meer gesloten vormen van jeugdhulp afbouwen en deze zorg nabij aanbieden in het eigen netwerk. We maken hiervoor plannen op de korte en langere termijn.

Stevig Lokaal Team (SLT)

- Een belangrijk element in de verandering van het jeugdhulpstelsel is het Stevig Lokaal Team (SLT). Vanaf 1 januari 2025 hebben we een SLT in Breda-Noordwest. Dit team helpt ons om de doelen te bereiken uit de Hervormingsagenda Jeugd en de Norm voor Opdrachtgeverschap, en ligt in lijn met de regiovisie Jeugd en het regionaal strategieplan Jeugd.
- Het SLT is de eerste stap om goede hulp te blijven bieden aan jeugdigen en gezinnen, en de jeugdhulp beheersbaar en betaalbaar te houden. We werken samen met één organisatie die het SLT leidt. Deze organisatie beoordeelt hulpvragen en biedt vrij toegankelijk veelvoorkomende vormen van hulp. Deze preventieve vormen van hulp richten zich op collectieve oplossingen voor problemen in de wijk, thuis of op school.
- We testen hoe het SLT samenwerkt met de sociale basis, het gemeentelijk sociaal domein en de specialistische jeugdhulp. We kijken naar de effecten voor jeugdigen en gezinnen, en proberen kosten te besparen door meer preventieve en collectieve activiteiten aan te bieden. Als het nodig is, passen we onze aanpak aan via specifieke interventies en door de samenwerking te intensiveren.

Het SLT in samenwerking met de sociale basis, het gemeentelijk sociaal domein en de specialistische jeugdhulp.

- Het SLT onderzoekt hulpvragen vanuit de omgeving van de jeugdige en zoekt naar onderliggende problemen. Soms ligt de oplossing dichterbij het gezin of in een ander domein, zoals schulden, volwassenproblematiek of scheidingen.
- We normaliseren opvoed- en opgroevragen, maken deze bespreekbaar en benutten de kracht van de pedagogische basis. Gezinnen met vragen die alleen een medische oplossing nodig hebben, worden daarnaar doorverwezen. Hierdoor dalen de kosten en neemt de druk op gespecialiseerde professionals af.
- We monitoren de effecten en resultaten van het SLT in Noordwest. In dit proof of concept sturen we samen op de beweging die we willen maken. We voeren verbeteringen door wanneer we deze zien en kijken waar we de geleerde lessen breder in de stad kunnen invoeren.

Ontwikkelingen waardenetwerk Kansrijke Jeugd

- In 2025 voeren we het plan Kansrijke Jeugd 2025 uit. Daarbij bouwen we aan een stevige pedagogische basis en gebruiken we de sociale basis in het waardenetwerk om het SLT te versterken, waarmee we nauw samenwerken.
- In de periode na Covid-19 is het zicht op de jeugdigen in Breda geïntensiveerd en hebben we meer aandacht besteed aan hun mentale welzijn door tijdelijke impulsen in te zetten. Deze inzet herijken we nu. Met de komst van het SLT verwachten we voor meer nabijheid te kunnen zorgen. Een deel van de aansluiting met onze jeugdigen brengen we op een andere manier tot stand in het SLT. In de gebieden waar nog geen SLT is, kijken we naar wat er nodig is en sluiten we aan bij de aandachtswijken van Verbeter Breda. Zo zetten we de ondersteuning in waar deze het meest nodig is en werken we aan de financiële kaders die om bijstelling vragen, gezien de huidige ontwikkelingen.
- Door de introductie van het SLT in Noordwest is het mogelijk om de inzet van de jeugdprofessional op school in dat gebied te verminderen. Daardoor kan het subsidieplafond voor 'Ondersteuning en hulp bij opvoed- en opgroevragen in de schoolcontext' worden verlaagd. Daarnaast draagt het programma 'Samen werken aan de basis' bij aan meer kennis en kunde in het onderwijs over de problematiek van jeugdigen en ouders. Het programma zorgt ervoor dat de jeugdprofessionals op school meer aansluiten op de werkwijze van de brugfunctionarissen. Daardoor werken we samen aan onze gemeenschappelijke opgave rondom de gezonde ontwikkeling van jeugdigen.
- De rijksmiddelen om voortijdig schoolverlaten te voorkomen, zijn weggefallen. Daardoor is een herijking nodig, waarbij er voor dit onderwerp geen subsidie meer beschikbaar is in het waardenetwerk Kansrijke Jeugd. Bij de herijking bekijken we of die leidt tot een

toename van de jeugdhulpkosten doordat de dagbesteding nu georganiseerd wordt vanuit andere middelen, zoals jeugdhulp.

- Door deze aanpassingen kan het subsidieplafond voor het waardenetwerk naar beneden worden bijgesteld. Dit draagt voor een deel bij aan het terugdringen van het tekort binnen het budget voor Jeugd.
- Met deze ontwikkelingen willen we activiteiten versterken die de mentale weerbaarheid vergroten. Zo zetten we sport in om vaardigheden te ontwikkelen en bieden we ondersteuning aan huisartsenpraktijken, zodat de zorg nabij is en minder vaak specialistische hulp nodig is.
- De voordelen en maatschappelijke risico's van deze keuzes worden gevolgd en besproken binnen het waardenetwerk Kansrijke Jeugd, met speciale aandacht voor de inzet in de Verbeter Breda-wijken en het doel 'kunnen worden wie je wilt zijn'.

Sturen op de toegang

In 2025 gaan we veranderingen doorvoeren om de toegang tot jeugdhulp te verbeteren en de kosten van en vraag naar jeugdhulp te beheersen. We werken toe naar één ingang en de inzet van een adviesteam:

- Eén ingang: we werken toe naar één centrale toegang voor jeugd- en gezinshulp. Het SLT in Noordwest zet hiervoor de eerste stap.
- Een adviesteam: een groep bestaande medewerkers Jeugd vormt het adviesteam, dat helpt om de jeugdhulp beter te organiseren. Dit team werkt samen met verwijzers, zoals huisartsen en zorgaanbieders, om de juiste hulp te bieden aan jeugdigen. Het adviesteam zorgt voor:
 - minder doorverwijzingen naar zorgaanbieders zonder contract door te sturen op het gebruik van de regionaal gesloten contracten. In 2023 kostte dit nog € 2,2 miljoen voor 92 jongeren bij 77 aanbieders.
 - minder doorverwijzingen naar specialistische jeugdhulp door externe verwijzers, zoals huisartsen en jeugdartsen. In 2023 kwam ongeveer 50% van deze doorverwijzingen via huisartsen en medisch specialisten.
 - een betere overeenkomst tussen de verwijzing, het zorgaanbod en de zorgaanbieder.
 - het juiste gesprek en een meer diepgaande evaluatie als een jongere meerdere hulptrajecten achter elkaar nodig heeft bij dezelfde zorgverlener.
 - tussentijdse evaluaties tussen de jeugdhulpaanbieder en de jongere over de geboden hulp.

Afbakening jeugdhulp

We verbeteren de lokale regels voor jeugdhulp, omdat de huidige wetgeving nog niet duidelijk genoeg is. In 2025 komen er nieuwe regels die de jeugdhulp beter afbakenen. Op basis hiervan passen we de verordening Jeugdhulp aan.

- Er komen regels die bepalen hoe lang bepaalde vormen van jeugdhulp ingezet mogen worden.
- We passen de verordening aan, waarbij we de reikwijdte van de jeugdhulpplicht van de gemeente en de verhouding tussen de Jeugdwet en andere wettelijke kaders nog explicieter omschrijven (Wet passend onderwijs, Wet langdurige zorg, Wet maatschappelijke ondersteuning, Zorgverzekeringswet). De definitie van 'eigen kracht' laten we aansluiten bij de jurisprudentie. We introduceren verder de begrippen 'draagkracht' en 'draaglast'. Deze begrippen voorkomen dat ouders het gevoel hebben dat er een aanspraak of recht op hulp is. We benadrukken het uitgangspunt van normaliseren.
- De ouder-kindzorg wordt beter afgebakend volgens de richtlijnen van het Nederlands Jeugdinstituut (NJI) en het CIZ. Sommige taken, zoals aankleden en helpen bij het eten, vallen onder opvoeding en worden niet vergoed. Dit heeft vooral invloed op het geld dat beschikbaar is via het pgb.

Jeugdhulp en jeugdzorg

- In 2025 starten we met een gemeentelijk Doorbraakteam. Daar kunnen collega's terecht met een probleem of complexe situatie. Het team denkt mee over maatwerkoplossingen voor situaties die zó ingewikkeld zijn dat de reguliere hulpverleningstrajecten onvoldoende helpen. Hiervoor wordt dan een doorbraakplan gemaakt, in samenwerking met de betrokken regisseur/klantmanager. Hiermee verbeteren we onze dienstverlening.
- We gaan door met het Screeningsteam 18-/18+. Voor jeugdigen met gespecialiseerde jeugdhulp die ook na hun 18e ondersteuning nodig hebben, is er passende en tijdige hulp

en ondersteuning. We zorgen dat de overgang naar (financiering vanuit) andere wetgeving voor deze jongeren soepel verloopt.

- We gaan door met het project om dak- en thuisloosheid onder jongeren te voorkomen.
- De pilot KANZ+ richt zich op gezinnen met complexe en langdurige problemen op meerdere leefgebieden. De pilot is in september 2023 van start gegaan en eindigt eind 2024. De eerste resultaten zijn positief. Per 1 januari 2025 willen we deze nieuwe, innovatieve vorm van integrale en domeinoverstijgende hulpverlening hebben ingekocht voor 4 jaar. Hiervoor loopt momenteel een Europese aanbesteding. Met KANZ+ verwachten we de meest kwetsbare gezinnen uit Breda beter, sneller en efficiënter te kunnen helpen.
- We gaan verder met de om- en afbouw van de gesloten jeugdzorg (JeugdzorgPlus). Het uit huis plaatsen van jeugdigen willen we zo veel mogelijk voorkomen. Als uithuisplaatsing toch nodig is, worden jeugdigen kleinschalig opgevangen en zorgen we dat zij daar zo kort mogelijk verblijven.
- In 2025 voeren we meer kwaliteitsonderzoeken uit bij jeugdhulpaanbieders. Daarmee zorgen we dat zij hun geld rechtmatig en correct gebruiken. Deze onderzoeken dragen naar verwachting bij aan het terugdringen van het tekort op het jeugdbudget. We gaan hiermee door totdat het hele werkveld volledig compliant is. Hiervoor is minimaal 4 jaar nodig, als we kijken naar soortgelijke processen in ander sectoren.
- We gaan door met de Verbeteragenda Pleegzorg binnen de regio WBO. Samen met alle betrokken partijen gaan we de pleegzorg nog beter organiseren.
- Relatie en scheiding: via een relationeel-systemische aanpak kunnen we langdurige conflicten voorkomen of helpen doorbreken en daarmee schade bij jeugdigen beperken of voorkomen. We verbeteren de kwaliteit van de aanpak door in te zetten op een netwerkaanpak, continue deskundigheidsbevordering, de inzet van ervaringsdeskundigen en een regionale monitor.

Toekomstscenario Jeugd en Gezin

- Met een lokaal programma bereiden we ons voor op het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dit programma sluit aan op het regionale programma Toekomstscenario.
- De jeugdbeschermingsketen moet effectiever en slimmer worden georganiseerd en aansluiten bij de uitgangspunten van de Hervormingsagenda Jeugd en het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming: gezinsgericht, rechtsbeschermend en transparant, eenvoudig en lerend.

Onderwijsvisie

De Onderwijsvisie krijgt een uitvoeringsplan. Dit geeft richting aan de uitvoering van onze (wettelijke) taken en ambities. We gaan in het uitvoeringsplan aan de slag met de 3 ambities uit de onderwijsvisie.

1. Gelijke kansen: we werken aan gelijke kansen voor Bredase leerlingen door te bouwen aan een stevige pedagogische basis door meer aandacht te hebben voor basisvaardigheden in het onderwijs (zoals taal en rekenen). We spannen ons in voor voldoende onderwijspersoneel en bouwen samen met de onderwijspartners door aan het succes van de Verlengde Schooldag.
2. Toekomstvaardig en praktijkgericht opleiden: we willen praktijkgericht onderwijs de norm maken in Breda en techniekeducatie al vanaf jonge leeftijd introduceren. Daarnaast investeren we in vaardigheden, zoals digitale bekwaamheid en flexibiliteit bij leerlingen. We willen vooroplopen als stad waar je je kan laten bijscholen om een bijdrage te leveren aan TT&C en waar (lokaal) talent, bijvoorbeeld op het gebied van gaming, een podium krijgt. Ook bieden we mogelijkheden voor maatwerkdiploma's en deelcertificaten.
3. Burgerschap, een fijne stad voor iedereen: we gaan zelf en samen met het onderwijs aan de slag met het vergroten van de kennis van democratie, maatschappij en maatschappelijke participatie bij onze jonge inwoners. Verder willen we burgerschap versterken via de Maatschappelijke Diensttijd (MD) en cultuureducatie. Verder bouwen we aan een veilige schoolomgeving, onder meer via een bewustwording en vroegsignalering over cyberpesten. Tot slot gaan we aan de slag met ouderbetrokkenheid en inclusie in het onderwijs.

Programma Samen werken aan de basis

- We voeren het programma 'Samen werken aan de basis' uit. Dat doen we samen met het onderwijs. Het programma versterkt het pedagogisch klimaat en stimuleert de beweging van het onderwijs richting de overige leefwerelden van kinderen, zoals hun familie en hun

wijk of dorp. In de leefwerelden 'familie' en 'wijk' investeren we via andere programma's.

Samen werken aan de basis: de huidige situatie en de gewenste situatie.

Binnen het programma willen we deze beweging met en in het onderwijs voor elkaar krijgen. Dit doen we door samen te werken aan 3 bouwstenen:

1. Bewegen en doen:

- We voeren minstens 17 projecten uit die bijdragen aan de beweging in en met het onderwijs en onze partners.
- Deze projecten voeren we uit binnen het reguliere onderwijs, het speciaal onderwijs en de tijd van ondertussen (de thuiszittende jeugdigen).
- We voeren deze projecten uit en sturen bij op inhoud en op de beweging via monitoring en evaluaties.
- We zetten het onderwijs meer in een regierol; zij voeren de projecten uit.

2. Leren en reflecteren:

- We evalueren elk project op dezelfde manier.
- We maken de maatschappelijke effecten en baten inzichtelijk.
- We analyseren de effecten met de SLT's en het waardenetwerk Kansrijke Jeugd, en zetten deze informatie slim in binnen nieuwe projecten.
- We laten zien hoe investeringen in jeugdigen kunnen leiden tot positieve effecten, bijvoorbeeld in het leerlingenvervoer, bij participatie en bij het voorkomen van ondermijnd en onbegrepen gedrag.
- We sturen met data door vanuit inkoop een nieuwe productcode te ontwikkelen voor zorg in onderwijstijd.

3. Agenderen en inspireren:

- We beschrijven de gemeenschappelijke opgave met het onderwijs, de kinderopvang en het samenwerkingsverband Passend Onderwijs.
- We beschrijven begrippen als 'normaliseren' en 'collectief preventief werken' aan de hand van concrete voorbeelden.

Nationaal Programma Onderwijs

Het Nationaal Programma Onderwijs loopt in 2025 af. De laatste ronde subsidies is toegekend voor het schooljaar 2024-2025. We gaan de projecten afronden en borgen. Het betreft activiteiten die:

- gericht zijn op zorg en welzijn in en om de school, om vertragingen op sociaal en emotioneel vlak in te halen die door de coronapandemie zijn ontstaan
- bijdragen aan een verbeterde sociale omgang en veiligheid
- een positieve impact hebben op iemands leefstijl en welzijn
- brede (talent)ontwikkeling stimuleren
- de basisvaardigheden taal en lezen bevorderen
- gericht zijn op het verbeteren van de toegang tot voor- en vroegschoolse educatie

Onderwijsachterstanden

In lijn met de Onderwijsvisie en het waardenetwerk Kansrijke Jeugd werken we aan de volgende onderwerpen:

- We willen dat peuters met een (kans op) taalachterstand op tijd worden gesignaleerd. Deze peuters en hun ouders krijgen thuis extra ondersteuning.
- 350 peuters vanaf 2,5 jaar kunnen naar de kinderopvang om hun taalontwikkeling verder te stimuleren.
- We ondersteunen basisscholen bij het tegengaan van onderwijsachterstanden door de inzet van schakelklassen en activiteiten die gericht zijn op taal- en talentontwikkeling (met onder andere techniekactiviteiten).
- We dragen bij aan het uitvoeringsprogramma Kansrijke Jeugd en sluiten aan op de ontwikkeling van de SLT's.

Met de specifieke uitkering 'Ontwikkeling Jonge Kind' zet Verbeter Breda bij 5 basisscholen in op:

- taaleducatie voor ouders bij de kinderopvang
- toegang voor peuters vanaf 2 jaar om hun taalontwikkeling te stimuleren bij de kinderopvang
- een extra onderwijsassistent in groep 1 en 2 met extra aandacht voor de taalontwikkeling van kleuters

Voortijdig Schoolverlaten

In lijn met de Onderwijsvisie en de regionale aanpak Voortijdig Schoolverlaten werken we aan de volgende onderwerpen:

- We zorgen voor ontwikkelingsmogelijkheden voor jongeren om kansenongelijkheid, thuis zitten en verzuim te beperken.
- Het takenpakket, de beschikbare uitvoeringscapaciteit en de middelen van het Regionaal Bureau Leren zijn in 2025 terug op orde. Hierdoor kan meer gewerkt worden volgens de landelijke werkwijze Methodische Aanpak Schoolverzuim, waarmee de omslag in gang wordt gezet van leerplicht naar leerrecht.
- Medio 2025 wordt de nieuwe wet 'Van school naar duurzaam werk' van kracht. De rol van de doorstroomcoaches (trajectbegeleiders 18+) verandert van regievoerder naar actieve begeleider. De leeftijdsgrens wordt verruimd van 23 naar 27 jaar.
- In 2025 start een nieuw regionaal VSV-programma 2025-2028 om jongeren zonder startkwalificatie een sluitend vangnet te bieden.

Taal, laaggeletterdheid en basisvaardigheden

In lijn met de Onderwijsvisie en Verbeter Breda zetten we in op:

- een gemeentelijke gezinsaanpak geletterdheid
- de mogelijkheid om laagdrempelig vragen stellen via de Digi-Taalpunten in de wijk (Heuvel, Haagse Beemden, Hoge Vucht), met een onderzoek naar een extra Digi-Taalpunt
- het versterken van de samenwerking met het Digi-Taalhuis en het Informatiepunt Digitale Overheid
- eenvoudige communicatie en bewustwording van de moeite die sommige mensen hebben met lezen, schrijven, rekenen en digitale vaardigheden, in samenwerking met het Taalpanel
- een lokale uitvoering van het regionale plan.

Leerlingenvervoer

Zo'n 500 kinderen maken ieder schooljaar gebruik van het leerlingenvervoer dat de gemeente organiseert. In lijn met de Onderwijsvisie en de verordening Leerlingenvervoer zetten we in op zelfredzaamheid en het beter benutten van de kracht van de pedagogische basis:

- Op de middellange termijn streven we naar een afname van het aantal kinderen dat met georganiseerd busvervoer naar school gaat. Het gaat hier om kinderen die toe zijn om een stap naar meer zelfstandigheid te maken. Eigenlijk wilde we eerder deze stap zetten naar meer maatwerk rond leerlingenvervoer, maar door de problemen in het leerlingenvervoer heeft dit langer geduurd.
- We starten een pilot om kinderen zelfstandig te leren reizen met het openbaar vervoer.

- We verhogen de betrokkenheid van ouders door in gesprek te gaan over hun verantwoordelijkheid voor het vervoeren van hun kind (en eventueel een kilometervergoeding te verstrekken).
- We overleggen met de vervoerder over de inzet van pedagogisch geschoolde busbegeleiders die ingezet kunnen worden om kinderen, ouders en de chauffeurs te ondersteunen als er zich in een busje gedragsproblemen voordoen.

INDICATOREN

De begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Met deze indicatoren geven we – naast de begrotingstekst en de financiële overzichten – een beeld van de ontwikkelingen van de diverse begrotingsthema's. We actualiseren (herijken) deze set elk jaar. In de begroting 2025 gaat het om 113 indicatoren. Daarvan zijn er 21 landelijk verplicht. De andere 92 zijn Bredase indicatoren. Elke Bredase indicator staat bij het begrotingsprogramma of thema waar deze indicator betrekking op heeft.

Programma 1 bevat 34 beleidsindicatoren, waarvan er 4 landelijk verplicht zijn. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 1 september 2024.

Thema-indicatoren

Indicator: Beweegrichtlijn (audit nr 4)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 4 tot en met 17 jaar dat voldoet aan de beweegrichtlijn (onderdeel: 7 dagen per week minstens een uur matig intensieve inspanning)

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
42				45

Toelichting: Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten, in de oneven jaren. Voor 2024 was geen streefwaarde bepaald. Streefwaarde 2025 in lijn met doel 2023.

Indicator: Voortijdig schoolverlaters (audit nr 19)

Omschrijving: Percentage leerlingen tussen 12-23 jaar dat zonder startkwalificatie het onderwijs verlaat

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2,1	2,4	2,4	1,8	1,8

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. We sluiten aan op de streefwaarde uit 2024.

Indicator: Hulpvragen CJG (audit nr 2501)

Omschrijving: Totaal aantal unieke hulpvragen die ontvangen worden bij het CJG

Bron: Registratie CJG Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2.303	2.851	2.972	2.972	2.229

Toelichting: Door de komst van SLT en de beoogde veranderingen zou het preventieve aanbod ervoor moeten zorgen dat het CJG minder hulpvragen krijgt in een van de 4 gebieden in Breda. We verwachten een vermindering van ongeveer 25%.

Indicator: Meldingen toegang (audit nr 2502)

Omschrijving: Totaal aantal unieke hulpvragen om ondersteuning of procesregie

Bron: Gemeente Breda, WIZ applicatie Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2.035	2.892	3.176	3.200	2.859

Toelichting: Door de komst van SLT en de geplande veranderingen verwachten we dat er minder hulpvragen bij de toegang komen. Dit komt omdat SLT veelvoorkomende jeugdhulp biedt. In 2025 komt er een overgangsfase, en we rekenen op een vermindering van ongeveer 10%.

Indicator: Instroom jeugdigen zorg (audit nr 2503)

Omschrijving: Aantal unieke jeugdigen voor de eerste keer in zorg en aantal jeugdigen die na 12 maanden uit zorg weer in zorg komen

Bron: Gemeente Breda, Zorgned Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				1.600

Toelichting: Door de beweging naar Stevige Lokale Teams met een start in Noordwest zal instroom afnemen.

Indicator: Herhaald beroep jeugdigen zorg (audit nr 2504)

Omschrijving: Aantal unieke jeugdigen (0 t/m 23 jaar) die na minimaal drie maanden en maximaal 12 maanden geen zorg te ontvangen, terugkomen in de zorg

Bron: Gemeente Breda, Zorgned Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				400

Toelichting: Door de reeks van maatregelen zal het herhaald beroep afnemen. Dit in lijn met de beweging de juiste hulp en zorg op de juiste plek.

Indicator: Uitstroom jeugdigen zorg (audit nr 2505)

Omschrijving: Totaal aantal unieke jeugdigen (0 t/m 23 jaar) waarbij de zorg beëindigt en niet binnen een jaar terugkomt

Bron: Gemeente Breda, Zorgned Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				1.800

Toelichting: De grotere uitstroom is een gevolg van de afbakening van jeugdhulp.

Indicator: Jeugdigen zorg (0 t/m 17 jaar) (audit nr 2506)

Omschrijving: Aantal unieke jeugdigen in zorg in de leeftijd van 0 tot en met 17 jaar

Bron: Gemeente Breda, Zorgned Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				5.000

Toelichting: verminderende instroom door afbakening jeugdhulp en mogelijk langere wachttijden.

Indicator: Jeugdigen zorg (18 t/m 23 jaar) (audit nr 2507)

Omschrijving: Aantal jeugdigen in zorg in de leeftijd van 18 tot en met 23 jaar

Bron: Gemeente Breda, Zorgned Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				70

Toelichting: Verminderd aantal verlengde jeugdzorg. afbakening jeugdhulp en eerder oplossen van jeugdhulp door afschaling.

Productindicatoren Product Primair en voortgezet onderwijs**Indicator: Absoluut schoolverzuim (audit nr 13)**

Omschrijving: Aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school (per 1000 leerplichtigen)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
3	6,7	7,1	3	3

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. In 2022 en 2023 was een toename te zien door Oekraïense leerlingen en langere wachtlijsten voor het bieden van specifieke begeleiding. Voor 2025 wordt daarin een stabilisatie verwacht. Om die reden houden we de streefwaarde van deze indicator gelijk aan 2024.

Thema Betrokken zijn

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- We willen komen tot een toekomstbestendig sociaal domein waarin zelfredzaamheid, wederkerigheid en kansgelijkheid voor iedereen belangrijk zijn. Inwoners moeten voor zichzelf en voor elkaar kunnen zorgen. De verantwoordelijkheid ligt bij henzelf. Als dat even niet lukt, helpen we hen met tijdelijke ondersteuning, zodat ze nieuwe vaardigheden kunnen leren om zelf verder te kunnen. Als er écht geen andere opties zijn, bieden we ondersteuning. Ons uitgangspunt is: zo licht mogelijk, maar zwaarder waar nodig. We willen de juiste zorg en ondersteuning op de juiste plek bieden.
- We versterken intern integraal werken in het sociaal domein. Alle inwoners worden vanuit één werkwijze benaderd. Dit geldt voor de vrij toegankelijke ondersteuning in de buurt tot de duurdere, specialistische hulp via de gemeente. Ook zoeken we nog meer verbinding met het medische domein en waar nodig met het veiligheidsdomein. Dit betekent ook dat we drempels inbouwen in het sociaal domein en streng zijn bij de toekenning van ondersteuning, zodat de ondersteuning daar terecht komt waar die het hardst nodig is.
- Een sterke sociale basis is en blijft belangrijk in Breda. Voorzieningen en activiteiten die makkelijk bereikbaar en vrij toegankelijk zijn, zijn cruciaal voor de zelfredzaamheid van inwoners. Deze voorzieningen en activiteiten helpen ook om (zwaardere) problemen te voorkomen of uit te stellen.
- Tussen het Bredase Innovatiedistrict en het sociaal domein komt een sterke verbinding. Samen onderzoeken we hoe innovaties en technologische mogelijkheden het sociaal domein kunnen versterken.
- We willen eerlijke kansen voor alle inwoners, ongeacht hun achtergrond, geslacht, genderidentiteit, religie, seksuele oriëntatie, leeftijd of beperking.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Samenwerking binnen en tussen domeinen

- We gaan nog meer samenwerken met de huisartsen. Dat doen we met gezamenlijke onderwerpen, zoals de rol van de jeugdprofessional, de maatschappelijk werker (welzijn op recept) en huisvesting.
- We bouwen onze samenwerking met wijkverpleegkundigen en casemanagers dementie verder uit.
- We pakken een stevige rol in het Integraal Zorgakkoord (IZA). Daarvoor voeren we samen met de regiogemeenten en onze partners (zoals CZ, GGZ Breburg, de GGD en

huisartsen) plannen uit op het gebied van preventie, zorg en gezondheid. Hiervan monitoren we de resultaten. Mentale gezondheid en (kwetsbare) ouderen zijn belangrijke thema's.

Sociale basis

- Binnen de waardenetwerken worden de activiteiten van partners gefinancierd die vrij toegankelijke ondersteuning aanbieden. In 2023 is het nieuwe beleidskader 'Breda Samen Doorpakken' vastgesteld. Belangrijke activiteiten binnen het waardenetwerk Zelf- en Samenredzaamheid zijn onder meer het telefonische aanmeldpunt Zorg Voor Elkaar Breda, maatschappelijk werk, mantelzorgondersteuning, GGZ-preventie en inloopvoorzieningen. Binnen het waardenetwerk maken we scherpere keuzes. We gaan ruimte maken voor collectieve ondersteuning in combinatie met locatiegerichte community building. Losse activiteiten in community building stoppen we, omdat daarvan onvoldoende duidelijk is wat het maatschappelijke en financiële rendement hiervan is. Ook zien we dat deze activiteiten nog niet altijd goed gecoördineerd zijn.
- Van de inspanningen in het waardenetwerk Zelf- en Samenredzaamheid moet beter duidelijk worden wat de maatschappelijke opbrengst is in het licht van het nieuwe beleidskader WMO.
- Iedereen die gebruikmaakt van een geïndiceerde Wmo-maatwerkvoorziening moet in de toekomst een eigen gaan bijdrage betalen. In 2025 willen we samen met partners die vrij toegankelijke voorzieningen aanbieden, onderzoeken of en hoe we voor bepaalde activiteiten die eigen bijdrage kunnen vragen. Dit doen we, omdat we wederkerigheid belangrijk vinden.
- In 2023 en 2024 hebben we goede ervaringen opgedaan met de inzet van maatschappelijk werk bij probleemgedrag. In 30 casussen hebben we gekeken wat het oplevert om tijdelijk minder of geen maatwerkvoorzieningen aan te bieden en in plaats daarvan eerst een relatie op te bouwen. Zo kunnen mensen zelf ontdekken dat bepaald gedrag niet wenselijk is. Deze aanpak is vaak duurzamer, vermindert overlast en bespaart per casus gemiddeld € 7000 aan maatschappelijke kosten (Zvw, Wlz en Wmo). In 2025 gaan we deze pilot uitbreiden met maatschappelijk werk, maatwerkaanbieders en woningbouwcorporaties en maken we ruimte vrij in het budget Beschermd Wonen.
- Mantelzorgers zijn goud waard. In 2025 versoberen we het mantelzorgcompliment, een financiële regeling waarbinnen mantelzorgers een cadeaukaart ontvangen (€ 355.000). Daardoor kunnen we de ondersteuning van mantelzorgers onverminderd overeind houden. Mantelzorgcomplimenten worden voortaan enkel nog verstrekt via BredaMantelzorg en niet meer rechtstreeks door de klantmanagers Wmo. In het beleidskader gaan wij in op de toekomst van mantelzorg.
- Breda Senior loopt in afgeslankte vorm door tot en met 2025. We ondersteunen ook in 2025 initiatieven vanuit senioren. De website van Breda Senior wordt in 2024 onderdeel van de gemeentelijke website. Het seniorenpanel blijft bestaan. Hiermee is er blijvende aandacht voor de behoeften van senioren.
- Later Is Nu gaat in 2025 verder met het organiseren van bijeenkomsten in de wijken. Hier kunnen senioren met elkaar en met professionals praten over belangrijke onderwerpen en vragen die ze hebben als oudere Bredanaars die dicht bij elkaar wonen.
- We blijven vrijwillige inzet in de stad ondersteunen door aandacht en waardering te geven. Het huidige vrijwilligersbeleid 'Vrijwilligen in Breda' loopt formeel tot en met 2024. We zien dat de lijnen in het beleid nog actueel zijn en voldoende handvatten bieden voor onze vrijwilligersondersteuning. We onderzoeken verlenging van het beleid met 2 jaar. We behouden de bestaande netwerken. Hierdoor weten inwoners waar ze terecht kunnen met vragen over vrijwilligerswerk en gerelateerde onderwerpen.

Wmo: toegang en maatwerkvoorzieningen

- We gaan door met de klantbenadering in de Wmo, zoals wij die afgelopen jaren hebben ingericht. In 2025 starten we met een onderzoek naar de mogelijkheid om één centrale toegang te creëren voor alle vragen over het sociaal domein. Het idee is dat mensen hier terecht kunnen met al hun vragen en meteen goed geholpen worden. Samen zoeken we dan naar een passende oplossing.
- We werken ook in 2025 verder aan de verbetering van de Wmo-klantreis die in 2021 is gestart. We zorgen voor een goed intern proces voor het toekennen van maatwerkvoorzieningen en het volgen van de resultaten van de ondersteuning. Bij de evaluaties en heronderzoeken staat de vraag van de inwoner centraal en we kijken of het nodig is om de ondersteuning aan te passen.

- In 2026 sluiten we nieuwe contracten af voor ambulante begeleiding, dagbesteding en huishoudelijke ondersteuning. Daar bereiden we ons komend jaar op voor. Resultaat- en kwaliteitssturing staat centraal. We besteden extra aandacht aan jongeren, culturele diversiteit en mensen met complexe problemen. Hierbij werken we nauw samen met het waardenetwerk Zelf- en Samenredzaamheid. Voor de dagbesteding in de Wmo kijken we ook naar de overlap met activering en toeleiding naar werk.
- Sinds medio 2023 kijken we bij het indiceren van huishoudelijke ondersteuning nog beter naar wat cliënten zelf kunnen doen en communiceren we daar duidelijk over. In 2025 blijven we hiermee doorgaan en passen we onze aanpak aan op basis van de resultaten en ervaringen. Het abonnementstarief wordt waarschijnlijk op zijn vroegst in 2026 afgeschaft en wordt vervangen door een inkomensafhankelijke eigen bijdrage. Tot die tijd moeten we goed beoordelen wie huishoudelijke ondersteuning krijgt, zodat deze hulp beschikbaar blijft voor degenen die dit het meest nodig hebben.
- Door de vergrijzing verwachten we dat het gebruik van Wmo-hulpmiddelen en woningaanpassingen blijft groeien. Om deze voorzieningen beschikbaar te houden voor mensen die ze echt nodig hebben en niet zelf kunnen regelen of betalen, werken we in 2025 aan extra maatregelen. We gaan ook experimenteren met collectieve voorzieningen op specifieke locaties, in plaats van individueel maatwerk.
- Bij inwoners die veel kilometers rijden met de deeltaxi, kijken we naar de noodzaak en rechtmatigheid van dat gebruik ('Project grootverbruikers'). We onderzoeken ook hoe we meer mensen kunnen aanmoedigen om het openbaar vervoer te gebruiken in plaats van de deeltaxi. Hierbij nemen we de resultaten van de pilot VoorElkaarPas mee.

Collectieve zorgverzekering

- We werken volgens het principe van zelfredzaamheid en wederkerigheid. Met de schaarse zorgmiddelen- en capaciteit willen we vooral de mensen ondersteunen die dat het hardst nodig hebben. Daarom hebben we besloten om de vergoeding voor het eigen risico en het aanbieden van een collectieve zorgverzekering volledig af te bouwen (€ 1 miljoen). Dit is geen kerntaak van de gemeente. Inkomenscompensatie voor zorgkosten gebeurt al via de zorgtoeslag. Dit valt onder het beleid van de Rijksoverheid.

Diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie

- We werken het beleidskader voor diversiteit, gelijkwaardigheid en inclusie verder uit door uitvoeringsagenda's te maken. Dit doen we samen met lokale partners.
- Sinds medio 2023 werken we samen met 8 andere Europese steden in een lerend netwerk om polarisatie tegen te gaan en het vertrouwen in de overheid te herstellen. De focus ligt op burgerparticipatie. Elke stad vult dit thema in op een manier die past bij haar eigen gemeenschap. Breda werkt aan concrete plannen voor de casussen die zij in het netwerk inbrengt. We willen met dit project aansluiten bij de nieuwe wet Versterking participatie, die vanaf 1 januari 2027 verplicht is voor alle gemeenten.

Toegankelijkheid

- Toegankelijkheid is inmiddels de norm geworden. Vanuit het waardenetwerk stellen we middelen beschikbaar voor de toegankelijkheid voor onze partners in de stad en dit blijven we doen. We gaan minder investeren in andere Wmo-projecten voor toegankelijkheid, omdat we verwachten dat toegankelijkheid ook zonder extra financiering als uitgangspunt wordt gehanteerd.

Innovaties

- We zorgen voor een sterke verbinding tussen het Innovatiedistrict en het sociaal domein om te onderzoeken hoe innovaties en technologieën het sociaal domein kunnen verbeteren.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Effect ondersteuning op kwaliteit van leven (audit nr 34)

Omschrijving: Percentage Wmo-cliënten dat het helemaal eens of eens is met de stelling 'Door de ondersteuning die ik krijg heb ik een betere kwaliteit van leven'

Bron: Gemeente Breda, cliëntvervingsonderzoek Wmo Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
77	77	76	75 - 80	75-80

Toelichting: Zowel in Breda als landelijk bewegen deze cijfers zich tussen de 75 en 80%. Dit is een relatief hoog aandeel. We zijn tevreden als we dit zo kunnen houden. We meten dit in het cliënttevredenheidsonderzoek.

Indicator: Tevredenheid Wmo hulpmiddel-/voorziening (audit nr 2511)

Omschrijving: Percentage van respondenten cliëntvervingsonderzoek Wmo dat zegt (heel) tevreden te zijn over de ontvangen hulpvoorziening of het hulpmiddel

Bron: Gemeente Breda, cliëntvervingsonderzoek Wmo Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				75-80

Toelichting: Komt overeen met vraag uit cliënttevredenheidsonderzoek.

Thema Thuis

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen dat onze inwoners zo lang en goed mogelijk zelfstandig kunnen (blijven) wonen. Waar nodig maken zij gebruik van hun eigen netwerk of kunnen ze gebruikmaken van laagdrempelige ondersteuning of begeleiding. Soms is dat niet afdoende. Dan is er bijvoorbeeld 24-uurs nabijheid nodig. Met Beschermd Wonen bieden we die ondersteuning aan inwoners die niet zelfstandig kunnen wonen en leven. Vaak is er dan sprake van een opeenstapeling van problemen. Na deze ondersteuning kunnen zij op eigen kracht en met behulp van hun eigen netwerk weer verder of kunnen ze doorstromen naar de Wet langdurige zorg (Wlz).

We willen dat iedereen in Breda een veilig eigen thuis heeft. Door diverse problemen kan het onveilig zijn bij mensen thuis. Daarom helpen we hen om onveiligheid zo snel mogelijk te melden. We zitten er kort op, zodat eventueel geweld gestopt kan worden en we tot duurzame oplossingen komen. Met het Toekomstscenario willen we huishoudens een lokaal team bieden dat een gerichte aanpak biedt bij onveiligheid. In sommige situaties zakken mensen ondanks alle hulp tóch verder weg in schulden, verslaving, psychische problematiek of onveiligheid, waardoor zij op straat belanden. Dan is er het vangnet van de maatschappelijke opvang.

Het aantal mensen dat op straat dreigt te belanden, willen we terugdringen. Zo voorkomen we dat deze groep groeit en in het ergste geval dakloos wordt. We pakken dit aan via het regionale beleidskader 'Een (t)huis = een zorg minder' en zetten alles op alles om dit probleem te bestrijden. Dakloze inwoners die zichzelf niet op eigen kracht kunnen redden, bieden we maatschappelijke opvang. Deze opvang met integrale begeleiding is gericht op herstel, waarna mensen snel door kunnen stromen naar een duurzame woon- of verblijfsplek. In lijn met de landelijke ambitie om de opvang in 2030 zo veel mogelijk af te bouwen, verleggen we onze focus van opvang naar wonen. Dit is ook noodzakelijk vanwege een overvolle dag- en nachtopvang. We zetten ons in om opvang zo kort mogelijk te maken door het werken aan voldoende woonoplossingen. Op die manier voorkomen we dakloosheid en kunnen inwoners die zelfstandig kunnen wonen snel uit de maatschappelijke opvang uitstromen.

Binnen drie maanden moet iemand een passende woonplek of plek in een passende voorziening kunnen krijgen. We streven ernaar dat eind 2025 er voor iedereen, die zelfstandig kan wonen met ambulante begeleiding een woonplek beschikbaar is of een plek in een tussenvoorziening.

Tot slot willen we voorkomen dat inwoners verslaafd raken en ook de gezondheidsschade bij verslaafde inwoners beperken. Hiermee willen we ook het risico op dakloosheid door verslaving verkleinen. We willen de kwaliteit van leven verbeteren van kwetsbare inwoners met complexe problemen (en eventueel zorgmijndend gedrag). We houden hen in beeld en bieden ondersteuning. Daarnaast willen we de leefbaarheid in de directe omgeving van deze inwoners bevorderen en overlast op straat voorkomen. Als inwoners en professionals zich zorgen maken over iemand vanwege onbegrepen of zorgwekkend gedrag, waarbij er ook zorgen zijn over iemands veiligheid of die van de omgeving, dan kunnen zij dit melden bij het Meldpunt Crisiszorg. Het meldpunt zet dan waar nodig de juiste hulp en ondersteuning in om (verdere) escalatie te voorkomen en de veiligheid te herstellen. We zetten regionaal in op het verbeteren van het meldpunt.

Oudere inwoners kunnen zo lang mogelijk zelfstandig thuis blijven wonen, waar nodig met zorg en ondersteuning. Hiervoor zijn meer en andere soorten woonplekken nodig tussen een eigen huis en een (verzorgings)tehuis. Samen met de partners van het pact Wonen en Zorg zorgen we voor die nieuwe woonplekken. Om de zorg en ondersteuning toegankelijk te houden, streven we naar minder maatwerk en meer gezamenlijke zorg en ondersteuning. Samen met onze partners werken we aan deze veranderingen. Het wetsvoorstel 'Versterking regie volkshuisvesting' regelt dat gemeenten de huisvesting voor groepen met speciale zorg- of ondersteuningsbehoeften en senioren afstemmen. We werken samen met regio De Baronie aan een regionaal afsprakenkader om tot een eerlijke verdeling te komen en de bijbehorende zorg- en woonprogramma's verder uit te werken.

Via het programma Thuis in de Wijk werken gemeenten, zorgaanbieders en woningcorporaties in de regio Breda samen om mensen met een complexe hulpvraag passende, duurzame huisvesting te bieden. Daarbij gaat het niet alleen om goed wonen, maar ook om verbinding met de wijk, passende ondersteuning en zorg, financiële stabiliteit en een passende daginvulling. Het Regionaal Transferpunt maakt deel uit van het programma Thuis in de Wijk en bevordert de uitstroom in de regio Breda. Zij richten zich op het vinden van een passende en duurzame woonplek voor inwoners die vanuit Beschermd Wonen, de maatschappelijke opvang, de vrouwenopvang en de jeugdhulp de stap gaan zetten naar zelfstandig wonen. Het betreft inwoners die ondersteuning nodig hebben om dat veilig en succesvol te kunnen doen. Zij kunnen via hun zorgaanbieder een aanvraag indienen voor voorrang bij een huurwoning.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA)

- Samen met Veilig Thuis, de vrouwenopvang en lokale netwerkpartners werken we continu aan de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties. We bieden ondersteuning aan plegers en slachtoffers van huiselijk geweld en beschikken over opvangplekken voor vrouwen en kinderen die (tijdelijk) niet thuis kunnen blijven. De volgende fase van verbouwing en renovatie wordt uitgevoerd. We versterken de samenwerking tussen Veilig Thuis en het lokale werkveld. Ook brengen we de visie Gefaseerd Samenwerken en de daaraan gekoppelde top-3-methodiek in de praktijk. Het verbeteren van het gebruik van de Meldcode helpt daarbij.

Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming

- Met een regionaal en een lokaal programma bereiden we ons voor op het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Dat moet een stevige plek krijgen in het Sterk Lokaal Team aan de voorkant.
- De gemeente heeft een regionale rol, zowel voor de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties als voor het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming. Vanuit die rol gaan we de beschikbare regionale expertise op het gebied van veiligheid in gezinnen en huishoudens efficiënter inrichten. Deze expertise willen we ook beschikbaar maken voor het lokale werkveld, als ondersteuning voor de lokale eerstelijns werkers. Het gaat hierbij in ieder geval om de Multi Disciplinaire Aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling (MDA++-aanpak), de ambulante hulp vanuit de vrouwenopvang, de hulp aan slachtoffers van seksueel misbruik en de inzet van ervaringsdeskundigheid (Cirkel is Rond). We gaan hierbij na of efficiënter werken ook leidt tot financiële efficiency. Met de MDA++ werken organisaties op het gebied van zorg, hulpverlening, politie en justitie samen om huiselijk geweld en mishandeling van kinderen en volwassenen te voorkomen en te stoppen. De plustekens staan voor: specialistisch en intersectoraal. Deze aanpak wordt met name ingezet bij gezinnen waar al verschillende hulpverlening is ingezet, maar waarbij dit nog niet gezorgd

heeft voor blijvend stoppen van het geweld. Of dat er een hoog risico bestaat op herhaling van ernstig geweld.

- Voor 2025 is dit nog niet realistisch en houden we het regionale takenpakket op het huidige niveau. Dit brengt extra kosten met zich mee, doordat loonkosten vanuit 2024 leiden tot hogere kosten in 2025 en verder. Die kosten brengen we regionaal op.

Meldpunt Crisiszorg en aanpak onbegrepen gedrag

- Samen met de 13 regiogemeenten en de netwerkpartners ontwikkelen we het Meldpunt Crisiszorg verder door. Een integraal crisisinterventieteam (CIT) is daar een onderdeel van, zodat er bij een acute melding direct actie kan worden ondernomen. De verschillende crisisdiensten waar het Meldpunt nu gebruik van maakt, brengen we samen in één integraal team.
- Tegelijkertijd werken we verder aan sluitende afspraken en werkprocessen voor meldingen die bij het Meldpunt binnenkomen en die niet acuut zijn, maar wel zorgelijk. Het gaat daarbij specifiek om meldingen vanuit de politie. De Bredase meldingen worden in een lokaal overleg met de betrokken werkers opgepakt. We monitoren de resultaten.
- We bouwen verder aan onze aanpak van mensen met onbegrepen gedrag. We nemen deel aan het 4-jarige subsidietraject Regionale Kenniswerkplaatsen Onbegrepen Gedrag. Daarin ontwikkelen ervaringsdeskundigen, gemeenten, zorgpartners en het onderwijs samen goede hulp voor mensen met onbegrepen gedrag.

Maatschappelijke opvang, openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingspreventie

- Samen met de regiogemeenten, onze partners en ervaringsdeskundigen voeren we het regionale beleidskader 'Een (t)huis = een zorg minder' uit. Hiervoor stellen we jaarlijks een uitvoeringsplan op. De focus ligt op een sterkere preventieaanpak om dak- en thuisloosheid te voorkomen. Ook richten we ons op activiteiten die mensen helpen 'van opvang naar wonen'.
- Iedereen in de maatschappelijke opvang moet binnen 1 maand een plan krijgen om uit te stromen naar een duurzame woon- of verblijfsplek, inclusief een plan om mee te doen naar vermogen. We gaan als gemeente meer regie voeren op de individuele uitstroom van dak- en thuisloze inwoners.
- We werken aan nieuwe tijdelijke woonplekken in de vorm van tussenvoorzieningen. Ook bieden we een breed palet aan opvangplekken, dat past bij de hulpvragen van onze dak- en thuisloze inwoners. Door deze extra plekken willen we de gemiddelde bezetting in de dag- en nachtopvang de komende jaren terugbrengen naar de reguliere opvangcapaciteit van 30 plekken. In 2025 willen we de bezetting verlagen naar gemiddeld 45 plekken.
- Samen met de regiogemeenten voeren we het samenwerkingsconvenant uit voor maatschappelijke opvang, OGGZ en verslavingspreventie. Dat doen we door de opvangplekken en tussenvoorzieningen meer te verspreiden in de regio. Verder investeren we gezamenlijk in preventieactiviteiten om dakloosheid te voorkomen en te voorkomen dat iemand na de uitstroom uit de maatschappelijke opvang opnieuw dak- of thuisloos wordt.
- We bieden voor dak- en thuislozen een plek voor ontmoeting, contact, praktische ondersteuning en laagdrempelige activiteiten.
- Het straatteam maakt contact en onderhoudt contacten met de dak- en thuislozen die op straat leven en die (nog) geen ondersteuning willen. Dit team probeert overlast te voorkomen. Door onder andere de inzet van het Maatschappelijk Steunsysteem (MaSS) en Bemoeizorg leiden we kwetsbare inwoners toe naar passende zorg en ondersteuning. Voor kwetsbare dak- en thuisloze jongeren gaan we in 2025 verder met de pilot Mentoraanpak en de pilot Warm Thuis.
- We bieden verslavingspreventie door onder meer voorlichting te geven aan jongeren, ouders en professionals, via individuele preventiegesprekken, outreachend veldwerk en een spreekuur inclusief testservice.
- We versterken de samenwerking met de GGZ, het Zorgkantoor en de aanbieders van maatschappelijke opvang en Beschermd Wonen. Zo kunnen we onze inwoners met complexere hulpvragen beter ondersteunen in het traject naar een duurzame vervolgplek of Beschermd Wonen, in nauwe aansluiting op de levensloopaanpak. Deze aanpak kenmerkt zich door de continuïteit van intensieve ondersteuning en zorg, professionals die bij de cliënt en hun naasten betrokken blijven zo lang dat nodig is en het makkelijk op- en afschalen van ondersteuning en zorg, ook in het sociaal domein.

Beschermd Wonen

- Samen met de aanbieders van Beschermd Wonen blijven we ons inzetten voor een passend aanbod voor inwoners die niet zelfstandig staande kunnen blijven in de maatschappij en hier ondersteuning bij nodig hebben.
- In 2025 bereiden we ons verder voor op de inkoop van Beschermd Wonen die in 2026 ingaat. Een passend en toekomstbestendig zorgaanbod in de regio staat hierbij centraal. We houden hierbij specifiek rekening met jongeren en mensen met verslavingsproblematiek. Samen met het Zorgkantoor, de gemeenten en de aanbieders zetten we stappen om te komen tot een 'voorziening hoogcomplex'.

Thuis in de Wijk/Regionaal Transferpunt

Het Regionaal Transferpunt toetst de aanvragen van zorgaanbieders om hun cliënten met voorrang uit te laten stromen naar een woning in een andere regiogemeente. Het Transferpunt zorgt voor een soepele samenwerking tussen gemeenten, corporaties en zorgaanbieders en zorgt voor alle randvoorwaarden (financiën, begeleiding, et cetera) die nodig zijn voor een succesvolle start in een zelfstandige woning.

In 2025 breiden we de doelgroepen die door zorgaanbieders aangemeld kunnen worden fasegewijs verder uit. Het gaat dan onder meer om mensen met een indicatie Wlz, ex-gedetineerden en mensen die verblijven in vakantieparken.

Woon/welzijn/zorg

- Samen met de partners van het pact Wonen en Zorg werken we aan de uitvoeringsagenda van de Woonvisie.
- We benutten de bestaande woningvoorraad beter, zodat meer mensen zelfstandig kunnen wonen, bijvoorbeeld met het project Onder de Pannen.
- We zorgen voor meer woonplekken tussen thuis en verzorgingstehuis en we richten gemeenschappelijke woonvormen in voor mensen met zorgbehoeften.
- Voor inwoners die zich vanwege hun problematiek en gedrag niet aan een gewone woonomgeving kunnen aanpassen, onderzoeken we een woonvorm Skaeve Huse.
- Op locaties met dezelfde ondersteuningsvraag bundelen we de hulp en besteden we de zorg aan bij de beste zorgaanbieders in de buurt.
- We verankeren de regionale urgentieregeling (die we nog gaan opstellen) in de lokale huisvestingsverordening.
- Het wetsvoorstel 'Versterking regie volkshuisvesting' regelt dat gemeenten de huisvesting voor groepen met speciale zorg- of ondersteuningsbehoeften en senioren afstemmen. We werken samen met regio De Baronie aan een regionaal afsprakenkader om tot een eerlijke verdeling te komen en de bijbehorende zorg- en woonprogramma's verder uit te werken.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Gehuisveste daklozen (audit nr 17)

Omschrijving: Percentage daklozen van de uitgestroomde daklozen dat passend gehuisvest is

Bron: Gemeente Breda, WIZ Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	34		50	50

Toelichting: Met het voortzetten van projecten uit het versterkingsplan dak- en thuislozen en de inzet van meer tussenvoorzieningen verwachten we de uitstroom te bevorderen en het percentage passend gehuisveste daklozen te vergroten.

Indicator: Verblijf Doorstroomvoorziening (audit nr 2508)

Omschrijving: Percentage unieke klanten (t.o.v. totaal aantal klanten) dat maximaal drie maanden in de Doorstroomvoorziening verblijft gedurende 1 januari t/m 31 december

Bron: Registratie SMO Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				50

Toelichting: Deze indicator was niet opgenomen in de begroting 2024, waardoor er ook geen streefwaarde 2024 is opgenomen. Dit is mogelijk vanaf de begroting 2025. De streefwaarde van 50 procent ligt in het verlengde van de resultaten van de afgelopen jaren.

Indicator: Doorstroom Beschermd Wonen (audit nr 2509)

Omschrijving: Totaal aantal unieke personen bij wie de voorziening Beschermd Wonen is beëindigd in het jaar minus het aantal personen waarbij de voorziening is gestart in dat jaar

Bron: Gemeente Breda, Suite voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				30

Toelichting: In 2022 en 2023 zie je de impact van het toeleiden van cliënten naar de Wlz. Hierdoor was de uitstroom hoog. We verwachten dat in 2024 en 2025 de doorstroom gelijk blijft.

Thema Leren, ontwikkelen en werken

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- Binnen dit thema vallen belangrijke leefgebieden als werk en inkomen en onderwerpen als schulden en armoede. We willen dat iedereen het werk van de gemeente ziet als eerlijk en betrouwbaar. Daar blijven we hard aan werken.
- We willen een systeem dat ervoor zorgt dat iedereen zo zelfstandig mogelijk is. Ook willen we het gevoel van verantwoordelijkheid bij onze inwoners versterken. Iedereen doet naar vermogen mee en levert een waardevolle bijdrage aan onze samenleving. Iedereen telt, dus we ondersteunen iedereen waar nodig om mee te kunnen (blijven) doen.
- We willen dat alle huishoudens in Breda maandelijks voldoende inkomsten hebben om rond te kunnen komen. Inwoners zijn daar zelf verantwoordelijk voor. Daarom komt betaald werk vóór een bijstandsuitkering, waarbij werken daadwerkelijk moet lonen. We leiden mensen die bij ons aankloppen en die kunnen werken voor zover mogelijk toe naar betaald werk. We gaan hierbij het gesprek aan om de drempels die mensen ervaren om aan het werk te gaan weg te nemen. Werk is de beste manier voor onze inwoners om voor zichzelf te kunnen zorgen.
- Soms lukt het huishoudens, ondanks een betaalde baan, niet om rond te komen. De bestaanszekerheid komt dan in het geding. Mensen die al schulden hebben, helpen we om uit de schulden te komen. Dat geldt ook voor ondernemers.
- Met onze nieuwe armoedeaanpak zijn we er voor onze inwoners die dit het hardst nodig hebben. We beseffen goed wat schulden hebben met mensen doet.
- Samen met organisaties in de stad ondersteunen wij inwoners die in armoede leven of schulden hebben. Ook werken we samen om mensen zo veel mogelijk mee te laten doen.
- In Breda vangen we Oekraïense vluchtelingen op en voeren we de landelijke taakstelling uit voor statushouders. Ook vangen we samen met het COA statushouders op in de Koepel en we openen begin 2025 een asielzoekerscentrum aan de Heerbaan voor maximaal 264 vluchtelingen. Daarnaast werken we verder aan de opgave uit de Spreidingswet. De huisvestingstaakstelling voor statushouders in 2025 wordt in de 2e helft van 2024 bekendgemaakt. Met alle betrokken partijen en overheden zoeken we naar een goede invulling van dit vraagstuk.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Werk en inkomen

- Inwoners die daar recht op hebben en het nodig hebben, krijgen uiteraard ook in 2025 ondersteuning. Denk aan een uitkering, bijzondere bijstand, financieel advies, schuldhulpverlening of hulp om werk te vinden. De vraag van de inwoner staat altijd centraal, waarbij maatwerk het uitgangspunt is.
- Als er sprake is van meerdere problemen, kijken we eerst of alle voorwaarden zijn ingevuld. Daarna starten we met de ondersteuning naar werk of maatschappelijke participatie (zoals een tegenprestatie of wederkerigheid).
- We blijven inwoners met een bijstandsuitkering ondersteunen naar een zo zelfredzaam mogelijk bestaan. Bij inwoners met meerdere problemen stemmen we de inzet en volgorde van de ondersteuning af met onze collega's en externe professionals. De hulpvraag van onze inwoner staat centraal.
- We ontwikkelen en ontwerpen de klantreizen op basis van ervaringen van inwoners, zodat de inwoner zich beter gehoord voelt bij zijn hulpvraag en wij onze hulp zo efficiënt mogelijk kunnen inzetten.
- We versterken de samenwerking binnen de arbeidsmarktregio West-Brabant via de Meerjarenagenda 2024-2028 Arbeidsmarktregio West-Brabant. Daardoor ervaren werkgevers en werkzoekenden betere dienstverlening en verbetert de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt. De inzet op de banenafpraak wordt hierdoor ook verhoogd. We stellen elk jaar een uitvoeringsplan op. Dit plan volgt de 3 programmalijnen uit de Meerjarenagenda.
- We bouwen een Regionaal Werkcentrum (RWC) op, zodat alle inwoners en ondernemers bij één loket terecht kunnen met hun vragen over opleiding, om- en bijscholing, werk-naar-werk, het invullen van vacatures en re-integratie-instrumenten. Ook kwetsbare inwoners kunnen hier terecht voor ondersteuning.
- Als centrumgemeente zijn we medeverantwoordelijk voor het opstellen en uitvoeren van één regionaal programma voor de aanpak van voortijdig schoolverlaten. Nu zijn er nog aparte aanpakken voor het tegengaan van voortijdig schoolverlaten en voor de overgang van school naar werk. Deze worden samengevoegd tot één regionale aanpak voor jongeren van 12 tot 27 jaar. We volgen hierin de lijn van het wetsvoorstel 'Van school naar werk'.
- We werken aan de 4 lijnen van het Actieplan Breda 2024-2026 met duidelijke acties die de plaatselijke samenwerking versterken.
- Als partner van Verbeter Breda hebben we ook in 2025 aandacht voor gelijke kansen voor al onze inwoners.
- Breda is de centrale vindplaats voor jongeren tussen de 18 en 27 jaar met een hulpvraag. We zetten de dienstverlening voort, waarbij we de aanpak intensiveren met de ketens Jeugd en Wmo.
- Uitkeringen worden niet langer verstrekt via werk.nl maar direct via de gemeente.
- We gaan ook in 2025 door met de energiecoaches.
- De nieuwe Participatiewet, die vermoedelijk ingaat per 1 januari 2026, biedt kansen om slimmer te werken. Voorbeelden zijn het makkelijker maken van aanvragen en het digitaal maken van de loonkostensubsidie.
- (Arbeidsmatige) dagbesteding vullen we samen met de Wmo in (inclusief gezamenlijke inkoop). We passen onze manier van werken hierop aan.
- We werken SROI (Social Return on Investment) verder uit en gaan de samenwerking met het bedrijfsleven verder verbeteren. Zoals aangegeven in het bestuursakkoord, zetten we het doel voorop en laten we SROI verleidend werken voor werkgevers om mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of met een beperking duurzaam aan het werk te krijgen.
- Zodra de hiervoor genoemde ontwikkelingen afgerond zijn, bouwen we de inhuur verder af.
- We besparen (via natuurlijk verloop) € 750.000 op de structurele formatie voor Participatie.
- De afgelopen jaren hebben we geïnvesteerd in locaties en instrumenten om inwoners met een uitkering te ondersteunen. We investeren, net zoals bij Verbeter Breda, in het herstel van een betrouwbare overheid. Dat doen we door onze ambtelijke organisatie te trainen en te coachen. We sluiten hierbij aan op de landelijke doorontwikkeling van de Participatiewet, waarbij de menselijke maat meer centraal moet komen staan.

Oneigenlijk gebruik

- De komende jaren voeren we meer heronderzoeken uit om te kijken of er onrechtmatigheden in de uitkeringen zijn. Op basis van data-onderzoek weten we dat we van 52% van onze klanten niet voldoende informatie hebben.
- Tijdens de coronapandemie waren we soepeler bij aanvragen voor bijstand. Bij de heronderzoeken richten we ons daarom als eerste op de inwoners die in die tijd een uitkering hebben aangevraagd.
- We gaan zo vroeg mogelijk met mensen in gesprek om te zoeken naar hun (onbekende) talenten. We zetten hier ook nieuwe werkwijzen voor in. Zo maken wij bijvoorbeeld, waar dat juridisch mag, meer gebruik openbare informatie over onze inwoners. Zo proberen we inwoners die in eerste instantie een uitkering aanvragen te helpen bij hun keuze voor betaald werk of ondernemerschap.

Armoede en schulden

- De gelden die bij het bestuursakkoord beschikbaar zijn gesteld voor de aanpak van armoede en schulden, blijven beschikbaar.
- We sluiten aan bij de lobby van de G40 en de VNG om het minimuminkomen (sociaal minimum) te verhogen. Als het sociaal minimum landelijk wordt verhoogd, heeft dat gevolgen voor het gemeentelijke armoedebeleid.
- In maart 2024 hebben het ministerie van SZW, de VNG, Divosa en de NVVK bestuurlijke afspraken getekend voor het verbeteren van de basisdienstverlening rondom schuldhulpverlening. Het doel daarvan is een beter bereik en een betere kwaliteit van de schuldhulpverlening, waaronder een uitbereiding van het aantal schuldregelingen. Van de 19 elementen uit deze afspraken kunnen sommige op korte termijn, sommige op middellange termijn en andere pas op langere termijn worden ingevoerd. Waar mogelijk starten we hier in 2024 al mee en ook in 2025 gaan we volop verder met het verbeteren van onze dienstverlening. Daarbij leggen we het accent eerst op preventie en vroegsignalering, maar ook op nazorg en financiële begeleiding.
- We voeren het nieuwe beleidskader Armoede en Schulden uit dat eind 2024 aan de gemeenteraad wordt aangeboden. Bij de uitvoering sluiten we zo veel mogelijk aan op Verbeter Breda. Belangrijke punten in dat beleidskader zijn: het verbeteren van financiële vaardigheden, toegang tot schuldhulpverlening en ervoor zorgen dat inwoners zichzelf financieel kunnen redden.
- In 2025 blijven we ons inzetten om zo vroeg mogelijk in contact te komen met inwoners met geldzorgen. Ook bij schuldhulpverlening voor inwoners wordt preventie nog belangrijker. We gaan inwoners bijvoorbeeld preventief en actief informeren over mogelijke gevolgen bij bepaalde gebeurtenissen in het leven (life-events). Bij een echtscheiding kunnen zich bijvoorbeeld problemen voordoen door een verlies van inkomsten (waardoor iemand een uitkering moet aanvragen of schulden maakt).
- We gaan door met Financy, het financieel expertisecentrum voor ondernemers, inwoners en organisaties. Ondernemers zijn een specifieke doelgroep als het gaat om geldzorgen. We richten preventie en nazorg voor ondernemers in. Dit doen we op onze eigen, 'Bredase' manier: we zorgen dat we laagdrempelig bereikbaar, benaderbaar én beschikbaar zijn voor ondernemers in de stad die ondersteuning nodig hebben. Dat doen we bijvoorbeeld via winkeliersverenigingen en intermediairs (zoals boekhouders en accountants). We verbreden onze mogelijkheden om ondernemers met financiële problemen te helpen en promoten die mogelijkheden actief via meerdere kanalen. Vanuit dit contact koppelen we de ondernemer aan het juiste loket voor specialistische hulp en ondersteuning. Dat doen we onder de vlag van het Servicepunt Starters & Ondernemers (SSO).
- Via Financy geven we ook inwoners inzicht in wat veranderingen in inkomen en schulden betekenen voor hun besteedbaar inkomen. Zo willen we zorgen over een wisselend inkomen, bijvoorbeeld door het vervallen van toeslagen, verminderen. We houden aandacht voor de armoedeval. Hiermee dragen we direct en indirect bij aan het bestrijden van armoede bij onder meer 'werkende armen'.
- Bij schuldhulpverlening gaan we in 2025 door met de vroegsignalering van betalingsachterstanden. Hierbij hebben we extra aandacht voor monitoring en evaluatie.
- We verlenen nazorg binnen het reguliere proces van schuldhulpverlening. We verwachten dat er in 2024 160 nazorgtrajecten lopen na een afgeronde schuldregeling. Daarnaast is de verwachting dat we 600 nazorgtrajecten hebben lopen voor klanten die niet doorgestroomd zijn naar een schuldregeling. We verlenen ook nazorg voor klanten na een vroegsignaal, budgetbeheer, financiële hulpvragen, een betalingsregeling en 100% aflossing.

- Net als elk jaar worden in 2025 binnen het waardenetwerk Bestaanszekerheid verantwoordingen uitgevoerd. De 4-jarige subsidies die zijn verleend voor de periode 2024-2027 evalueren we eind 2025 (dus na 2 jaar) op inzet en resultaten. We bekijken dan ook wat de gevolgen zijn van het nieuwe beleidskader Armoede en Schulden.
- We gaan de Bredapas eerst digitaliseren en het beheer daarvan vervolgens zó inrichten dat we het aanbod verder kunnen uitbreiden. Als deze stappen goed zijn afgerond, breiden we de doelgroep van de Bredapas uit, zoals aangegeven in het bestuursakkoord. De nieuwe Bredapas kan dan door iedereen worden gekocht. Als iedereen de pas kan gebruiken, krijgt immers niemand meer het stempel 'arm' bij het gebruik van de pas. We streven ernaar dat deze laatste stap eind 2025 is gezet. De Bredapas is een belangrijke pijler in het nieuwe armoede- en schuldenbeleid.

Statushouders

- 70 statushouders gaan in 2025 inburgeren en worden dan meteen geholpen om werk te vinden. We werken daarin samen met het COA. Voor de statushouders die aan Breda zijn toegewezen, starten we een activeringsprogramma. We bouwen aan een netwerk van ondernemers om een werkwijze te vinden, zodat in een bedrijf bijvoorbeeld problemen rondom taal kunnen worden opgelost. Denk aan werkbegeleiders die de taal spreken. Daarbij zorgen we er wel voor dat onze werkwijze niet in tegenspraak is met de taaleisen voor inburgeren.
- Het COA vangt vanaf begin 2025 de komende 10 jaar asielzoekers op in een AZC aan de Heerbaan. We gaan tijdens de asielpcedure van de nieuwe bewoners aan de slag met inburgering en integratie. Door al meteen te werken aan het leren van de taal en mee te doen in de samenleving, zetten deze nieuwe Bredanaars een belangrijke stap om te integreren in Breda.
- De inburgering valt voor steeds meer statushouders onder de Wet inburgering 2021. We zetten onze huidige aanpak voort. Daarnaast gaan we alle statushouders en asielzoekers die in Breda gehuisvest worden, waar mogelijk, begeleiden naar werk.

Ontwikkelen naar een werkontwikkelbedrijf

- In Breda bieden we plaats aan mensen met een indicatie op basis van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw). Zij vallen daardoor in het doelgroepregister, werken binnen de hele gemeentelijke organisatie (vooral binnen de afdeling Werk) en krijgen hier conform de cao Wsw-loon voor. We krijgen een rijksbijdrage om de Wsw uit te voeren van € 37.945 per voltijdsplek.
- Mensen met een indicatie 'nieuw beschut werk' kunnen ook bij ons terecht. Zij voeren regulier betaald werk uit binnen een aangepaste, veilige werkomgeving. We bewegen steeds meer richting een werkontwikkelbedrijf, waar het ontwikkelen van de mens centraal staat. Werk betekent meer dan alleen inkomen of bestaansrecht. Het draagt ook bij aan structuur, saamhorigheid, zingeving, geluk, een gevoel van nuttig zijn, gezelligheid en persoonlijke ontwikkeling. Onze dienstverlening en bedrijfsvoering helpen daarbij.
- In WRKLAB076 zoeken we naar iemands talenten via een bewezen werkwijze. Die werkwijze zetten we onder andere in als we denken dat iemand in aanmerking komt voor een indicatie 'nieuw beschut werk' of als iemand behoort tot het doelgroepregister. Via praktijkonderzoeken in het diagnostisch centrum worden iemands talenten, competenties en ontwikkelmogelijkheden in kaart gebracht. We kijken wat iemand aan ondersteuning en begeleiding nodig heeft bij het werk. In 2025 is er ruimte voor 160 mensen. We sluiten aan bij de trajecten die lopen rondom statushouders, jongeren (via het jongerenloket Breday), VSO/Pro en Wmo. Als we weten wat iemand nodig heeft, kunnen we de inwoner beter aan het werk helpen.
- Wanneer een inwoner recht heeft op een uitkering en er mogelijk zicht is op werk, maken we zo snel mogelijk een inschatting van iemands talenten en ontwikkelmogelijkheden. Dit gebeurt bij WRKLAB076. Vervolgens krijgen mensen een persoonlijk ontwikkelplan. In een periode van 4 weken maken deze mensen kennis met verschillende sectoren, in groepsverband en werkend bij WRKLAB076 of binnen de stad. Ook leren zij wat goed werknemerschap inhoudt en zoeken ze naar passende vacatures. Tijdens het traject worden mensen begeleid door een regisseur, een werkbegeleider en een matcher. Aan het eind van deze 4 weken volgt er een eindanalyse. Deelnemers die kunnen werken, worden aangemeld bij het WSP. Voor de deelnemers die nog niet aan het werk kunnen, wordt een ontwikkelplan opgesteld. In een aantal gevallen betekent dit dat een uitkering niet nodig is.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Meedoen (audit nr 15)

Omschrijving: Percentage inwoners dat actief meedoet in de samenleving. Dat kan op verschillende manieren: intensief mantelzorg, intensief vrijwilligerswerk, minimaal 12 uur per week aan het werk in loondienst of als zelfstandig ondernemer, deelname aan re-integratietraject, school/opleiding volgen

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
73		73		73

Toelichting: We verwachten een stabiele waarde op 'meedoen'. We stimuleren nieuwe initiatieven en mogelijkheden om mee te doen in de samenleving. Aan de andere kant zien we een vergrijzing, juist ook onder vrijwilligers en nemen de financiële mogelijkheden om participatie te bevorderen af. Daarmee verwachten we dat de participatie in de gemeente gelijk blijft.

Indicator: Bijstandsuitkering (audit nr 20)

Omschrijving: Aantal personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners van 18 jaar en ouder

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
449,3	379,1	364,1		

Toelichting: Bijstandsuitkeringen betreft een openeindregeling. In lijn met vorig jaar wordt er voor deze landelijk verplichte indicator geen streefwaarde geformuleerd. De gemeente volgt de ontwikkeling ten aanzien van het aantal bijstandsuitkeringen op de voet.

Indicator: Laaggeletterdheid (audit nr 21)

Omschrijving: Percentage laaggeletterden van het aantal totaal inwoners van 16 t/m 65 jaar

Bron: Onderzoeksrapport Regionale spreiding van geletterdheid in Nederland Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025

Toelichting: Huidige indicator is gebaseerd op Europees onderzoek dat vooralsnog geen recentere gegevens beschikbaar heeft over het percentage laaggeletterden dat er per gemeente is. In het licht van de nieuwe onderwijsvisie beraden we ons op nieuwe indicatoren, ook op het gebied van basisvaardigheden.

Productindicatoren Product Participatie

Indicator: Uitstroom naar werk/zelfstandig ondernemerschap (audit nr 22)

Omschrijving: Aantal uitkeringsdossiers Participatie en IOAW/Z die in het kalenderjaar zijn beëindigd met als reden 'inkomen uit arbeid in dienstbetrekking en/of uitkering ziekte' of 'zelfstandig beroep/bedrijf' (cliënt en/of partner)

Bron: Gemeente Breda, Suites voor het Sociaal Domein Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
516	445	383	400	400

Toelichting: Door de daling van het aantal inwoners met een bijstandsuitkering in de afgelopen kalenderjaren, is dit een realistische streefwaarde. Vanwege de langere inactiviteit van kandidaten (werkloos), duurt het vaak langer om volledig zelfredzaam te worden. Voor sommige inwoners is parttime werk de eerste stap voorwaarts alvorens de stap naar volledige zelfredzaamheid wordt gemaakt. De zogeheten parttime-bemiddelingen zijn echter geen onderdeel van deze indicator, maar leveren wel een besparing op de buig-gelden.

Indicator: Beschut werk (audit nr 24)

Omschrijving: Aantal plaatsen beschut werk (in fte van 31 uur)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal fte van 31 uur

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
88	76	105,77	117	

Toelichting: Streefwaarde 2025 wordt eind 2024 vastgesteld door ministerie.

Productindicatoren Product Sociale werkvoorziening**Indicator: Sociale werkvoorziening (personen) (audit nr 26)**

Omschrijving: Aantal personen dat begeleid wordt door de sociale werkvoorziening (WSW)

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
997		903	605	605

Toelichting: Betreft personen vallend onder de CAO SW (doelgroepmedewerkers). Opgenomen streefwaarde is in lijn met 2024.

Productindicatoren Product Reïntegratie**Indicator: Lopende re-integratievoorzieningen (audit nr 2209)**

Omschrijving: Aantal inwoners van 15-64 jaar met een lopende re-integratievoorziening (per 10.000 inwoners). Het zijn voorzieningen die door een gemeente worden ingezet, nadat is vastgesteld dat iemand een belemmering heeft die directe arbeidsinschakeling bemoeilijkt (er is een afstand tot de arbeidsmarkt)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 10.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
159,8	160,3	164,3		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Productindicatoren Product Schuldhulpverlening**Indicator: Hulpvragen geldzorgen en schulden (audit nr 27)**

Omschrijving: Aantal hulpvragen voor een vorm van dienstverlening bij de afdeling schuldhulpverlening (die worden afgehandeld middels informatie en advies, budgetbeheer, doorverwijzing of een schuldregelingstraject)

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
963	890	950	1.200	1.150

Toelichting: Bij het vaststellen van de begroting 2024 in juni 2023 werd uitgegaan van een verhoogde instroom na 1-7-2023 vanwege de nieuwe wetgeving met 18 maanden looptijd voor schuldregelingen. De toename is er wel geweest, maar niet zoveel als was ingeschat en de streefwaarde voor 2024 was achteraf gezien mogelijk te hoog. Voor 2025 is deze bijgesteld.

Indicator: Schuldregelingen (audit nr 28)

Omschrijving: Aantal gestarte schuldregelingstrajecten (die kunnen leiden tot schuldbemiddeling, saneringskrediet, WSNP of geen vervolg)

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
211	187	194	500	275

Toelichting: Dit is een afgeleide van het aantal hulpvragen. Het percentage neemt wat af, omdat we er eerder bij lijken te zijn. Het aantal aanmeldingen dat in aanmerking komt voor een regeling wordt procentueel gezien steeds lager. Geconstateerd moet ook worden dat de streefwaarde voor 2024 niet juist was.

Indicator: Budgetbeheer (audit nr 29)

Omschrijving: Aantal opgestarte budgetbeheertrajecten

Bron: Gemeente Breda, Kredietbank West-Brabant, Allegro Meeteenheid: Aantal trajecten

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
391	397	256	450	450

Toelichting: Geen wijzigingen t.o.v. 2024 verwacht.

Indicator: Vroegsignalering schuldenproblematiek (audit nr 2301)

Omschrijving: Aantal signalen van te laat of niet betaalde rekeningen van vaste lasten

Bron: Gemeente Breda, Inforing Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	7.846	8.432	9.600	9.600

Toelichting: Het aantal signalen vanuit huurachterstanden loopt terug, waarschijnlijk zijn dat de effecten van Vroegsignalering plus. Er is wel een lichte stijging van het aantal signalen op andere gebieden. De streefwaarde voor 2025 is daarom gelijk aan die van 2024.

Thema Leven

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

- We willen dat iedereen in Breda zélf voor een gezonde leefstijl kan zorgen. Balans is hierin het sleutelwoord. We willen met elkaar een gezonde leefomgeving creëren. Een omgeving die uitdaagt tot een gezonde leefstijl en die gezond eten, bewegen en ontspannen stimuleert. We besteden daarbij extra aandacht aan gelijke gezondheidskansen voor iedereen. Zo dragen we bij aan een langer leven in goede gezondheid voor al onze inwoners.
- We vinden het belangrijk dat iedereen in Breda de mogelijkheid heeft om te genieten van een leven lang sporten en bewegen in een gezonde, veilige en inclusieve sportomgeving. Daarom bieden we inwoners een aantrekkelijke en veilige leefomgeving die sporten en bewegen stimuleert.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Gezondheid

- In 2025 voeren we onze gezondheidsvisie 'Gedurfd, gezond en gelukkig' uit. We hebben daarbij aandacht voor de fysieke en mentale gezondheid van onze inwoners. In de bijbehorende uitvoeringsplannen richten we ons op de belangrijkste thema's: voedsel, voldoende bewegen en voldoende ontspannen.
- In 2023 zijn het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) en het Integraal Zorgakkoord (IZA) afgesloten. Beide sluiten aan op onze gezondheidsvisie. Het GALA voeren we samen met lokale partners en de waardenetwerken uit. Het IZA voeren we regionaal uit met 16 regiogemeenten, de GGD en andere (zorg)partners.

- We blijven inzetten op JOGG (gezonde jeugd, gezonde toekomst) en de uitvoering van het leefstijlakkkoord. De belangrijkste activiteiten en projecten in 2025 zijn:
 - gezonde moestuinen op scholen en kinderdagverblijven
 - groene schoolpleinen
 - Kind naar gezonder gewicht
 - Gezonde (sport)kantine
 - de Peutervierdaagse
 - Rookvrij (Stoptober)
 - Trommel zonder rommel
 - valpreventie
- We voeren de volgende IZA-actielijnen uit:
 - kwetsbare ouderen en versterken eerste lijn
 - mentale gezondheid
 - kansrijke start en kansengelijkheid
 - leefstijl en leefomgeving
- De middelen voor de uitvoering zijn beschikbaar gesteld via een specifieke uitkering vanuit het Rijk. Deze middelen lopen vanaf 2026 geleidelijk terug of ze stoppen. In de loop van 2025 stellen we onze ambities voor 2026 mogelijk bij.

Uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen

- In het uitvoeringsprogramma Sport en Bewegen 2023-2026 staan de speerpunten voor 2025. We werken samen aan de doelen uit het uitvoeringsplan binnen het waardenetwerk Gezond en Actief Leven, met onder meer het onderwijs, zorgpartijen en sportverenigingen.
- Op basis van onze sportvisie 'Team Breda' brengen we mensen in beweging. Dit doen we aan de hand van 5 pijlers:
 - stimuleren van sport en beweging
 - sportaccommodaties
 - sport in de openbare ruimte
 - topsport en talentontwikkeling
 - sportevenementen

In 2025 maken we binnen deze pijlers gerichtere keuzes.

Stimuleren van sport en bewegen

- Samen met het waardenetwerk Gezond en Actief Leven werken we een nieuw uitvoeringsplan uit voor de periode 2025-2027. Binnen het waardenetwerk voeren we ook de regeling Brede combinatiefunctionarissen uit.
- We onderzoeken hoe we de sportverenigingen via een loketfunctie beter kunnen adviseren en ondersteunen, samen met NOC*NSF, de sportbonden en de verenigingsadviseurs.
- We gaan het gesprek aan over een veilige sportomgeving.
- Vanaf het schooljaar 2025-2026 stoppen we met het partnership Fontys Sportkunde. Hiermee geven we invulling aan de kadernota.
- We gaan door met Breed Motorische Ontwikkeling binnen het onderwijs, de openbare ruimte en sportverenigingen.
- Met Inclusief bewegen is er speciale aandacht voor doelgroepen die drempels ervaren bij het vinden van een passend sportaanbod.
- We blijven inzetten op de samenwerking met het Jeugdfonds Sport en de promotie daarvan.
- We stimuleren de ontwikkeling van projecten en aanbod in urban sports.

Sportaccommodaties

- We ronden het integraal huisvestingsplan voor onze sportaccommodaties af.
- We gaan verder met de succesvolle 1/3-regeling buitensport. We zorgen ervoor dat zo veel mogelijk sportverenigingen hier gebruik van kunnen maken.

- We herijken de tarievennota en kijken daarbij naar de betaalbaarheid voor verenigingen en inwoners en de kosten/baten voor de gemeente.
- We stimuleren sporten en bewegen in de openbare ruimte.
- Bij gebiedsontwikkelingen nemen we de inrichting van een beweegvriendelijke openbare ruimte meteen mee.
- We investeren in het laagdrempelig, toegankelijk en veilig inrichten van de openbare ruimte en het plaatsen van nieuwe sportieve voorzieningen (zoals gemarkeerde hardlooproutes).
- We sturen op een betere benutting van de bestaande sportieve buitenruimte via communicatie (promotie) en samenwerking.

Topsport en talentontwikkeling

- In 2025 geven we inhoudelijk richting aan deze pijler op basis van de behoeften die we geïnventariseerd hebben en onze gewenste positionering.

Sportevenementen

- We stimuleren kennisdeling en samenwerking tussen organisatoren van sportevenementen.
- We stimuleren de deelname van kinderen en jongeren aan sportevenementen en toernooien om maatschappelijke en economische spin-off te creëren.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Structureel sporten (audit nr 31)

Omschrijving: Percentage inwoners (16+) dat structureel sport (minimaal 1x per week)

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
76	79	65		70

Toelichting: We streven ernaar dat in 2025 tenminste 70% van de inwoners (16+) van Breda structureel sport (tenminste éénmaal per week).

Indicator: Gezondheidsbeleving (geestelijk/psychisch) (audit nr 2510)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer dat mensen geven bij de stelling: "ik ben tevreden met mijn geestelijke/psychische gezondheid"

Bron: Gemeente Breda, inwonersenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
				7,8

Toelichting: Streefwaarde is in lijn met de resultaten van de afgelopen jaren. De resultaten waren ruim voldoende.

Productindicatoren Product Volksgezondheid

Indicator: Gezondheidsbeleving (lichamelijk) (audit nr 35)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer voor de lichamelijke gezondheid

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,5	7,5	7,4	7,5	7,5

Toelichting: We sluiten aan op de realisatie en doelstelling van de afgelopen jaren. We verhogen onze inzet vooral om meer mensen te bereiken.

Thema Ontmoeten

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

In 2025 gaan we door met het grootste deel van onze inzet op wijkgericht werken. We blijven initiatieven van bewoners ondersteunen en faciliteren mogelijkheden voor ontmoeting en leefbaarheid in de wijkvoorzieningen, de buurthuizen en de openbare ruimte.

Een deel van de activiteiten die in de dorpen en wijken worden georganiseerd door bewoners en professionals, is gericht op het bevorderen van een aantrekkelijke woonomgeving. Deze activiteiten zorgen voor een gezellige en fijne buurt om in te wonen én ze dragen bij aan ontmoeting, leefbaarheid en minder eenzaamheid. Het beschikbare budget vraagt om meer focus in de doelstellingen van de dorps- en wijkplatforms. We willen dat de bewoners, de gemeente en onze samenwerkingspartners meer werken vanuit de prioriteiten in het dorp of de wijk.

In de samenwerking vanuit het wijkgericht werken staat deze focus ook centraal. We gaan voor een optimaal resultaat in de aandachtswijken, bij belangrijke ontwikkelingen in de dorpen en wijken en bij programma's, zoals de energietransitie of Stad in een Park. Zo maken we afwegingen nadrukkelijker en meer transparant, waardoor het voor (groepen) bewoners duidelijker is hoe zij hieraan kunnen bijdragen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Het beschikbare budget voor de wijk- en dorpsplatforms vraagt om meer focus aan te brengen in onze doelstellingen. Naar verwachting moeten we in 2025 voor het eerst in lange tijd subsidieverzoeken gaan afwijzen, omdat het subsidieplafond bereikt is. Daarnaast kijken we ook bij meerdere beleidsthema's nadrukkelijker of we in kunnen gaan op bewonersinitiatieven en verzoeken om niet-geprogrammeerde inzet. Hierdoor moeten we in 2025 prioriteiten stellen. Dit komt ook aan bod in de gesprekken met initiatiefnemers, dorps- en wijkraden, dorps- en wijkplatforms en andere inwoners. Een kans hierbij is om in deze gesprekken gezamenlijke doelstellingen te benoemen en mogelijkheden te zoeken om tot de optimale opbrengst voor het dorp of de wijk te komen. Juist doordat we minder projecten kunnen subsidiëren, wordt de focus op de doelstellingen voor het dorp of de wijk belangrijker. Het daarbij betrekken van inwoners en onze samenwerkingspartners in de dorpen en wijken is een impuls voor het wijkgericht werken.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Sociale cohesie (audit nr 37)

Omschrijving: Score sociale cohesie

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête

Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6,1		6		6

Toelichting: Helaas staat sociale cohesie door polarisatie en groeiende tegenstellingen in de samenleving onder druk. We leveren inzet ten behoeve van activiteiten die gericht zijn op ontmoeting tussen doelgroepen en het bevorderen van prettig samen leven. Deze inzet is schaars, maar we verwachten hiermee een bijdrage te leveren aan het vast houden van de sociale cohesie op het gemeten niveau van 2023.

Indicator: Actief in de buurt (audit nr 2201)

Omschrijving: Percentage bewoners dat zich actief heeft ingezet in de buurt

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
26		28		28

Toelichting: We verwachten dat met de huidige inzet een evenaring van het resultaat in 2023 kan worden behaald. Op basis van de trend zou een lichte stijging mogelijk kunnen zijn, maar we zien ook initiatieven waar het moeilijk is om inzet van buurtbewoners vast te houden. Naar onze verwachting is het netto resultaat stabiel.

Indicator: Ondersteuning buurtinitiatieven (audit nr 2202)

Omschrijving: Percentage bewoners dat het (helemaal) oneens is met de stelling: De gemeente ondersteunt buurtinitiatieven op het gebied van leefbaarheid en veiligheid voldoende

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
10				9

Toelichting: Bij de buurtenquête wordt aan een steekproef van inwoners gevraagd hoe ze de ondersteuning van buurtinitiatieven waarderen. Hierbij streven we naar een ruime meerderheid die dit positief waardeert. De stelling die wordt beschreven met deze indicator is negatief geformuleerd: we streven er naar dat een steeds kleiner deel van de respondenten het oneens is met de stelling dat de gemeentelijke ondersteuning onvoldoende is.

Productindicatoren Product Wijkaanpak**Indicator: Leefbaarheidsinitiatieven vanuit bewoners (audit nr 38)**

Omschrijving: Aantal ingediende leefbaarheidsinitiatieven van bewoners (fysiek, sociaal, overlast en/of veiligheid)

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
121	137	209	220	125

Toelichting: Na bezuiniging resteert een subsidiebudget van € 200.000. Op basis van een gemiddelde wijksubsidie van € 1.600, kunnen van dit budget 125 initiatieven worden gesubsidieerd.

Indicator: Wijkdeals (audit nr 39)

Omschrijving: Aantal initiatieven van bewoners(groepen) die zich richten op onderhoudswerkzaamheden in de openbare ruimte (opgeteld aantal vanaf 2012). De gemeente biedt hierbij hulp in de vorm van een vergoeding, materiaal of in de organisatie

Bron: Gemeente Breda, Wijkzaken Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
471	532	581	470	600

Toelichting: We zien een gestage groei van het aantal wijkdeals. Onze verwachting is dat deze trend doorzet en dat in 2025 de mijlpaal van 600 wijkdeals wordt bereikt.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Opgroeien	129.926	129.082	132.842	122.792	120.857	121.281
Betrokken zijn	63.394	67.110	68.801	66.334	65.601	65.527
Thuis	53.176	63.257	59.486	57.651	57.550	57.550
Leren, ontwikkelen en werken	145.063	143.424	135.690	133.359	132.055	131.019
Leven	14.916	19.858	16.987	16.699	9.232	9.391
Ontmoeten	21.800	25.544	24.529	4.909	4.886	4.901
Reserve investerings sportverenigingen	1.000	800				
Reserve vrouwenopvang		1.600	2.600	1.407		
Exploitatiereserve programma 1	1.373					
Totaal Lasten	430.648	450.675	440.935	403.152	390.182	389.669
Baten						
Opgroeien	56.169	58.117	55.759	55.759	55.759	55.759
Betrokken zijn	2.654	3.326	3.106	3.831	3.126	3.111
Thuis	5.473	6.522	7.184	7.184	7.184	7.184
Leren, ontwikkelen en werken	94.580	93.362	92.634	92.634	92.634	92.634
Leven	7.223	8.613	8.293	7.860	242	242
Ontmoeten	20.447	18.199	19.571			
Reserve investerings sportverenigingen	264	1.536				
Reserve vrouwenopvang		2.100				
Algemene reserve programma 1	185	2.780	2.750	1.507	100	100
Exploitatiereserve programma 1	13.869	13.203	2.500	847		
Totaal Baten	200.862	207.757	191.798	169.623	159.045	159.030
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	229.786	242.917	249.137	233.529	231.137	230.639

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Hieronder lichten we per thema de belangrijkste verschillen toe met de begroting 2024.

Opgroeien

Het begrotingssaldo is met € 6,1 miljoen toegenomen. Dit zijn de belangrijkste oorzaken:

- De beheersmaatregelen van € -3,55 miljoen zijn in mindering gebracht op de begroting, zoals aangegeven in de kadernota. De beheersmaatregelen omvatten:
 - beperken van de in te zetten (inhuur)capaciteit (€ 1,1 miljoen)

- sturingsmaatregelen in de toegang tot jeugdhulp; waaronder aanpassing Verordening Jeugd (€ 0,7 miljoen)
- verlaging van het subsidieplafond Kansrijke Jeugd (€ 0,7 miljoen)
- intensiveren onderzoeken doel- en rechtmatigheid jeugdhulp; kwaliteitsonderzoeken (€ 1,0 miljoen).
- omzetten van inhuur medewerkers naar vaste medewerkers, verminderen van de inhuurcapaciteit, sturingsmaatregelen in de toegang tot jeugdhulp (waaronder aanpassing Verordening Jeugd), verlaging van het subsidieplafond Kansrijke Jeugd en intensiveren onderzoeken doel- en rechtmatigheid jeugdhulp (kwaliteitsonderzoeken).
- We hebben € 1,6 miljoen toegevoegd aan reguliere loon- en prijscompensatie.
- De afgelopen jaren is de jeugdbegroting overschreden. We hebben daarom € 5 miljoen toegevoegd, conform de kadernota in het kader van reëel begroten.
- De indexering van de jeugdhulptarieven is naar verwachting hoger dan de reguliere loon- en prijscompensatie over de gemeentelijke budgetten. Om dit op te vangen, hebben we € 2,9 miljoen toegevoegd.
- In 2024 is het budget voor leerlingenvervoer ruim ingezet om de toenmalige problematiek het hoofd te bieden. Nu de situatie weer stabiliseert, stellen we het bedrag op de lasten met € 0,2 miljoen bij.
- De doordecentralisatie-uitkering Jeugd vervalt per 2025. Van deze uitkering, die werd ingezet voor vroegtijdige schoolverlaters, stond € 0,2 miljoen gereserveerd bij Onderwijs. Deze middelen voor vroegtijdig schoolverlaters worden door het Rijk toegevoegd aan het Regionale VSV programma.

Betrokken zijn

Het begrotingssaldo is met € 1,9 miljoen toegenomen. Dit zijn de belangrijkste oorzaken:

- De beheersmaatregelen van € -1,5 miljoen zijn in minder gebracht op de begroting, zoals aangegeven in de kadernota.
- We hebben € 1,6 miljoen aan loon- en prijscompensatie toegevoegd.
- We zien dat we steeds minder vaak beschermd wonen hoeven te indiceren en steeds vaker hulp en begeleiding aan (eigen) huis kunnen inzetten. Dat betekent dat we middelen die we overhouden bij Beschermd Wonen, nodig hebben voor de inzet van ambulante voorzieningen. Daarom voegen we € 2 miljoen vanuit het budgetoverschot Beschermd Wonen toe aan het thema van de ambulante en voorliggende voorzieningen (betrokken zijn) om die inhoudelijke beweging ook financieel te ondersteunen.

Thuis

Het begrotingssaldo is afgenomen met € 4,4 miljoen. Dat komt vooral door budgetoverhevelingen vanuit voorgaande jaren. Deze middelen blijven daardoor beschikbaar voor regionale opgaven, zoals de maatschappelijke opvang en de aanpak van geweld in afhankelijkheidsrelaties.

Leren, ontwikkelen en werken

Het begrotingssaldo is met € 7 miljoen afgenomen. Dit zijn de belangrijkste oorzaken:

- Door ombuigingen in de kadernota hebben we een bedrag van € 2,65 miljoen in mindering gebracht op de begroting. Het gaat hierbij om ombuigingen op het gebied van oneigenlijk gebruik, statushouders sneller naar werk begeleiden en werk en inkomen.
- In 2024 is voor de eenmalige energiebijdrage 2023 (die liep tot 1 april 2024) een restantbedrag beschikbaar van € 3,8 miljoen. Dit budget maakt geen deel meer uit van de begroting 2025.
- Voor het organiseren van sociale ontwikkelbedrijven is in 2024 eenmalig € 0,8 miljoen beschikbaar gekomen. Door de afloop van de WSW-regeling is de SW-subsidie in 2025 € 0,9 miljoen lager.
- In het bestuursakkoord is voor de komende jaren gerekend met een ombuiging op het gebied van participatie van € 3 miljoen in 2023, aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026. In 2024 is de ombuiging € 2 miljoen, in 2025 is dit € 1 miljoen.
- In de periode 2022-2026 maken we extra geld vrij voor armoedebestrijding. In totaal gaat het om € 5,9 miljoen. Voor 2024 is dit € 1,6 miljoen, in 2025 gaat het om € 2,2 miljoen.

Leven

Het begrotingssaldo is met € 2,5 miljoen afgenomen. Dit zijn de belangrijkste veranderingen:

- De 1/3-investeringsregeling voor sportaccommodaties wordt bekostigd vanuit een reserve. Het resterende bedrag van € 1,5 miljoen is volledig begroot in 2024 en komt in 2025 te vervallen. (De kans is overigens groot dat dit bedrag in 2024 niet volledig gebruikt wordt en alsnog deels naar 2025 gaat.)
- In 2024 is er een energiepakket beschikbaar gesteld voor de hoog opgelopen energiekosten. Voor sport is in 2024 eenmalig een bedrag van € 1 miljoen beschikbaar gesteld.
- Door ombuigingen in de kadernota hebben we een bedrag van € 0,05 miljoen in mindering gebracht op de begroting van sportbeleid.

Ontmoeten

Het begrotingssaldo is met € 2,4 miljoen afgenomen. Dat heeft vooral te maken met:

- Een onttrekking van € 1,3 miljoen uit de exploitatiereserve in 2024. Die is bedoeld voor het dekken van eventuele hoge onvoorziene onderhoudskosten en een mogelijk leegstandrisico van De Koepel bij de beëindiging van de regeling.
- De lasten en baten zijn € 1,4 miljoen hoger doordat de doorstroomlocatie aan het Dr. Jan Ingenhouszplein in juni 2024 van start is gegaan. De begroting 2025 is voor een volledig jaar.
- Er is € 0,2 miljoen minder beschikbaar voor dorps- en wijkgericht werken. Dit is één van de maatregelen uit de kadernota.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)
	Speeltoestellen	620	620	620	620
Plan		620	620	620	620
Totaal		620	620	620	620

Speelvoorzieningen

De investeringen zijn bedoeld voor vervangingen om de huidige speelvoorzieningen in stand te kunnen houden.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Vitaal en Sociaal Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Vrouwenopvang	572	2.600	3.172
Algemene reserve programma 1	4.457	-2.750	1.707
Exploitatiereserve programma 1	3.348	-2.500	847
Totaal	8.376	-2.650	5.726

Reserve Vrouwenopvang

Deze reserve is bedoeld voor de noodzakelijke vernieuwing/verbouwing van de vrouwenopvangvoorziening. Safegroup geeft aan wanneer ze starten met de volgende fase van de verbouwing. Op dat moment komt er een verzoek om geld aan deze reserve te onttrekken.

Algemene reserve Programma 1

Aan de algemene reserve wordt € 2,8 miljoen onttrokken. Het grootste deel daarvan, € 2,6 miljoen, is toegevoegd aan de reserve Vrouwenopvang.

Exploitatiereserve Programma 1

Bij de budgetoverheveling vanuit de jaarrekening 2023 zijn ook middelen overgeheveld naar 2025. Het betreft hier restantgelden vanuit het Regionaal Arbeidsmarktbeleid (€ 1,3 miljoen) en gelden voor de centrumregeling Maatschappelijke Opvang (€ 1,2 miljoen). Deze middelen zijn in 2025 toegevoegd aan de exploitatiebegroting.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Vitaal en Sociaal Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Vrz archivering Juzt	1.224	-69	1.155
Totaal	1.224	-69	1.155

Voorziening archivering Juzt

Deze voorziening is bedoeld om de komende 20 jaar de bewaarderstaken uit te voeren vanwege de opheffing van stichting Juzt.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Samen voor onze toekomst, beleid jeugd(hulp) 2020-2023	Kaderstellend	2020
Strategische Onderwijsagenda Breda 2019/2020 - 2023/2024	Kaderstellend	2019
Subsidies Breda samen doen, 2021-2022	Kaderstellend	2020
Beleidskader Participatie	Kaderstellend	2015
"Werken (aan geldzorgen) loont. Beleidsplan Armoede en schulden Breda 2020-2023"	Kaderstellend	2020
Beleidsplan WMO (Goede zorg doen we samen)	Kaderstellend	2015
"Thuis in Breda 2019"	Kaderstellend	2019
Alliantie Breda, 2019 tot en met 2022	Uitvoerend	2019
Opvang en bescherming in Regio Breda	Kaderstellend	2017
Verordening Maatschappelijke Ondersteuning Breda 2021	Kaderstellend	2021
Verordening Jeugdhulp Breda 2020	Kaderstellend	2021
Uitvoeringsplan jeugd(hulp) 2020-2023 Samen voor onze toekomst	Uitvoerend	2021
Beleidskader regionale maatwerkvoorziening Beschermd wonen regio Breda	Kaderstellend	2021
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Team Breda Uitvoeringsprogramma Sport en bewegen 2023 - 2026	Kaderstellend	2023
Beleidskader Maatschappelijke Opvang, OGGZ en Verslavingspreventie regio Breda	Kaderstellend	2023
Gedurfd, gezond en gelukkig! Gezondheidsvisie Breda 2024-2040	Kaderstellend	2024

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage. Voor de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen, belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

- GR GGD West-Brabant
- GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord
- GR Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten
- BV Neovita

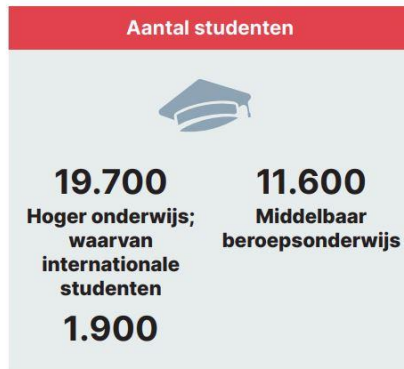
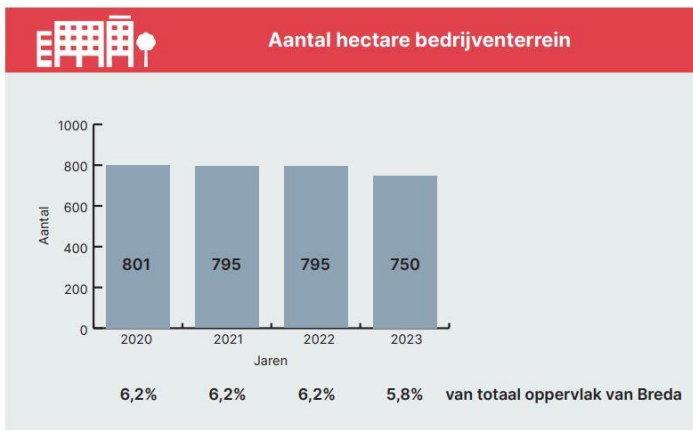
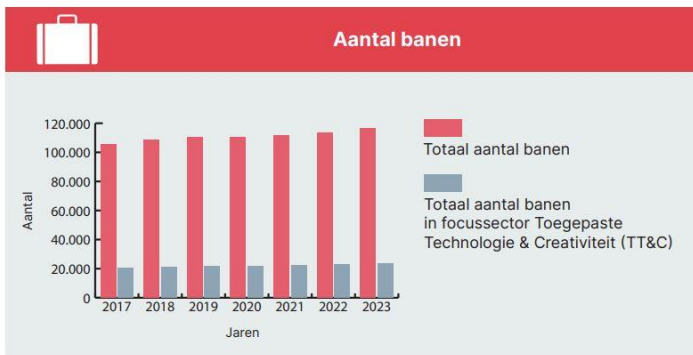
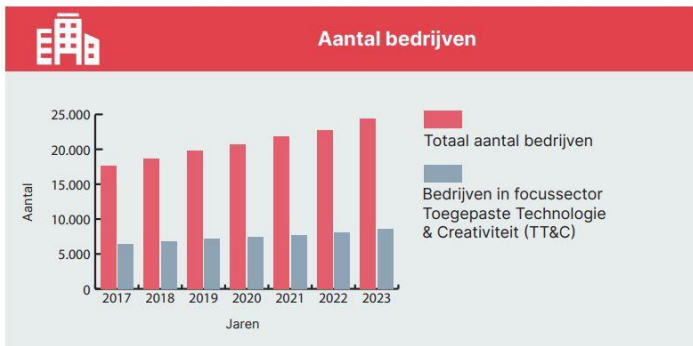
BEGROTING 2025

ONDERNEMEND BREDA

Programma 2

ONDERNEMEND BREDA

Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

ONZE AMBITIE

Toegepaste Technologie & Creativiteit

In Breda werken we aan de economie van de toekomst. Het opzetten van een succesvol innovatie-ecosysteem speelt de komende decennia een sleutelrol in het ontwikkelen van onze stad tot een hotspot voor Toegepaste Technologie en Creativiteit. We bieden in het Innovatiedistrict ruimte aan ondernemers die passen binnen dit focusgebied en bieden hen de benodigde randvoorwaarden om succesvol te kunnen zijn. Samen met kennisinstellingen werken we aan het aantrekken en binden van de juiste en voldoende talenten aan Breda. Hoewel we toegankelijk blijven voor alle ondernemers met onze basisdienstverlening, zorgt onze focus op Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C) ervoor dat we selectiever omgaan met het bieden van extra ruimte en aandacht.

Werklocaties en bedrijventerreinen

Zonder vitale economie en werkgelegenheid komt de welvaart in Breda onder druk te staan. Er is letterlijk ruimte nodig voor ondernemen. We transformeren bestaande locaties en werken aan nieuwe locaties conform de uitgangspunten van de Omgevingsvisie.

Verbeter Breda

Het gaat goed met Breda en daar zijn we trots op. Maar wie goed kijkt, ziet dat er ook veel Bredanaars zijn die elke dag zorgen hebben. Over geld. Over hun gezondheid. Over de veiligheid in hun buurt. Over hun eigen toekomst of die van hun kinderen. We zien een tweedeling: mensen in de ene buurt hebben meer kansen dan mensen uit een andere buurt. Daar gaan we met Verbeter Breda ook in 2025 verandering in brengen. Als partner van Verbeter Breda zetten we in op meer kansengelijkheid vanuit alle 4 programma's uit de begroting, met een specifieke inzet vanuit programma 2.

Grote projecten

Breda groeit en ook de komende jaren blijven we ons inzetten om bestaande gebieden te versterken en nieuwe gebieden te ontwikkelen. Dit zorgt voor aanzienlijke veranderingen in het centrum en op een aantal andere locaties binnen de gemeente. Kwaliteit staat daarbij op nummer 1. Tegelijkertijd houden we oog voor het beheer en onderhoud van die nieuwe of vernieuwde openbare ruimte. Soms moeten we keuzes maken, in geld of in het kwaliteits- of onderhoudsniveau. Onze ambitie 'Stad in een park' blijft leidend. Daarmee geven we ruimte aan de groei van de stad. We geven ook ruimte aan ondernemers en werkgelegenheid, op bestaande en nieuwe werklocaties en bedrijventerreinen. Ruimte voor onze economische ambities. En als we uitbreiden op het gebied van woningbouw of bedrijvigheid, zorgen we er ook voor dat onze voorzieningen meegroeien aan de hand van de referentienormen. Soms kan het dan nodig zijn om onze stedelijke ontwikkelingsprojecten wat verder in de toekomst te plannen. We richten ons binnen de regionale samenwerking vooral op het schaalniveau van de Baronie en onze samenwerking in de Stedelijke Regio Breda-Tilburg (SRBT). Waar we mogelijkheden en belangen zien, komen we in actie.

We zijn echter ook pragmatisch. We houden in ons groeitempo rekening met ontwikkelingen waar we geen invloed op hebben. Denk aan de gevolgen van de grote transities, financiële onzekerheden en schaarste op verschillende vlakken. Deze uitdagingen beïnvloeden ook onze gebiedsontwikkelingen. Onze strategische investeringsplannen staan nog steeds en we plannen deze realistisch in de tijd. Dit houdt in dat we ons in 2025 en 2026 gaan voorbereiden op de grote investeringen die nodig zijn om de groei van de stad mogelijk te maken. Deze investeringen volgen dan in de jaren daarna. De investeringsvolumes maken we pas vrij als de investering daadwerkelijk gedaan wordt. Daarmee brengen we de uitvoering in overeenstemming met de beschikbare financiële middelen. Met deze fasering kunnen we ook beter inspelen op de schaarste op de arbeidsmarkt en het energienet én op het maatschappelijk draagvlak.

Cultureel erfgoed

Breda en erfgoed gaan hand in hand. De binnenstad met haar monumenten, de dorpen en het buitengebied vormen een uniek historisch decor. Ze spelen daarmee een belangrijke rol in onze economische aantrekkingskracht. We beschermen en beheren ons erfgoed, zodat Breda een aantrekkelijke historische stad blijft. We betrekken ons erfgoed ook in de ontwikkelingen van de stad.

De unieke verhalen van Breda combineren we met het erfgoed. We vertellen het Verhaal van Breda aan iedereen die het wil horen. Zo worden de Open Monumentendagen bijvoorbeeld

cultureel geprogrammeerd. Veel culturele instellingen zijn ook gevestigd in erfgoed. Dit laat zien dat erfgoed en cultuur sterk met elkaar verbonden zijn.

Thema Stimuleren economische ontwikkeling in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda investeert in het vernieuwen en versterken van de economie. Onze economische visie staat hierin centraal. We willen een vitale, veerkrachtige en groene stad zijn om onze werkgelegenheid en brede welvaart in de toekomst veilig te stellen. Dat doen we door ondernemerschap in de breedte te stimuleren, maar vooral door te versterken waarin we uitblinken. Als stad willen we uitgroeien tot een internationale hotspot voor toegepaste technologie en creativiteit. Het Innovatiedistrict is hierbij de motor van onze economische vooruitgang. Hier geven we ruimte aan ondernemers om mee te ontwikkelen naar de economie van morgen. Om dat te laten slagen, werken we aan:

- een krachtig ecosysteem van technologische en creatieve bedrijven in Breda en omgeving
- de ontwikkeling van cruciale innovatieve aanjagers, zoals B'WISE, Breda Robotics en het gamecluster
- voldoende en passende ruimte voor de doelgroep Toegepaste Technologie & Creativiteit en andere innovatieve bedrijven die het ecosysteem versterken

We willen de veerkracht bij ondernemers versterken door hen te ondersteunen bij de grote transitie op het gebied van energie, circulaire economie, digitalisering en kunstmatige intelligentie. De groep mkb ondernemers in Breda is groot. Om binnen de bestaande middelen en capaciteit een zo groot mogelijke groep hierin te ondersteunen, gaan we in 2025 aan de slag met de ontwikkeling van nieuwe methodieken en vormen van ondersteuning, zoals het versterken van de positie van ondernemersgemeenschappen en het bouwen van een sterker samenwerkend systeem van publieke dienstverleners in onze regio.

In Breda staat de ruimte voor bedrijvigheid onder druk. De beschikbare ruimte op werklocaties is minimaal, terwijl de vraag naar ruimte vanuit ondernemers door groei van bedrijven en van de bevolking snel toeneemt. In 2025 presenteren we daarom een nieuwe ruimtelijke economische visie. Hierin staat het optimale portfolio aan werklocaties uitgewerkt, zodat de gemeente Breda op lange termijn meer mogelijkheden heeft om nieuwe bedrijven en de doorgroei van bedrijven te faciliteren. Daarnaast werken we in 2025 verder aan het beter benutten van de ruimte op bestaande bedrijventerreinen en het op orde houden van de basisvoorwaarden daarvoor (schoon, heel, veilig, gezond en georganiseerd). Dat doen we volgens het plan van aanpak 'Toekomstbestendige werklocaties'. In 2025 zetten we daarnaast stappen voor de realisatie van nieuwe werklocaties op Steenakker-Noord, Rithmeesterpark II, Frankenthalerstraat en Bavel en door het (beperkt) toevoegen van nieuw en courant kantoorvastgoed. Breda boekt ook op de werklocaties consistente vooruitgang in zijn klimaatdoelstellingen. De projecten die in 2025 bijdragen aan de duurzaamheidsdoelstellingen op werklocaties zijn te vinden in de klimaatbegroting 2025-2028.

Met het masterplan Digitalisering loodsen we Breda door de digitale transitie. Dit doen we door te innoveren, te verbinden en te leren. Met partners in de stad en daarbuiten bekijken we welke ontwikkelingen er op ons afkomen en hoe we onze inwoners daarop kunnen voorbereiden. Daarom verbinden en activeren we het 'Breda-ecosysteem' van publieke organisaties, ondernemers en inwoners de komende jaren verder. Als digitale verkenners bevorderen we innovatie, met een focus op maatschappelijke vraagstukken. Door gedurfde pilots en proeftuinen streven we naar succesvolle oplossingen voor een bloeiend Breda. In 2025 gaan we verder met de proeftuin bedrijventerrein Logistiek Centrum Hazeldonk. Ook testen we innovaties in de binnenstad. Daarbij zetten we digitalisering in dienst van leefbaarheid. Dat doen we onder meer door het stimuleren van digitale eenvoud, zodat iedereen mee kan doen. We stimuleren inwoners digitaal vaardiger te worden door trainingen en bijeenkomsten te organiseren door de Breda Talk of the Town. Daarnaast verkennen we hoe we meer aandacht kunnen geven aan de inclusiviteit van data. In de huidige maatschappij is veel data gebaseerd op data van enkel mannen. Dit leidt tot ongelijkheid in de toepassing van die data, waardoor medicijnen, auto's, apparatuur bijna allemaal uitgaan van het mannelijk lichaam. We willen als stad Breda als eerste stad aandacht vestigen op deze ongelijkheid en met partners in de stad en daarbuiten, dit onderwerp op de kaart zetten.

Programma Verrassende Stad - Bezoekersstad

We willen de aantrekkingskracht van Breda vergroten. Samen met ondernemers, vastgoedeigenaren, het onderwijs, Breda Marketing en andere partners in de stad zorgen we ervoor dat Breda verrast met een goed vestigingsklimaat en met een complete en bijzondere mix aan voorzieningen, afgestemd op de wensen van gebruikers. We leggen de nadruk op wederkerigheid. We willen bevorderen dat ondernemers iets terugdoen voor onze stad. Op deze manier laten we ook de ondernemers bijdragen aan de uitstraling en leefbaarheid van de binnenstad. We werken vanuit het Verhaal van Breda, de Omgevingsvisie en de visies en uitvoeringsprogramma's die we onlangs met de stad hebben geformuleerd. Denk aan de nota Detailhandel en ons beleid op het gebied van evenementen, economie, horeca en erfgoed. Met het programma zorgen we ervoor dat Breda een aantrekkelijke stad is om te bezoeken en om in te wonen, te studeren of te ondernemen.

Samen met onze partners maken we van Breda:

- een vitale stad met een compleet en bijzonder aanbod
- een unieke stad met beleving
- een gastvrije en creatieve stad

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

We werken vanuit 4 programmalijnen: de kracht van toegepaste innovatie, ondernemen met lef, verrassende stad en digitalisering.

1. De kracht van toegepaste innovatie

A. Innovatiedistrict Breda

Voor de ontwikkeling van het Innovatiedistrict hebben we in 2025 de volgende activiteiten gepland:

- Er wordt in samenspraak met de Advisory Board een visiedocument en een actieplan opgesteld voor het Innovatiedistrict Breda, waarin we meer aandacht besteden aan de ontwikkeling van het ecosysteem en de lange termijn doelen (waar mogelijk kwantitatief). Hierbij horen ook ruimtelijke voorwaarden bij die essentieel zijn voor de nieuwe economie en de betrokken talenten. Zoals de gebouwentypologie, duurzaamheid en bereikbaarheid, maar ook de positionering in de stedelijke omgeving, de vormgeving van de werklocaties en de beschikbare voorzieningen in de gebouwen en/of op de werklocaties die het innovatieve ecosysteem ondersteunen.
- We vertalen de gebiedsvisie voor de Slingerweg als concentratiepunt voor toegepaste technologie en robotisering naar een actieplan en we voeren de eerste ruimtelijke ingrepen uit.
- In het programmeringsplan voor 't Zoet staat een aantal economische ambities geformuleerd. We zetten in 2025 de eerste stappen om deze ambities uit te voeren. Placemaking vormt hierbij een belangrijk onderdeel.
- De Advisory Board wordt verder geformaliseerd als structureel programmeringsplatform voor het Innovatiedistrict Breda. Hiermee zetten we stappen naar een sterker netwerk en nauwere onderlinge verbinding.
- We maken een analyse van de fondsen en de financieringsstructuur die nodig zijn om individuele bedrijven (start-ups en scale-ups) en het ecosysteem als geheel te laten groeien. Deze verkenning doen we samen met semi-publieke en private partners.
- We onderzoeken de manier waarop vastgoed kan worden ingezet om onze economische ambities te faciliteren.

B. Uitbouw van Stichting Breda Robotics

Samen met onze partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs (Avans, Curio en BUAs) zorgen we ervoor dat deze stichting steeds meer impact heeft. Dat doen we onder meer door een hybride leeromgeving en een democentrum in te richten en door de Robot Campus Brabant te realiseren.

C. Versterking van het gamecluster

Samen met BUAs, de provincie Noord-Brabant, Stichting Breda Game City, BOM, REWIN en Avans werken we aan de versterking van het gamecluster in Breda. In 2025 werken we hiervoor onder meer aan de versterking van het Game Development Center Breda dat in 2024 geopend is. Daarnaast richten we ons op de organisatie van de Breda Game Week 2025, actieve ondersteuning van start-ups en

scale-ups binnen het gamecluster en het verkennen van de behoefte aan en de noodzaak van een pre-seed fonds voor game start-ups.

D. SRBT

Onder de titel 'Human Centered Innovation' zet de regio SRBT in op digitale technologie in combinatie met menselijk gedrag. Technologie gaat ons (deels) helpen bij tal van maatschappelijke vraagstukken. De mate waarin mensen bereid zijn hiermee te gaan werken of dit te omarmen, is cruciaal voor het succes hiervan. In het SRBT-gebied is kennis van beide domeinen aanwezig. In 2025 werken we dit profiel verder uit, versterken we het netwerk en kijken we naar mogelijkheden om onze samenwerking te intensiveren. Daarbij denken we aan het verbinden van het Innovatiedistrict Breda met het Kenniskwartier Tilburg, aan samenwerking op het vlak van internationalisering en aan afstemming van onze start-up-aanpak.

2. Ondernemen met lef

A. Start en groei

We ondersteunen mensen bij het oprichten van hun eigen bedrijf. Nieuw ondernemerschap geeft mensen kansen en bevordert de vernieuwing van de economie.

- B'WISE ondersteunt start-ups. Dat zijn bedrijven met een innovatief en schaalbaar businessmodel. B'WISE is een regionaal programma dat wordt uitgevoerd door REWIN. De belangrijkste locatie van dit programma is de B'WISE Incubator, waar start-ups begeleiding krijgen en een kantoor kunnen huren. Het is de huiskamer van de start-up community.
- Business Coach Breda is een gemeentelijk programma dat alle overige startende ondernemers helpt met coaching en workshops. In 2025 besluiten we of we dit programma gaan regionaliseren.
- We ronden een pilot af op het gebied van wijk economie.

B. Vernieuwing van het mkb

In 2025 zoeken we naar een nieuwe invulling van onze rol om zo meer bedrijven te bereiken. Daarnaast bundelen we onze losse projecten tot één samenhangend mkb-programma.

- We voeren de pilot 'Mkb West-Brabant vernieuwt' uit. Dit is een samenwerking met het Rijk, de provincie, REWIN, het bedrijfsleven en kennisinstellingen om de dienstverlening aan ondernemers te verbeteren. De pilot ondersteunt het mkb vooral in de transitie naar de nieuwe economie.
- We organiseren onze mkb-ondersteuning in een programma en kiezen daarbij voor passende activiteiten en samenwerkingspartners. Het programma richt zich op:
 - Circulaire economie: samen met onze partners uit het bedrijfsleven en het onderwijs zorgen we ervoor dat Stichting Breda Circulair steeds meer impact krijgt. Dat doen we door hen te ondersteunen bij de programmering van events (zoals de Week van de Circulaire Economie) en met 3 programmajnen rondom Bouw (de Cirkelstad-community), Agrifood en de Circulaire Hotspot. Dat laatste is een (fysieke) plek waar ondernemerschap, kennis en onderzoek samenkomen om kringlopen te sluiten en innovatie te stimuleren. Daarnaast ontwikkelen we een alternatief voor SustainABLE, zodat mkb'ers laagdrempelig aan de slag kunnen met circulariteit en duurzaamheid.
 - Digitalisering en AI: we werken onder meer samen met de Digiwerkplaats mkb en de Brabant Coaches.
 - Impact Ondernemen: we nemen deel aan de City Deal Impact Ondernemen 2.0 en werken samen met de impactcoalitie aan de ontwikkeling van het impact-ecosysteem. We stimuleren impact-ondernemen bij het mkb en zetten een impact-inkoopplatform op.
- In 2025 gaan we door met de vernieuwde aanpak van het TT&C-subsidieprogramma (Toegepaste Technologie & Creativiteit). De subsidie is onderdeel van een jaarprogramma waarin de ondernemers kennis en ervaringen met elkaar delen.

Dienstverlening aan ondernemers

We organiseren onze dienstverlening aan ondernemers volgens de BredaBusiness-dienstverleningspiramide. Als 'wegwijzer' bieden we basisdiensten van de gemeente aan. Als 'versneller en verbinder' bevorderen we de toekomstbestendigheid en duurzaamheid van het brede mkb. Als 'aanjager' richten we ons op focussectoren en het bouwen van een innovatiedistrict. We nemen deel aan de pilot 'Mkb West-Brabant vernieuwt' om de dienstverlening aan ondernemers minder gefragmenteerd te maken. We richten onze acquisitie op bedrijven die onze TT&C-focus versterken.

BredaBusiness als platform

We vergroten de profilering en zichtbaarheid van BredaBusiness. We bieden inspiratie en tools voor het mkb om te verslimmen en te innoveren. We benadrukken onze positie als internationale hotspot voor TT&C. Ondernemersverhalen gebruiken we als bewijs en inspiratie.

Internationalisering

- We voeren de Internationaliseringsstrategie uit en verbinden deze nog scherper met onze TT&C-ambitie (met de focus op het vestigingsklimaat, het ecosysteem, de propositie Innovatiedistrict en handelsbevordering).
- Op 26 januari 2024 hebben Lviv, Wroclaw en Breda een Memorandum of Understanding getekend over samenwerking. Hier gaan we in 2025 invulling aan geven.

Arbeidsmarkt

We voeren projecten uit vanuit het Actieplan Arbeidsmarkt. De focus ligt op uitdagingen en kansen op de arbeidsmarkt in Breda. In het plan zijn 4 actielijnen benoemd: samenwerken op lokaal niveau, het benutten van talent, het binden en boeien van jong talent en het stimuleren van innovatief werkgeverschap.

3. Werklocaties

Bedrijventerreinen: nieuwe werklocaties

Er is een grote vraag naar werkruimte, in Breda én in de regio. Daarom zorgen we voor voldoende plek om te ondernemen. Daarvoor zetten we 2 stappen:

1. We zorgen voor nieuwe bedrijventerreinen op 3 locaties (Rithmeesterpark fase 2, Steenakker-Noord en Bavel). Voor de locatie Rithmeesterpark 2 voeren we in 2025 een haalbaarheidsonderzoek uit. Bij een positief oordeel starten we met de RO-procedure. In de tussentijd bereiden we ook de aanleg van de infrastructuur en de buitenruimte voor. Voor de locatie Steenakker-Noord starten we in 2025 ook de RO-procedure op. Voor de locatie Bavel werken we aan een haalbaarheidsonderzoek.
2. We maken bestaande bedrijventerreinen toekomstbestendig, zodat bedrijven die al in onze stad gevestigd zijn daarheen kunnen verhuizen. Daarbij geven we prioriteit aan:
 - Ruimte voor ondernemen. We brengen de meest kansrijke ruimtes op onze bestaande terreinen in beeld. Daar inventariseren we samen met de vastgoedeigenaren de mogelijkheden om die ruimtes beter te benutten. We bekijken de planologisch-juridische mogelijkheden (Omgevingsplan) om de bedrijventerreinen efficiënter te benutten en ervoor te zorgen dat het juiste bedrijf ook op de juiste plek terecht kan komen.
 - De basis op orde houden. Dit thema verdelen we verder in 4 subthema's:
 - Schoon & heel: dit doen we op basis van de behoeften van ondernemers. Op verschillende terreinen zijn we hier actief mee bezig, zoals bij De Krogt en de Druivenstraat.
 - Veilig: we onderzoeken de mogelijkheden om ook in 2025, met begeleiding van de gemeente, KVO-B-trajecten uit te rollen (Keurmerk Veilig Ondernemen Bedrijventerreinen). De Proeftuin Hazeldonk loopt ook in 2025 door met verschillende projecten met drones en de inzet van de digital twin als basis voor innovatief toezicht. Positieve ervaringen vertalen we naar projecten op andere terreinen.
 - Gezondheid & Voorzieningen: we sluiten aan bij de gemeentelijke gezondheidsvisie die op dit moment in de maak is. Ook gaan we de behoeften aan voorzieningen op bedrijventerreinen inventariseren.
 - Georganiseerd: bij een positieve draagvlakmeting wordt bedrijventerrein Hazeldonk opnieuw voor 5 jaar verenigd in een BIZ (BedrijvenInvesteringsZone). Daarnaast ondersteunen we andere bestaande ondernemersverenigingen, BIZ'en en samenwerkingsvormen. Samen met het bedrijfsleven bekijken we op welke (nog niet georganiseerde) bedrijventerreinen we ondernemers kunnen verenigen.

Kantorenlocaties

Een ontwikkeling die mogelijk in 2025 start, is de uitbreiding van Bond Park. Daarmee werken we aan onze bestaande kantorenlocaties:

- We willen de bestaande kantorenvorraad verduurzamen. In 2025 gaan we door met het handhaven op het juiste energielabel bij kantoren (minimaal C). Er is een landelijke subsidieregeling beschikbaar om panden te verduurzamen.
- We spelen in op kansen voor de transformatie van incurante kantoorpanden.
- We zetten in op een gebiedsgerichte aanpak voor in ieder geval Westerhage. We kijken onder meer naar de parkeerproblematiek en de 'branding' van het gebied.

4. Digitalisering

- We werken vanuit het ecosysteem in de proeftuin Hazeldonk, waarbij we oog hebben voor innovaties én de ethische vraagstukken. Zo verbinden we partijen aan elkaar.
- We maken de verdere uitrol van glasvezel mogelijk voor consumenten en werklocaties en investeren hierin.
- We ontwikkelen meer informatie over het bezoeken van de binnenstad en leveren hier data voor. De kennis die we daarbij opdoen, schalen we op naar andere gebieden in de stad. We delen onze ervaringen met het ecosysteem en we werken met partners toe naar een vervolg.
- We organiseren elk kwartaal een Talk of the Town-bijeenkomst over een onderwerp dat de digitale transitie raakt, om inwoners voor te bereiden op de digitale ontwikkelingen. Tijdens een Walk of the Town laten we inwoners zien dat technologie van alle tijden is.
- Voor mindware werken we verder aan het Stedelijk Ethisch Team, om samen met onze partners te ontdekken wat innovaties nodig hebben en hoe we de publieke waarden kunnen borgen.
- Binnen de Alliantie Digitaal Samenwerken presenteren we de resultaten op het gebied van digitale inclusie op landelijk niveau. Hierbij geven we aandacht aan inclusie in brede zin. Verder spelen we in op kansen en initiatieven op het gebied van digitale balans binnen Breda in Balans.
- We verkennen op welke manier we als stad aandacht kunnen vragen voor de inclusiviteit van data. In de huidige maatschappij is bijvoorbeeld veel van de data gebaseerd op data van enkel mannen. Dit leidt tot ongelijkheid in de toepassing van die data.
- In 2025 bepalen we welke maatschappelijke vraagstukken we oppakken met behulp van technologische innovaties.

Programma Verrassende Stad - Bezoekersstad

- In 2025 werken we samen met partners aan de aantrekkingskracht van Breda. Samen met het ondernemersfonds Binnenstad, de Vereniging Commercieel Onroerend goed Binnenstad (VCOB) en Breda Marketing maken we een meerjarige uitvoeringsagenda voor de binnenstad. Ook zetten we een structuur voor samenwerking op waaraan alle partijen zo veel mogelijk bijdragen. We ondersteunen het initiatief van het ondernemersfonds Binnenstad en Breda Marketing om van Breda Straalt een volwaardig winterevenement te maken dat op termijn gedragen wordt door de initiatiefnemers zelf.
- We maken een (toeristisch) dashboard, waarin de Stichting Samenwerkende Hotels Breda, Breda Marketing, het ondernemersfonds Binnenstad, de gemeente en de VCOB data met elkaar gaan delen.
- Met de regionale samenwerking Landstad De Baronie zetten we in op duurzaam toerisme. Samen met de gemeenten Turnhout en Hoogstraten verkennen we de kansen om hierin het groene grensgebied een prominente plaats te geven.
- De impuls gelden voor winkelgebieden gaan we meer gespreid over de stad inzetten.
- Breda Marketing krijgt de opdracht om nog scherpere keuzes te maken in de manier waarop de citymarketing naar verschillende doelgroepen wordt uitgevoerd.
- Het Royal Roots-programma zetten we voort, waarmee we het koninklijke verleden op een toegankelijke en creatieve manier verbinden met het heden.
- We kiezen welke evenementenstad we willen zijn. Dat doen we onder andere op basis van het advies van Breda Marketing over het profiel van de stad en de evenementen die daarbij horen.
- We onderzoeken de gevolgen van het feit dat het Chasséveld verdwijnt als evenementenlocatie.
- We ontwikkelen verder een nieuw lichtplan en brengen daarin de domeinen erfgoed, cultuur en TT&C samen. We komen met voorstellen om plekken, gebouwen of objecten uit te lichten op een manier die past bij de ambities en uitstalling van de stad.

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Daarmee geven we – naast de begrotingstekst en de financiële overzichten – een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema's. We actualiseren deze set elk jaar. In de begroting 2025 gaat het om 113 indicatoren. Daarvan zijn er 21 landelijk verplicht. De andere 92 zijn Bredase indicatoren. Elke Bredase indicator staat bij het begrotingsprogramma of thema waar deze indicator betrekking op heeft.

Programma 2 bevat 22 beleidsindicatoren, waarvan er 1 landelijk verplicht is. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 1 september 2024.

Programma 2. Ondernemend Breda

Programma-indicatoren

Indicator: Waardering voor de stad (bezoekers) (audit nr 40)

Omschrijving: Rapportcijfer voor de binnenstad van Breda (gegeven door bezoekers)

Bron: Passantenonderzoek Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
			8	8

Toelichting: Deze waarde wordt niet meer gemeten via het passantenonderzoek. Wel via de inwonersenquête. Ook voor inwoners streven we naar een waardering van tenminste een 8.

Indicator: Trots op de stad (inwoners) (audit nr 41)

Omschrijving: Percentage inwoners dat (heel) trots is op de stad Breda

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
73	73	72	73	73

Toelichting: Dit cijfer schommelt al jaren rond de 73%. Ook voor 2025 streven we naar een percentage van tenminste 73%.

Indicator: Economische Barometer (audit nr 42)

Omschrijving: Stand van de Economische Barometer

Bron: Gemeente Breda, economische barometer Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6,4		6	geen streefwaarde bepaald	

Toelichting: De economische barometerscore is een samengestelde indicator gebaseerd op ontwikkelingen in onder andere werkgelegenheid, arbeidsmarkt, vastgoedmarkt en consumenten- en producentenvertrouwen. De gemeente stuurt niet rechtstreeks op deze samengestelde indicator. De gemeente stuurt op onderliggende economische thema's. Indicator wordt in eerst volgende herijkingronde herzien.

Indicator: Vestigingsklimaat (audit nr 43)

Omschrijving: Waardering van het vestigingsklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		7	7	7

Toelichting: We willen dat ondernemers het vestigingsklimaat tenminste waarderen met een 7.

Thema-indicatoren

Indicator: Werkgelegenheid Totaal (absoluut) (audit nr 44)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in Breda

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
111.870	113.800	116.200	110.000	110.000

Toelichting: We streven naar een totale werkgelegenheid van 110.000 in 2030 (Omgevingsvisie). In de komende jaren verwachten we eerst nog een lichte toename van de werkgelegenheid. In de jaren daarna gaan we uit van een daling van de werkgelegenheid als gevolg van de afnemende beroepsbevolking.

Indicator: Ondernemersklimaat (audit nr 47)

Omschrijving: Waardering van het ondernemersklimaat door Bredase ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		6,9	7	7

Toelichting: We willen dat ondernemers het ondernemersklimaat in Breda waarderen met een 7 of hoger.

Indicator: Werkgelegenheid Focussectoren (absoluut) (audit nr 2203)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de focus sectoren Toegepaste Technologie en Creatieve industrie (TT&C)

Bron: Gemeente Breda, Vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
22.100	23.000	23.400	23.900	24.400

Toelichting: In 2023 waren er 23.500 banen in de focussectoren Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C). We streven naar een jaarlijkse groei van 2% in deze sector. Voor 2025 betekent dat 24.400 banen.

Productindicatoren Product Economische zaken

Indicator: Netto arbeidsparticipatie (audit nr 49)

Omschrijving: Percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiële) beroepsbevolking

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
72	73,1	74,2	73,1	75

Toelichting: De netto arbeidsparticipatie (percentage werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de potentiële beroepsbevolking) stijgt al jaren, met uitzondering van de coronajaren. We streven voor 2025 naar een netto arbeidsparticipatie van 75%.

Productindicatoren Product Acquisitie en accountmanagement

Indicator: Dienstverlening (audit nr 50)

Omschrijving: Beoordeling van de dienstverlening van de gemeente Breda aan ondernemers

Bron: Gemeente Breda, Ondernemerspeiling Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		6,5	7	7

Toelichting: We blijven streven naar een waardering van de gemeentelijke dienstverlening door ondernemers van minimaal een 7.

Productindicatoren Product Evenementen

Indicator: Evenementenbeleid (audit nr 51)

Omschrijving: De gemiddelde waardering van Bredase bezoekers voor de evenementen die ze hebben bezocht

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	7,9	8	7,9	8

Toelichting: In 2023 waardeerden inwoners evenementen gemiddeld met een 8. We willen dit niveau tenminste handhaven.

Productindicatoren Product Grondexploitatie bedrijventerreinen

Indicator: ratio aanbod/vraag werklocaties (audit nr 52)

Omschrijving: Verhouding tussen het aantal hectare aan werklocaties dat direct uitgeefbaar is en de vraag naar werklocaties

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: ratio

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
0,1	0,05	0,05	0,05	0,05

Toelichting: Ons streven blijft: een situatie waarin het aanbod van direct uitgeefbaar bedrijventerrein gelijk is aan de vraag. Bij een waarde 1 is dat het geval. Voor de komende jaren is dat vanwege een groot tekort aan direct uitgeefbare locaties niet realistisch. Daarom hanteren we als streefwaarde voor de begroting 2025 de realisatiewaarde van 2023. Wegens het grote verschil tussen streven en mogelijkheden gaan we deze indicator in de volgende herijking herzien.

Indicator: Leegstand (audit nr 53)

Omschrijving: Leegstand (percentage van de voorraad in m²)

Bron: CBS leegstandsmonitor Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
5,5	5,3	4	5	5

Toelichting: We streven naar een (frictie-)leegstand van 5% van de voorraad kantoren, bedrijven en winkels. Er is een leegstandspercentage van minimaal 5% nodig om voldoende dynamiek in de vastgoedsector te behouden.

Thema Grote projecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda groeit en we blijven ons daar ook de komende jaren voor inzetten door bestaande gebieden te versterken en nieuwe gebieden te ontwikkelen. Elk groot project heeft daarbij zijn eigen uitdagingen, dynamiek en kenmerken. Met deze projecten werken we ook aan de grote vraagstukken van vandaag en morgen. Daardoor hebben deze projecten vaak impact op de omliggende wijken of zelfs op stedelijk en regionaal niveau. Daarom hebben we van de grootste projecten, de gebiedsontwikkelingen, programma's gemaakt.

Programma Verbeter Breda

We willen de tweedeling en kansenongelijkheid in de stad aanpakken. Dit doen we in het programma Verbeter Breda. Het programma is uniek doordat we voor het eerst een programma samen met inwoners en instanties hebben opgezet. Het 'Pact van Breda deel 3' is het uitvoeringsprogramma. De gemeenteraad heeft in 2023 besloten om hier een financiële bijdrage aan te leveren. Een programmabureau ondersteunt tot 2040 alle deelnemende partijen om hun ambities waar te maken. In 2025 gaan we door met het uitvoeren van de plannen uit het pact om zo de gestelde doelen te halen. Zo openen we de Bieb in de Hoge Vucht en gaan we verder met het verduurzamen van woningen vanuit het Volkshuisvestingsfonds. Meer informatie over het Volkshuisvestingsfonds kunt u lezen in de klimaatbegroting.

Programma Gasthuisvelden

Het programma Gasthuisvelden heeft 3 doelen: het terrein van de Seeligkazerne verbinden met de stad door de Nieuwe Mark door te trekken, bijdragen aan een beter vestigings- en verblijfsklimaat én het versterken en verbinden van de wijk Fellenoord. Om deze doelen te bereiken, transformeren we het kazerneterrein naar het Seeligpark. De 3e fase van de Nieuwe Mark is hier een onderdeel van. De kantoren in Gasthuisvelden-West transformeren we naar een woonbuurt met een gedifferentieerd aanbod. De wegprofielen van de Fellenoordstraat en de Gasthuisvelden (straat) passen we aan, zodat deze beter over te steken zijn en minder een barrière vormen tussen het park en de buurt.

Programma 't Zoet

In 't Zoet voegen we de komende jaren een nieuwe dimensie toe aan onze stedelijke structuur. We kiezen voor ontwikkelingen waar topkwaliteit en betaalbaarheid vooropstaan. We streven naar een hoogstedelijke wijk die professionals aantrekt die gepassioneerd zijn om te werken in de TT&C-sector (Toegepaste Technologie & Creativiteit). We creëren een omgeving waarin we met een goed programma iets toevoegen aan onze stad. Het gaat er niet alleen om dat elk gebouw architectonisch een statement maakt. Het gaat er ook om wat er in en om die gebouwen gebeurt op het gebied van wonen, werken en recreëren. Hiermee willen we nieuwe kansen voor de toekomst van onze stad verzilveren. De gebouwen vormen met hun unieke ontwerp een symbool van de groei en vooruitgang van de stad. Het is onze visie dat deze nieuwe wijk de standaard bepaalt voor toekomstige ontwikkelingen en actief bijdraagt aan het profiel voor ons Innovatiedistrict.

We werken samen met het Rijk aan deze gebiedsontwikkeling. 't Zoet behoort tot de grootschalige woningbouwlocaties van het Rijk in het kader van de Nationale Omgevingsvisie. Daardoor hebben we flinke financiële bijdragen ontvangen. Deze zijn bedoeld voor mobiliteit en de water- en groenstructuur in het gebied. Daarnaast werken we met de provincie samen aan 't Zoet en aan een bredere Samenwerkingsagenda. De opgave in het gebied is zo groot en complex dat de samenwerking met andere overheden meerwaarde oplevert. Deze brede samenwerking bestaat uit 19 projecten op het gebied van verstedelijking, groen, water en mobiliteit.

Binnen 't Zoet wordt een raamwerk van wegen, water en groen aangelegd, dat de verbinding met de omgeving vormt en waarbinnen woningen gebouwd worden. Een hoogstedelijk woonmilieu is daarbij het uitgangspunt. Dit betekent: een hogere dichtheid met een mix aan functies, zoals voorzieningen, recreatie en werken.

Tot en met 2030 willen we 2935 woningen bouwen. Deze eerste fase van deze grootschalige woningbouw realiseren we met de deelprojecten 't Zoet, de Strip-Havenkwartier, de Faam en de Harley. Met de projecten Harley, Klavers Jansen en Backer & Rueb kunnen we op korte termijn concreet aan de slag.

Programma Centrum-Oost

Door de renovatie en transformatie van bestaande panden aan de oostzijde van de binnenstad ontstaat een uitbreiding van het centrum, waar historisch besef, gastvrijheid en creativiteit belangrijke waarden zijn die de sfeer bepalen. We hebben bekeken welke functies de binnenstad nu mist en wat we in de toekomst nodig hebben om de groeiambities van Breda mogelijk te maken. Dit leidt tot de ambitie om een centrumstedelijk gebied te ontwikkelen met een mix van circa 70% wonen en 30% stedelijke voorzieningen (economie, cultuur, leisure en sociaal-maatschappelijk).

In de openbare ruimte ontmoeten mensen elkaar. Daar horen ook evenementen bij waarbij we het evenwicht zoeken met wonen in dezelfde buurt. Zo heeft het gebied sociale betekenis, nu en in de verre toekomst. Inwoners kunnen verpozen in het Singelpark, een rustmoment pakken tijdens het winkelen in de Karnemelkstraat of live-cultuur en andere evenementen bezoeken op het nieuwe theaterplein. We willen minstens 1500 woningen bouwen, volgens de verdeling 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. We verbeteren de bereikbaarheid van de binnenstad door de verbindingen voor voetgangers, fietsers, het openbaar vervoer en auto's naar en binnen het gebied te verbeteren. We zorgen voor hoogwaardige voorzieningen voor het parkeren van auto's en het stallen van fietsen, met goede looproutes naar de voorzieningen in de omgeving. De herinrichting van de openbare ruimte komt de verkeersveiligheid en de verblijfskwaliteit ten goede. De oostkant van de binnenstad krijgt hierdoor

een nieuw gezicht en een grotere betekenis als onderdeel van het centrum en belangrijke entree naar de stad. Deze ontwikkelingen hebben we vastgelegd in het Ambitiedocument Centrum-Oost.

Om deze ambities waar te maken, zijn grote investeringen nodig: in de openbare ruimte en in voorzieningen, zoals parkeergarages, fietsenstallingen en bruggen over de singels voor langzaam verkeer. Met het Rijk hebben we afspraken gemaakt over cofinanciering vanuit de gemeente, als tegenprestatie voor een subsidie van € 17 miljoen voor het dekken van de investering in een mobiliteitshub en/of een ondergrondse parkeergarage.

Programma Bavel

Om Bavel toekomstbestendig te maken op het gebied van wonen en werken, hebben we de gebiedsvisie Bavel opgesteld. De ambities tot 2040 staan hierin. De komende jaren werken we aan projecten op het gebied van wonen, werken en natuurontwikkeling. Daarmee geven we invulling aan deze ambitie. We gaan door met de proactieve communicatie en participatie met het dorp. Dat doen we onder meer via klankbordgroepen, themagroepen, de website over Bavel, het infocentrum en de 'Bavel Update'.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Per programma hebben we hieronder uitgewerkt wat we gaan doen. In programma 3 gaan we bij het thema 'Grote woonprojecten in de stad' verder in op onze andere woonprojecten.

Verbeter Breda

Het motto van het Pact van Breda is 'aan de slag' en dat is precies wat we in 2025 gaan doen. Hiervoor is deze bestuursperiode € 2,0 miljoen beschikbaar gesteld. Het pact omvat veel ideeën, plannen en projecten, waarvan we er enkele noemen. Concreet werken we verder aan de bibliotheek in de Hoge Vucht die in 2025 zijn deuren opent. Ook versterken we de Verbeter Breda-wijken door nieuwe afspraken te maken over wonen en toewijzen, zoals ook vastgesteld in de woonvisie. Verder zetten we in op de Verbeter Breda-banen en bieden we meer gerichte hulp aan gezinnen in armoede. Dit laatste doen we door ervoor te zorgen dat alle kinderen in de Verbeter Breda-wijken met een volle buik naar school gaan. Drie scholen gaan hiervoor een ontbijt op school aanbieden vanaf het schooljaar 2025-2026.

Programma Gasthuisvelden

Begin 2025 wordt de gemeente eigenaar van de Seeligkazerne. We starten dan met het inrichten van het exercitieterrein, de ecologische verbindingszone, de 'witte huisjes' en het 'betonlab'. We zetten de voorbereidingen voor de investeringen in de 3e fase van de Nieuwe Mark door. Voor de voormalige rechtbank en het voormalige belastingkantoor doorlopen we twee tenders in 2025. Dit doen we op basis van het vastgestelde gebiedsperspectief Gasthuisvelden-West. Met de winnaars van de tenders werken we de plannen verder uit. In 2025 starten we met het ontwerpen van de nieuwe profielen van de Fellenoordstraat en de Gasthuisvelden (straat). Vanuit het programma Gasthuisvelden werken we aan een projectmatige aanpak van deelprojecten.

Programma CrossMark Breda

CrossMark is opgedeeld in een aantal gebieden met eigen projecten. We lopen deze per deelgebied langs.

CrossMark-Oost/Stationskwartier:

- We bouwen de eerste van de 307 woningen op de locatie Eureka die begin 2025 klaar zijn.
- We bouwen 54 betaalbare woningen op de Harley-locatie.
- We doorlopen de procedures voor het wijzigen van het Omgevingsplan en de omgevingsvergunning voor de eerste realisatiefase van de Faam-locatie. Hier komen in totaal ruim 600 woningen en dit doen we met behoud van het bestaande erfgoed.
- We ronden de aanleg van de Stationslaan af en leggen waar mogelijk extra groen aan.

CrossMark-West/Havenkwartier:

- We bouwen de eerste fase op de locatie Klavers Jansen met 64 betaalbare woningen.
- We bouwen de eerste fase op de locatie Backer & Rueb met 70 woningen, commerciële en publieke voorzieningen en de renovatie van de hallen.

- We starten met de realisatie van de mobiliteitshub aan de Mark, gekoppeld aan de woningbouwontwikkeling in de Strip.
- We stellen een ontwerp met kostenraming op voor de Broedplaats Performing Arts in het gebied Klavers Jansen.
- We ronden het haalbaarheidsonderzoek voor de Stokvishallen af en onderzoeken de haalbaarheid van de broedplaats Creative Design.
- We ronden de sloop van de aanbouw van het pand Electron af en herstellen de damwand langs de Belcrumhaven.
- We zetten het tijdelijk gebruik van het Haveneiland voort binnen een gereguleerd regime.
- We starten het ontwikkeltraject urban park op het Haveneiland samen met betrokken eigenaren in het gebied.

CrossMark-West/'t Zoet:

- We stellen de eerste fase voor de ontwikkeling van 't Zoet vast met daarin 1700 tot 2500 woningen en 23.000 m² aan voorzieningen.
- We stellen het ruimtelijk programmatisch raamwerk voor 't Zoet vast met daarin de bouwstenen ondergrond, mobiliteit, energie, woon- en economisch programma en de spelregels per deelgebied.
- We zorgen voor het uitwerken en vaststellen van de samenwerkingsovereenkomst met de provincie over de ontwikkelkaders, de gebiedsorganisatie, de inbreng van gronden en de financiering van de ontwikkelingen.
- We zorgen voor het vaststellen en openen van een grondexploitatie voor de eerste fase van 't Zoet.
- We voeren een milieueffectrapportage (mer) uit.
- We maken een selectie van partners (ontwikkelaars, beleggers, corporatie) in de vastgoed- en gebiedsontwikkeling van 't Zoet.
- We zorgen voor het uitwerken en inbedden van de participatie, de gebiedsmarketing en de placemaking als structurele onderdelen van de gebiedsontwikkeling.
- We stellen een kwaliteitsteam in dat de ambities uit het gebiedsperspectief 't Zoet integraal toetst en bewaakt. We denken hierbij aan een samenstelling met 3 externe specialisten die adviseren op het brede vlak van ruimtelijke ordening en gebiedsontwikkeling.
- We treffen de voorbereidingen voor de civieltechnische investeringsprojecten in de openbare ruimte. Dit zijn projecten waarvoor het Rijk subsidie heeft verstrekt. We hebben het hier over bruggen, een hoogwaardige OV-lijn, een onderdoorgang van het spoor en fietsverbindingen.

Programma Centrum-Oost

- We ronden de haalbaarheidsstudies af voor Achter De Lange Stallen/Molsparking en de herontwikkelingen van de Koepelgevangenis, het Chassékwartier en Valkenhove. Ook ronden we het plan van aanpak af voor de Chassépromenade/Stadsgalerij.
- We ronden de bouw af van Post Breda en begeleiden de voorbereiding van de bouw van Central Park 076.
- We inrichten de Kerkstraat opnieuw in.
- We leveren de herinrichting eerste fase van de Oostflank op en starten het ontwerptraject voor de vervolgfases van de herinrichting van de Oostflank.

Het haalbaarheidsonderzoek voor het Chassékwartier staat niet op zichzelf. We pakken daarom een aantal randvoorwaardelijke vraagstukken op. Eén daarvan is een plan voor het anders organiseren van de bereikbaarheid van de binnenstad. Ook wordt de betekenis en de toekomst van grootschalige evenementen in de stad onderzocht.

Bavel

- We bouwen de eerste 160 woningen aan de Dorstseweg.
- We ronden het haalbaarheidsonderzoek af naar de grootste woonlocaties: Bavel-West en Bavel-Zuid. Levert dat een positief besluit op, dan werken we daarna samen met de inwoners van Bavel aan het ontwerp van beide wijken. In samenhang daarmee pakken we ook het mobiliteits- en voorzieningenvraagstuk op.

- We vervolgen de verkenning van de ontwikkeling van een woonzorgcentrum op De Huif-locatie.
- We gaan door met de uitwerking van de mogelijkheden voor de werklocatie.
- We kopen gronden aan voor de ontwikkeling van een groenblauwe mantel rond het dorp en starten met de inrichting van natuurgebieden.
- We realiseren een ecologische passage over/onder de snelweg.
- We realiseren een tijdelijke extra aansluiting op sportpark De Roosberg.
- We werken aan het voorkomen van verkeersoverlast, onder andere door na te denken over de verkeerscirculatie in het centrum van het dorp.
- We starten projecten voor verbeteringen in het dorp, zoals de herinrichting van het Jack van Gilsplein, het verbeteren van groenplekken in het dorp, de inrichting van 2 waterparken om wateroverlast te voorkomen en verbeterde oversteekmogelijkheden op de Lange Bunder.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Dynamische stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Cultuur

Ons cultuurbeleid 'Breda Stad van Creatief Talent' (2025-2040) gaat van start. We zetten in op een sterke culturele basis en richten ons specifiek op de jeugd- en jongerencultuur én op talentontwikkeling. De nieuwe visie past bij onze ambities op het gebied van stedelijke ontwikkeling en versterkt ons profiel als stad van Toegepaste Technologie & Creativiteit (TT&C).

Cultureel erfgoed

We hebben een brede benadering van erfgoed die is vastgelegd in onze erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'. Met ons beleid willen we de erfgoedbeleving versterken en de toegankelijkheid van erfgoed voor bewoners en bezoekers versterken. Ook willen we zo veel mogelijk kennis vergaren over ons erfgoed en deze delen met de stad. Daarnaast streven we naar het zorgvuldig behouden, beheren en beschermen van ons erfgoed. Tot slot gebruiken we erfgoed als onderlegger voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. De focus ligt daarbij steeds op de Collectie Breda: alle openbaar toegankelijke erfgoedcollecties die bijdragen aan de belangrijkste verhaallijnen en de historische hoogtepunten van de stad.

In 2025 gaan we de erfgoedvisie herijken, als programma binnen de Omgevingsvisie. Omdat de Omgevingswet dit jaar is ingevoerd en we het concept Collectie Breda nog verder uitwerken, kiezen we voor een herijking in plaats van een volledig nieuwe visie. De looptijd van de herijkte visie is gelijk aan die van de Omgevingsvisie.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Cultuur

Ons cultuurbeleid is opgebouwd uit 3 beleidsprogramma's. Daarnaast staan 3 strategische thema's centraal om onze doelstellingen te realiseren.

Concrete doelen

Basisprogramma: De Basis voor Cultuur

We breiden vanaf 2025 het aantal culturele basisvoorzieningen uit: 15 voorzieningen gaan de 3 beleidsprogramma's uitvoeren. Zij ontvangen in de periode 2025-2028 een begrotingspostsubsidie: Nieuwe Veste, Chassé Theater, Stedelijk Museum Breda, Mezz, CLIB, De Stille, Schippers&VanGucht, Brabants Internationaal Kinderfestival, Pier 15, Broedplaats Performing Arts (Bloos), Tiuri, BredaPhoto, Graphic Matters, Playgrounds en Blind Walls Gallery. We herijken bovendien de monitoring van cultuur, op basis van het nieuwe beleid en werken samen met de provincie en het Rijk vanuit BrabantStad.

Focusprogramma I: Cultuur voor Jeugd en Jongeren

In 2025 gaan we door met de Focusgroep Jongeren. We ronden de werkagenda 'Cultuur in wijken en dorpen' af en starten met een overlegstructuur op het gebied van cultuureducatie. Dankzij cultuurcoaches en subsidies worden cultuuractiviteiten in de wijken en dorpen ondersteund, wordt amateurkunst vernieuwd en versterkt en krijgt jong talent de ruimte om te maken, te experimenteren en te organiseren.

Focusprogramma II: Talentontwikkeling in de creatieve industrie

We versterken de verbindingen tussen de cultuursector, het onderwijs, het bedrijfsleven en de stad. Met diverse subsidieregelingen en projecten versterken we talentontwikkeling- en behoud. De ontwikkeling van de Broedplaats Creative Design krijgt in 2025 verder vorm. De besluitvorming over de nieuwbouw van de Broedplaats Performing Arts vindt plaats en wordt bij een positieve uitkomst uitgevoerd. Tot slot is de cultuursector een partner bij het realiseren van de Bredase ambities op het gebied van gaming.

Strategische thema's

In dit cultuurbeleid staan 3 strategische thema's centraal om de doelstellingen van de 3 programma's te realiseren:

Subsidies

De nieuwe cultuursubsidies gaan in 2025 van start. Naast begrotingspostsubsidies voor 15 culturele basisinstellingen heeft Breda 4 andere meerjarensubsidies: Professionele Kunsten (2025-2028) en Tweejarige Subsidies (2025-2026) voor talentontwikkeling en professioneel cultuuraanbod. Daarnaast is er een regeling voor cultuurcoaches (2025-2026), mede mogelijk gemaakt door de Rijksoverheid en subsidie voor één stadsbreed cultureel festival (2025-2028). Culturele activiteitensubsidies zijn beschikbaar voor:

- activiteiten in wijken en dorpen
- samen cultuur maken in de vrije tijd
- makers en talenten
- culturele projecten met stedelijk belang

Zichtbaarheid

In samenwerking met Breda Marketing en de cultuursector zetten we een deel van het cultuuraanbod in de etalage. Met het oog op de kadernota vullen we deze plannen anders in en starten we met een beperkte inzet.

Ruimte voor Cultuur

Het 'Scenario Huisvesting Cultuur' uit het cultuurbeleid krijgt een plaats in ons Integraal Huisvestingsplan. De 'Werkagenda Kunst en Cultuur in de Publieke Ruimte' wordt in 2025 afgerond. Daarnaast zorgen we ervoor dat cultuur een plaats krijgt in de gebiedsontwikkelingen in Breda.

Cultureel erfgoed

Met onze activiteiten in 2025 werken we aan de 4 hoofddoelen uit de bestaande erfgoedvisie:

Ons erfgoed... een beleving!

Doel: verder versterken van de erfgoedbeleving van bewoners en bezoekers.

- We faciliteren de organisatie van erfgoedactiviteiten, zoals de Nassaudag en de Open Monumentendag. De gemeente organiseert zelf onderdelen voor archeologie en voor de monumenten die we in eigendom hebben.
- We werken verder aan een nieuw masterplan voor het aanlichten van monumenten.
- We zetten ons, samen met de gemeenten Oosterhout, Drimmelen, Geertruidenberg en Waalwijk, in voor het zichtbaar maken van het erfgoed van de Zuiderwaterlinie en het ontwikkelen van nieuwe toeristisch-recreatieve producten. Binnen het samenwerkingsverband Zuiderwaterlinie zijn we onderdeel van de stelling Breda-Geertruidenberg.
- We werken aan een visie op hoe we het verleden van onze stad beter kunnen inzetten voor de beleving van bezoekers van Breda. Royal Roots en Blind Walls maken deel uit van deze visie.

Ons erfgoed... een bron van kennis!

Doel: betere toegankelijkheid van ons erfgoed en continu kennis vergaren en delen over het Bredase erfgoed en de Collectie Breda in het bijzonder.

- We stellen een bouwhistorische onderzoeksagenda op en starten een pilot om bouwhistorische onderzoeken aan te bieden aan monumenteigenaren.
- We maken afspraken met het Stedelijk Museum Breda over erfgoededucatie.
- We werken aan een digitaal platform dat zo veel mogelijk informatie over (erfgoed)verzamelingen en Bredase collecties goed vindbaar en toegankelijk maakt en de verhalen van Breda vertelt (Collectie Breda).

Ons erfgoed... we zorgen er goed voor!

Doel: zorgvuldig behoud, beheer en bescherming van ons erfgoed en de Collectie Breda.

- We blijven subsidies verlenen voor heemkundekringmusea en restauraties.
- We gaan door met de jaarlijkse schouw van de monumenten met de heemkundekringen.
- We ronden de Visie op Religieus Erfgoed af.

Ons erfgoed... altijd in ontwikkeling!

- We benutten erfgoed voor de (her)ontwikkeling van de fysieke leefomgeving. We sturen op een actieve dialoog met erfgoedorganisaties.
- We rollen het beleid voor duurzaam erfgoed verder uit.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Deelname cultuur door kinderen (audit nr 1)

Omschrijving: Percentage kinderen en jongeren van 0 tot en met 17 jaar dat een cultuuractiviteit doet in de vrije tijd

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
41	50	45	Tenminste handhaven van het huidige percentage	

Toelichting: Eén van de doelen van het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) is dat alle kinderen en jongeren in Breda in aanraking komen met cultuur. Via cultuureducatie op school, én het liefst ook in de vrije tijd. Deze indicator meet dit laatste. Met ingang van 2024 is de leeftijdsgrens voor deze indicator aangepast van 4 tm 17 jaar naar 0 tm 17 jaar. Daardoor is een vergelijking met realisatiecijfers uit 2023 (45%) en eerder niet zonder meer mogelijk. We kunnen op dit moment (medio 2024) dan ook geen goede streefwaarde bepalen.

Indicator: Digitalisering (audit nr 2208)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat aangeeft digitaal vaardig te zijn (emails openen en beantwoorden, online informatie opzoeken, online een vakantie boeken en online geldzaken regelen)

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		90		90

Toelichting: In de afgelopen jaren vond circa 90% van de inwoners zich digivaardig. We willen dit tenminste handhaven.

Indicator: Bezoek inwoners aan culturele basisinstellingen (audit nr 2512)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat in de afgelopen 12 maanden minimaal 1 van de culturele basisinstellingen heeft bezocht

Bron: Gemeente Breda, inwonersenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025

Toelichting: Dit is een nieuwe indicator. Een van de doelen van het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) is het verbinden van inwoners aan de vijftien culturele basisinstellingen. Vanaf 2024 vragen we inwoners hiernaar in de inwonersenquête.

Indicator: Werkgelegenheid Culturele sector (audit nr 2513)

Omschrijving: Aantal werkzame personen in de professionele creatieve en culturele sector

Bron: Gemeente Breda, vestigingenregister Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2.567	2.689	2.796		2.800

Toelichting: Dit is een nieuwe indicator. Met het cultuurbeleid 'Stad van Creatief Talent' (2025-2040) willen we creatief talent aan de stad binden en behouden. Hierbij zien we graag dat de werkgelegenheid in deze sector tenminste constant blijft, ondanks dat de gemeente hier niet direct invloed op heeft.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Onderwijsvisie

Met de onderwijsvisie zetten we in op 3 opgaven: gelijke kansen, toekomstvaardig opleiden en burgerschap. In 2025 werken we met het uitvoeringsprogramma aan concrete doelen.

Breda Studentenstad

Breda richt zich als studentenstad op een warm welkom en een goede landing in de stad. Zo voelen (nieuwe) studenten zich snel thuis en verbonden met de stad.

Taal, laaggeletterdheid en basisvaardigheden in de regio West-Brabant

De ambities van de regio op het gebied van taal, laaggeletterdheid en basisvaardigheden richten zich op meedoen in de maatschappij. Het Rijk heeft in 2024 een aantal keuzes gemaakt. Naar aanleiding daarvan besluiten we of we de regionale aanpak verlengen of een nieuw plan maken. De doelen van Breda zijn in lijn met de regionale aanpak.

Onderwijshuisvesting

De gemeente heeft meerjarige afspraken gemaakt over de wettelijke zorgplicht voor de huisvesting van scholen in het basisonderwijs, voortgezet onderwijs en speciaal onderwijs. De schoolbesturen zijn verenigd binnen BreedSaam (primair onderwijs) en Building Breda (voortgezet onderwijs). Voor de komende periode zijn deze afspraken hernieuwd. Daarbij wordt de afstand tussen de schoolbesturen en de gemeente kleiner. Vanaf 2024 werken we met meerjarenplannen waarvoor structureel € 1,4 miljoen extra beschikbaar is. Met deze flinke impuls kunnen de scholen investeren in nieuwbouw of renovaties. Onze ambitie richt zich onder meer op duurzaamheid, goede ventilatie en multifunctionaliteit van de onderwijsgebouwen.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Breda Studentenstad

Een warm welkom voor studenten maken we mogelijk door:

- het faciliteren van introductiedagen
- een introfestival voor nieuwe studenten (ook mbo)
- het introductieprogramma GoodMood (ook mbo)

Met Breda Marketing ontwikkelen we een uitgebreid programma voor studenten, waardoor we het hele jaar door zichtbaar zijn voor studenten.

De gemeente is met het mbo en het hbo een partner in het Urban Living Lab Breda (ULLB). Het ULLB is dé plek en organisatie die bewoners en bedrijven betreft bij vraagstukken in Breda om samen met studenten oplossingen te vinden voor maatschappelijke uitdagingen. Het ULLB coördineert 4 strategische transitiethema's: inclusieve samenleving, energietransitie, digitalisering en mobiliteit. In de programma's Impact Ondernemen en Het Zelfbewuste Huis werken we aan betekenisvol ondernemen en de digitaliseringsopgave.

Techniekonderwijs

Vanuit het Actieplan Arbeidsmarkt versterken we de samenwerking op het gebied van loopbaanoriëntatie tussen het onderwijs en bedrijven. Hierbij maken we een koppeling met de inzet op loopbaanoriëntatie vanuit het uitvoeringsplan bij de Onderwijsvisie. We zetten in op een structurele samenwerking die zich vooral richt op techniekprogramma's. We stimuleren daartoe onder meer samenwerkingsinitiatieven vanuit het programma Sterk Techniekonderwijs en de Educatiewijzer.

Taal, laaggeletterdheid en basisvaardigheden in de regio West-Brabant

We werken met 13 andere gemeenten aan de regionale aanpak van laaggeletterdheid en basisvaardigheden. In 2024 besluiten we of we het huidige plan voortzetten of een nieuw regionaal plan ontwikkelen. Dat doen we naar aanleiding van de beleidslijnen van het Rijk.

Ook in 2025 organiseren we cursussen op het gebied van taal, rekenen en digitale vaardigheden. Dat doen we via de WEB-middelen. Inwoners met een vraag over taal, rekenen of digitale vaardigheden vinden via taalwestbrabant.nl een (Digi)Taalhuis bij hen in de buurt. Die website bevat alle informatie over laaggeletterdheid en basisvaardigheden voor taalvragers, taalvrijwilligers en organisaties. Daarnaast organiseren we een regionaal evenement om aandacht te vragen voor laaggeletterdheid en basisvaardigheden.

Onderwijshuisvesting

In 2025 worden de basisscholen Weerijds en Rudolf Steiner verbouwd en opgeleverd. Daarnaast werkt BreedSaam de komende jaren aan de nieuwbouw/renovatie van De Rosmolen, de J.F. Kennedyschool en De Singel. Het streven is om in die periode ook de nieuwbouw van het Bredacollege mogelijk te maken.

In 2025 wordt er ook extra geïnvesteerd in het beroepsonderwijs in Breda. Het huidige tekort aan vaklieden in vitale beroepen onderstreept hoe belangrijk dit is. Building Breda investeert hiervoor in nieuwe en bestaande schoolgebouwen. Daarbij wordt onderzocht hoe de huidige gebouwen optimaal ingezet kunnen worden voor aantrekkelijk en duurzaam onderwijs met gelijke kansen. In 2025 start de verbouwing van Tessengerlandt aan de Van Riebeecklaan tot een onderwijspraktijkcampus voor het voortgezet onderwijs. Deze ontwikkeling ligt in lijn met de inzet op praktijkgericht onderwijs in onze onderwijsvisie.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Aandeel studenten dat woont in Breda (audit nr 55)

Omschrijving: Percentage Bredase studenten dat ook in Breda woont

Bron: KENCES, Landelijke (Lokale) monitor studentenhuisvesting Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
36,3		32,5	geen streefwaarde bepaald	geen streefwaarde bepaald

Toelichting: Breda wil een aantrekkelijke studentenstad zijn voor alle studenten, uitwonend en thuiswonend.

Thema Verbindend bestuur

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De komende jaren maken we een aantal grote transitie door. Gelukkig staan we er als gemeente niet alleen voor. Het Rijk onderkent het belang van een intensievere samenwerking met de gemeenten en ziet de rol die wij als lokale overheid hebben om grote transitie te voltooien en maatschappelijke uitdagingen aan te pakken. Breda sluit zich aan bij landelijke programma's en de komende jaren intensiveren we deze samenwerking. We kijken welke initiatieven vanuit het Rijk passen bij onze ambities, maar durven ook eerlijk te zijn over wat wij als samenleving verwachten van onze landelijke overheid.

Regionale samenwerking is cruciaal om gezamenlijke uitdagingen op een grotere schaal aan te pakken en om kansen te benutten die de capaciteiten van individuele gemeenten overstijgen. Breda en Tilburg gaan verder met het verkennen van kansen om de samenwerking tussen de steden en stedelijke regio's te verbreden en te versterken. Zo kunnen we onze krachten bundelen, ook richting de provincie, het Rijk en Europa. De stip op de horizon is de vorming van een tweestedenregio Breda-Tilburg, waarmee we de brede welvaart in beide steden en regio's willen verbeteren. Het Daily Urban System biedt in De Baronie een uitgelezen kans om de slagkracht in de regio te versterken door gezamenlijk belangrijke uitdagingen aan te pakken. Ook verkennen we waar een nauwere samenwerking met onze zuiderburen voor beide kanten iets op kan leveren.

Het Verhaal van Breda en de 3G's – grenzeloos, groen en gastvrij – zijn inmiddels voelbaar in alles wat we doen. In deze nieuwe fase bouwen we verder aan ons profiel, zodat we nu en in de toekomst relevant blijven.

Vertrouwen is onmisbaar om verbindend te kunnen besturen. Verschillende aspecten van vertrouwen spelen hierbij een rol: vertrouwen in de politiek, in de overheid en binnen de samenleving. Al die aspecten willen we de komende jaren verstevigen. Dat zal niet eenvoudig zijn en het vergt investeringen van alle partijen in onze lokale democratie. Vertrouwen moeten we koesteren en onderhouden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

In 2025 gaan we de samenwerking in de regio De Baronie verder bestuurlijk vormgeven. En dat biedt ook mogelijkheden om de verbinding met Hart van Brabant te versterken. We organiseren collegeontmoetingen en radenbijeenkomsten om elkaar beter te leren kennen. Komend jaar onderzoeken we ook op welke andere terreinen Breda en Tilburg kunnen samenwerken. Denk aan het sociaal domein, gemeentelijke diensten, cultuur, evenementen, recreatie en toerisme, circulaire economie en klimaat. De Baronie krijgt in 2025 verder vorm. Begin volgend jaar liggen er afspraken over de manier van samenwerking. De werkwijze op het gebied van het veiligheidsdomein continueren we. Voor het fysieke domein vindt de besluitvorming vanaf 2025 plaats binnen de stedelijke regio's. Zodra de analyse van de samenwerkingsverbanden in het sociaal domein is afgerond, volgen er in 2025 voorstellen voor de inrichting van de samenwerking.

Intensiveren van de externe betrekkingen

We bestendigen onze bestaande netwerkposities en bouwen in 2025 actief door aan onze externe betrekkingen (public affairs) en aan effectieve netwerk- en lobbykracht in Den Bosch, Den Haag en Brussel. De lobby voor Bredase dossiers organiseren we zo veel mogelijk samen met partijen in de stad, de regio West-Brabant, de SRBT, BrabantStad, de provincie Noord-Brabant en in G40- en VNG-verband. Het accent binnen onze Haagse lobbyactiviteiten ligt op het investeren in politiek-bestuurlijke en hoog-ambtelijke contacten met ministeries en kennismakingen met (Brabantse) Kamerleden. Dit doen we gericht vanuit de verschillende Bredase lobbydossiers en de kansen die we signaleren vanuit het bestuursakkoord en de actualiteit. In Brussel ligt het accent op het signaleren en benutten van Europese kansen (nieuwe kennis, subsidies) voor de realisatie van Bredase ambities. We leggen verbindingen met Europese partners en netwerken voor samenwerkingsprojecten en voor Europese cofinanciering bij de realisatie van lokale opgaven.

Breda Brengt het Samen

In 2025 werken we verder aan de verankering van het Verhaal van Breda. We concentreren ons op het verder versterken van het economische profiel van TT&C, het stimuleren van het Innovatiedistrict en het realiseren van een stad in een park.

Verstevigen van het vertrouwen

Ook in 2025 werken we verder aan het vertrouwen. Dat doen we aan de hand van een ontwikkelaanpak, waarbij we de nadruk leggen op specifieke relaties en thema's die nog door de gemeenteraad worden verkend en vastgesteld. Denk bijvoorbeeld aan de implementatie van de Wet versterking participatie op decentraal niveau of een focus op acties in de relatie tussen klant en dienstverlener. In deze begroting zijn voor het werken aan het verstevigen van het vertrouwen geen eigen middelen gereserveerd. Dit betekent dat dekking van de inzet binnen andere bestaande budgetten gevonden moet worden.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Gemeente betreft burgers (audit nr 99)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat burgers onvoldoende bij gemeentelijke plannen worden betrokken

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
26	28	25	28	25

Toelichting: We streven ernaar dat Bredanaars vinden dat ze voldoende bij gemeentelijke plannen en besluitvorming betrokken worden. We zien in Breda in 2023 gelukkig een dalend percentage van bewoners dat zich niet betrokken voelt. Voor 2025 streven we naar een stabilisatie op het meest recente realisatiecijfer (2023: 25%).

Indicator: Gemeente luistert (audit nr 100)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat vindt dat de gemeente NIET voldoende luistert naar de mening van de burgers

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
22	23	23	23	23

Toelichting: We streven ernaar dat Bredanaars vinden dat de gemeente luistert en dat zij zich gehoord voelen. Voor 2025 streven we naar een stabilisatie op de meest recente realisatiewaarde (2023): 23%.

Indicator: Vertrouwen in de gemeente (audit nr 2401)

Omschrijving: Aandeel (helemaal) mee eens met de stelling "Ik heb vertrouwen in de gemeente"

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	37	55	40	55

Toelichting: We vinden het belangrijk dat Bredanaars in en op ons vertrouwen. We streven naar een stabilisering van de realisatiewaarde van 2023. Dit mede gelet op de significant positieve toename van dit realisatiecijfer in 2023 (55%) ten opzicht van het realisatiecijfer in 2022 (37%).

Indicator: Vertrouwen in de politiek in Breda (audit nr 2402)

Omschrijving: Aandeel (helemaal) mee eens met de stelling "Ik heb vertrouwen in de politiek in Breda"

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	26	37	30	40

Toelichting: Wij vinden het belangrijk dat Bredanaars vertrouwen hebben in de politiek omdat dit bijdraagt aan een goed functionerende lokale democratie. We streven naar een lichte verbetering van de realisatiewaarde van 2023 (37%). Dit mede gelet op de significante positieve toename in het realisatiecijfer in het 2023 t.o.v. 2022 (van 26% naar 37%).

Indicator: Ontwikkeling Breda (audit nr 2403)

Omschrijving: Aandeel dat vindt dat het de goede kant op gaat met Breda

Bron: Inwonersenquête (Stadsenquête) Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	66	71	70	70

Toelichting: We streven ernaar dat steeds meer Bredanaars Breda zien als een fantastische plek om te wonen, werken en leven.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	18.392	19.266	18.402	17.134	16.486	13.396
Grote projecten in de stad	4.210	19.319	8.673	15.017	9.155	8.992
Dynamische stad	29.502	30.891	31.173	31.202	31.420	31.385
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	21.991	24.188	24.502	23.743	23.743	23.743
Verbindend bestuur	1.953	2.244	2.644	2.656	2.669	2.683
Exploitatiereserve programma 2	932					
Investeringsreserve programma 2	2.169	18	25	31	29	27
Totaal Lasten	79.149	95.927	85.419	89.783	83.503	80.226
Baten						
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	7.859	4.498	5.784	4.586	3.855	867
Grote projecten in de stad	912	11.234	219	6.524	468	0
Dynamische stad	883	1.150	566	389	389	319
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	3.509	2.968	2.968	2.968	2.968	2.968

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Algemene reserve programma 2	3.269	569	195	130	115	
Exploitatiereserve programma 2	2.360	3.975	759			
Investeringsreserve programma 2		126	126	126	126	126
Totaal Baten	18.792	24.519	10.617	14.723	7.921	4.280
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	60.357	71.408	74.802	75.060	75.582	75.947

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Stimuleren van de economische ontwikkeling in Breda

Economische zaken en Acquisitie & Accountmanagement

De lasten dalen in 2025 met € 2,4 miljoen. Hiervan bestaat € 1 miljoen uit een incidentele subsidie voor de Energiecampus. Ook was het budget in 2024 eenmalig opgehoogd voor de verbouwing van B'WISE (€ 0,5 miljoen) en voor de transformatie van de binnenstad (€ 0,3 miljoen). Meerdere maatregelen vanuit de kadernota bedroegen bij elkaar € 0,7 miljoen. De grootste daarvan betrof het terugbrengen van het budget voor Breda Brengt het Samen met € 0,4 miljoen. Breda Marketing (€ 0,2 miljoen) en digitalisering (€ 0,1 miljoen) maken ook deel uit van deze maatregelen.

Evenementen

Een maatregel vanuit de kadernota is het verlagen van de subsidies voor evenementen met € 0,1 miljoen. Daarnaast werken we vanaf 2025 stapsgewijs toe naar kostendekkende leges voor grotere evenementen en horeca. We ontzien de evenementen met minder dan 500 bezoekers. We verhogen in 2025 de leges voor B- en C- evenementen met 20% en voor de kleinere evenementen (A) introduceren we een legestarfief van € 250. We bekijken hoe we de processen gebruikersvriendelijk en eenvoudiger kunnen maken en verminderen de tijd die qua inzet uren nodig is voor het vergunningsverleningsproces met 15%. In verband met de complexiteit en stapeling zetten we het instrument precario niet in. Tenslotte zal ook voor de exploitatievergunning horeca leges worden gevraagd.

Grondexploitaties voor bedrijventerreinen

Voor de grondexploitaties Werken zijn de lasten en baten van de jaarschijven opgenomen. Vanwege de fasering van de activiteiten verschillen de jaarschijven in de tijd. Ten opzichte van 2024 zijn de lasten en de baten in 2025 € 1,5 miljoen hoger. In 2025 zijn meer opbrengsten geraamd, waardoor ook de lasten hoger zijn.

Grote projecten in de stad

CrossMark

De afname van de baten en lasten is verder toe te schrijven aan CrossMark. Ten opzichte van 2024 zijn de baten in 2025 € 5,6 miljoen lager en de lasten € 4,7 miljoen lager. Deze verschillen zijn grotendeels toe te schrijven aan de grondexploitaties CrossMark, waarvan de lasten en baten van de jaarschijven zijn opgenomen. Vanwege de fasering van de activiteiten verschillen de jaarschijven in de tijd. Ten opzichte van 2024 zijn de opbrengsten en de lasten € 5,1 miljoen lager. De overige verschillen zijn toe te schrijven aan de faciliterende projecten, budgetten voor 't Zoet en hogere kapitaallasten. De lasten en baten voor de faciliterende projecten van CrossMark zijn in 2025 opgenomen onder het thema 'Verdeling beschikbare ruimte' in het programma Duurzaam Wonen. Dit leidt tot een afname van de lasten en de baten van € 0,3 miljoen. Voor 2025 hebben we geen extra budgetten opgenomen voor 't Zoet, waardoor de lasten € 0,3 miljoen lager zijn en de baten € 0,2 miljoen lager zijn. Tot slot leiden investeringen voor CrossMark tot extra kapitaallasten van € 1 miljoen in 2025.

Gasthuisvelden

De lasten van Gasthuisvelden dalen in 2025 met circa € 0,5 miljoen. Dit komt grotendeels doordat het project Nieuwe Mark uit het programma Gasthuisvelden wordt gehaald en verdergaat als losstaand project.

Nieuwe Mark

De Nieuwe Mark is in deze begroting voor het eerst opgenomen als losstaand project. Hierdoor zijn de lasten gestegen met € 0,8 miljoen. Een deel van de lasten komt uit het project Gasthuisvelden, waar de Nieuwe Mark tot en met 2024 een onderdeel van was.

Verbeter Breda

In 2025 heeft Verbeter Breda € 5,4 miljoen minder aan subsidieontvangsten begroot en € 5,8 miljoen minder aan uitgaven. Daarnaast was er in 2024 eenmalig een bedrag van € 0,7 miljoen aan lasten begroot voor de opstart- en verbouwingkosten voor de bibliotheek in de Hoge Vucht.

Dynamische stad

Cultureel erfgoed

De verhoging van de lasten zit vooral in de extra subsidie van € 0,8 miljoen die is toegekend voor het onderhoud van de Grote Kerk.

Cultuurpresentatie en musea

Vanaf 2025 tot en met 2028 wordt er voor € 1,1 miljoen aan extra incidentele middelen toegekend conform het nieuwe cultuurbeleid. Daarnaast is er € 0,8 miljoen aan loon- en prijscompensatie toegevoegd. Tegenover de dekking van deze lasten staan ook een aantal verlagingen. Zo stopt de compensatie voor de griepdemonie aan de culturele instellingen. Hiervoor was in 2024 € 0,8 miljoen begroot. Ook stopt de bijdrage aan de kunsthal CrossArts. Dit zorgt voor een lastenverlaging van € 0,4 miljoen. Tot slot loopt de specifieke uitkering Jongerencultuur af. Dit zorgt voor een daling in de lasten en de baten van € 0,6 miljoen.

Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

Volwasseneducatie

In 2024 was het budget voor de taalontwikkeling van ontheemde Oekraïners incidenteel opgehoogd met € 0,1 miljoen vanuit de meicirculaire.

Onderwijshuisvesting

In 2025 staat er een bedrag van € 0,8 miljoen gereserveerd vanuit de algemene middelen voor de verbetering van de luchtkwaliteit op scholen (SUVIS). De overige budgetten zijn met 2,9% geïndexeerd.

Verbindend bestuur

RWB

De bijdrage aan Regio West-Brabant (RWB) gaat in 2025 met € 0,05 miljoen omhoog, conform de begroting van RWB.

VNG

De contributie 2025 voor de VNG is gestegen met 5,2%. Daarnaast was de verhoging uit 2024 niet opgenomen in de begroting. Samen komt dit neer op een lastenstijging van € 0,4 miljoen.

Bestuurlijke samenwerking

In 2024 zijn de middelen incidenteel opgehoogd met € 0,1 miljoen om het vertrouwen in de politiek te herstellen.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)
	't Zoet - Haveneiland	349	349	349	349
	Centrum Oost	1.707	1.883	5.598	13.158
	Nieuwe Mark	339	715	6.506	3.000
	Gasthuisvelden	400	200	348	226
	Economische zaken	280	225	225	
Ambitie		3.075	3.372	13.025	16.732
	't Zoet - Haveneiland	5.146	6.035	16.323	20.899
	Havenkwartier - De Strip	1.289	2.345	2.064	634
	Centrum Oost	40	1.063	2.387	2.839
	Gasthuisvelden	2.120	801	801	6.600
	Bavel	2.350	1.700	4.350	3.400
	Economische zaken	600			
	Verbeter Breda, Volkshuisvestingsfonds	996	879	220	
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht				2.300
Plan		12.541	12.823	26.145	36.673
	't Zoet - Haveneiland	500	100	2.975	
	Havenkwartier - De Strip	5.153	908	942	1.093
	Cultuurclusters Klavers Jansen	560	6.100	6.100	
	Stationskwartier	50		1.936	
	Gasthuisvelden	3.430			
	BredaRing	800	1.200	1.623	
Project		10.493	8.308	13.576	1.093
	Centrum Oost	1.728			
	Nieuwe Mark	1.000	1.000	3.546	1.546
	BredaRing	450			
	Bewaar erfgoed	220	132		
Uitvoering		3.398	1.132	3.546	1.546
Totaal		29.507	25.634	56.292	56.044

Toelichting investeringen

't Zoet

In 2025 zetten we als gemeente € 0,5 miljoen in voor de afronding van de planvoorbereiding van de ontwikkeling van 't Zoet voor de 1e fase. De voorbereiding doen we samen met de provincie. 't Zoet maakt onderdeel uit van de grootschalige woningbouwlocatie CrossMark. Voor de realisatie van woningen in het gebied zijn omvangrijke investeringsmaatregelen in de openbare ruimte nodig. Voor de eerste fase heeft het Rijk subsidies toegekend, mits gereed vóór 2030. In het 3e kwartaal van 2024 neemt de gemeenteraad een besluit over het voorbereidingskrediet en willen we starten met de voorbereiding van de civieltechnische investeringsprojecten. In 2025 gaan we verder met de voorbereiding en is € 5,1 miljoen beschikbaar. Tenslotte willen we in 2025 beginnen met de voorbereiding van de toekomstige inpassing van het watersysteem voor 't Zoet via de Smederijstraat. Hiervoor leggen we een voorstel voor aan de gemeenteraad. Deze investering is noodzakelijk voor het maken van de langzaam verkeersverbinding en het watersysteem tussen het gebied rondom de Slingerweg/Triple O Campus en 't Zoet. Vanuit de rijkssubsidie is er nog geen dekking voor deze verbinding. Voor deze planvoorbereiding hebben we in 2025 € 0,3 miljoen opgenomen.

Havenkwartier

Voor de aansturing van de gebiedsontwikkeling zetten we € 0,7 miljoen in. In 2024 maken we een start met de planontwikkeling voor het Haveneiland en haken hierbij aan op 't Zoet. In 2025 zetten we dit voort. In de Strip werken we verder aan de voorbereiding en inrichting van diverse onderdelen van de openbare ruimte die nodig zijn voor de realisatie van (betaalbare) woningen. Voor een deel van deze investeringen ontvangen wij subsidie van het Rijk (woningbouwimpuls). Voor deze investeringen hebben we in 2025 € 2,0 miljoen geraamd. Verder gaan we in 2025 de mobiliteitshub aanleggen en de damwanden aan de Belcruhaven herstellen. Hiervoor hebben we € 2,7 miljoen geraamd. Tenslotte komen we met een voorstel voor maatregelen voor bodemsanering in het Havenkwartier, waarvoor nu € 1,0 miljoen in 2025 is gereserveerd.

Nieuwbouw Broedplaats Performing Arts

In 2025 gaan we verder met de ontwikkeling van een Definitief Ontwerp met kostenraming. Na afronding komen we met een voorstel voor kredietvoting, zodat we in 2026 de realisatie van de nieuwbouw kunnen oppakken.

Nieuwe Mark (Gasthuisvelden)

Eind 2019 is een krediet gevoteerd voor de 1e en 2e fase van de Nieuwe Mark. Naar verwachting wordt fase 1 eind 2024 afgerond. In 2025 wordt verder gewerkt aan het definitieve ontwerp van de Nieuwe Mark fase 2 (€ 1 miljoen). Voor fase 3, die een relatie heeft met het Seeligpark, gaan we aan de slag met de ontwerpfase (€ 0,3 miljoen).

Gasthuisvelden

Begin 2025 wordt de gemeente eigenaar van de Seeligkazerne en wordt het kazerneterrein aan ons opgeleverd. Hiervoor is eerder een krediet gevoteerd (€ 3,43 miljoen). We starten dan met de werkzaamheden om het exercitieterrein open te kunnen stellen en de realisatie van de ecologische verbindingzone (€ 0,4 miljoen). We werken in 2025 verder aan de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Gasthuisvelden en zetten hiervoor € 2,1 miljoen in.

Centrum-Oost

In 2025 worden naar verwachting de werkzaamheden voor de herinrichting van de Vlaszak 1e fase afgerond (€ 1,7 miljoen). We werken daarnaast verder aan de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Centrum-Oost en zetten hiervoor € 0,5 miljoen in. Ook werken we verder aan de voorbereiding van de ontwikkelvisie van het Chassékwartier (€ 0,6 miljoen) en starten we met de voorbereiding van de Herinrichting Centrum-Oost (€ 0,6 miljoen).

Bavel

In 2025 investeren we in de groenblauwe mantel, de ecologische passages en de vergroening van het dorp (€ 1,3 miljoen). Daarnaast investeren we in de tijdelijke ontsluiting van het sportpark (€ 0,4 miljoen) en de aanleg van oversteekplaatsen (€ 0,1 miljoen). Ook werken we verder aan projecten op het gebied van wonen, werken en natuurontwikkeling. We zetten de proactieve communicatie en participatie met het dorp voort (€ 0,1 miljoen). Blijken de 2 grootste te ontwikkelen woonlocaties Bavel-West en Bavel-Zuid haalbaar, dan werken we in goed overleg met de inwoners van Bavel samen aan het ontwerp van beide wijken. We werken daarnaast verder aan de voorbereiding van de gebiedsontwikkeling Bavel en zetten hiervoor € 0,4 miljoen in. In samenhang daarmee pakken we ook het vraagstuk op rondom mobiliteit en voorzieningen (€ 0,8 miljoen).

Bewaar erfgoed

Dit betreft de voorbereiding van het Nieuwe Stadsdepot. Er worden een aantal scenario's in beeld gebracht, waarna we een keuze maken.

Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht

Voor de bibliotheek in de wijk Hoge Vucht is in het bestuursakkoord € 1 miljoen beschikbaar gesteld. Daarnaast is vanuit het programma Verbeter Breda € 2 miljoen aan investeringsmiddelen toegekend. In 2024 is via een raadsvoorstel, € 0,7 miljoen van deze investeringsmiddelen omgezet naar exploitatiebudget voor de verbouwing van de nieuwe bibliotheek. Het resterende bedrag van € 2,3 miljoen is gereserveerd voor 2028.

BredaRing

Dit betreft de aanleg van 65 kilometer glasvezel in diverse ringen in de stad. Vanwege de beperkte ambtelijke capaciteit verandert de planning en verwachten we in 2024 en 2025 een totale uitgave van € 2,8 miljoen.

Economische zaken, Gamehub

Dit betreft de realisatie van een Gamehub als bedrijfsverzamelgebouw, incubator, eventlocatie en uithangbord voor game developers en andere digital creatives.

Stationskwartier

Voor de afwikkeling van het OVTC is een krediet beschikbaar gesteld ondermeer voor kleine aanpassingen om het gebruik te optimaliseren. In 2025 is hiervoor € 0,05 miljoen beschikbaar.

Cofinanciering Volkshuisvestingsfonds tranche 2 (Verbeter Breda)

Een van de hoofddoelstellingen van Verbeter Breda is het streven naar bestaanszekerheid (een leefbaar inkomen). Een belangrijk onderdeel van het Pact van Breda deel 3 is het verminderen van de vaste lasten voor mensen die verduurzamingsmaatregelen niet volledig zelf kunnen betalen. Daarom wordt vanuit Verbeter Breda bijgedragen aan het plan in Tuinzigt. Hiermee zorgen we voor minder vaste lasten en meer leefbaarheid in de wijk. Verbeter Breda krijgt als focusgebied in het Nationaal Programma Leefbaarheid en Veiligheid ook prioriteit bij de toekenning van middelen vanuit het Volkshuisvestingsfonds.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Ondernemend Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Algemene reserve programma 2	440	-195	245
Exploitatiereserve programma 2	759	-759	0
Investeringsreserve programma 2	2.411	-101	2.310
Totaal	3.610	-1.055	2.555

Algemene reserve programma 2

Voor de dekking van de exploitatiekosten GameHub Breda vindt er een onttrekking van € 0,2 miljoen plaats uit de algemene reserve van programma 2.

Exploitatiereserve programma 2

Vanuit de jaarrekening 2022 en 2023 is vastgesteld dat de kosten van € 0,8 miljoen voor de SUVIS regeling voor de verbetering luchtkwaliteit op scholen in 2025 wordt onttrokken.

Investeringsreserve programma 2

De onttrekking betreft kapitaallasten van de kredieten die door de investeringsreserve gedekt worden.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Economische visie	Kaderstellend	2019
Uitgangspuntennotitie Cultuurbeleid Breda 2019-2028	Kaderstellend	2018
Cultuurvisie 'In verband met Cultuur'	Kaderstellend	2019
Breda doet, samen door 2019/2020	Kaderstellend	2018
Aan tafel	Kaderstellend	2017
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2018
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Gebiedsvisie Claudius Prinsenlaan	Kaderstellend	2019
Erfgoedvisie 'Grondstof voor de toekomst'	Kaderstellend	2019
Strategische onderwijs agenda	Kaderstellend	2020
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Nota van Uitgangspunten samenwerking CSM Provincie Noord Brabant Gemeente Breda	Kaderstellend	2020
Detailhandelsbeleid 2022	Kaderstellend	2022
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2022-2026	Kaderstellend	2021
Toekomstperspectief 't Zoet 2040	Kaderstellend	2023
Centrum Oost	Kaderstellend	2023
Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2023
Stad van Creatief Talent – Cultuurbeleid Breda 2025-2040	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage. Voor de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen, belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

- GR Regio West-Brabant
- NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)
- BV REWIN West-Brabant
- NV Chassé Theater beheer
- NV Stadsherstel Breda
- BV BrabantRing
- Belgisch Nederlands Grensoverleg

BEGROTING 2025

DUURZAAM WONEN

DUURZAAM WONEN IN BREDA

Aantal inwoners

188.276

Aantal woningen

87.800
Woningen

Aantal huishoudens

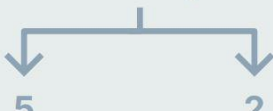
Aantal
huishoudens
91.991

Gemiddelde grootte
van een huishouden
2,04

Bewaakte fietsenstallingen

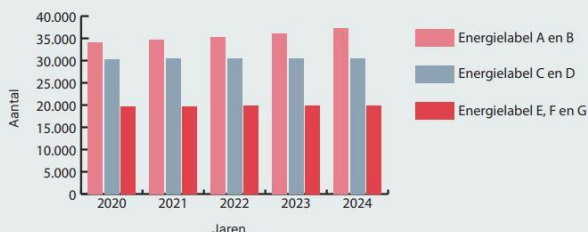
7
Bewaakte
fietsenstallingen

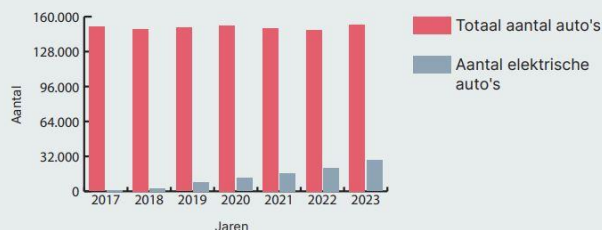
5
Beheer door
gemeente

2
Beheer door
NS

Energielabels woningen

Aantal auto's

Aantal gasaansluitingen (kleinverbruik)

65.164

Aantal publieke oplaadpunten in Breda

855

Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

ONZE AMBITIE

Breda is met zijn groene, grenzeloze en gastvrije karakter een fijne stad om te wonen, werken en leven. Dit zorgt ervoor dat Breda nog steeds groeit. Het aantal inwoners en ook het aantal bedrijven dat kiest voor Breda als vestigingsstad stijgt ieder jaar. Het aantal inwoners van Breda is in 2024 ongeveer 190.000 inwoners en groeit naar circa 215.000 in 2040. Dit is ook nodig, want Breda vergrijsst sneller dan andere grote gemeenten en de krapte op de arbeidsmarkt neemt de komende jaren waarschijnlijk toe. Maar het huisvesten van de nieuwe inwoners brengt de nodige uitdagingen met zich mee. Zo wil iedereen een plek met goede voorzieningen en voldoende groen terwijl de grond schaars is.

Om ervoor te zorgen dat iedereen een fijne plek in onze stad kan vinden en mee kan doen, zet Breda fors in op de bouw van nieuwe woningen. In deze bestuursperiode, tot en met 2026, moeten er 6.000 woningen bijkomen. En de ambitie is dat er in 2040 zelfs 25.000 woningen bijgebouwd zijn. De focus ligt hierbij op betaalbare sociale huur- en koop- appartementen en eengezinswoningen. We maken daarbij onderscheid tussen het hoogstedelijk centrum en veerkrachtige wijken en dorpen. Zo houden we Breda toegankelijk voor een diverse groep inwoners. Tegelijkertijd kost het bouwen van woningen tijd. Om op korte termijn te zorgen voor ruimte en doorstroming investeren we in woningen op tijdelijke locaties. Daarom willen we niet alleen meer woningen bouwen, maar ook de bestaande woningvoorraad beter benutten.

Thema Wonen in Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De woonopgaven worden steeds ingewikkelder en groter. Deels komt dit door ontwikkelingen waar de gemeente geen invloed op heeft, zoals hogere rentes, migratie en hogere bouwkosten. Tegelijkertijd zien we dat veel mensen moeilijk een huis kunnen vinden in Breda, zoals jongeren en woningzoekenden met een middeninkomen. Ook voor hen moet wonen in Breda mogelijk en betaalbaar blijven. Wonen is immers een grondrecht en een wezenlijk onderdeel van bestaanszekerheid.

We willen dat iedereen zich thuis voelt in Breda en sturen daarom in de omvang en samenstelling van de woningvoorraad in Breda. Daardoor blijft die passen bij onze groei naar meer dan 200.000 inwoners, de demografische ontwikkelingen en de veranderingen in de samenstelling van huishoudens. We willen vooral meer betaalbare huizen bouwen en de bestaande huizen beter benutten.

We willen dat bewoners zo veel mogelijk zelfstandig kunnen wonen met ondersteuning waar nodig. Mede daarom richten we ons meer op collectieve woonvormen. Ook nemen we meer regie over wie welke woning toegewezen krijgt, de woonruimteverdeling. Zo zorgen we er in een krappe woningmarkt voor dat verschillende groepen inwoners een eerlijke kans op een woning hebben. Daarnaast streven we ernaar dat inwoners in een gezond en duurzaam Breda wonen met veerkrachtige dorpen en wijken én een hoogstedelijk centrum.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

In 2025 gaan we aan de slag met diverse acties uit de Woonvisie:

- We bereiden een uitbreiding van de Huisvestingsverordening voor. Daarbij werken we aan de volgende instrumenten:
 - We stellen woningsplitsingsbeleid op.
 - We verkennen de mogelijkheden om eigen inwoners en mensen met een vitaal beroep voorrang te geven op de woningmarkt.
- We stellen beleid op voor innovatieve en collectieve woonvormen.
- We zetten ons proactief in voor de implementatie van nieuwe landelijke wet- en regelgeving, waaronder de Wet goed verhuurderschap en de Wet betaalbare huur. Zo gaan we aan de slag met een huurteam.
- We starten samen met de regio met de voorbereiding voor het opstellen van een volkshuisvestelijk programma. We zetten in op startersleningen. We passen de

voorwaarden van de starterslening aan, zodat het budget uit deze bestuursperiode zo lang mogelijk beschikbaar blijft, maar houden er rekening mee dat het budget waarschijnlijk in 2025 is uitgenut.

- Wonen en zorg zijn een integraal onderdeel bij woonadvisering en beleidsontwikkeling. We werken aan een aanpak voor doorstroming door vergrijzing (PACT Wonen & Zorg) en stellen een (pre)mantelzorgbeleid op.
- We treffen voorbereidingen om bij enkele bouwprojecten (pilots) aan de slag te gaan met circulair en innovatief bouwen in Breda.
- We stellen een aanpak om optoppen te stimuleren, onder andere via een optopbrigade (conform de motie van D66).

Samenwerken

- We staan voor de ambities in de SRBT-woonagenda: we werken toe naar meer fair share en stellen gezamenlijk een basis op voor een urgentieregeling. Ook versterken we de regio door intensiever samen te werken binnen De Baronie en door samen met Hart van Brabant op te trekken in de SRBT.
- Conform de Woonvisie zetten we in op meer samenwerking op het snijvlak van wonen en zorg binnen het PACT Wonen & Zorg. Dat doen we ook binnen de werkgroep Wonen en Zorg van de alliantie. Zo werken we een aanpak uit voor doorstroming. We experimenteren onder andere met financiële maatregelen, zoals pilots met het behouden van de huurprijs, korting op de huurprijs, een verhuiskostenvergoeding en ontzorgen bij een verhuizing. We werken het regionaal afsprakenkader Wonen & Zorg uit binnen De Baronie.
- We werken het regionaal afsprakenkader Wonen & Zorg uit binnen De Baronie.
- We werken meerjarige alliantieafspraken uit. Samen met de corporaties werken we aan meerdere thema's, waaronder:
 - beschikbaarheid en betaalbaarheid
 - pilots woningdelen en woningsplitsen waarbij we de ervaringen meenemen in nieuw beleid
 - transformatieopgaven (woonopgaven en mogelijke verdichtingskansen brengen we voor een aantal wijken op hoofdlijnen in kaart)
 - monitoring van de woningbouwprogrammering (voortgang 30/40/30)
 - woonruimteverdeling waaronder een pilot met positief toewijzen in een Verbeter Breda-wijk
 - nieuwbouw
 - wonen met zorg
 - verduurzaming

Dit zijn de belangrijkste punten uit het bestuursakkoord voor 2025:

- We actualiseren het CPO-beleid en routeboekje (Collectief Particulier Opdrachtgeverschap). Dit wordt een integraal onderdeel van het nieuwe beleid voor innovatieve en collectieve woonvormen. Daarbij faciliteren we ook een CPO-platform voor geïnteresseerden om elkaar te ontmoeten.
- We werken een aanpak uit voor doorstroming. We experimenteren onder meer met financiële maatregelen, zoals pilots met het behouden van de huurprijs, korting op de huurprijs, een verhuiskostenvergoeding en ontzorgen bij een verhuizing.

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Daarmee geven we – naast de begrotingstekst en de financiële overzichten – een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema's. We actualiseren deze set elk jaar. In de begroting 2025 gaat het om 113 indicatoren. Daarvan zijn er 21 landelijk verplicht. De andere 92 zijn Bredase indicatoren. Elke Bredase indicator staat bij het begrotingsprogramma of thema waar deze indicator betrekking op heeft. Programma 3 bevat 20 beleidsindicatoren, waarvan er 6 landelijk verplicht zijn. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 1 september 2024.

Programma 3. Duurzaam wonen in Breda

Programma-indicatoren

Indicator: Prettig wonen (audit nr 56)

Omschrijving: Rapportcijfer prettig wonen in de buurt

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,7		7,7	7,7	7,7

Toelichting: We handhaven de streefwaarde op 7,7. Deze indicator wordt éénmaal per 2 jaar gemeten in de oneven jaren.

Indicator: Duurzaam wonen (audit nr 57)

Omschrijving: % woningen in Breda dat geen gasaansluiting heeft

Bron: Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		6		

Toelichting: Medio 2024 zijn nog geen betrouwbare realisatiecijfers beschikbaar. Hierdoor kan ook geen streefwaarde worden bepaald voor 2025. Op dit moment wordt onderzocht of er voor deze indicator een beter alternatief is. Als dat het geval is, wordt deze in de eerstvolgende herijkingronde meegenomen.

Indicator: Omgevingsvisie (audit nr 2205)

Omschrijving: De indicator in de begroting loopt gelijk op met indicatoren in de Omgevingsvisie zelf

Bron: nader te bepalen Meeteenheid: nader te bepalen

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
			nog niet van toepassing	Niet van toepassing

Toelichting: In 2021 is de ontwikkeling afgerond van de indicatoren voor de Omgevingsvisie zelf. Op basis hiervan is geen overkoepelende indicator op te nemen in de begroting en jaarrekening. Er wordt een eerste evaluatie van de Omgevingsvisie Breda 2040 gedaan. In dit evaluatieproces wordt op alle in de Omgevingsvisie genoemde indicatoren inzicht geboden op de voortgang van de Omgevingsvisie.

Thema-indicatoren

Indicator: Zoektijd woningzoekenden (audit nr 58)

Omschrijving: Zoektijd woningzoekenden alle reactiemodellen in jaren (inschrijfduur en loting)

Bron: Jaarrapportage Klik voor wonen Meeteenheid: Tijdsduur in jaren

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2,4	2,4	2,8	2,7	

Productindicatoren Product Wonen

Indicator: Nieuw gebouwde woningen (audit nr 59)

Omschrijving: Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6,2	8,2	11,2		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar stuurt op andere indicatoren, namelijk harde planvoorraad woningen (indicator nr 2204) en opleveringen woningen (indicator nr 67).

Indicator: Demografische druk (audit nr 60)

Omschrijving: Groene en grijze druk (percentage jongeren tot 20 jaar en ouderen van 65 jaar of ouder ten opzichte van bevolking van 20 tot 65 jaar)

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
66,9	66,8	66,8		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Woonlasten éénpersoonshuishoudens (audit nr 61)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten éénpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
691	745	715		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Woonlasten meerpersoonshuishoudens (audit nr 62)

Omschrijving: Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
804	861	833		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Gemiddelde WOZ-waarde (audit nr 63)

Omschrijving: WOZ-waarde woningen in duizend euro

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Bedrag in duizend euro

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
313	336	382		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de goedkope klasse (audit nr 64)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de goedkope prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2.877	2.863	2.384	Minimaal 2.700 en maximaal 2.900	

Toelichting: Deze indicator is niet meer hanteerbaar gelet op de recent getekende alliantieafspraken 2024-2028. Bij de eerstvolgende herijkingronde actualiseren we de set met indicatoren over de sociale huurvoorraad.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de betaalbare klasse (audit nr 65)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de betaalbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
14.897	14.921	17.715	Minimaal 16.000 en maximaal 17.250	

Toelichting: Met het vaststellen van de nieuwe alliantieafspraken 2024-2028 is deze indicator in zijn huidige vorm niet meer actueel. Daarom kan ook geen streefwaarde voor 2025 worden bepaald, en is ook de eerder vastgestelde streefwaarde voor 2024 achterhaald. Bij de nadere uitwerking van de alliantieafspraken volgt ook een herijking van de indicatoren over de sociale huurwoningen.

Indicator: Aantal sociale huurwoningen in de bereikbare klasse (audit nr 66)

Omschrijving: Aantal zelfstandige huurwoningen in de bereikbare prijsklasse

Bron: Monitor sociale voorraad Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
4.218	4.218	3.006	Tussen de 2.500 en 3.300	

Toelichting: Met het vaststellen van de nieuwe alliantieafspraken 2024-2028 is deze indicator in zijn huidige vorm niet meer actueel. Daarom kan ook geen streefwaarde voor 2025 worden bepaald, en is ook de eerder vastgestelde streefwaarde voor 2024 achterhaald. Bij de nadere uitwerking van de alliantieafspraken volgt ook een herijking van de indicatoren over de sociale huurwoningen.

Thema Verdeling beschikbare ruimte

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet in werking getreden. Onderdeel daarvan is het Digitaal Stelsel Omgevingswet dat nog steeds niet naar behoren werkt. Daarom heeft de minister een tijdelijke alternatieve maatregel beschikbaar gesteld, in ieder geval tot 31 december 2024. Deze maatregel gebruiken we om af te wijken van het Omgevingsplan. Dat doen we bij initiatieven uit de stad, waaronder omgevingsvergunningen met een afwijking. Omdat de onvolkomenheden nog niet zijn opgelost, wordt de tijdelijke maatregel zeer waarschijnlijk met 1 jaar verlengd. Onze dienstverlening blijft zo in stand. Met de tijdelijke maatregel kunnen we wijzigingen aan het Omgevingsplan uitvoeren en zo de ontwikkelingen in de stad faciliteren. Het opbouwen van het Omgevingsplan gebeurt al wel met de 'Omgevingswetstandaard', omdat de onvolkomenheid in het Digitaal Stelsel Omgevingswet daar geen effect op heeft.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

In 2025 gaan we door met het gebiedsgericht opbouwen van het Omgevingsplan. Een belangrijk onderdeel van de Omgevingswet is participatie. Hoe we daar invulling aan geven, hebben we vastgelegd in de Participatieleidraad. De gemeente wil een participatieregisseur inzetten. Zo kunnen we onze eigen participatie verbeteren en een positieve bijdrage leveren aan het participeren met alle stakeholders. De geschikte kandidaat is nog niet gevonden. Daarom blijft de vacature openstaan en blijven we op zoek.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

Thema Grote woonprojecten in de stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Deze bestuursperiode maken we de bouw van 6000 nieuwe woningen mogelijk in harde plannen. Dat wil zeggen dat ze opgenomen zijn in een vastgesteld bestemmingsplan of omgevingsplan, of hierin mogelijk zijn gemaakt met een afwijkingsvergunning. Ook zorgen we in deze periode voor 750 tijdelijke woningen, samen met de Bredase woningcorporaties. Daarnaast is in de SRBT-woondeal afgesproken dat er in Breda 5250 woningen worden gebouwd tussen 2022 en 2026.

In nieuwe woningbouwplannen hanteren we de verdeling 30% sociale huur, 40% middelduur en 30% vrije sector. Daarmee zorgen we voor meer betaalbare woningen. We liggen op koers om de bouw van 6000 woningen in harde plannen vast te leggen deze bestuursperiode. Ook is de benodigde beweging naar 30/40/30 in gang gezet.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Om de doelen voor woningbouw te halen, voeren we de acties uit de Bredase Woon- en Bouwagenda 2023-2026 verder uit. Samen met onze partners werken we aan zo'n 80 woningbouwprojecten van minimaal 20 woningen. We versnellen niet alleen de planfase van bouwprojecten, maar gaan ook meer aandacht besteden aan de planning in de uitvoeringsfase. Dit doen we aan de Bredase Bouwtafel, samen met marktpartijen en de Bredase corporaties. Daarnaast stemmen we de voortgang van de woningbouw ook regionaal met deze partners af, aan de regionale Woontafel Baronie en aan de regionale Versnellingstafel SRBT.

Zo'n 75% van de afgesproken 6000 woningen is al door de gemeenteraad vastgesteld of als ontwerp in procedure gebracht. In 2025 volgt de resterende 25% (zo'n 1500 woningen). Van de opgave van het realiseren van 750 tijdelijke woningen zijn inmiddels 392 tijdelijke woningen in harde plannen, waarvan 247 ook al in aanbouw. Voor de bouw van ruim 220 tijdelijke woningen zijn locaties voorzien en voor het realiseren van de resterende opgave loopt een vervolgerkenning.

We voeren het bestedingsplan Wonen & Gebiedsontwikkeling 2023-2026 verder uit. Hierin is € 19,5 miljoen gekoppeld aan acties om woningen te bouwen. Deze middelen zijn onder meer toebedeeld aan de 4 grote gebiedsprogramma's (Bavel, Gasthuisvelden, CrossMark-'t Zoet en Centrum-Oost), de tijdelijke woningen en extra personele capaciteit voor de woningbouwopgave.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Opleveringen woningen (audit nr 67)

Omschrijving: Gerealiseerde woningbouw (bruto toevoeging)

Bron: Gemeente Breda, afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
851	971	1.167	1.500	1.000

Toelichting: We streven naar een woningbouwproductie van minimaal 1.000 woningen. Landelijk wordt een mogelijke bouwdip verwacht in 2025, dit is ook mogelijk te verwachten in Breda. Samen met onze woningbouwpartners werken we aan een structureel hogere woningbouwproductie. Om huidige en nieuwe bewoners meer mogelijkheden te bieden op de Bredase woningmarkt en om een dip in woningbouwopleveringen later te compenseren. Dit doen we aan de hand van onze versnellingsagenda wonen: de Bredase Woon- en Bouwagenda 2023-2026.

Indicator: Harde planvoorraad woningen (audit nr 2204)

Omschrijving: Het aantal woningen in harde planvoorraad

Bron: Gemeente Breda, Afdeling Ruimte Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
4.050	3.395	4.335	5.000	5.500

Toelichting: Dit is het totaal aantal woningen in de harde plannen op de peildatum van 31 december van het jaar. Dit staat dus los van de doelstelling vanuit het bestuursakkoord om 6.000 nieuwe woningen naar harde plannen te brengen in de vier jaar van deze bestuursperiode. Het doel is de woningbouwproductie verhogen. Daarvoor is een toename van het aantal woningen in de harde plannen nodig. Dit zijn namelijk de op te leveren woningen van de komende jaren. Daarom verhogen we de streefwaarde verder naar 5.500 woningen in harde plannen hebben en daarmee de bouw hiervan mogelijk hebben gemaakt.

Thema Bereikbaar Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Ambities

Door zijn strategische ligging is Breda een aantrekkelijk knooppunt voor reizen van en naar Oost-Brabant, de Randstad en steden als Antwerpen en Brussel. Door grote (binnen)stedelijke ontwikkelingen staan we voor de uitdaging om de stad en de dorpen goed bereikbaar te houden. Dit is onder meer lastig doordat de (financiële) middelen van het Rijk en de provincie om te investeren in het infrastructurele (hoofd)netwerk de komende jaren beperkt zijn.

Een veilig, robuust en duurzaam bereikbaar Breda is cruciaal voor de leefbaarheid van de inwoners, een beter ondernemersklimaat en aantrekkelijkheid voor bezoekers. Dit vraagt veel op het gebied van mobiliteit, waarbij we inzetten op een uitgebreid mobiliteitsnetwerk. Hiermee zorgen we ervoor dat iedereen zich zo optimaal mogelijk van, naar en binnen de stad kan verplaatsen. Het is belangrijk dat het autoverkeer gebruikmaakt van de juiste routes, waardoor er meer ruimte ontstaat voor langzaam verkeer. De fiets is een aantrekkelijk alternatief voor (binnen)stedelijke verplaatsingen. Een goed (Hoogwaardig) Openbaar Vervoersnet van stads-, (inter)regionale en (inter)nationale verbindingen maakt het mobiliteitsnetwerk compleet. We willen dat inwoners vrij kunnen kiezen hoe zij zich van a naar b verplaatsen. Ondersteund door gedragscampagnes maken we mensen bewust van de keuze die zij maken voor een modaliteit (auto, OV, fiets of lopen). Een robuust mobiliteitsnetwerk en de keuzemogelijkheden zijn niet alleen belangrijk voor onze inwoners en bezoekers, maar ook voor het goederenvervoer. Door bijvoorbeeld ons (online bestel)gedrag worden er steeds meer spullen verplaatst.

De mobiliteitsopgave hangt nauw samen met onze opgaven op het gebied van verstedelijking en duurzaamheid. Daarom werken we samen met de regio, de provincie en het Rijk om het mobiliteitsnetwerk verder te verbeteren. Regionale samenwerking is belangrijk voor de ontwikkeling van Breda én de regio, want mobiliteit stopt niet bij de gemeentegrens. We maken regionale afspraken binnen de stedelijke regio Breda-Tilburg en met de Baronie-gemeenten. Een van de grootste uitdagingen daarbij is de leefbaarheid van de dorpen. Hierbij zoeken we naar mobiliteitsoplossingen voor de korte en lange termijn om ook daar de woningbouwlocaties te ontwikkelen.

De capaciteit om auto's te parkeren en fietsen te stallen, staat zowel op straat als in de garages onder druk. We hebben te maken met binnenstedelijke verdichting, een aantrekkende economie, een aantrekkende werking van publieksactiviteiten en een nog altijd toenemend autobezit. Daardoor is parkeerregulering binnen de schil rondom de binnenstad niet toereikend om de stad bereikbaar en toegankelijk te houden. We onderzoeken nu het parkeren in de binnenstad om het effect van alle ontwikkelingen in beeld te brengen en om maatregelen te kunnen treffen voor een gezonde balans tussen vraag en aanbod.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Mobiliteit

In 2025 werken we aan:

- een betere verkeersveiligheid, vooral op de routes naar scholen en in de wijken en dorpen
- een betere verkeersveiligheid en leefbaarheid door infrastructurele maatregelen te nemen op meerdere 30- en 50-kilometerwegen, zoals de Heerbaan en de kruising Heksenwiellaan-Emerparklaan
- gedragscampagnes en andere communicatievormen om de verkeersveiligheid te vergroten en inwoners bewuster te laten kiezen voor een modaliteit die past bij hun reis
- projecten in het kader van de Krachtenbundeling Smart Mobility Zuid-Nederland, zoals Slim Sturen, regionale regelscenario's en de samenwerking met de verkeerscentrale van Rijkswaterstaat in Helmond
- de aanpassing van de taxiverordening en de bijbehorende uitvoeringsorganisatie
- infrastructurele projecten, zoals de Blauwe Kei, de Generaal Maczekstraat, de Roosbergseweg/Sportpark De Roosberg en de St. Annastraat
- (fiets)maatregelen bij (intelligente) verkeersregelinstallaties
- de bouw van een fietsbrug bij de Halsche Vliet/Noordrand-Midden als afronding van een fietsverbinding in het buitengebied van Prinsenbeek richting Etten-Leur
- de uitbreiding van de fietsenstalling aan de zuidoostzijde van station Breda
- de aanleg van delen van de fietsroute tussen de binnenstad en de Haagse Beemden
- de aanleg van de fietsbrug over de singels
- het aanpassen van bushaltes in het kader van de OV-concessie 2025
- de afronding van de snelfietsroute Breda-Tilburg (F58 via de St. Ignatiusstraat)
- voorbereidende werkzaamheden voor het project Westerhagelaan-Elleboog
- voorbereidende werkzaamheden voor (toekomstige) gebiedsontwikkelingen, zoals Centrum-Oost, Gasthuisvelden, 't Zoet en Bavel
- de implementatie van de meest effectieve stimuleringsmaatregelen voor emissiereductie door verkeer en vervoer in de stad
- een plan van aanpak voor de invoering van een Zero Emission-zone, inclusief de begrenzing en de invoeringstermijn
- de verdere uitwerking van de maatregelen uit het meerjarig multimodaal mobiliteitspakket voor de stedelijke regio Breda-Tilburg en het no-regret-pakket A58. Dit doen we in samenwerking met het Rijk, de provincie en de regio. Onderdeel van het mobiliteitspakket is de lobby voor een (extra) ontsluiting op de A16. Deze is nodig voor een betere afwikkeling van het (regionaal doorgaand) verkeer in Prinsenbeek.
- de nadere uitwerking van het Bus Rapid Transport-systeem Breda-Gorinchem-Utrecht, in samenwerking met hogere overheden
- de lobby op de (internationale) spoordossiers, waarbij documenten als 'Toekomstbeeld OV 2040' en 'OV in 2040: de zuidelijke hink-stap-sprong' het uitgangspunt zijn

Duurzame mobiliteit

De verduurzaming van de Bredase mobiliteit is een belangrijke pijler van de Mobiliteitsvisie. De uitvoerende werkzaamheden hiervoor zijn ondergebracht in het klimaatplan, onder het thema 'Schone Mobiliteit'. De werkzaamheden die we hiervoor in 2025 uitvoeren, zijn terug te vinden in de klimaatbegroting 2025-2028.

Bereikbaarheid van de binnenstad

Ook in 2025 moeten verkeersdeelnemers rekening houden met afsluitingen van wegen in en rond de binnenstad. De belangrijkste is de aanpassing van de Vlaszak-Oude Vest, die in het 2e kwartaal van 2024 is gestart. De Vlaszak wordt van gevel tot gevel opnieuw ingericht. Dit heeft consequenties voor bussen, fietsers, voetgangers en automobilisten. De gewijzigde verkeersstromen worden gemonitord en waar nodig sturen we bij. Verder starten we in 2025 met de volgende fase van de Nieuwe Mark (Waterplein-Fellenoordstraat), waardoor de Markendaalseweg afgesloten blijft voor doorgaand verkeer.

Parkeren

- In 2025 is de harmonisatie van tarieven en tijden in de stad een feit. Breda heeft dan drie tarieven. Voor de centrumzone, de singelzone en de parkeergarages. Alle parkeerborden worden hier tijdig op aangepast om onduidelijkheid en onnodige fouten te voorkomen.
- We verhogen de tarieven voor kort parkeren op straat.
- Het mobiele fietsenstallingsconcept is doorontwikkeld en wordt als product in de Bredase evenementenmarkt gezet.
- Er wordt een permanente klimaatadaptieve fietsenstalling aangelegd bij het NAC stadion.
- Medio 2025 zorgen we samen met de NS voor extra ruimte om fietsen te stallen bij het station.
- De kassaboot van rondvaart De Nieuwe Mark moet vervangen worden. Het plan is een nieuw kassapunt, dat we waar mogelijk combineren met enkele andere wenselijke functies in de binnenstad (uitvalspunt voor de hulpdiensten, openbaar gehandicaptoilet).
- We leveren een haalbaarheidsstudie op naar de toekomst van parkeergarage Oranje Zuid als binnenstadhub (in ieder geval als bewonersgarage en grote fietsenstalling).
- We ronden het reguleren van de schil rondom het centrum af. Daarbij houden we rekening met de criteria op het gebied van parkeerdruk, veiligheid en stedelijke ontwikkeling.
- We versnellen de digitalisering van het fietsen stallen:
 - We doen ervaring op met 24/7 stallingen zonder continu beheer voor verschillende doelgroepen.
 - We starten met het ophalen van fietsen op afspraak bij het depot én het thuisbrengen van geruimde fietsen.
- We ronden de implementatie van het nieuwe parkeermanagementsysteem in de parkeergarages af. De nieuwe apparatuur betekent een forse impuls voor onze dienstverlening en de beleving van de parkeerder.
- De aanbesteding van de parkeerautomaten op straat (op kenteken, cashless en op zonne-energie) wordt afgerond en de 200 automaten worden vervangen.
- We starten een aanbesteding voor het beheer en de centrale meldkamer van de parkeergarages.
- De upgrade van de Baronesgarage is in 2025 klaar.
- We leveren een parkeerstrategie op.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Bereikbare binnenstad (audit nr 68)

Omschrijving: Tevredenheid over bereikbaarheid binnenstad door Bredanaars

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
73	72	73	70	70

Toelichting: Minimaal 70% van de Bredanaars is tevreden over bereikbaarheid binnenstad.

Indicator: Verkeersveiligheid (audit nr 70)

Omschrijving: Rapportcijfer door Bredanaars van verkeersveiligheid eigen buurt

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6		6	Een zo hoog mogelijk rapportcijfer	Een zo hoog mogelijk rapportcijfer

Toelichting: Het streven is een zo hoog mogelijk rapportcijfer, omdat de gemeente op verkeersveiligheidsgebied altijd streeft naar beter. Opmerking: Het onderzoek van de Buurtenquête vindt alleen in de oneven jaren plaats.

Indicator: Duurzaam vervoer (audit nr 2404)

Omschrijving: Aandeel duurzame verplaatsingen te voet, met de fiets en het OV (Modal split)

Bron: ODIN / CBS Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
41,7	46,8	45,8	Doel is stijgende lijn	Doel is stijgende lijn

Toelichting: We streven naar een groei van het aandeel duurzame verplaatsingen. Vanaf de begroting 2024 maken we gebruik van het onderzoek Onderweg in Nederland (ODIN) van het CBS. De realisatiecijfers zien hierop met terugwerkende kracht aangepast.

Thema Breda is een duurzame en bestendige stad

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Breda wil een groene en gezonde stad zijn die klaar is voor toekomstige veranderingen. Een stad waar je gezond kunt leven en werk kunt vinden. Bij de ontwikkeling van Breda lopen we tegen meerdere grenzen aan, zoals stikstof, hittestress en schaarste op het elektriciteitsnet. De verdergaande verstedelijking raakt diverse milieuthema's, zoals geluid, geur, luchtkwaliteit en externe veiligheid. Voor deze thema's moeten de afwegingen steeds meer lokaal worden verankerd in het beleid om de fysieke leefomgeving te beschermen en te verbeteren.

In 2025 werken we (verder) aan de volgende doelen:

- We behouden en verbeteren de kwaliteit van de fysieke leefomgeving door onze inzet op meerdere milieuthema's: bodem, lucht, geluid, biodiversiteit, geur en externe veiligheid.
- We verminderen de uitstoot van broeikasgassen ten opzichte van 1990 om in 2044 CO₂-neutraal te zijn (en in 2030 minimaal een reductie van 55% te bereiken).
- We versnellen de energiebesparing in de stad. Dat doen we onder meer door een collectieve aanpak in buurten, een efficiënte communicatiestrategie en natuurvriendelijk isoleren.
- We versterken de natuur en de biodiversiteit, met speciale aandacht voor het natuurnetwerk, ecologische verbindingzones, landschap en dierenwelzijn.
- We behouden en versterken de kennis over natuur en milieu bij onze inwoners.
- We behouden uitnodigende en toegankelijke recreatievoorzieningen bij recreatieplassen, waarbij de recreatiedruk in balans blijft met de natuurwaarden.

Via Boerderij Wolfslaar zorgen we voor natuur- en duurzaamheidseducatie voor al onze inwoners en vooral voor de toekomstige generatie. Daardoor groeien zij op met gewenste voorbeelden en ervaringen op het gebied van natuur en biodiversiteit, dieren en dierenwelzijn, gezonde voeding en de herkomst van voeding, klimaat, energietransitie en de circulaire economie. Dit doen we samen met de overige kinderboerderijen en dierenweides in Breda.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beleidsactualisatie en beleidsuitvoering gezonde fysieke leefomgeving

We werken aan een veilige en gezonde fysieke leefomgeving en zorgen daarbij voor een goede balans tussen het beschermen, benutten en herstellen van de kwaliteit van de leefomgeving. Met de komst van de Omgevingswet zijn veel afwegingen decentraal weggelegd. We actualiseren daarvoor ons beleid en verankeren de beleidslijnen ook in het Omgevingsplan. Daarnaast gaan we door met de beleidsuitvoering. Zo werken we bijvoorbeeld verder aan de afronding van de resterende 6 spoedlocaties voor bodemverontreinigingen, die uiterlijk in 2030 klaar moeten zijn.

Beleidsuitvoering klimaat

Breda blijft goed op weg om in 2044 klimaatneutraal te zijn. De projecten die in 2025 bijdragen aan onze doelstellingen op het gebied van duurzaamheid, zijn te vinden in de klimaatbegroting 2025-2028, zoals opgenomen in deze begroting.

Beleidsuitvoering biodiversiteit en landschap

We leggen nieuwe natuur aan en versterken de biodiversiteit. In 2025 werken we daarvoor aan de volgende projecten:

- Binnen het Natuurnetwerk richten we 4 terreinen in die al beschikbaar zijn: Landgoederenzone Haagse Beemden-Zuid, Lage Vuchtpolder fase 2, een nieuw bos aan de Marellenweg en een nieuw bos aan de Overaseweg.
- We kopen 20 hectare grond aan voor nieuwe natuur als onderdeel van het Natuurnetwerk.
- Voor de ecologische verbindingzones (EVZ's) Mark en Singels maken we een ontwerp, en we starten met de inrichting van de eerste deeltrajecten. (De EVZ is een van de maatregelen om te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water, de KRW).
- We leggen 4 faunapassages aan. Denk daarbij aan een groenstrook over bruggen, een faunatunnel onder een weg en hekken om dieren naar de passages toe te geleiden.
- We ronden het project Ommetje Haagse Beemden af, waarmee er een betere verbinding ontstaat tussen de wijk en de omliggende natuurgebieden.
- We gaan in 2025 met meerdere projecten, ontwikkelingen en externe initiatieven invulling geven aan Van Gogh Nationaal Park. Het gaat dan bijvoorbeeld om natuurontwikkeling in het Markdal en langs de singels, de recreatieve reis langs de Weerij (route van Nassau tot Van Gogh) en het Middeldreefje.
- We starten met de uitvoering van de top 10 activiteiten uit de nota 'Dieren in Breda'. Een concept van de nota 'Dieren in Breda' is aan de raad ter bespreking voorgelegd.
- We werken aan het behoud van gebouwgebonden soorten, zoals vleermuizen. Dat doen we met het onlangs opgestelde soortenmanagementplan. We verwachten in 2025 een omgevingsvergunning van de provincie te krijgen op basis van dit plan. Tegelijkertijd gaan we aan de slag met maatregelen, zoals de aanleg van alternatieve kraamverblijven voor vleermuizen.

Recreatievoorzieningen

- Het wordt steeds drukker bij de Galderse Meren. Daarom hebben we een gebiedsprofiel en een gebiedsvisie opgesteld. Eerder dit jaar zijn we al gestart met de uitwerking daarvan, zoals het vernieuwen van de toiletten. In 2025 gaan we aan de slag met andere verbeteringen en vernieuwingen bij de recreatieplas, zoals een tijdelijke horecavoorziening.
- Voor alle recreatieplassen maken we afspraken met marktpartijen over de parkeerontwikkeling bij drukke dagen, een goed gebruik van de ligweides en het toezicht. We verhogen het dagtarief van € 3 naar € 6, waarmee we een deel van de hogere kosten kunnen opvangen. Hier zijn we in 2024 mee gestart en dit zetten we in 2025 voort.
- De Asterdplas is enkele jaren geleden opnieuw ingericht. Daardoor is het nu het hele jaar door drukker. In 2025 werken we aan de laatste verbeteracties.
- De kwaliteit van het andere oppervlaktewater in Breda wordt continu gemeten, zodat mensen eventueel ook op andere plekken verkoeling kunnen zoeken op warme dagen. Daardoor kan de druk op de Galderse Meren en de Asterdplas afnemen. Op onze website is actuele informatie te vinden over de zwemwaterkwaliteit van de Mark en de singels.

Natuur- en duurzaamheidseducatie

In 2025 hebben we voor natuur- en duurzaamheidseducatie de volgende speerpunten:

- Natuur- en duurzaamheidseducatie is belangrijk bij de grote transitie van nu. Daarom geven we het een plek in alle relevante visiedocumenten en in de praktijk.
- We bezuinigen € 50.000 op natuur- en duurzaamheidseducatie en op de dierenweides.
- We werken de plannen voor het professionaliseren en centraliseren van de niet-gemeentelijke kinderboerderijen en dierenweides verder uit passend binnen de visie 'Breda, stad in een park' en Verbeter Breda (waar het gaat om de Sik en Parkhoeve).
- We actualiseren onze activiteiten en educatiematerialen op basis van thema's als dierenwelzijn, circulariteit en klimaat.
- We blijven initiatieven en organisaties ondersteunen bij vraagstukken op het gebied van duurzaamheid. In het bijzonder begeleiden we het Ecoschoolprogramma binnen het voortgezet onderwijs. Daarnaast onderzoeken we welke ondersteuning het primair onderwijs nodig heeft, zodat we die kunnen bieden. Verder actualiseren we ons

educatieve aanbod. We ontsluiten dit via de Educatiewijzer Breda. Hiermee kan het onderwijs invulling geven aan zijn visie op natuur- en duurzaamheidseducatie.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Energie en klimaat (audit nr 71)

Omschrijving: Klimaatneutraal in 2044, uitstoot CO₂ in kiloton per jaar

Bron: Regionale Klimaatmonitor Meeteenheid: Kton CO₂

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
645	578		564	535

Toelichting: In 2044 moet Breda CO₂ neutraal zijn. Om dit te bereiken moet er een jaarlijks afname van ruim 28 Kton CO₂ gehaald worden. Het gaat hierbij om de uitstoot exclusief CO₂ uitstoot van (auto)snelwegen.

Indicator: Fijnstof (audit nr 72)

Omschrijving: Aantal dagen per jaar dat concentratie PM10 meer is dan 50 µg/m³

Bron: Luchtmeetnet.nl Meeteenheid: Aantal dagen

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2		3,5	Maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen 3 jaar	Maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen 3 jaar

Toelichting: De ambitie is om het aantal dagen met overschrijding zover mogelijk terug te brengen. De streefwaarde is maximaal het gemiddelde niveau van de afgelopen drie jaar.

Productindicatoren Product Milieubeheer

Indicator: Hernieuwbare elektriciteit (audit nr 73)

Omschrijving: Aandeel hernieuwbare elektriciteit van totale energie

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
14,8	21,9			n.v.t.

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator, waar de gemeente niet rechtstreeks op stuurt. De gemeente stuurt op een andere (bredere) indicator, namelijk 'hernieuwbare energie'. De lange termijn doelstelling is om in 2044 volledig over te zijn gestapt naar 'hernieuwbare energie'. In 2022 (het meest recente realisatiecijfer) was het aandeel hernieuwbare energie 10,4 %. In de eerstvolgende begroting zal de indicator 'hernieuwbare energie' worden opgenomen.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Wonen in Breda	4.677	6.709	2.162	2.264	2.350	2.349
Verdeling beschikbare ruimte	6.204	6.145	8.223	6.753	5.893	6.009
Grote woonprojecten in de stad	13.550	17.428	9.446	4.921	3.740	3.559
Bereikbaar Breda	17.071	17.874	17.975	17.747	18.353	18.394

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Breda is een duurzame en bestendige stad	13.176	26.281	24.279	19.475	15.608	12.093
Reserve Bodemfonds			191	191	191	191
Reserve Klimaatfonds	290	314	314	314	314	314
Reserve bovenwijkse voorzieningen	1.860	1.044	59			
Algemene reserve programma 3	0	279	537	637	137	137
Exploitatiereserve programma 3	400					
Investeringsreserve programma 3	391	2.830	3.884	104	98	92
Totaal Lasten	57.619	78.903	67.070	52.406	46.684	43.137
Baten						
Wonen in Breda	1.223	30	30	30	30	30
Verdeling beschikbare ruimte	4.474	3.188	2.909	2.850	2.850	2.850
Grote woonprojecten in de stad	8.848	15.253	7.280	3.821	1.846	1.846
Bereikbaar Breda	17.470	17.589	21.015	21.615	21.615	21.615
Breda is een duurzame en bestendige stad	4.968	17.500	14.369	12.171	9.273	6.347
Reserve Bodemfonds	465	537	753	333	333	333
Reserve Klimaatfonds	44	344	44	44	44	44
Reserve Versnellingsopgave Wonen	4.415	5.000	370	320		
Reserve bovenwijkse voorzieningen	75	40	1.877	1.090	40	40
Reserve FIBI						
Algemene reserve programma 3	1.817	2.153	2.191	2.100	990	792
Exploitatiereserve programma 3	1.859	986	532			
Investeringsreserve programma 3		82	190	335	391	391
Totaal Baten	45.656	62.701	51.559	44.709	37.411	34.286
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	11.963	16.203	15.511	7.698	9.273	8.851

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Wonen in Breda

In 2024 is het budget bij de bestuursrapportage incidenteel verhoogd door een storting vanuit de reserve Wonen. Dit komt doordat we bij de bestuursrapportage jaarlijks de reserve actualiseren.

Verdeling van de beschikbare ruimte

Ruimtelijke ordening

In 2024 hebben we € 1 miljoen incidenteel budget gekregen voor invoering van de Omgevingswet. De Omgevingswet is op 1 januari 2024 gestart en in 2024 hebben we nog te maken met implementatiekosten. Deze zijn lager in 2025.

Stedelijke planning en programmering

In 2025 onttrekken we € 1,9 miljoen uit de reserve voor bovenwijkse voorzieningen. In dat jaar is er geen storting (baten) gepland. Dit resulteert in een voordeel van € 1 miljoen. Dit bedrag nemen we volgend jaar bij de bestuursrapportage op. Bij rendabele projecten zijn de lasten met € 1,1 miljoen gestegen en er zijn nog eens € 0,7 miljoen aan extra lasten bijgekomen. De toegenomen omzet gaat gepaard met een toename in de inzet van uren. In totaal zijn de lasten met € 3 miljoen gestegen, terwijl de opbrengsten met € 0,3 miljoen zijn afgenomen.

Grote woonprojecten in de stad

Grondexploitatie voor woningbouw

De kosten en opbrengsten van de grondexploitaties zijn beide verlaagd. Per saldo heeft dit geen invloed. De verlaging is veroorzaakt door de actualisering van de grondexploitaties.

Bereikbaar Breda

Mobiliteit

- In 2025 zijn de uitgaven € 0,4 miljoen lager en zijn ook de inkomsten € 0,1 miljoen lager; per saldo € 0,3 miljoen positief. De hogere uitgaven worden veroorzaakt door een toename van de kapitaallasten (€ 0,3 miljoen).
- De lagere uitgaven worden veroorzaakt door taakstellingen vanuit de kadernota van € 0,4 miljoen: voor € 0,25 miljoen gaan we de kosten voor e-oplaadpunten verhalen en voor € 0,15 miljoen minder uitvoeren van beleidsonderzoek en monitoring.
- Tevens vervalt een eenmalige Rijkssubsidie uit 2024 (€ 0,1 miljoen) en is er een lagere dotatie aan de voorziening VRI (€ 0,2 miljoen), omdat deze gelden eerder zijn ingezet voor de aanpassing van de software.

Parkeren

In 2025 zijn de lasten € 0,5 miljoen hoger. Ook de inkomsten zijn hoger (€ 3,6 miljoen). Per saldo levert dit een positief resultaat op van € 3,0 miljoen. De hogere uitgaven worden veroorzaakt door o.a. een toename van de kapitaallasten voor de aanpassing van de parkeersystemen in de garages. De hogere inkomsten worden veroorzaakt door o.a. de verhoging van de tarieven voor het straatparkeren en het harmoniseren van de tarieven en tijden in de stad.

Breda is een duurzame en bestendige stad

Milieu

In 2025 zijn de uitgaven € 3,7 miljoen lager en zijn ook de inkomsten € 3,1 miljoen lager; per saldo € 0,6 miljoen positief:

- In 2025 is er € 0,1 miljoen minder beschikbaar aan HSL-middelen en € 0,2 miljoen minder voor de Omgevingswet, omdat we in 2024 eenmalig een decentralisatie uitkering hadden.
- De subsidie voor niet-gesprongen explosieven wordt pas in 2025 verwerkt (€ 0,3 miljoen)
- De SPUK regelingen uitvoeringsgelden klimaat (CDOKE), energiearmoede en RES zijn in 2025 nog niet begroot, voor een bedrag van € 6,3 miljoen. Dit geldt voor zowel de lasten als de baten.
- Voor het Energie transitiefonds, waar Breda voor 25% eigenaar is, wordt € 0,25 miljoen aan baten verwacht.

- Voor het Volkshuisvestingsfonds zijn € 3 miljoen extra opgenomen voor zowel baten als lasten voor VHF 1 en VHF 2. Daarnaast zijn er overige kleine afwijkingen van € 0,1 miljoen.

In 2025 is de taakstelling ingevuld voor € 0,4 miljoen door diverse maatregelen, onder andere door het niet invoeren van het isolatiefonds en het efficiënter organiseren van de opgave klimaat.

Biodiversiteit

In 2025 zijn de uitgaven € 1,84 miljoen hoger, terwijl de inkomsten gelijk blijven. De hogere uitgaven worden veroorzaakt door eenmalige projectkosten voor 150KV Tennet hoogspanningsverbinding (€ 1,8 miljoen).

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)
	Wonen				700
	Noordelijke rondweg	100	100	200	2.279
	Parkeren	1.576	3.250	3.250	
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Natuurnetwerk	1.500	1.500	1.500	750
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Verbindingszones	500	500	500	1.100
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur - EVZ Mark, Aa of Weerijssingels	1.000	6.000	3.500	5.561
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Faunapassages	1.200	1.000	1.000	500
	Biodiversiteit - Natuurinvestering (evenementen)				
	Biodiversiteit -Landschapselementen	105	105	80	80
Ambitie		5.981	12.455	10.030	10.970
	Wonen		260		
	Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk				3.407
	Parkeren	4.525			
	Van Gogh Nationaal Park	338	338		
	Biodiversiteit				40
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Natuurnetwerk	4.371	4.307	4.308	4.300
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Faunapassages	270	270		
Plan		9.504	5.175	4.308	7.747
	Overige Stedelijke ontwikkelingen	145	145	146	
	Wonen	1.564	1.645	145	146
	Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk	2.660	2.718	675	
	Verkeersveiligheid	1.151	431	893	325
	Infrafonds	1.859	921	872	469
	Recreatieve voorzieningen	190			
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Faunapassages	300			
Project		7.869	5.860	2.731	940

Overige Stedelijke ontwikkelingen	291	91	234	
Wonen	450			
Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk	1.382		1.760	
Realisatie ecologische hoofdstructuur	1.926			
Van Gogh Nationaal Park	185			
Biodiversiteit	2.590			
Energietransitie	550			
Uitvoering	7.374	91	1.994	
Totaal	30.728	23.581	19.063	19.657

Mobiliteit

Deze kredieten zijn bestemd voor de aanleg van infrastructuur in de stad, waaronder de instandhouding van het bestaande netwerk, de schaa sprong OV en fiets en de voorbereidingskosten voor de werkzaamheden aan de Noordelijke Rondweg (inclusief langzaam verkeer).

Meerjarenperspectief infrafonds

Om Breda bereikbaar te houden, investeren we in onze wegen om de doorstroming te bevorderen. Bijvoorbeeld door het toevoegen van extra rijbanen.

Verkeersveiligheid

We investeren in de straten en wijken rondom scholen en sportclubs om de verkeersveiligheid daar te verbeteren.

Parkeren

In 2025 investeren we in de aanschaf van een parkeersysteem voor de openbare weg.

Van Gogh Nationaal Park

We geven met meerdere projecten, ontwikkelingen en externe initiatieven invulling aan het Van Gogh Nationaal Park. Het gaat dan bijvoorbeeld om de natuurontwikkeling in het Markdal en langs de singels, de recreatieve reis langs de Weerij (route van Nassau tot Van Gogh) en het Middeldreefje.

Biodiversiteit/groen en water

We versterken de biodiversiteit in en rond Breda. Daarvoor investeren we in het Natuurnetwerk Brabant, een netwerk van bestaande en nieuwe natuurgebieden die door ecologische verbinding zones met elkaar verbonden zijn. Dit zijn onze investeringen in 2025:

- We realiseren het Natuurnetwerk. We kopen gronden aan voor nieuwe natuur en richten al beschikbare gronden in met nieuwe natuur, zoals bossen, grasland en heide.
- Voor de ecologische verbinding zones (EVZ's) Mark en Singels maken we een ontwerp, en we starten met de inrichting van de eerste deeltrajecten. (De EVZ is een van de maatregelen om te voldoen aan de Europese Kaderrichtlijn Water, de KRW).
- We leggen faunapassages aan, zodat dieren blokkades (zoals wegen) kunnen passeren. Denk aan een groenstrook over bruggen, een faunatunnel onder een weg en hekken om hen naar de passages toe te leiden.
- We ronden het project 'Ommetje Haagse Beemden' af, waarmee een betere verbinding ontstaat tussen de wijk en de omliggende natuurgebieden.

Overige stedelijke ontwikkelingen

De investeringen hebben betrekking op de afronding van het project Amphibia. Daarnaast gaat het om maatregelen in de openbare ruimte voor Tuinen van Genta en andere projecten van derden die zijn vastgelegd in overeenkomsten met die partijen.

Recreatieve voorzieningen

In coronatijd kregen onze inwoners de behoefte om dicht bij huis te recreëren. Daarom is destijds dit budget beschikbaar gesteld en geprogrammeerd. In 2025 worden hiermee toiletten bij de Galderse Meren aangelegd.

Wonen

Dit betreft een storting in het depot van de startersleningen. Daarmee houden we woningen betaalbaar. Ook zorgen we hiermee voor de voorbereiding van de tijdelijke woningen en voor de samenwerkingsovereenkomst met Samen Wonen.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Duurzaam wonen in Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Bodemfonds	2.819	-562	2.257
Klimaatfonds	1.425	271	1.696
Versnellingsopgave Wonen	563	-370	193
Reserve bovenwijkse voorzieningen	3.059	-1.817	1.242
Reserve FIBI	0	-0	-0
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000	0	1.000
Algemene reserve programma 3	4.626	-1.654	2.972
Exploitatiereserve programma 3	532	-532	0
Investeringsreserve programma 3	3.863	3.694	7.557
Totaal	17.887	-971	16.916

Reserve Bodemfonds

Doel

De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker. Onze inzet is maatwerk en ieder jaar anders. Met een bodemreserve vangen we pieken en dalen in de uitgaven op. De reserve vullen we aan met het resultaat vanuit het thema Bodem. Het gaat hierbij steeds meer om (woningbouw)opgaves die vrijwel altijd op inbreidingslocaties liggen en die door het industriële verleden gekenmerkt worden door hoge bodemkosten.

Risico

Het risico bestaat dat we tegen beperkingen aanlopen als we de verantwoordelijkheid bij de ontwikkelaar willen wegleggen, vooral wanneer landelijke subsidies wegvallen. Bovendien krijgt de gemeente steeds vaker de verantwoordelijkheid voor locaties waar geen specifieke veroorzaker aan te wijzen is.

Reserve Klimaatfonds

Doel

Op basis van het Klimaatplan stellen we jaarlijks een Klimaatbegroting op. Deze reserve wordt beschikbaar gesteld voor projecten die helpen om de klimaatdoelen van Breda te bereiken.

Toelichting

Het Klimaatfonds (reserve) bestaat uit bijdragen vanuit het project Windmolens Hazeldonk. Hieruit ontvangen we sinds 2014 jaarlijks € 247.500, waarvan € 43.500 voor het Grondbedrijf. Jaarlijks wordt het bedrag geïndexeerd. Deze bijdrage ontvangen we in totaal 20 jaar.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Doel

Bij het coalitieakkoord zijn middelen beschikbaar gesteld voor de Versnellingsopgave Wonen, die worden gedekt vanuit winstnemingen van grondexploitaties. Het doel van deze bestemmingsreserve is om geld beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen. De winstnemingen storten we in de reserve. De uitgaven voor de Versnellingsopgave halen we uit de reserve.

Toelichting

De reserve komt uit de jaarrekening 2018.

Reserve Bovenwijkse voorzieningen

Doel

Met deze reserve dekken we een deel van de kosten af van bovenwijkse voorzieningen. De

inkomsten van de bestemmingsreserve zijn exploitatiebijdragen van private ontwikkelaars vanuit nieuwbouwplannen. Deze bijdragen zijn overeengekomen in een anterieure overeenkomst of afkomstig van gemeentelijke grondexploitaties. De onttrekkingen bestaan uit af te dekken kosten voor de bovenwijkse voorzieningen van een aantal projecten en de jaarlijkse ambtelijke kosten voor het beheer van de reserve.

Toelichting

De reserve is ingesteld op basis van het raadsbesluit in 2020. Nadien is de nota Bovenwijkse voorzieningen vervangen door de Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving (per 1-1-2024). Deze reserve blijft gehandhaafd tot de oude verplichtingen zijn afgewikkeld.

Reserve Financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving

Doel

Met deze reserve wordt beoogd een deel van de kosten van bovenwijkse voorzieningen te kunnen afdekken. De inkomsten van de bestemmingsreserve zijn exploitatiebijdragen die gedaan worden bij nieuwbouwplannen en afkomstig zijn van private ontwikkelaars, overeengekomen in een anterieure overeenkomst of afkomstig van gemeentelijke grondexploitaties. De onttrekkingen bestaan uit af te dekken kosten van bovenwijkse voorzieningen van een aantal projecten, zoals benoemd in de Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving en jaarlijkse ambtelijke kosten voor het beheer van de reserve.

Toelichting

De reserve is ingesteld op basis van het raadsbesluit in december 2023. De Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving (per 1-1-2024) vervangt (i.v.m. de inwerkingtreding van de Omgevingswet) de Nota Bovenwijkse Voorzieningen.

Reserve Toekomstbestendig wonen

Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve Toekomstbestendig wonen is bestemd om deze kapitaallasten te dekken. In 2021 is een bedrag van € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve.

Algemene reserve programma 3

De middelen in deze reserve zijn bestemd voor de cofinanciering van het Volkshuisvestingsfonds, 150KV Tennet hoogspanningsverbinding en de verlenging van het energiepakket voor de periode 2024-2025.

Investeringsreserve programma 3

De middelen in deze reserve zijn bestemd voor verkeersveiligheid rondom scholen en het infrastructuurfonds.

Exploitatiereserve programma 3

Deze mutatie betreft onder meer de cofinanciering van het volkshuisvestingsfonds, het uitvoeren van geluidswerende maatregelen voor woningen langs de HSL en de A16 en het woonfonds.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Duurzaam wonen in Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Onderhoud parkeerbedrijf	1.907	-403	1.504
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	3.880	-524	3.356
Voorziening verkeersregelinstanties	213	45	258
Vrz van derden verkregen middelen (progr 3)	519	23	541
Totaal	6.519	-860	5.659

Voorziening Onderhoud gebouwen Parkeerbedrijf

Doel

De voorziening is bedoeld voor het egaliseren van meerjarige onderhoudskosten aan de parkeergarages van het parkeerbedrijf.

Toelichting

De bijdragen verhogen we volgens de bouwkostenindex (structureel).

Planmatig onderhoud vastgoedontwikkeling

De voorziening is voor de onderhoudskosten van strategisch aangekochte panden. Op korte termijn is onderhoud nodig, maar ontbreekt voor deze panden een echt vast voornemen voor ontwikkeling. De basis voor deze bijdrage is een meerjarige onderhoudsplanning, waarvan de doorberekening loopt tot en met 2032. De voorziening is toereikend om het geplande onderhoud tot en met 2032 uit te kunnen voeren.

Voorziening Verkeersregelinstallaties

Doel

Vanuit deze voorziening houden we de verkeersregelinstallaties (VRI's) verantwoord en doelmatig goed. Uitgangspunten zijn:

- geen veiligheidsrisico's voor de gebruiker
- geen hinder bij gebruik
- zo min mogelijk kapitaalvernietiging

Toelichting

Een jaarlijkse bijdrage aan deze voorziening is voldoende om de bestaande VRI's op een goed niveau te houden.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Grondprijzen Breda 2020	Kaderstellend	2020
Gebiedsperspectief Havenkwartier	Kaderstellend	2017
Gebiedsvisie Binnenstad	Kaderstellend	2014
Nota Grondbeleid 2014	Kaderstellend	2014
Aanvullend beleidskader grondbeleid	Kaderstellend	2020
Ontwikkel- en realisatiestrategie Via Breda	Kaderstellend	2015
Ruimtelijke visie voor de Gasthuisvelden	Kaderstellend	2016
Structuurvisie Bedrijventerreinen Breda 2020	Kaderstellend	2008
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Structuurvisies Doornbos en Linie	Kaderstellend	2012
Welstandsnota	Kaderstellend	2004
Erfgoedverordening	Kaderstellend	2011
Beleidsregels voor het afwijken van een bestemmingsplan	Kaderstellend	2015
Verordening bedrijveninvesteringszone Breda-Oost 2017 (financieel/fysiek)	Kaderstellend	2015
Vigerende bestemmingsplannen (alle)	Kaderstellend	2019
Participatieleidraad bij ontwikkelingen in de fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2019
Coördinatieverordening gemeente Breda	Kaderstellend	2019
Besluit tot het aanwijzen van categorieën gevallen waarin een verklaring van geen bedenkingen niet is vereist	Kaderstellend	2019
Woonvisie Breda: wonen in een dynamische stad	Kaderstellend	2013
Aanvulling op de Woonvisie 2013	Kaderstellend	2016
Verordening doelgroepen sociale woningbouw en middenhuur Breda	Kaderstellend	2019
Aanpak kamerverhuur	Kaderstellend	2014
Arbeidsmigranten afsprakenkader	Kaderstellend	2021
Actieplan studentenhuisvesting	Kaderstellend	2016
Alliantie Breda 2019-2023: afspraken over wonen in Breda	Kaderstellend	2019

Gebiedsprofielen Wonen en perspectief wonen	Kaderstellend	2019
Gebiedsprofielen: beschrijvingen Wonen en Zorg	Kaderstellend	2019
CPO Beleid Gemeente Breda 2020	Kaderstellend	2020
Bestedingsplan Impuls voor de woonagenda	Kaderstellend	2019
Beleidsregel Bezoekersregeling type straat en type garage 2017	Kaderstellend	2017
Nota parkeer en stallingsbeleid Breda (2004, herijking 2013)	Kaderstellend	2004
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Actsheets onderdeel van de duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Bodembeheernota	Kaderstellend	2018
Bodemmasterplan Breda 2030 Een basis voor duurzame ontwikkeling	Kaderstellend	2017
Impuls ruimtelijk adaptie Breda	Kaderstellend	2016
Stedelijk waterplan 2019-2023: Breda water bewust	Kaderstellend	2019
Actieplan geluid	Kaderstellend	2020
Verordening geurhinder en veehouderij gemeente Breda 2008	Kaderstellend	2008
Ontheffingenbeleid Wet geluidhinder 2007	Kaderstellend	2007
Nota bovenwijkse voorzieningen	Kaderstellend	2020
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving	Kaderstellend	2023
Bredaas Groenkompas	Kaderstellend	2023
Klimaatplan Breda klimaatneutraal in 2044	Kaderstellend	2023
Regionale Energie Strategie 1.0 West-Brabant	Kaderstellend	2021
Transitievisie Warmte Breda	Kaderstellend	2022
Beleidsnota Omgaan met niet-gesprongen explosieven uit de Tweede Wereldoorlog	Kaderstellend	2021
Tijdelijk beleid bij ontwikkelingen nabij geitenhouderijen	Kaderstellend	2024
Mobiliteitsvisie Breda	Kaderstellend	2021
Thuis in Breda: Woonvisie 2024-2040	Kaderstellend	2024
Gebiedsvisie Bavel 2040	Kaderstellend	2024

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage. Voor de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen, belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

- GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4

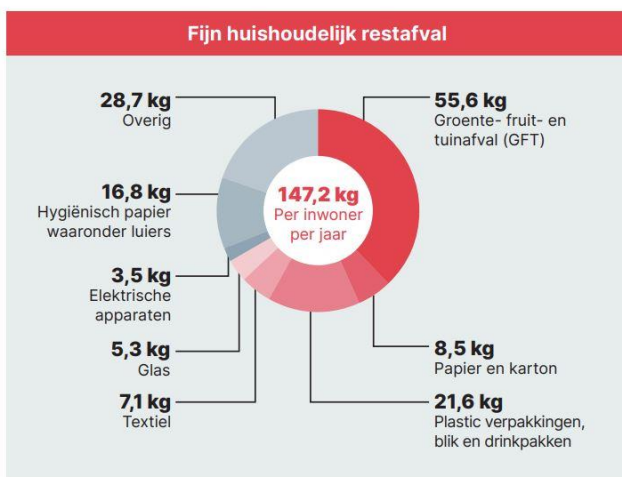
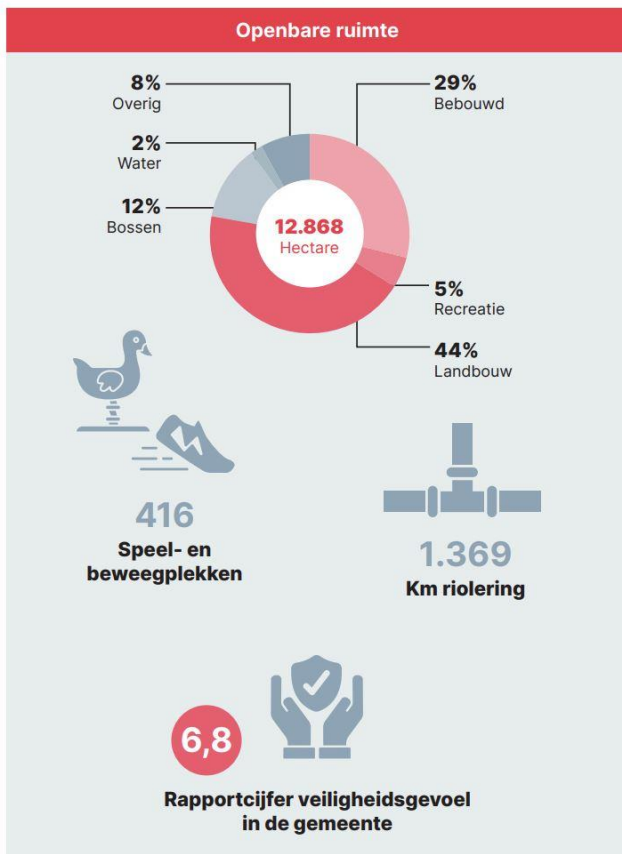
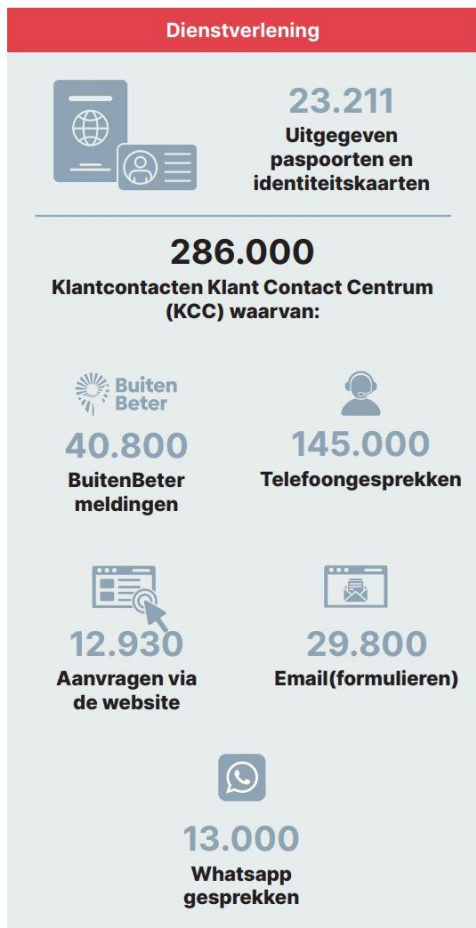
BEGROTING 2025

BASIS OP ORDE

Programma
4

BASIS OP ORDE

Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

ONZE AMBITIE

Breda is een sterke en veerkrachtige gemeente waarin mensen wonen, werken en elkaar ontmoeten in een leefbare, schone en veilige omgeving. Veel van onze inwoners vinden veiligheid en leefbaarheid heel belangrijk. Om de veiligheid te bevorderen, leveren we in 2024 een nieuw meerjarenplan op. Daarin besteden we onder meer aandacht aan een grotere pakkans van criminelen en de inzet op repressie.

Inwoners, bedrijven en instellingen zijn tevreden over de dienstverlening van de gemeente. Ze ervaren die als betrouwbaar, makkelijk en prettig.

We werken aan een openbare ruimte waarvan de basis op orde is en we zetten stappen om de algehele kwaliteit te verhogen. Dat doen we volgens de lijn: verzorgen, verbeteren en vernieuwen. De ambitie 'Stad in een Park' werken we uit in een uitvoeringsprogramma en we verbinden dit aan het onderhoud van de openbare ruimte.

We werken verder aan circulariteit met onze partners in de stad en de regio en gaan voor nog minder restafval en een nog betere afvalscheiding.

Onze maatschappelijke vastgoedportefeuille draagt bij aan de ontwikkeling van de stad en de dorpen. De staat van deze panden houden we op het vastgestelde niveau en we verduurzamen ons vastgoed binnen de strategische en financiële kaders.

De gemeentelijke organisatie werkt samen met de stad en betreft inwoners om ons beleid en onze dienstverlening te verbeteren. Dat maken we mogelijk door onszelf transparant op te stellen en op een zorgvuldige manier verantwoording af te leggen.

Thema Veilig Breda

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

We willen dat Breda veilig is en dat iedereen zich veilig voelt. Vanuit onze Veiligheidsvisie staan daarbij 7 ambities centraal:

- veilig wonen
- veilig werken
- veilig opgroeien
- veilig uitgaan
- veiligheid en criminele verdienmodellen
- veiligheid bij rampen en crises
- veiligheid en zorg

Per ambitie werken wij de focus voor 2 jaar uit in een uitvoeringsplan met concrete activiteiten. Iedere ambitie is daarbij een samenspel tussen veerkracht, preventie, repressie en (na)zorg. Door elke 2 jaar een veiligheidsanalyse uit te voeren, verandert de focus en zetten wij onze aandacht gericht in.

We werken informatie- en risicogestuurd om zo goed mogelijk in te kunnen grijpen en onze middelen efficiënt in te kunnen zetten. Ook (onvoorziene) ontwikkelingen in de samenleving zijn van belang. We kijken daarom vooruit om klaar te zijn voor de toekomst.

Veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons samen. We hebben elkaar als overheid en samenleving nodig om onze stad veilig te maken en te houden. We stimuleren alle partners om hun verantwoordelijkheid te nemen. Daarbij zijn we wél duidelijk en realistisch over wat ieders verantwoordelijkheid is en wat we van elkaar verwachten.

Onze buitengewoon opsporingsambtenaren (boa's) zitten in de haarvaten van de maatschappij. We zetten hen informatiegestuurd en risicogericht in. Die inzet stemmen we continu af met onze ketenpartners, waarbij we naast elkaar staan. We brengen focus aan op hotspotlocaties, zorgen

voor laagdrempelig contact en verbeteren de dienstverlening van onze boa's. Door ons streven om 80% van de meldingen nog dezelfde dag op te pakken, verbeteren we de dienstverlening en mogen mensen erop vertrouwen dat hun meldingen snel en professioneel afgehandeld worden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Werkwijze

De gemeente blijft werken volgens de AAA-aanpak: Analyseren, Anticiperen en Activeren. We werken informatie- en risicogestuurd door een goede informatiepositie binnen het Veiligheidsinformatieknooppunt (VIK). We verzamelen gegevens waaruit wij een beeld creëren. Dat beeld zetten onze professionals om in inzicht. Zo zien we snel trends en kunnen we anticiperen op ontwikkelingen. Dat doen we door onszelf en onze ketenpartners te activeren. Daarbij hebben we ook oog voor onverwachte ontwikkelingen in de samenleving die buiten onze macht liggen.

Veiligheid is een verantwoordelijkheid van ons allemaal: overheid én samenleving. We werken dus samen en stimuleren dat ieder de regie pakt vanuit zijn eigen rol en verantwoordelijkheden. Dit is een uitdaging, maar ook een kans. We gaan bondgenootschappen sluiten en transparant communiceren. Eerlijk zijn als iets een dilemma is, als overheid, als partner en als inwoner. We zoeken altijd de verbinding met elkaar, maar zijn duidelijk en realistisch over wat ieders verantwoordelijkheid is en wat we van elkaar verwachten.

In de netwerksamenwerking zetten we in op repressie, preventie, weerbaarheid en zorg. Overlast, onveiligheid en criminaliteit voorkomen heeft altijd de voorkeur. Daarom zetten we daar ook als eerste op in. Dit doen we onder andere door de weerbaarheid van de samenleving te stimuleren. Overschrijdt iemand de regels, dan pakken we dat aan met gepaste repressie. Tot slot zorgen we dat iedere inwoner geholpen wordt wanneer hij of zij zorg nodig heeft. Dit voorkomt escalatie of onveiligheid. Natuurlijk kunnen we niet alles tegelijk. Daarom hebben we bij de verschillende ambities aangegeven waar het zwaartepunt in onze aanpak ligt.

Als we vooruit willen komen, dan is meer van hetzelfde niet genoeg. Zeker als we kijken naar de ambities van Breda. Daarom durven we te zoeken naar ongebruikelijke oplossingen en de grenzen op te zoeken. Als dat nodig is, starten we het debat erover of lobbyen we ervoor, samen met onze bondgenoten in de stad.

Veilig wonen

In Breda streven we naar een veilig woonklimaat waarin iedere inwoner zich veilig voelt in zijn of haar buurt. De meeste criminaliteitscijfers dalen of blijven gelijk en de veiligheid in de buurt krijgt gemiddeld een 6,8. Hoewel cybermisdriften en sommige vormen van overlast toenemen, willen we de veiligheid in onze buurten de komende jaren verder verbeteren. Daarvoor richten we ons, samen met de politie, handhavers en bewoners, op het verder terugdringen van traditionele criminaliteit en overlast in woonwijken. Belangrijk daarbij is dat inwoners onveilige situaties op een goede manier kunnen melden. Daarom evalueren en verbeteren we de komende periode het meldingsproces bij onveilige situaties.

We besteden ook aandacht aan digitale veiligheid. Het vergroten van de lokale weerbaarheid tegen cybercriminaliteit is daarbij een belangrijk aandachtspunt. In samenwerking met onze eigen cyberambassadeurs organiseren we initiatieven om de lokale weerbaarheid te vergroten. Verder zijn we ons bewust van de verschillen in veiligheidsbeleving en kansen tussen de wijken. Daarom zetten we de aanpak in aandachtswijken voort en zorgen we voor een goede samenwerking met Verbeter Breda.

Als gemeente dragen we bij aan het doorontwikkelen van de Buurtpreventie Breda. Daarbij staat centraal dat dit netwerk voor iedereen beschikbaar is en dat we de vitaliteit bewaken. Dat vraagt om actief netwerkbeheer met een goede informatievoorziening en een goed meldingsproces.

We werken samen met justitiële diensten en zorginstellingen aan de aanpak van de meest risicovolle zaken. Daarom blijven we de regie voeren op de samenwerking in het Zorg- en Veiligheidshuis. Daarbinnen richten we ons op verward gedrag, zedendelicten en radicalisering.

Breda zorgt voor haar inwoners. Daarom zetten wij in op extra toezicht en handhaving op naleving van het Bredase woonbeleid- en wetgeving. Zo treden wij op tegen onverantwoorde kamerverhuur en woningsplitsing en beschermen we huurders.

Veilig werken

Veilig werken begint bij de organisatie of ondernemer en werknemers zelf. Maar het gaat verder. Breda ligt centraal en heeft grote bedrijventerreinen. Daarnaast hebben we een groot en gevarieerd winkelaanbod, ook in de wijken, en een bloeiende woonboulevard. Daarmee zijn we niet alleen aantrekkelijk voor onze eigen inwoners. We trekken bezoekers van ver buiten onze gemeentegrenzen. Al die economische bedrijvigheid trekt ook de aandacht van criminelen. Daarnaast zien we ook het geweld tegen medewerkers toenemen, in supermarkten en bij andere bedrijven. Ook neemt het geweld tegen medewerkers van overheidsdiensten en handhavers toe. Daar gaan we stevig tegenin.

Veilig opgroeien

Binnen het programma Preventie met Gezag werken we samen met veiligheidspartners als het Openbaar Ministerie en de politie. We werken ook samen met partners uit het sociaal domein, zoals het jongerenwerk en Open Door, om te voorkomen dat jongeren afglijden naar de georganiseerde criminaliteit. Zo nodig gebruiken we daarvoor het Zorg- en Veiligheidshuis. Ook werken we nauw samen met het onderwijs om eventuele vroege signalen op te volgen en hulp te bieden bij preventie. De werkwijze 'zacht waar mogelijk, maar hard waar het kan' willen we in de hele gemeente verder toepassen, in goede samenwerking met onze scholen.

Daarnaast werken we aan de cyberweerbaarheid van onze jongeren. In 2025 rollen we de Cyberexperience uit, een interactieve, virtuele ervaring om de weerbaarheid van jongeren met een lichte verstandelijke beperking te versterken.

De verharding onder de jeugd gaan we tegen met de campagne #bredategeweld. Daarmee beïnvloeden we de norm van onze jeugd met daarbij een specifieke handreiking/hulpaanbod.

Veilig uitgaan

In Breda moet iedereen vrij en zonder geweld of grensoverschrijdend gedrag kunnen genieten van de horeca, cultuur en evenementen. Ook voor straatintimidatie is geen plek. We hebben onze inwoners en bezoekers veel te bieden aan vrijetijdsbesteding. Dit trekt massa's mensen die samen willen genieten. Dat geldt natuurlijk ook voor NAC Breda, want velen in onze gemeente en ver daarbuiten hebben een geel-zwart hart. We willen deze activiteiten met veel publiek veilig laten verlopen voor bezoekers en personeel. Dat vraagt om een intensieve gecoördineerde samenwerking tussen publieke en private partners. Daarbij investeren we in vergunningverlening en crowdmanagement. Zeker tijdens carnaval en Koningsdag, waarbij de bezoekersaantallen nog elk jaar toenemen, zijn de leefbaarheid en crowdsafety essentieel. Deze groei vraagt ook om investeringen.

Breda is een bruisende stad waar veel evenementen worden gehouden. We laten evenementen soepel verlopen van organisatie tot vergunningverlening tot uitvoering. Dit doen we door monitoring van het nieuwe evenementenproces en bijsturing waar nodig. Zo helpen wij de organisatoren in onze gemeente en zetten we in op een hoge kwaliteit en veiligheid.

Conform de landelijke lijn investeren we in 2025 in het vergunnen van de voetbal evenementen in het Rat Verlegh-stadion, zeker nu NAC weer meedraait op het hoogste niveau. Daarbij hoort ook het volwassen oppakken van de persoonsgerichte aanpak (PGA). Deze is nu ontworpen en kan worden uitgevoerd als de middelen daarvoor beschikbaar zijn.

Veiligheid en criminele verdienmodellen

We werken samen met de politie en het RIEC om meldingen van criminaliteit op te pakken. Dat doen onze boa's en de coördinator mensenhandel. De boa's controleren op straat en bij bedrijven. Wanneer zij bijvoorbeeld drugscriminaliteit of mensenhandel ontdekken, melden ze dit bij de politie. Als dat kan, pakken ze het zelf aan. Onze coördinator mensenhandel regelt de samenwerking met de opsporingsdiensten en zorginstellingen in het Zorg- en Veiligheidshuis. Zo worden slachtoffers het best geholpen en verstoren we de modellen waar criminelen hun geld mee verdienen. We roepen inwoners op om zelf goed op te letten. Zij kunnen criminaliteit melden bij de gemeente.

De gemeente kan zelf ook beïnvloed worden door criminaliteit. Door de bedreiging van medewerkers bijvoorbeeld. Of doordat criminelen misbruik maken van vergunningen. Om dit te voorkomen, maken we onze organisatie meer weerbaar tegen criminaliteit. Het is belangrijk dat we onszelf goed organiseren om minder kwetsbaar te worden. Ook inwoners en bedrijven maken we weerbaarder. Zo voorkomen we dat criminelen bijvoorbeeld een ruimte huren voor hun drugshandel. Inwoners en bedrijven moeten dan wel weten waar zij op moeten letten. En ze moeten het daarna ook melden bij de gemeente of de politie.

Tot slot willen we criminaliteit ook voorkomen. We willen vooral dat jongeren zich niet laten verleiden door criminaliteit. Wanneer dit wel gebeurt, pakken we hen aan om te voorkomen dat zij erin doorgroeien.

Veiligheid bij rampen en crises

Rampen en crises, zoals overstromingen, bosbranden, hitte en droogte, stroomuitval, grootschalige branden door zonnepanelen en grote ordeverstoringen zien we in binnen- en buitenland helaas steeds vaker. Risico's groeien wereldwijd en versterken elkaar soms. En één ding is zeker, over 4 jaar zijn er ook weer nieuwe type crises die we nu nog niet kennen. Wij moeten ons hier nu reeds op voorbereiden. Daar ligt een verantwoordelijkheid bij eenieder om in de basis voorbereid te zijn. Haal bijvoorbeeld een noodpakket in huis. En natuurlijk moeten ook de hulpdiensten en de gemeente hier goed op voorbereid zijn. Met campagnes maken we de burger hier bewust van. Daarbij gebruiken we ons uitgebreide vrijwilligersnetwerk, zoals bijvoorbeeld via buurtpreventie brandveiligheid en cyberambassadeurs.

Veiligheid en Zorg

Breda is een veilige en ondersteunende omgeving voor alle burgers, met speciale aandacht voor de meest kwetsbaren. Veiligheid en zorg werkt daarbij samen, binnen de gemeente en met andere partijen. Zo krijgen kwetsbare groepen de ondersteuning die ze nodig hebben. Tegelijkertijd moeten zij worden beschermd tegen risico's en bedreigingen.

Waar het gaat om individuele personen is veiligheid verantwoordelijk voor het tegengaan van overlast in de openbare ruimte. Zorg moet zorgen voor de onderliggende problemen bij deze personen.

Ook uitbuiting van mensen gaan we tegen. Denk aan seksuele uitbuiting, arbeidsuitbuiting en uitbuiting door criminelen. Hierbij verliezen wij de meest kwetsbaren niet uit het oog. Personen met LVB (licht verstandelijk beperkt) problematiek blijken vaker slachtoffer te worden van uitbuiting.

In het VAST-gebied werken we integraal samen.

Horeca

Horeca is niet weg te denken uit Breda en bepalen mee de sfeer in de stad. Wij vernieuwen het ruimtelijke Horecabeleid in 2025. De rol van de exploitatievergunning wordt belangrijker en geuniformeerd.

Ook wordt een nieuw terrassenverordening opgesteld binnen Breda. Wij verwachten daarom ook meer vergunningsaanvragen te behandelen voor de aanleg van terrassen of wijzigingen van bestaande vergunningen. Met deze uitbreidingen versterken wij de positie van Breda als gastvrije stad.

Omgevingswet en Wet kwaliteitsborging

Vanaf 1 januari 2024 geldt de Omgevingswet, inclusief de Wet kwaliteitsborging (Wkb). Hierin is onder andere geregeld dat de gemeente niet meer inhoudelijk toetst aan de technische voorschriften en geen toezicht meer houdt tijdens de bouw. De Wkb is vooralsnog van toepassing op onder andere eengezinswoningen, bedrijfspanden van maximaal 2 bouwlagen en kleine bouwwerken (CC1).

In Breda besteden we veel aandacht aan kwaliteit en veiligheid bij het toezicht op bouwactiviteiten. Daarom controleren we bouwmeldingen op risicovolle punten (Beleidskader VTH Breda). De gemeente houdt daarmee zicht op de bouwkwaliteit van risicovolle onderdelen, bij de toetsing, het toezicht en de handhaving.

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Daarmee geven we – naast de begrotingstekst en de financiële overzichten – een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema's.

We actualiseren deze set elk jaar. In de begroting 2025 gaat het om 113 indicatoren. Daarvan zijn er 21 landelijk verplicht. De andere 92 zijn Bredase indicatoren. Elke Bredase indicator staat bij het

begrotingsprogramma of thema waar deze indicator betrekking op heeft. Programma 4 bevat 32 beleidsindicatoren, waarvan er 6 landelijk verplicht zijn. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 1 september 2024.

Thema-indicatoren

Indicator: Veiligheid in buurt (audit nr 75)

Omschrijving: Gemiddeld rapportcijfer dat Bredanaars geven aan de veiligheid in eigen buurt

Bron: Gemeente Breda, Buurtenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6,8		6,8		6,8 - 7,0

Toelichting: We streven naar een toename van de veiligheidsbeleving, maar weten ook dat rapportcijfers in de regel niet zo snel veranderen. We streven daarom naar een toename of stabilisatie van het rapportcijfer veiligheid in de buurt.

Indicator: Totaal aantal registraties openbare orde Boa's (audit nr 2206)

Omschrijving: Aantal door de Boa's geregistreerde toezicht- en handhavingsszaken, met de categorie openbare orde, waarop een interventie volgde per 1.000 inwoners

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
3,9	8,3	9,4	Toename of stabilisatie ten opzichte van 2022	Toename of stabilisatie ten opzichte van 2023

Toelichting: Gezien de nog altijd groeiende inzet van de Boa's, verwachten we een toename of stabilisatie van deze indicator.

Indicator: Totaal aantal misdrijven (audit nr 2207)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
51,9	56,8	59,6	Afname of stabilisatie ten opzichte van 2022	55,0 - 60,0

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Productindicatoren Product Veiligheid openbare ruimte

Indicator: Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte) (audit nr 76)

Omschrijving: Aantal vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
6,8	7,1	7,1	6,9 - 7,1	6,9 - 7,1

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of stabilisatie. Doelstelling is dat Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Geweldsmisdrijven (audit nr 77)

Omschrijving: Aantal gewelds- en seksuele misdrijven per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
5,6	6,1	5,6	5,9 - 6,1	5,2 - 5,4

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Incidenten jeugdoverlast (audit nr 2213)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde incidenten melding overlast jeugd per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
5,8	4,9	4,8	4,2 - 4,7	4,4 - 4,6

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Productindicatoren Product Zichtbare Criminaliteit**Indicator: Diefstallen uit woning (audit nr 78)**

Omschrijving: Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
1,6	1,5	1,4	1,5 - 2,0	1,2 - 1,4

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of stabilisatie. Doelstelling is dat Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Winkeldiefstallen (audit nr 79)

Omschrijving: Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
2,8	3,1	2,7	2,9 - 3,1	2,5 - 2,7

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen. We streven naar een afname of stabilisatie. Doelstelling is dat Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Misdrijven horizontale fraude en cybercrime (audit nr 2212)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven horizontale fraude en cybercrime per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
8	6,2	7,3	6,0 - 6,4	6,8 - 7,1

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Productindicatoren Product Ondernijning

Indicator: Misdrijven ondernijning (audit nr 2210)

Omschrijving: Aantal door de politie geregistreerde misdrijven ondernijning (handel en productie van drugs, witwassen, mensenhandel, mensensmokkel, afval drugslab, handel en bezit vuurwapens, vastgoedfraude, vals geld aanmaken en vals geld uitgeven) per 1.000 inwoners

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
1	0,9	0,7		

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. We streven naar een toename van de bewustwording van deze vorm van criminaliteit en een verhoging van de pakkans.

Productindicatoren Product Zorg en Veiligheid

Indicator: Personen met verward gedrag (audit nr 80)

Omschrijving: Aantal incidenten door personen met verward gedrag

Bron: Politie Meeteenheid: Aantal per 1.000 inwoners

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
10,8	9,8	10,2	9,5 - 10,5	9,5 - 10,0

Toelichting: We streven naar een daling van deze indicator, waarbij Breda rond het gemiddelde van de G40 scoort.

Indicator: Verwijzingen Halt (audit nr 82)

Omschrijving: Aantal Halt-verwijzingen per 1.000 inwoners van 12 - 17 jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
11	11	9,1		

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Meldingen huiselijk geweld (audit nr 2211)

Omschrijving: Aantal meldingen van huiselijk geweld dat bij Veilig Thuis binnenkomt

Bron: Veilig Thuis West-Brabant Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
1.606	1.673			

Toelichting: Voor deze indicator is geen streefwaarde bepaald. We streven naar een toename van de bewustwording van dit delict.

Productindicatoren Product Fysieke veiligheid

Indicator: Branden (audit nr 2214)

Omschrijving: Aantal branden dat de brandweer heeft geregistreerd

Bron: Brandweer Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
443	539	481	500 - 550	440 - 460

Toelichting: We sturen niet actief op deze indicator. We streven naar een afname.

Thema Dienstverlening

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De Bredanaars staan centraal in onze dienstverlening. We willen dat alle inwoners, bedrijven en instellingen eenvoudig hun zaken kunnen regelen bij de gemeente. Om dat voor elkaar te krijgen, combineren we optimale digitale dienstverlening met een persoonlijke benadering. Daarnaast zijn we voorbereid op de uitdagingen van de steeds veranderende wereld en maatschappij en spelen we hierop in.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

(Digitale) dienstverlening

- In 2024 is het digitale portaal Mijn Breda gestart. Dit bouwen we in 2025 verder uit. Binnen Mijn Breda wordt nu vooral verwezen naar andere omgevingen waar zaken gevolgd of geregeld kunnen worden. De volgende stap is dat dit binnen Mijn Breda zélf kan. Bezoekers hoeven dan geen extra stappen te zetten om de informatie te vinden.
- Door de uitbreiding en verbetering van onze digitale dienstverlening neemt het aantal telefonische contacten verder af en stijgt het aantal digitale contacten. We onderzoeken waarom mensen bellen en verbeteren op basis daarvan de (digitale) dienstverlening.
- We gaan door met het verbeteren en digitaliseren van onze dienstverleningsprocessen. Daarbij zorgen we ervoor dat ook mensen die minder digitaal vaardig zijn hun zaken bij de gemeente kunnen blijven regelen.
- We streven ernaar om 80% van de contactverzoeken direct te beantwoorden. We verbeteren de snelheid waarmee de overige vragen worden beantwoord.
- Alle nieuwe brieven en communicatie-uitingen zijn eenvoudig te lezen. Daarnaast gaan we door met het verbeteren van bestaande brieven.
- In 2025 herzien we het meldingenproces. Het bestaande systeem wordt niet verder ontwikkeld door de leverancier en moet worden vervangen. We onderzoeken welk systeem aansluit bij onze behoeften, zoals eenvoudig kunnen melden, inzicht krijgen in de voortgang en terugkoppeling ontvangen na de afhandeling. Daarbij kijken we ook naar de ervaringen van andere gemeenten en landelijke ontwikkelingen.
- Het proces om gevonden voorwerpen te melden wordt anders georganiseerd. Dit levert een besparing op.

Reisdocumenten en registratie

- In de periode 2024-2028 zijn er veel meer reisdocumenten aangevraagd dan in de jaren ervoor. Dat komt doordat reisdocumenten sinds 2014 10 jaar geldig zijn en nu moeten worden vervangen. We zorgen ervoor dat inwoners hun reisdocumenten op tijd ontvangen, net als in 2024.
- We ronden de pilot 'Brabants Migratie- en Informatiepunt' af. We brengen de leerpunten in beeld en maken dit proces een vast onderdeel van onze dienstverlening, mits het Rijk de financiering daarvan voortzet.
- Breda is een van de 14 'grensgemeenten' waar Nederlanders die in het buitenland wonen reisdocumenten kunnen aanvragen. In 2025 verwachten we 10.000 aanvragen af te handelen.
- Breda is ook een RNI-gemeente (Registratie Niet-Ingezetenen): we schrijven mensen in die in het buitenland wonen en een relatie hebben met de Nederlandse overheid. In 2025 handelen we naar verwachting 30.000 aanvragen af.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevredenheid inwoners (audit nr 83)

Omschrijving: Algemene waardering (rapportcijfer) dat inwoners geven aan de dienstverlening van de gemeente

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,1	7	7	6,7 - 7,1	6,8-7,2

Toelichting: De afgelopen jaren werd de tevredenheid van inwoners gemiddeld gewaardeerd met een 7,0 met een streefwaarde van 6,7-7,1. In 2024 zijn uitgangspunten dienstverlening opgesteld en is de doelstelling opgenomen om stapsgewijs toe te werken naar een gemiddelde tevredenheid van gemiddelde tevredenheid van 7,5 in 2028.

Indicator: Waardering uitvoering Wet WOZ (audit nr 84)

Omschrijving: Oordeel Waarderingskamer over uitvoering Wet WOZ (woningen en niet woningen samen); uitgedrukt in aantal sterren (maximaal 5)

Bron: WOZ-registratie Meeteenheid: aantal sterren (maximaal 5)

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
4	4	4	Tenminste 3 (voldoende)	Tenminste 3 (voldoende)

Toelichting: Jaarlijks geeft de Waarderingskamer (onafhankelijk toezichhouder) een oordeel over de kwaliteit van de WOZ-taxaties en daarnaast op alle onderdelen van het WOZ-werkproces. Het oordeel voldoende (3 van de 5 sterren) betekent dat de gemeente Breda / Belastingssamenwerking West-Brabant (BWB) voldoende maatregelen heeft getroffen voor een adequate aansturing en kwaliteitsbeheersing van de werkzaamheden.

Indicator: Gegronde bezwaarschriften sociaal domein (audit nr 85)

Omschrijving: % Gegronde bezwaarschriften sociaal domein

Bron: Gemeente Breda, Suite voor het Sociaal Domein Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
16,4	15,2	13,25	17	15

Toelichting: Vanwege het toepassen van de informele aanpak worden er naar verwachting meer bezwaarschriften op de informele manier opgelost. Vandaar dat de streefwaarde ten opzichte van voorgaande jaren lager is.

Productindicatoren Product Vergunningen

Indicator: Tijdsige toetsing omgevingsvergunning (audit nr 87)

Omschrijving: % Aangevraagde omgevingsvergunningen dat tijdig wordt getoetst

Bron: SBA Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
98	99	99	95	95

Toelichting: In 2023 werden bijna alle aangevraagde omgevingsvergunningen tijdig getoetst. Het minimumpercentage dat behaald moet worden blijft 95%. In 2024 is de Omgevingswet ingevoerd, wat een effect kan hebben op de realisatie. Echter mogen het aantal tijdig verleende vergunningen niet zakken onder de 95%.

Thema Beheer van de openbare ruimte

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Beheer en onderhoud van de openbare ruimte

In 2025 werken we voor het beheer en onderhoud aan de openbare ruimte in ieder geval aan twee hoofdpunten. Gezien de besparingen en aanscherpingen van budgetten in de begroting versoberen we het beheer en onderhoud waar dat kan. Daarnaast zetten we met het inlopen van achterstanden en uitvoeren van inspecties op de kapitaalgoederen juist extra middelen in. Dit doen we om grip te krijgen op de kwaliteit en kosten voor het beheer en onderhoud. We starten hierbij met een stutfase. Een van de uitgangspunten daarin is de vaststelling van het voorlopig onderhoudsniveau C voor de kapitaalgoederen. Daarnaast werken we aan het vernieuwen/vervangen van kapitaalgoed-onderdelen die versleten zijn.

Algemene zaken openbare ruimte

In 2025 wordt een visie op de openbare ruimte opgesteld en aangeboden ter vaststelling. Samen met het bestuur worden de strategische thema's en leidende principes bepaald die de openbare ruimte in Breda definiëren. Enkele van die onderwerpen zijn de uitbreidings- en herontwikkelingsopgaven en de overige ruimtelijke transitie die elkaar raken in de compacte stad, de bewonersbetrokkenheid- en behoeften, leefbaarheid, gezondheid, ontmoeten, toegankelijkheid.

In dit jaar wordt eveneens het handboek openbare ruimte afgerond en aangeboden ter vaststelling. Het biedt voor de organisatie een efficiëncyslag voor de beheer- en onderhoudsaanpak en biedt duidelijkheid aan externen, zoals projectontwikkelaars. Daarnaast ook om buiten duidelijkheid te hebben over bijvoorbeeld de materiaalkeuzes. Het handboek heeft daarmee ook een directe verbinding met de aanpak areaaluitbreiding. Materialisering heeft namelijk directe invloed op de beheer- en onderhoudskosten in de toekomst.

Van afval naar grondstof (VANG) en circulaire samenleving

Het wordt steeds duidelijker dat het behouden van grondstoffen belangrijk is. Een circulaire economie is nodig om efficiënter en langer gebruik te maken van grondstoffen en de uitstoot van broeikasgassen te verminderen. Dat is beter voor het milieu en de biodiversiteit op het land en in het water. Het gescheiden inzamelen en verwerken van ons huishoudelijk afval levert hier een belangrijke bijdrage aan. Door zo veel mogelijk herbruikbare goederen, grondstoffen en afvalstromen in te zamelen, kunnen we die op een zo hoogwaardig mogelijke manier hergebruiken of opnieuw toepassen. Het wordt dus steeds belangrijker dat we meer en betere resultaten behalen, samen met onze inwoners.

De hoeveelheid groente-, fruit- en tuinafval en etensresten (gft+e) in het restafval is veel te hoog. Ons doel is om dit de komende 5 jaar te halveren en meer gft+e-afval te verwerken. Dit zorgt ook voor een lagere hoeveelheid restafval. Het verminderen van de hoeveelheid afval en het verlengen van de levensduur van producten door reparaties is ook een aandachtspunt voor een circulaire samenleving.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Beheer en onderhoud van de openbare ruimte

1. 'Stutten' van de kapitaalgoederen

In de actualisatie kapitaalgoederen is een stutfase en inspectieproces vastgesteld als eerste stap in het op orde krijgen van het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Voor het stutten is het algeheel onderhoudsniveau van alle kapitaalgoederen voorlopig vastgesteld op C. We zijn ons ervan bewust dat dit niveau op de langere termijn (kwaliteits)risico's met zich meebrengt. In het beleidskader kapitaalgoederen en in de risicoparagraaf van de begrotingstekst wordt dit nader toegelicht.

De komende jaren werken we daarom bij de inhaalslag op de inspecties en bij de gemeentelijke plannen aan het in beeld brengen van deze risico's op de langere termijn. Jaarlijks maken we een afweging of, met de dan opgedane inzichten, bijstelling van de onderhoudsniveaus wenselijk/noodzakelijk is.

In 2025 brengen we per kapitaalgoed de staat van het onderhoud verder in kaart. We bepalen daarmee wat nodig is om deze op een aanvaardbaar niveau te krijgen en houden. Hiervoor hebben we meerdere jaren nodig. In 2025 werken we aan:

- Vervolg inhaalslag inspecties voor de kapitaalgoederen openbare verlichting, civieltechnische kunstwerken, bomen, waterwegen- en voorzieningen en het stedelijk groen.
- Het op orde krijgen van onze data en informatie. Onder andere de informatiesystemen worden verbeterd en daarnaast ook de data die we daarin verwerken.

Inhaalslag inspecties

De inhaalslag inspecties is op stoom gekomen. De achterstalligheid en achterstanden weten we goed aan te pakken met de financiële reserve als middel om snel te kunnen schakelen. Een deel van de gemeentelijke plannen van de kapitaalgoederen is geactualiseerd. In 2024 hebben we het beheersmatige deel van bomen, het gemeentelijk plan wegverhardingen en civieltechnische kunstwerken aan de gemeenteraad voorgelegd. Dit jaar leggen we de actualisatie van de gemeentelijke plannen openbare verlichting, stedelijk groen en waterwegen en voorzieningen aan de gemeenteraad voor.

Hieronder geven we per kapitaalgoed kort de stand van zaken:

Wegverharding

Voor de wegverharding lopen we een deel van achterstalligheid op het onderhoud in. Daarnaast verrichten we een inhaalslag op de onderhoudsachterstanden en investeren we in het vervangen van wegen. Dit noemen we ook wel rehabiliteren. Dit doen we in 2025 voor asfaltverharding in het buitengebied en voor wegen met straatstenen (elementenverharding) in woongebieden. We zetten het boomwortelprotocol verder in om plekken met boomwortelopdruk aan te pakken. Daarbij streven we naar oplossingen die voor de rest van de levensduur van een boom kunnen worden uitgevoerd. Dit kunnen we niet voor alle situaties. Voor die plekken streven we naar zo goed mogelijke korte termijn oplossingen.

Projecten die we in 2025 uitvoeren zijn onder andere:

- De reconstructie van de Generaal Maczekstraat. Dit doen we met diverse onderdelen zoals riolering, bomen en stedelijk groen.
- Groot onderhoud aan de Claudius Prinsenlaan en de Wilhelminasingel.
- We voeren onderhoudswerkzaamheden uit aan de Baliëndijk, de Pennendijk, de rotonde Effen en de Nieuwe Kadijk.

Civieltechnische kunstwerken

De achterstand op inspecties op de grote verkeerskundige kunstwerken wordt voor een deel weggewerkt. Dit doen we door een deel van deze kunstwerken constructief te onderzoeken. Daarnaast worden voor andere kunstwerken kleinere en grotere onderhoudsprojecten uitgevoerd. Voor het totale areaal wordt daarnaast een vervanging- en levensduurverlengende strategie opgesteld.

Projecten die we in 2025 uitvoeren zijn onder andere:

- Het aanpakken van de constructieve punten aan de Willemsbrug.
- Herstel van de Prinsenkade.
- De kade van de Krouwelaarshaven wordt aangepakt.
- We werken aan de Oranjeboombrug die als onderdeel van de Ruitersboslaan constructief wordt aangepakt en voorzien van een ecologische passage.
- Ook voeren we werkzaamheden aan de Bosschebrug, de Baronieduiker, Irenebrug en de Beatrixbrug uit.

Bomen

In 2025 wordt na 2024 een tweede stap gezet om een groot deel van de inspectieachterstand in te lopen. De daaruit voortkomende onderhoudsachterstalligheid en achterstanden pakken we binnen de gestelde termijnen aan. Dit zijn in ieder geval: het gemeentebreed vervangen van populieren. Met in ieder geval de vervanging van populieren in het Chassépark en Valkenberg. Daarnaast worden direct

vervangingen uitgevoerd waarvan uit de inspecties is gebleken dat deze direct uitgevoerd moeten worden.

We zien dat bomen emoties oproepen. Zowel voorstanders als tegenstanders. Om onze doelstellingen op het aantal bomen in de dorpen en straten op niveau te houden en naar een gezond bomenbestand te groeien, is een meer gestroomlijnder onderhoudsproces noodzakelijk. We voeren in 2025 (onderhouds)projecten uit aan de Peerdsbroek, Schippersdonk en Laanzichtweg. Het kan bij het inlopen van de onderhoudsachterstanden voorkomen dat onderhoud op grond van veiligheid resulteert in kap en herplant. Hiervoor is het mogelijk dat proceduretijd door de betrokkenheid van bewoners en belanghebbenden meer tijd vragen.

Daarnaast is een duidelijke link tussen bomen en verharding als het gaat om boomwortelopdruk. Het boomwortelprotocol biedt hiervoor een handvat. Het gemeentelijk plan bomen is in 2024 geactualiseerd. Aansluitend hierop wordt in 2025 de bomenkaart uitgewerkt en de regels geactualiseerd.

Openbare verlichting

Een inhaalslag op de inspecties is noodzakelijk. De daaruit voortkomende achterstalligheid en achterstanden worden weggewerkt en of geprogrammeerd. Een deel van de verdeling van het restant van de 16.000 conventionele armaturen is op de markt gezet en wordt uitgevoerd. Daarnaast werken we in 2025 aan grootschalige vervanging van armaturen en waar nodig ook de lantaarnpalen in Ulvenhout en Teteringen.

Het gemeentelijk plan wordt dit jaar geactualiseerd. Daarin wordt ook aandacht besteedt aan slimme verlichting en de toenemende complexiteit van verlichting en de daarbij behorende onderhoudsintensiteit. In het kader van de bezuinigingen onderzoeken we hoe het aanpassen van de lichtintensiteit tot kostenbesparing kan leiden.

Stedelijk groen

Het gemeentelijk plan stedelijk groen wordt in 2025 opgesteld en bestuurlijk voorgelegd. Daarin hebben we aandacht voor de groenstructuren in de wijken en dorpen. Biodiversiteit en beplanting die bestand is tegen de meer grillige klimaatomstandigheden, het onderhoud van de gazons en de hagen krijgen aandacht in dit plan. Daarbij kijken we daar waar dat veilig kan, of gazons omgevormd kunnen worden naar berm. Ook met de versoering in gedachten om kosten te besparen. We zetten in op grootschalige vernieuwing van plantvakken. Met als voorbeelden Thooreneweg en de plantvakken in het park Valkenberg.

Waterwegen- en voorzieningen

Voor de voorzieningen (zoals drinkwaterpunten, bluswatervoorzieningen) wordt aan vervanging en levensduurverlenging gewerkt. Een voorbeeld is de jaarlijkse controle van de fontein. In 2024 is het inspectie en onderhoudscontract daarvoor gegund. Daarbij is de wettelijke verantwoordelijkheid voor het onderhoud van belang. Voor het onderhoud van brandkranen wordt een samenwerkingsovereenkomst opgesteld met Brabant Water. Hiermee worden vanaf 2025 cyclisch alle brandkranen in de openbare ruimte periodiek geïnspecteerd, schoongemaakt en onderhouden.

Bij de waterwegen werken we in samenspraak met het waterschap Brabantse Delta aan de baggeropgaven. Zo voert de gemeente baggerslib langs waterlopen af om de ecologie en waterkwaliteit te verbeteren. Enkele voorbeelden van deze werkzaamheden die in 2025 uitgevoerd worden zijn in: het Westerpark, Zaartpark en in Ruitersbos, de Hazeldonkse beek en de sloten rond Prinsenbeek. Daarnaast worden plannen voor uitvoering van de Kader Richtlijn Water (KRW) opgesteld en worden er enkele daarvan uitgevoerd. De voorbereidingen worden getroffen voor de aanleg van vooroevers. Een ander voorbeeld is het onderzoek naar de restopgave voor microverontreinigingen. Een voorbeeld hiervan is de aanpak (in samenwerking) met de Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant voor de nurdles (kleine kunststof bolletjes) die aanwezig zijn in het water en op de oever van de Mark. De KRW heeft ook een directe link met de waterrecreatie. Daarom wordt er onderzoek gedaan naar de maximale recreatiedruk op de singels.

Riolering

Het Stedelijk Waterplan (2024-2028) is de basis voor het uitvoeren van de werkzaamheden aan riolering. Buiten de structurele werkzaamheden voor inspectie, beheer en onderhoud en de benodigde vervangingen vormt riolering de motor voor onderhoud en vervanging aan de openbare ruimte. In 2025 worden rioolwerkzaamheden uitgevoerd aan de Peperbos Prinsenbeek, Hendrik Berlagestraat, Marijke Meustraafase 1 en de Ruitersboslaan fase 2. Daarbij leggen we de focus op het implementeren

en verder uitwerken van de stresstesten en het uitwerken van een plan dat leidt tot vermindering van het risico op overlast op risicovolle locaties. Diverse voorbeelden hiervan zijn onderdeel van de aanpak Groene straten en pleinen. Een deel van de middelen hiervoor komen uit het Stedelijk Waterplan.

Zo wordt in 2025 bijvoorbeeld gewerkt aan uitvoeringsplannen voor het Nolensplein, het Chasséplein en het Jack van Gilsplein in Bavel. We voeren klimaatadaptieve maatregelen uit. In projecten proberen we zoveel als mogelijk werk met werk uit te voeren om de overlast voor bewoners te beperken. Ook het inspecteren en beheren van wadi's en infiltratievoorzieningen wordt structureel opgepakt. Daarnaast doen we actief onderzoek naar de kwaliteit van het oppervlaktewater.

2. Versobering

Naast handen uit de mouwen moeten we dit jaar ook sturen op het versoberen van het onderhoud in de openbare ruimte. We proberen dit te bereiken door een besparings- en efficiëntieslag te maken. De eerste stap die we zetten is door slim en scherp te kijken waar we met minder net zo goed, of misschien wel beter, beheer en onderhoud kunnen toepassen. Dit is een aanpak die we één keer goed kunnen doen. Bij verdere versobering boeten we in op kwaliteit en gebruiksfunctie. Naast slim kijken, willen we onderzoeken welke plekken intensiever gebruikt worden. We bekijken hoe het gericht onderhoud op die plekken kan bijdragen aan de behoefte tot ontmoeting en verblijf. Op andere 'gewone' plekken zoeken we naar versoberingsmogelijkheden.

Zo gaan we bankjes die versleten of kapot zijn niet zomaar meer vervangen. Daarmee komen er komend jaar ongeveer 20 bankjes minder terug. Ook kijken we naar het gebruik van afvalbakken en halen die weg waar ze niet of nauwelijks gebruikt worden. Een deel daarvan zetten we neer op plekken waar juist plekken zijn die intensief gebruikt worden. Daarmee willen we erin bijdragen dat we kosten kunnen besparen door (zwerf)afval op die plekken te verminderen. Daar waar bakken daarnaast kapot gaan, worden deze ook niet vanzelfsprekend meer vervangen.

Een ander voorbeeld is te kijken of de inrichting van de openbare ruimte efficiënter kan. Gazons kunnen op diverse plekken anders en minder intensief gemaaid worden. Ongeveer de helft van het areaal gazon, 100 hectare, wordt komend jaar anders gemaaid. De overlast door de eiken processierups is afgenomen. Dit wijden we onder andere aan resultaten van de inzet van biologische bestrijding.

Onze aanlegplaatsen voor bootjes gaan we iets minder intensief onderhouden. Met de aanleg van de nieuwe Mark is de waterval bij de Tolbrugstraat komen te vervallen. Het daarmee gemoeide onderhoudsbudget is komen te vervallen.

We willen het energieverbruik- en de lasten terugdringen door onze openbare verlichting op plekken waar dat kan te dimmen. Hiermee willen we in 2025 een besparing van 100.000 kilowatt realiseren. Naast de kostenkant kijken we kritisch naar de kant waar door derden betaald wordt om gebruik te mogen maken van de openbare ruimte. Dit geldt bijvoorbeeld voor de reclame-uitingen. We zetten ook meer in op innovaties daar waar dit ons kan helpen en tot kostenbesparingen kan leiden. Bijvoorbeeld het verdere onderzoek en inzet van Artificial Intelligence (AI). Hier hebben we al kennis mee gemaakt bij onder andere de inspecties van onze wegverhardingen.

Voor bepaalde bijzondere plekken willen we dat de versobering zo min mogelijk impact heeft. Dit zijn plekken als het Begijnhof, de Merkxtuin of het park Valkenberg. Die plekken zijn bijzonder en dragen bij aan fijne en mooie plekken voor bewoners om in en van te genieten.

We proberen de kosten en verantwoordelijkheden voor beheer- en onderhoud daar te leggen waar ze horen. Dit regelen we in samenwerking met partijen die gebruikmaken of willen maken van de openbare ruimte. Bij nieuwe plannen en projecten wordt pro-actiever en meer gestuurd op materialisatiekeuzes. Die zijn bepalend voor beheer- en onderhoudskosten. Op de korte en de lange termijn. Hiervoor zetten we de uitwerking van het instrument areaaluitbreiding en de afspraken daarover met partijen in.

Bij herinrichtingen en ook bij nieuwe ontwikkelingen kijken we ook meer mee in het efficiënter inrichten van de openbare ruimte. Hoe we dat exact gaan doen werken we nog uit. Het handboek openbare ruimte biedt bijvoorbeeld een belangrijk handvat. Voor zowel de interne gemeentelijke

organisatie als externe partijen, zoals planontwikkelaars. We gaan ook scherper kosten toerekenen aan gebruikers. Bijvoorbeeld bij evenementen, reclame of (tijdelijk) gebruik van de openbare ruimte door partijen die hier een commercieel doel mee hebben.

We besparen ook op communicatie en bewustwording. Mede omdat we zien dat het bewustzijn gegroeid is op dit thema. Zo wordt minder geïnvesteerd in communicatie over klimaatadaptatie. Bijvoorbeeld wordt de inzet op het NK-tegelwippen beperkt. Ook de beschikbare middelen voor subsidies voor groen en water zijn lager. Bij de kids klimaat experience wordt gekeken naar mogelijkheden voor versobering. Wel blijven we aandacht houden en geven aan de betrokkenheid van bewoners en ondernemers in de wijken en dorpen die bij willen dragen in het beheer en onderhoud van de openbare ruimte in hun woonomgeving. Door zwerfafval op te ruimen, groenperken bij te houden, zoals bijvoorbeeld in het Wilhelminapark, of de bladeren in het najaar van de stoep te vegen en in de eigen groencontainer of in een van de bladkorven te gooien.

3. Vernieuwen

Bij het versoberen en de aanpak van de kapitaalgoederen kijken we goed naar de kans die vernieuwing kan meebrengen. Bij diverse kapitaalgoederen is gebleken dat blijven beheren van 'verouderde' zaken duurder uitpakt dan te investeren in het vernieuwen ervan.

Het project Groene Straten en Pleinen is hier een voorbeeld van. Naast het oplossen van achterstanden en in sommige gevallen achterstalligheid, worden plekken vernieuwd. Hier ontstaan daarbij ook kansen voor ontmoeten, bewegen, gezondheid, klimaat en biodiversiteit.

We willen een aantrekkelijke stad zijn en blijven. In de openbare ruimte kan voor leefbaarheid een belangrijke bijdrage geleverd worden. Het programma Stad in een park biedt hier handvatten. Door groen, klimaat en gastvrij ontmoeten te concentreren op plekken kan hiermee daadwerkelijk verschil gemaakt worden. We zetten hiervoor onder andere middelen in vanuit een combinatie van klimaatadaptatie en openbare ruimte gelden. Op andere plekken kiezen we dan voor een meer basisniveau.

We leveren ook een impuls om verouderde groenplekken te reconstrueren. Daarvoor zetten we middelen vanuit het bestuursakkoord in. Onder andere om bloembollen te poten en plantvakken biodivers te vernieuwen.

De SUP (Single Use Plastic-regeling)-gelden zetten we in op een aanpak van het zwerfvuil. Een breed onderzoek wordt met betrokken partijen gedaan hoe de middelen zo goed mogelijk in te zetten op de aanpak van het zwerfvuil. Door samen te werken op het slimmer inzetten van bijvoorbeeld afvalbakken, willen we kosten proberen te verlagen bij de gemeentelijke reiniging.

Voor toegankelijkheid zetten we door met de aanleg van enkele nieuwe goeie stoepkes routes. Dit proberen we efficiënt te doen in werk met werk projecten.

Afvalservice

Het milieustation is voortaan ook op zondag open. Daarmee willen we de inzameling van het afval dat daarheen gebracht wordt verbeteren. Bij het inzamelen van grof huishoudelijk afval bij inwoners aan huis halen we zo veel mogelijk soorten apart op. Grondstoffen en materialen blijven dan zo veel mogelijk behouden.

We willen de hoeveelheid afval die inwoners weggooien verminderen. Dit doen we door aandacht te geven aan consuminderen, repareren, delen, lenen en tweedehands kopen. Via het kringloopwarenhuis Vindingrijk, Parels en op het milieustation maken we hergebruik mogelijk. Onze afvalcoaches staan in direct contact met onze inwoners om hen te helpen om hun afval beter te scheiden. We communiceren over circulariteit, het eigen handelingsperspectief en de eigen verantwoordelijkheid van onze inwoners. In 2025 gaan we het geactualiseerde VANG-beleid (afvalplan) uitvoeren. Onze afvalboa's handhaven om overlast te voorkomen.

In het restafval zit nog te veel gft+e-afval. Daar gaan we specifiek op inzetten via een wijkgerichte aanpak en meer communicatie over gft+e-afval. We besteden aandacht aan thuis composteren en het tegengaan van voedselverspilling. De komende jaren groeit onze stad, waarbij we moeten zorgen voor voldoende voorzieningen en capaciteit. Als het nodig is, zorgen we voor extra voorzieningen. We kijken naar lokale en regionale kansen op het gebied van een circulair ambachtsnetwerk,

technologische ontwikkelingen en lokale afvalverwerking en toepassingen. Dit doen we samen met de gemeenten waar we mee samenwerken. Samen sta je immers sterker. We verduurzamen ons wagenpark om de uitstoot te verlagen en zo bij te dragen aan een betere luchtkwaliteit.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevredenheid openbare ruimte (audit nr 89)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat tevreden is over de bruikbaarheid van de openbare ruimte

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
75	71	65	70 - 80	80

Toelichting: Met het actualisatie proces kapitaalgoederen hebben we in beeld gekregen dat er werk aan de winkel is met het onderhoud van de openbare ruimte. Daar werken we de komende jaren aan. Wel weten we daarbij ook dat er versoberingen doorgevoerd gaan worden en dat dit mogelijk invloed heeft op de tevredenheid.

Indicator: Schoon, heel en veilig (audit nr 90)

Omschrijving: Percentage Bredanaars dat de openbare ruimte als schoon, heel en veilig ervaart

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
90	89	89	84 - 90	80

Toelichting: Het geactualiseerd beleidskader kapitaalgoederen laat zien dat er werk aan de winkel is met het onderhoud van de openbare ruimte. De versobering die vanuit de begroting nodig heeft mogelijk invloed op de beleving van schoon, heel, veilig.

Indicator: Beleving ophalen op afroep (audit nr 91)

Omschrijving: Rapportcijfer over het ophalen door de gemeente van afval op afroep

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,9	7,3	8	8	8

Toelichting: Behoud van de waardering van de wijze waarop de afvalinzameling van grof vuil (grofvuil, hout, elektrische apparaten, snoeihout, matrassen, herbruikbare goederen en big bags) in Breda wordt uitgevoerd.

Indicator: Beleving inzameling restafval (audit nr 92)

Omschrijving: Rapportcijfer over de inzameling via minicontainers/ zelf wegbrengen van afval

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,8	7,8	7,6	7,8	7,5

Toelichting: Gemeente Breda wil de hoeveelheid gescheiden afval en grondstoffen verhogen. Dit kan effect hebben op de beleving van de inzameling van het restafval.

Productindicatoren Product Afvalservice

Indicator: Restafval (audit nr 93)

Omschrijving: Maximaal aantal kilo restafval per inwoner per jaar

Bron: www.waarstaatjegemeente.nl BBV Meeteenheid: kg per inwoner

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
156	148	147,2	minder dan 127 kg fijn restafval	lager dan 147 kg

Toelichting: We streven naar een daling ten opzichte van het resultaat in 2024. Landelijk zijn de doelen aangepast en wordt de hoeveelheid restafval minder belangrijk. Er wordt binnen het VANG beleid gekeken naar de hoeveelheid gescheiden ingezamelde afvalstromen en grondstoffen en de kwaliteit daarvan. Meer gescheiden afval en grondstoffen leidt tot minder rest.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, groen

Indicator: Openbaar groen (audit nr 94)

Omschrijving: Percentage bomen dat aan de veiligheidsnormen voldoet

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
95	95		95	nrb

Toelichting: In het proces actualisatie beleidskader kapitaalgoederen is duidelijk geworden dat we een inspectie achterstand hebben op het onderhoud aan onze bomen. Deze moet eerst ingehaald zijn voordat de nieuwe streefwaarde gesteld kan worden.

Indicator: Aantal bomen (audit nr 95)

Omschrijving: Aantal bomen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
109.656	109.442	109.700	110.000	110.000

Toelichting: Het afgelopen jaar is hard gewerkt aan de inhaalslag op het herplanten van bomen. Met de inspectie achterstand op het onderhoud aan de bomen is het mogelijk dat de herplant-opgave groter wordt.

Productindicatoren Product Beheer openbare ruimte, wegen

Indicator: Onderhoud wegen (audit nr 96)

Omschrijving: Percentage van de wegen dat geen ernstige schade vertoont

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	84	85	90	90

Toelichting: Op het onderhoud van de wegen is in 2024 achterstalligheid vastgesteld. Deze wordt in de komende jaren weggewerkt. Ook zijn in het actualisatieproces beleidskader kapitaalgoederen achterstanden geconstateerd. Dit maakt dat we de gestelde streefwaarde in 2025 waarschijnlijk niet halen maar wel als doel stellen.

Productindicatoren Product Riolering

Indicator: Wateroverlast (audit nr 97)

Omschrijving: Aantal keer dat waterlast voorkomt in Breda door zware hoosbuien.

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: Aantal

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
1	1	1	1	1

Toelichting: In het stadshart maximaal 1 keer per 2 jaar wateroverlast door zware hoosbuien. In de rest van Breda maximaal 1 keer per jaar.

Thema Beheer van het gemeentelijk vastgoed

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

De gemeentelijke voorzieningen bieden Bredanaars de mogelijkheid om te sporten, geïnspireerd te raken, hulp te ontvangen, elkaar te ontmoeten, etc. Het is belangrijk dat de kwaliteit en de hoeveelheid voorzieningen mee beweegt met de ontwikkelingen van de stad en haar dorpen, zodat het Breda van morgen een fijne en verbindende plek blijft om in te wonen. In 2025 krijgen we meer inzicht in de behoefte die er nu en in de toekomst is aan voorzieningen in Breda. We maken Integrale Huisvestingsplannen (IHP's) voor Cultuur en Sport en vangen de voorbereiding aan voor het IHP dorp- en wijkvoorzieningen. De IHP's bevatten de beleidsdoelstellingen, de ontwikkelingen in de stad en de dorpen, de behoeften per beleidsveld en een investeringsagenda voor 10 jaar. Die kan bestaan uit verduurzaming, functionele aanpassingen, renovatie, nieuwbouw of een combinatie daarvan. Op basis van de IHP's kunnen we keuzes maken welke voorzieningen wanneer waar worden gerealiseerd. Met het maken van de IHP's wordt het beleidshuis vastgoed, dat naast de IHP's bestaat uit de referentienormen voor gebiedsontwikkelingen en de Nota Vastgoed, voltooid en zijn er heldere kaders voor vastgoedsturing.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

De nota Vastgoed, die eind 2024 wordt vastgesteld, vervangt de Visie op Vastgoed uit 2016. Met deze nieuwe nota laten we zien hoe we het vastgoed inzetten en waarop we onze keuzes baseren. De eerste IHP's worden in 2025 opgeleverd: Cultuur in de 1e helft van het jaar en Sport naar verwachting in de 2e helft.

Op basis van onderzoek en plannen uit 2024 gaan we in 2025 het aantal woonwagendplaatsen uitbreiden.

Onderhoud

We onderhouden panden op een gemiddeld conditieniveau 3 (NEN 2767) en maken plannen om onze verouderde vastgoedportefeuille goed aan te laten sluiten bij onze doelstellingen. Blijkt dit niet realistisch, dan starten we een project om het betreffende pand te verbouwen, af te stoten en/of de gebruikers elders te huisvesten. Dit doen we in overleg met de betrokken beleidsafdelingen. Zoals aangegeven in de kadernota kan de verkoop van panden bijdragen aan de incidentele middelen en de onderhoudskosten verlagen. We gaan door met het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed en treffen maatregelen om energie te besparen.

Sportaccommodaties

- De gemeentelijke sportaccommodaties zijn onderdeel van het IHP Sport dat in 2025 klaar is. Daarvoor onderzoeken we de behoefte aan en de spreiding van de sportaccommodaties voor binnen- en buitensport. Ook stellen we in het 4e kwartaal van 2024 een visie op voor de sportboulevard. Hiermee zorgen we voor een goede spreiding van volwaardige beweeg- en sportfaciliteiten over de stad en onderzoeken we hoe de groei van de stad invloed heeft op de behoefte aan sportaccommodaties. We nemen de uitkomsten van deze onderzoeken mee in de uitwerking van het IHP.
- We zijn bezig met een nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA) in Bavel.
- We voeren een haalbaarheidsonderzoek uit voor een nieuwe sporthal in Princenhage.

- In 2025 leveren we de nieuwe tarievennota op. Daarin staan de huurtarieven van de gemeentelijke sportvoorzieningen. Deze nota wordt in de 1e helft van 2025 opgeleverd als bouwsteen voor het sportaccommodatiebeleid.

Talentencentrum De Kragt

We zorgen voor een exploitatie die bijdraagt aan de samenwerking tussen de talentprogramma's, het sportonderwijs en de breedtesport. Voor de exploitatie werken we pragmatisch samen met maatschappelijke organisaties en inwoners uit de Hoge Vucht. In 2025 stellen we de toekomstige rol van De Kragt vast voor Breda en de regio. Dat doen we op basis van eerdere ervaringen en het onderzoek naar de mogelijkheden voor topsport en talentontwikkeling.

INDICATOREN

Thema-indicatoren

Indicator: Tevredenheid binnensport (audit nr 33)

Omschrijving: Tevredenheid door gebruikers van gemeentelijke sportaccommodaties over de binnensportaccommodaties

Bron: Gemeente Breda, Stadsenquête Meeteenheid: Score tussen 1 en 10

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
7,9	8	7,8	7,5 - 8,0	7,5

Toelichting: Dit meten we in het najaar van 2024 door breed onderzoek in gemeente Breda.

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties velden (audit nr 321)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties buitenvelden

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	80	80	80	80

Toelichting: We streven naar een bezettingsgraad van 80%. In 2023 hebben we deze bezettingsgraad bereikt. We proberen dit verder te continueren.

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties: onderwijs (audit nr 322)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: onderwijsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	52	58	60	60

Toelichting: Met de toename van bewegingsonderwijs proberen we te komen tot een bezettingsgraad van 60%. Als we deze bezettingsgraad bereikt hebben, proberen we dit te continueren.

Indicator: Bezettingsgraad sportaccommodaties: verenigingen (audit nr 323)

Omschrijving: Gemiddelde bezettingsgraad van sportaccommodaties: verenigingsgebruik binnen

Bron: Gemeente Breda Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
	72	72	75	80

Toelichting: We proberen te komen tot een bezettingsgraad van 80%. Als we deze bezettingsgraad bereikt hebben, proberen we dit te continueren.

Productindicatoren Product Vastgoedbeheer

Indicator: Verduurzaming gemeentelijke gebouwen (audit nr 2405)

Omschrijving: CO₂ uitstoot per Bruto Vloer Oppervlak (BVO) van de kernportefeuille

Bron: Meetgegevens slimme meters Meeteenheid: CO₂ per m² BVO kernportefeuille

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
		24	35 kg CO ₂ per m ² / BVO kernportefeuille	28 kg CO ₂ per m ² / BVO kernportefeuille

Toelichting: Maatschappelijk vastgoed is onderdeel van de energietransitie. De gemeente is haar portefeuille aan het verduurzamen. Een transparante manier om dit te monitoren is het vaststellen van de CO₂ footprint per m² Bruto vloeroppervlakte kernportefeuille. Door een combinatie te maken van deze meeteenheden worden mogelijke afwijkingen in de streefwaarde door mutaties in de portefeuille ondervangen. Wanneer bijvoorbeeld een pand wordt afgestoten, wat op zichzelf niet met verduurzaming te maken heeft, daalt ook niet meteen de streefwaarde. Wel laat het zien welke (vervuilende) panden eventueel kunnen worden afgestoten of kunnen worden aangekocht. Sinds 2024 is een groot gedeelte van de data voorhanden. Echter zitten er nog wel hier en daar gaten in de data, de komende jaren is dit een punt van aandacht.

Thema Open overheid

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Samen willen we de stad beter maken. Het thema Open Overheid gaat over onze samenwerking met de inwoners van Breda bij het besturen van de stad. Voor onze manier van werken zijn dit belangrijke waarden:

- openheid en transparantie
- nabijheid
- betrouwbaarheid
- professionaliteit
- veiligheid
- gelijkheid

Onze communicatie is duidelijk, toegankelijk en modern. Onze besluitvorming en verantwoording zijn transparant. We willen dat inwoners van Breda zich gehoord voelen en dat er naar hen geluisterd wordt. We willen aanspreekbaar, professioneel en eerlijk zijn.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

De gemeenteraad vertegenwoordigt alle inwoners en is het hoogste orgaan van de gemeente. Zij zorgt voor goede besluitvorming door:

- het besluitvormingsproces te verbeteren, toegankelijk en transparant te maken
- de gemeentelijke financiën te controleren
- belangrijke informatie voor en over besluiten beter toegankelijk te maken voor de inwoners én haar eigen leden

De griffie helpt de gemeenteraad en zorgt voor betere informatie door:

- goede ondersteuning bij vergaderingen van de gemeenteraad
- een betere zichtbaarheid en vindbaarheid voor inwoners en organisaties
- actieve openbaarmaking van informatie volgens de Wet open overheid (Woo) voor alle inwoners van Breda

De Rekenkamer onderzoekt hoe efficiënt en rechtmatig het gemeentebestuur werkt. De resultaten van deze onafhankelijke onderzoeken worden vastgelegd in rapporten en brieven die aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Op die manier draagt de Rekenkamer bij aan een lerende organisatie.

De Ombudscommissie zorgt ervoor dat de gemeente luistert naar haar inwoners, zodat zij zich

gehoord en gezien voelen. Door tweedelijns klachten te behandelen en daarover te rapporteren aan de gemeenteraad en het college, helpt de commissie om het vertrouwen van inwoners in de overheid te herstellen en stelt zij de gemeente in staat om te leren van haar fouten.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Veilig Breda	38.331	42.740	42.289	40.539	39.904	39.926
Dienstverlening	11.984	14.001	15.344	15.214	15.333	15.214
Beheer van de openbare ruimte	100.410	97.899	104.931	105.422	107.704	109.258
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	25.872	26.791	26.845	26.993	26.788	26.618
Open overheid	5.648	5.545	6.031	6.098	6.090	5.944
Reserve Kapitaalgoederen			2.262	2.936	2.224	1.852
Exploitatiereserve programma 4	255	255	3.255	255	255	255
Investeringsreserve programma 4	1.600	2.119	73	95	93	91
Totaal Lasten	184.100	189.349	201.031	197.552	198.392	199.158
Baten						
Veilig Breda	16.691	17.817	16.048	14.809	15.059	15.309
Dienstverlening	4.897	7.091	7.970	7.840	7.840	7.840
Beheer van de openbare ruimte	63.230	68.709	70.954	70.305	71.628	72.643
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	11.279	10.763	11.042	11.042	10.829	10.829
Open overheid	38					
Algemene reserve programma 4	1.487	27	13			
Exploitatiereserve programma 4	645	930	348	3.348	467	333
Investeringsreserve programma 4	358	1.791	227	227	227	227
Totaal Baten	98.624	107.128	106.602	107.571	106.050	107.181
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	85.476	82.221	94.430	89.981	92.342	91.977

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Veilig Breda

De lasten dalen met € 0,4 miljoen. Door het wegvallen van de jaarschijven 2022 en 2023 van de Preventie met Gezag (PmG) subsidies dalen de lasten met € 2,2 miljoen. Als gevolg van hogere bijdragen aan onze gemeenschappelijke regelingen (zoals de Veiligheidsregio en de Omgevingsdienst) stijgen de lasten met € 1,4 miljoen. Daarnaast zien we € 0,4 miljoen aan stijgende loonkosten voor

de veiligheid van de openbare ruimte. De baten dalen met € 1,8 miljoen. Door het wegvallen van de jaarschijven 2022 en 2023 van de Preventie met Gezag (PmG) subsidie dalen de baten met € 2,2 miljoen. Indexeringen van de leges, precario, tarieven en boetes zorgt voor een stijging van de baten van € 0,4 miljoen.

Dienstverlening

In 2025 verstrekken we naar verwachting meer reisdocumenten. Hierdoor stijgen de inkomsten met € 0,7 miljoen, waarvan we € 0,4 miljoen aan leges afdragen aan het Rijk. Door deze stijging en de indexatie zijn de personeelslasten ook € 0,3 miljoen hoger ingeschat.

Beheer van de openbare ruimte

De lasten stijgen met € 1,5 miljoen door loon- en prijsindexering. Daarnaast is in 2025 naar aanleiding van actualisatie beleidskader kapitaalgoederen € 4 miljoen beschikbaar. Verder zijn de kosten van het wagenpark toegenomen met € 0,3 miljoen en zijn de afschrijvingslasten toegenomen met € 0,3 miljoen. Vanuit de kadernota zijn taakstellingen opgenomen voor openbare ruimte (€ 0,8 miljoen) en klimaatadaptatie (€ 0,15 miljoen). Deze vullen we in door versobering van diverse activiteiten.

De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%. In 2025 voorzien we extra baten (€ 0,9 miljoen) bij de op te leggen afvalstoffenheffing. Daarnaast zijn de verwachte kosten voor het wagenpark hoger en vallen de personeelslasten lager uit in 2025.

Riolering

De tarieven van de rioolheffing stijgen met 2%, zoals afgesproken in het bestuursakkoord. Door de stijgende prijzen en rentelasten teren we fors in op de voorziening. Op basis van het nieuwe Stedelijk Waterplan 2024-2028 bepalen we wat de consequenties zijn voor de voorziening en de tarieven voor 2025 en verder.

Vastgoedbeheer

De huuropbrengsten nemen toe met € 0,28 miljoen. Dit komt door de indexatie van de huren en een verwachte toename van de verhuur van sportaccommodaties. De lasten nemen toe met € 0,05 miljoen. De doorbelastingen van salarissen en de sociale lasten zijn gestegen met € 0,16 miljoen. Daarnaast zijn ook kosten als belastingen, verzekeringen, onderhoud en de dotatie aan de voorziening geïndexeerd en met € 0,44 miljoen toegenomen. Daartegenover staat een daling van de kosten in 2025 door incidentele middelen uit 2024 voor het opstellen van nieuwe integrale huisvestingsplannen (€ 0,25 miljoen). De taakstellingen vanuit de kadernota zijn ook in deze post verwerkt. Het gaat om de optimalisatie en innovatie van het onderhoud van sportvelden en om budget vanuit eerdere optimalisaties om incidentele lasten op te vangen. Dit leidt tot een afname van € 0,3 miljoen.

Open Overheid

De lasten nemen vooral toe door loon- en prijscompensatie.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investeringen in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)
	MFA Bavel	25			229
	Sporthal de Doelen				10.000
	Vastgoedbeheer	225	225	675	2.990
	Herhuisvesting uitvoeringslocaties	449			
	Wilhelminapark	200	350	350	350
	Groene schoolpleinen	90	90	180	248
	Landschapsverbetering Singelstructuur				120

Openbare ruimte	1.400	900	900	900
Openbare ruimte; openbare verlichtng	4.600	4.600	4.600	4.600
Openbare ruimte: water (instandhouding)	100	100	100	100
Beleidsdoel hitte, droogte, wateroverlast en waterrecreatie				74
Bovenwijkse watermaatregelen nieuwbouwlocaties				30
Ambitie	7.089	6.265	6.805	19.641
Sporthal de Doelen	650	600	650	
Vastgoedbeheer	2.613	1.225	225	168
Bomen	1.400	910	960	1.900
Stad in een park		250		
Openbare ruimte en pleinenaanpak (bestuursakkoord)	1.750	2.000	1.750	
Openbare ruimte: wegen	6.300	6.300	6.300	6.300
Openbare ruimte: herinrichtingen				700
Openbare ruimte				404
Landschapsverbetering Singelstructuur	300	480	480	
Specifieke kunstwerken	180	968	1.006	1.100
Beleidsdoel hitte, droogte, wateroverlast en waterrecreatie	1.376	1.782	1.732	1.627
Bovenwijkse watermaatregelen nieuwbouwlocaties	180	90	90	
Willemsbrug	1.550			
Afval	150	150	350	350
Riolering	13.750	24.500	25.600	23.000
Kader Richtlijn water	200	1.800	3.500	4.500
Plan	30.399	41.055	42.643	40.049
MFA Bavel	1.434	9.156	6.425	105
Sportaccommodaties	275			
Bomen	910	990	940	
Afval	200	200		
Veilige Stad	225	225		15
Project	3.044	10.571	7.365	120
MFA Bavel	71			
Vastgoedbeheer	445			
Bomen	650			
Park Haagse Beeemden	340			
Levensbos	386			
Openbare ruimte: water nautisch beheer	85			
Bovenwijkse watermaatregelen nieuwbouwlocaties	50			
Uitvoering	2.027			
Totaal	42.559	57.891	56.813	59.810

MFA Bavel

De nieuwe multifunctionele accommodatie (MFA) in Bavel gaat in 2025 naar de uitvoeringsfase. We starten met de voorbereidingen om de bouw mogelijk te maken. Daarbij slopen we de bestaande gebouwen en stellen we een technisch ontwerp op. Via een (Europese) aanbesteding selecteren we een aannemer.

Vastgoedbeheer

In 2025 gaan we door met het verduurzamen van de gemeentelijke panden. Daarbij gaat het om functionele aanpassingen die het gebruik van accommodaties en de exploitatie daarvan verbeteren. De maatschappelijke waarde van deze accommodaties neemt daardoor toe. Verder treffen we maatregelen om de toegankelijkheid van onze panden te verbeteren.

Herhuisvesting uitvoeringslocaties

Het project Herhuisvesting uitvoeringsorganisatie zit in de ambitiefase. De reservering in het Strategisch Investeringsplan (SIP) bestaat uit het restant van de middelen die aanvankelijk waren gereserveerd voor een haalbaarheidsonderzoek in de planfase. Een deel van het budget is vrijgemaakt voor het aanvullende onderzoek dat momenteel wordt uitgevoerd. Voor de planfase, die in 2025 kan starten, dienen we opnieuw een voorstel in voor een haalbaarheidsonderzoek en een begroting. Dan wordt duidelijk of de huidige reservering in het SIP toereikend is.

Instandhoudingsinvesteringen kapitaalgoederen

In het Beleidskader Actualisatie Kapitaalgoederen zijn vervangingsinvesteringen opgenomen voor wegverharding, civieltechnische kunstwerken (zoals bruggen en tunnels), bomen, waterwegen en stedelijk groen. De vervangingsinvesteringen zijn nodig om structureel op het gewenste onderhoudsniveau te kunnen blijven. De investering in de Willemsbrug maakt hier ook deel van uit en dit project vindt plaats in 2025-2026. De investering in de openbare verlichting zorgt ook meteen voor verduurzaming.

Stad in een Park

In het bestuursakkoord is een investeringsimpuls van € 0,5 miljoen opgenomen voor groen en extra bomen om onze ambitie 'Stad in een Park' waar te maken. In het SIP zijn deze gelden verdeeld over de jaren 2024-2026.

Openbare ruimte en pleinenaanpak (bestuursakkoord)

In het bestuursakkoord is een investeringsimpuls 'Openbare ruimte en pleinenaanpak' opgenomen van € 6 miljoen. Daarmee willen we deze raadsperiode de kwaliteit van de openbare ruimte verbeteren. Van deze middelen is € 4 miljoen bedoeld voor groene straten en pleinen. Dit bedrag wordt aangevuld met middelen vanuit het Stedelijk Waterplan 2024-2028. De overige € 2 miljoen wordt ingezet binnen de openbare ruimte. In het SIP is de verdeling over de jaren verder uitgewerkt. Straten en pleinen die in de programmering zijn opgenomen, zijn onder meer: het Jack van Gilsplein, het Haagpark-Scheldestraat en het Schoolakkerplein.

Beleidsdoelen droogte, hitte, wateroverlast

Door de klimaattransitie, de energietransitie en de woningbouwopgave ligt er een enorme druk op de openbare ruimte. De investeringen binnen dit thema worden ingezet om de klimaattransitie te behalen en een balans te vinden tussen de transities en de overige investeringen in de openbare ruimte.

Bovenwijkse maatregelen (water)

De maatregelen worden uitgevoerd in 2024 en 2025, afhankelijk van de voortgang van het vergunningentraject.

Sporthal De Doelen Princenhage

We onderzoeken de haalbaarheid van een nieuwe sporthal, op een nabijgelegen locatie en met een uitbreiding van de (sport)voorzieningen voor verenigingen en het bewegingsonderwijs. Het afronden van de ambitiefase en opstarten van de planfase is voorzien in het 1e kwartaal.

Afvalservice

De investeringen zijn bedoeld voor de jaarlijkse vervanging en uitbreiding van de ondergrondse containers en minicontainers.

Riolering

Vanuit het Stedelijk Waterplan zijn investeringen opgenomen voor de verbetering en vervanging van de riolering, waaronder klimaatadaptieve maatregelen.

Kaderrichtlijn Water (KRW)

De investering is bedoeld om maatregelen voor de KRW te kunnen voorbereiden. Hierbij houden we rekening met de uitkomsten van het KRW-onderzoek.

Sportaccommodaties

Het budget is bedoeld voor noodzakelijke aanpassingen aan de sportaccommodaties.

Veilige Stad

Dit budget wordt besteed aan nieuwe camera's in de stad om de veiligheid te waarborgen.

Park Haagse Beemden

Dit budget is beschikbaar gesteld om de kwaliteit van park Haagse Beemden te kunnen verhogen. In 2024 is de speeltuin aangelegd en in 2025 volgt de rest van het park.

Levensbos

Via een motie is er budget beschikbaar gekomen om een bos aan te leggen waarin bewoners hun herinneringen kunnen delen. Samen met uitvaartorganisatie Zuylen en natuur- en milieuvereniging Markant hebben we een plan opgesteld, waarna wij verdergaan met de aanleg. Een belangrijk onderdeel van het plan is dat inwoners van Breda het bos via een donatie mogelijk maken en daarmee een herinnering kopen in het Levensbos. Daarnaast hebben we een subsidie ontvangen vanuit het Groen Ontwikkelfonds Brabant.

Groene Straten & Pleinen 2.0 / Herinrichting openbare ruimte

Dit krediet is beschikbaar voor de herinrichting van de openbare ruimte en de aanleg van groene pleinen en parken. Vaak vinden herinrichtingen plaats via werk-met-werk-projecten in de openbare ruimte om de kwaliteit op orde te houden. In 2024 wordt onder andere een bijdrage geleverd aan het Levensbos en staat het plein Bisschopshoeve gepland.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Basis op orde in Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Reserve Kapitaalgoederen	0	2.262	2.262
Algemene reserve programma 4	13	-13	0
Exploitatiereserve programma 4	507	2.907	3.414
Investeringsreserve programma 4	6.407	-153	6.254
Totaal	6.927	5.003	11.930

Reserve kapitaalgoederen

Nieuwe reserve die is ingesteld voor 7 jaar. Voor 2025 bedraagt de reserve € 2,3 miljoen. De reserve wordt gebruikt om projecten uit te voeren voor (groot) onderhoud, om achterstanden weg te werken en om (het risico op) achterstalligheden te verminderen.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve worden de kosten van verkiezingen gelijkmatig verdeeld over de jaren.

Investeringsreserve

De onttrekking betreft de kapitaallasten van de kredieten die door de investeringsreserve worden gedekt.

MUTATIES IN VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Basis op orde in Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Voorziening wet AppA	6.557	-49	6.508
Onderhoud Vastgoedbeheer	22.430	-3.894	18.536
Voorziening openbare ruimte onderhoud	1.000	-1.000	0
Achterstallig onderhoud verhardingen	5.000	-1.667	3.333
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	0	200	200
Voorziening afvalservice	1.339	0	1.339
Voorziening riolering	1.970	-1.909	61
Totaal	38.296	-8.319	29.977

Voorziening wet AppA

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgelden van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De AppA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers.

Onderhoud vastgoedbeheer

De cijfers zijn gebaseerd op de actuele stand van de voorzieningen volgens de jaarrekening 2023 en de begrote dotaties en onttrekkingen in 2024 en 2025.

Voorziening openbare ruimte onderhoud

De cijfers zijn gebaseerd op de actuele stand van de voorzieningen volgens de jaarrekening 2023 en de begrote dotaties en onttrekkingen in 2024 en 2025.

Achterstalligheid onderhoud verhardingen

In 2014 is besloten een bedrag te reserveren voor het inlopen van achterstallig onderhoud van verhardingen. Wanneer het kwaliteitsniveau weer op peil is, wordt de dekking van toekomstig (instandhoudings)onderhoud via de onderhoudsvoorziening geregeld. Uit nieuwe inspecties is meer achterstalligheid gebleken. In 2023 is op basis van de inspecties een dotatie van € 5,8 miljoen gedaan aan de voorziening verharding achterstallig onderhoud.

Voorziening afvalservice

De voorziening afvalservice is bedoeld om de lasten en baten te egaliseren voor de inzameling en verwerking van het huishoudelijk afval. Na de eenmalige extra stijging van de afvalstoffenheffing in 2024 (5%) is de kostendekkendheid naar verwachting tot en met 2027 gewaarborgd.

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en het opvangen van financiële tegenvallers. De tarieven voor de rioolheffing liggen in 2025, conform het bestuursakkoord, 2% hoger dan in 2024. We begroten dotaties of onttrekkingen om aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan op nul uit te komen. Daarnaast wordt het resultaat vanuit de riolering elk jaar ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht. De voorziening wordt betrokken in het nieuwe Stedelijk Waterplan 2024-2028. Door rente- en prijsstijgingen teren we in 2024 en 2025 fors in op de voorziening. Voor 2025 is een onttrekking begroot van € 1,9 miljoen.

BELEIDSSTUKKEN

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Veiligheid programma 2019-2022	Kaderstellend	2019
Nota herijking harddrugsbeleid	Kaderstellend	2018
Nota herijking softdrugsbeleid	Kaderstellend	2017
Uitwerkingskader Vergunningverlening, toezicht en handhaving Breda	Kaderstellend	2020
Visie openbare ruimte Breda 2020	Kaderstellend	2009
Actualisatie beleid kapitaalgoederen	Kaderstellend	2024
Omgevingsvisie Breda 2040	Kaderstellend	2021
Beleidsregels locatiekeuze centrale verzamelplaatsen voor het aanbieden van inzamelmiddelen van huishoudelijk afval	Kaderstellend	2017
Actualisatie beleidskader kapitaalgoederen openbare ruimte (2018)	Kaderstellend	2018
Het Stedelijk waterplan 2019-2023	Kaderstellend	2019
Afvalstoffenverordening	Kaderstellend	2016
Aanwijzingsbesluit ondergrondse containers voor huishoudelijk restafval	Kaderstellend	2017
Duurzaamheidsvisie Breda 2030	Kaderstellend	2016
Bredase uitwerking Van Afval Naar Grondstof	Kaderstellend	2016
Breda's Waterkompas 2016	Kaderstellend	2016
Visie op vastgoed	Kaderstellend	2017
Nota Sportaccommodaties en financiën	Kaderstellend	2016
Nota Bewegingsruimte	Kaderstellend	2015
Team Breda: Visie op sport & bewegen 2017 -2030	Kaderstellend	2017
Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase Vastgoedportefeuille	Kaderstellend	2016
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBONDEN PARTIJEN NW

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage. Voor de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen, belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

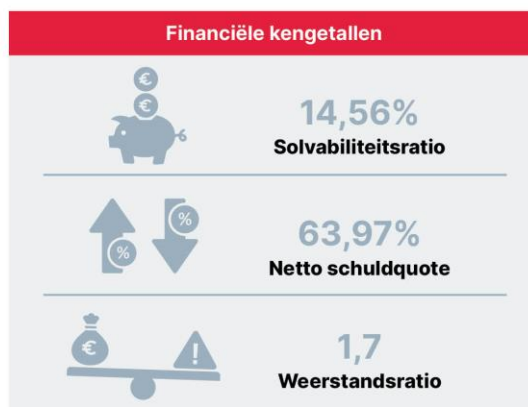
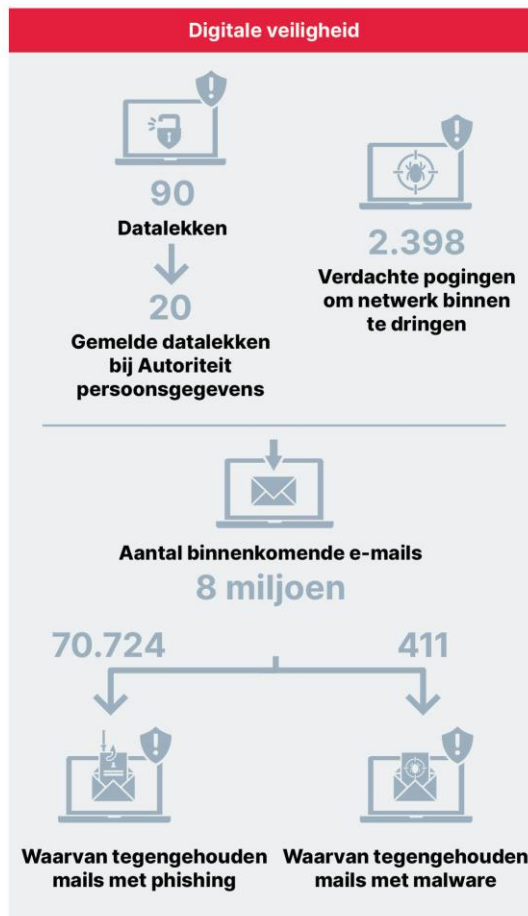
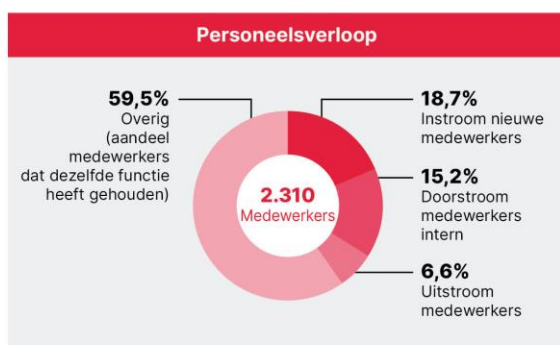
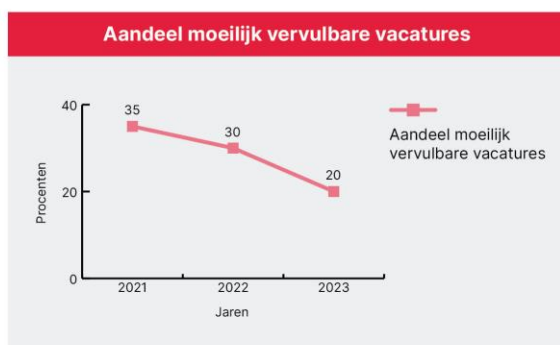
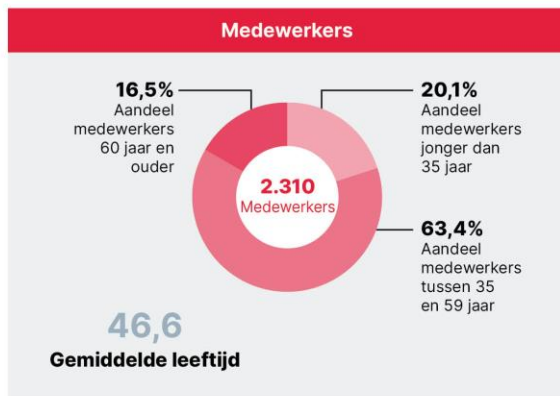
- GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen
- GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant
- GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant
- Midwaste

BEGROTING 2025

ORGANISATIE EN FINANCIËN

ORGANISATIE EN FINANCIËN

Meest recente realisatiecijfers. In de cijfers kunnen afrondingsverschillen voorkomen. Een definitieoverzicht van de kengetallen is opgenomen in de bijlage.

ONZE AMBITIE

Als gemeente willen we al onze ambities, taken en uitdagingen uitvoeren, terwijl we ook regelmatig een crisis moeten managen. Dat vraagt om een gemeentelijke organisatie die dat aankan. Een organisatie die goed is in wat ze doet en die doet wat ze zegt en zegt wat ze doet. Een organisatie die er bewust voor kiest om divers en inclusief te zijn, zodat alle inwoners van Breda zichzelf erin herkennen en de gemeente zien als een betrouwbare overheid.

We willen een organisatie zijn waar mensen met verschillende kwaliteiten werken, die goed zijn in hun vak, die op elkaar kunnen bouwen en die voelen dat ze elkaar versterken. Die integraal een vraagstuk oppakken en elkaar waar nodig opzoeken. En die samen ook onverwachte (crisis)situaties aankunnen. Daarom blijven we ons vakmanschap ontwikkelen. We zijn nooit uitgeleerd.

We willen 'in control' zijn en ervoor zorgen dat iedereen weet hoe we de dingen doen. Dat vraagt om een organisatie waar de werkprocessen goed op orde en zo veel mogelijk gedigitaliseerd zijn. Waar mensen vanuit heldere opdrachten werken en afspraken nakomen vanuit duidelijke rollen en taken. Waar iedereen om kan gaan met de vragen en dilemma's die dagelijks op ons pad komen. En als we er (samen) niet uitkomen, geven we dat aan en vragen we om hulp. Zo kunnen we ons werk efficiënt en effectief uitvoeren, met waar nodig ruimte voor maatwerk.

Tot slot willen we een organisatie zijn die kansen ziet en die flexibel, creatief en innovatief is. Veranderingen zijn er immers altijd. Daarom denken en werken we integraal op een toekomstgerichte manier. Met elkaar, onze inwoners en partners in de stad werken we samen, ieder vanuit zijn eigen rol, opdracht, deskundigheid én hart.

Thema Een toekomstbestendige organisatie

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Organisatieontwikkeling: FIT voor de Toekomst

Als organisatie willen we maximaal bijdragen aan een groene, grenzeloze en gastvrije stad. Daarom blijven we onszelf continu ontwikkelen via het uitvoeringsprogramma FIT voor de Toekomst 2024-2026. Onze medewerkers zijn de kracht achter ons werk. Daarom zorgen we ervoor dat zij de juiste vaardigheden hebben, goed samenwerken en flexibel kunnen inspelen op veranderingen. We willen daarnaast de kwaliteit en effectiviteit van ons werk verbeteren. Daarom investeren we in basiswerkwijzen en (vooral digitale) vernieuwing en innovatie. Hiermee kunnen we ook invulling geven aan de taakstelling binnen de organisatie.

Lerende organisatie

Om als stad goed te functioneren en voorbereid te zijn op toekomstige veranderingen, moeten we blijven leren en verbeteren:

- We werken aan een cultuur waarin samenwerken, leren en innoveren centraal staan en waarin iedere medewerker de verantwoordelijkheid neemt voor diens eigen ontwikkeling.
- We ontwikkelen vanuit 4 perspectieven: organisatie, team, leiderschap en individu.
- We combineren leren en werken steeds meer en brengen ontwikkeling dicht bij de praktijk.
- Fouten maken zien we als leeransen en positieve feedback staat centraal.
- We stimuleren een cultuur waarin experimenteren een must is.

Mensen werken graag in en voor Breda

Om de stad goed te bedienen en klaar te zijn voor de ontwikkelingen die op ons afkomen, hebben we goede medewerkers nodig. Die medewerkers kunnen overal prettig, veilig, gezond en effectief werken. We gebruiken onze kantoren vooral voor samenwerking en ontmoeting. Onze thuiswerkplekken zijn een volwaardig onderdeel van onze werkomgeving en voldoen aan de arbo-normen.

In een krappe arbeidsmarkt blijven we werken aan onze aantrekkelijkheid als werkgever, zodat we onze medewerkers behouden en nieuwe medewerkers aantrekken. De belangrijkste uitkomsten van de gevoerde stay- en exitgesprekken nemen we hierin mee. Waar de krapte op de

arbeidsmarkt in het bedrijfsleven de afgelopen periode licht is afgenomen, blijft deze binnen de publieke sector onverminderd groot. Dit komt mede door een toename van het aantal taken en verantwoordelijkheden van gemeenten.

Dit zien we ook terug in het aantal vacatures dat we door de jaren heen hebben uitgezet. Daarom zijn we 2 jaar geleden gestart met een recruitmentplan, dat onder meer bestaat uit het opzetten van een recruitmentafdeling, een uitbreiding van onze interne dienstverlening, de implementatie van een nieuw systeem en een nieuwe website én de lancering van een nieuw werkgeversmerk.

Veilige organisatie

Medewerkers en bestuursleden hebben tijdens én buiten werktijd soms te maken met agressie, geweld, intimidatie en ongewenste beïnvloeding. Dat is een structureel probleem. We bieden hulp en ondersteuning aan onze collega's en bestuurders door continu te werken aan hun weerbaarheid en door de beveiliging van de organisatie verder te verbeteren. De integriteit binnen onze organisatie wordt versterkt en beschermd. Medewerkers worden ook weerbaar gemaakt tegen grensoverschrijdend gedrag, fraude, misbruik, et cetera.

Inzetbaarheid

Een gemeentelijke organisatie die haar ambities, taken en uitdagingen waar wil kunnen maken, heeft medewerkers nodig die daarvoor inzetbaar zijn. We werken aan de vitaliteit van onze collega's en laten goed werkgeverschap zien, zodat we medewerkers behouden voor onze organisatie. In 2025 verschuift de focus van langdurige verzuimbegeleiding naar preventie én intensievere begeleiding tijdens de eerste 6 weken van het ziekteverlof.

Digitalisering

De strategie Digitalisering bevat 3 thema's waar we aan werken:

- Breda streeft naar digitale innovatie. De focus ligt op het creëren van slimme oplossingen en het bevorderen van een cultuur van continue innovatie, samenwerking en betere besluitvorming op basis van beter inzicht in onze data.
- De digitale dienstverlening en informatievoorziening is veilig, prettig en vertrouwd voor al onze inwoners.
- De gemeentelijke organisatie en onze ICT en informatievoorziening zijn in staat om mee te bewegen met een constant veranderende wereld. Dat betekent dat onze medewerkers altijd en overal digitaal en veilig kunnen werken.

Gegevensbescherming

De gemeente zet zich continu in om gegevens en informatie goed te beschermen. Daarvoor gebruiken we internationaal geaccepteerde informatiebeveiligingsnormen en passen we actief de eisen toe uit de privacyregelgeving. Toch blijven de dreigingen op het gebied van cybercrime toenemen. Daarom worden de wettelijke eisen rondom informatiebeveiliging de komende jaren verder aangescherpt. Breda blijft intussen doorbouwen aan een solide basis:

- We zorgen ervoor dat onze meest essentiële informatie altijd beschikbaar is.
- We werken continu aan de bescherming van de gegevens van onze inwoners.
- We willen kunnen garanderen dat de data die we verwerken correct en actueel is.
- We maken de organisatie weerbaar tegen cyberdreigingen.
- We werken veilig en digitaal in een hybride ICT-omgeving.
- Inwoners, bedrijven en de gemeentelijke organisatie beschikken 24/7 over informatie die voldoet aan alle relevante wet- en regelgeving.

Communicatie

De gemeente Breda wil een communicatieve organisatie zijn en als één geheel naar buiten treden. Dat doen we vanuit de waarden persoonlijk, eerlijk en begrijpelijk. Onze nieuwe, herkenbare huisstijl draagt bij aan ons imago van een herkenbare, betrouwbare overheid. We vergroten de communicatieve vaardigheden van onze medewerkers, zodat zij op de juiste manier én met impact informatie delen en met de stad in gesprek gaan. Zij hebben bovendien kennis over gedragscommunicatie, zodat we het juiste handelingsperspectief kunnen bieden.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Organisatieontwikkeling: FIT voor de Toekomst

We gaan door met de professionalisering van onze organisatie via het ontwikkelingsprogramma FIT voor de Toekomst:

- We verbeteren de onboarding van nieuwe medewerkers.
- We optimaliseren het werken met een strategische personeelsplanning.
- We versterken onze basiswerkwijzen door uniforme methoden voor het uitvoeren van projecten, processen en programma's. Daarnaast verbeteren we de afspraken over hoe we samen sturen op de gewenste resultaten voor de stad.
- We stimuleren datagestuurd werken, digitaliseren onze dienstverleningsprocessen en verkennen het gebruik van AI.
- We ontwikkelen een monitor om te volgen of onze inspanningen effect hebben. We letten daarbij onder andere op de tevredenheid van medewerkers, het vertrouwen in het leiderschap en de manier waarop we ons werk organiseren.
- Om onze mensen te versterken, stellen we een meerjarig ontwikkelplan op voor een lerende organisatie, waarvan de uitvoering start in 2025. We gaan team- en leiderschapsontwikkeling integreren in onze organisatie.

Lerende organisatie

- We kiezen voor een pragmatische en stapsgewijze implementatie van de nieuwe visie op ontwikkelen.
- We zorgen voor een centraal ontwikkelaanbod op het niveau van de organisatie, de leidinggevenden, de teams en de individuele medewerkers. We zorgen dat er op alle niveaus ontwikkeling plaatsvindt.
- We blijven inzetten op teamontwikkeling en leiderschapsontwikkeling. Dat doen we vanuit een structurele aanpak, die aansluit bij de organisatievisie en de visie op ontwikkelen.
- Bestaande ontwikkelinitiatieven gaan we doorontwikkelen, in lijn met de visie op ontwikkelen en het uitvoeringsprogramma FIT, met aandacht voor werkplekleren en een groeimindset.
- We verkennen innovatieve leermethoden, experimenteren daarmee en richten ons gecentraliseerde ontwikkelplatform verder in.
- We voeren het meerjarenontwikkelplan uit en werken aan de doorontwikkeling van dit plan richting 2026.

Mensen werken graag in en voor Breda

- We verbeteren de nieuwe website en rollen ons werkgeversmerk verder uit.
- We optimaliseren de via-viawerving.
- We zetten het campusrecruitment verder op.
- We rollen het stagebeleid verder uit om veel meer stagiairs te krijgen.
- We onderzoeken de onboarding en pre-boarding. Hoe ervaren nieuwe medewerkers de aanloop en start van een baan bij de gemeente? Door dit proces goed in te richten, zorgen we voor een 'zachte landing' en binden we hen langer aan de gemeente.
- Via een vernieuwde centrale introductie maken we nieuwe collega's enthousiast om direct met ons mee te zoeken naar nieuwe collega's via aanbrengrpremies (referral bonus).
- We gaan verder met het digitaliseren en optimaliseren van recruitmentprocessen, bijvoorbeeld met behulp van AI (Microsoft Copilot).
- We ontwikkelen nieuwe inhuuraanbestedingen voor functies in schaal 8-9 en hoger (DAS in combinatie met raamcontracten) om nog beter aan te sluiten op de huidige arbeidsmarkt.
- We blijven binnen het inhuurproces scherp op de rechtmatigheid daarvan en op mogelijke procesverbeteringen. Daarmee gaan we door met het verbeteren van de interne beheersing.

Veilige organisatie

- Sinds 2023 verzorgen we structureel opleidingen, trainingen en voorlichting op het gebied van conflictantering en agressiebeheersing. Deze lijn zetten we in 2025 voort, zodat alle medewerkers met veel klantcontacten voldoende toegerust zijn om hun werk veilig te doen. Daarnaast stellen we alarmeringsknoppen beschikbaar aan medewerkers met een ambulante functie.
- We hebben een plan opgesteld om de weerbaarheid van de organisatie structureel te vergroten. Dit plan voeren we in 2025 verder uit.
- Onze risico-inventarisaties- en evaluaties leiden tot diverse maatregelen die doorlopen in 2025.
- Vanuit het versterkingsplan integriteit, dat tot en met 2025 doorloopt, werken we onder meer aan het versterken van het integriteitsbewustzijn.
- In 2023 hebben we onze bedrijfscontinuïteit laten onderzoeken. In 2024 hebben we de eerste stappen gezet om te komen tot een integraal bedrijfscontinuïteitsmanagementsysteem. In 2025 gaan we verder met de implementatie daarvan.

Inzetbaarheid

- We stimuleren keuzes die een gezonde leefstijl bevorderen. Bijvoorbeeld door (dienst)fietsen te stimuleren en gezonde voeding aan te bieden in onze bedrijfsrestaurants.
- We geven voorlichting en ondersteuning die is gericht op de individuele situatie van medewerkers. We hebben daarbij aandacht voor thema's, zoals mantelzorg, de overgang, stoppen met roken, hybride werken en loopbaanontwikkeling.
- In de gesprekken tussen leidinggevenden en hun medewerkers is steeds aandacht voor persoonlijke omstandigheden en een gezonde werk-privébalans.
- Medewerkers die te maken krijgen met verzuim, kunnen rekenen op deskundige ondersteuning bij hun re-integratie en om de balans te herstellen wanneer het even niet lukt.
- Voor leidinggevenden ontwikkelen we voorlichting en training.
- Om datagedreven te kunnen werken, ontwikkelen we dashboards over de gezondheid van de organisatie.

Digitalisering

Waar mogelijk gaan we efficiënter werken door zaken te automatiseren. Door processen slim te digitaliseren, creëren we meer mogelijkheden voor persoonlijke interactie met onze klanten:

- We hanteren een bewuste aanpak bij het omgaan met (gevoelige) informatie.
- We zijn actief bezig met het verkennen van nieuwe technologieën, waaronder de toepassing van AI, zoals Microsoft Copilot.
- We maken de algoritmes die we gebruiken transparant.
- We maken digitale participatie steeds toegankelijker en eenvoudiger voor iedereen.
- We verbeteren de digitale klantreizen continu om de gebruikerservaring te optimaliseren.
- We stimuleren innovatie om maatschappelijke vraagstukken aan te pakken, onder meer door de ontwikkeling van een digital twin en samenwerking met innovatieve partners.
- We werken aan één digitaal loket waarin alle zaken afgehandeld worden, mede dankzij de inzet van geavanceerde technologieën, zoals AI.

Gegevensbescherming

We investeren de komende jaren in ICT en in mensen en middelen om onze omgeving veilig te houden én de privacy van onze inwoners te beschermen. Hiervoor zetten we onder meer AI in voor de monitoring van onze ICT-omgeving. Daarnaast ontwikkelen we dashboards, waarmee we kunnen volgen hoe het staat met het thema gegevensbescherming. We investeren ook in het opleiden van nieuwe medewerkers en we borgen dat de kennis en kunde bij onze huidige medewerkers actueel blijft via trainingen en opleidingen. Hierdoor blijven we in staat om de digitale veranderingen bij te houden en houden we goed zicht op hoe we er als organisatie voor staan.

Communicatie (met impact)

We maken bewuste keuzes in wat we communiceren als gemeente. Zodat we niet communiceren omdat wij dat willen, maar zodat de inwoner er iets aan heeft:

- We maken met data inzichtelijk wat het effect is van onze communicatie-inspanningen.
- We doen structureel onderzoek onder inwoners om aan te blijven sluiten bij hun communicatiebehoefte- en vragen.
- We hanteren duidelijk beleid over hoe en wanneer we de communicatiekanalen van de gemeente inzetten.
- We werken aan één communicatieve, herkenbare organisatie door:
 - versnippering in de uitingen en communicatiekanalen van de gemeente te verkleinen. Daardoor is het voor inwoners duidelijk waar ze informatie kunnen vinden of het gesprek kunnen voeren met de gemeente.
 - handvatten te ontwikkelen voor persoonlijke, eerlijke en begrijpelijke communicatie.
 - het werkgeversmerk verder door te voeren in de hele klantreis van een medewerker (preboarding, onboarding en exit).

INDICATOREN

Deze begroting bevat een set (beleids)indicatoren. Daarmee geven we – naast de begrotingstekst en de financiële overzichten – een beeld van de ontwikkelingen binnen de diverse begrotingsthema's. We actualiseren deze set elk jaar. In de begroting 2025 gaat het om 113 indicatoren. Daarvan zijn er 21 landelijk verplicht. De andere 92 zijn Bredase indicatoren. Elke Bredase indicator staat bij het begrotingsprogramma of thema waar deze indicator betrekking op heeft. Programma 5 bevat 5 beleidsindicatoren, waarvan er 4 landelijk verplicht zijn. Voor alle indicatoren in deze begroting hanteren we peildatum 1 september 2024.

Productindicatoren Product Bedrijfsvoering

Indicator: Formatie (audit nr 101)

Omschrijving: Formatie in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
10,42	10,77	11		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Apparaatskosten (audit nr 102)

Omschrijving: Kosten per inwoner

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Bedrag

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
973,89	1.063,78	1.224,53		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Externe inhuur in % (audit nr 103)

Omschrijving: Kosten als % van de totale loonsom

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
16,01	18,82	21,08		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Indicator: Ziekteverzuim (audit nr 104)

Omschrijving: Verzuimdagen als % van het aantal beschikbare dagen per jaar

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: %

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
5,64	6,54	6,43	5	6

Toelichting: In de afgelopen jaren zijn verschillende beheersmaatregelen ingezet om verzuim te voorkomen en de duur van het verzuim te beperken. Het ziekteverzuimpercentage is zowel landelijk als bij gemeente Breda de afgelopen jaren gestegen. Gemeente Breda streeft naar het landelijk gemiddelde van de sector openbaar bestuur en overheidsdiensten, waartoe gemeenten behoren. Het ziekteverzuim was in 2023 in deze sector gemiddeld 6%.

Indicator: Bezetting (audit nr 105)

Omschrijving: Bezetting in Fte per 1.000 inwoners

Bron: Vensters voor bedrijfsvoering Meeteenheid: Aantal per 1.000

Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023	Streefwaarde 2024	Streefwaarde 2025
9,87	10,61	11,4		

Toelichting: Dit is een landelijk verplichte indicator. De gemeente volgt de ontwikkelingen, maar bepaalt hierop geen streefwaarde.

Thema Solide financiën

WAT WILLEN WE BEREIKEN?

Voor inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere overheden zijn wij een betrouwbare overheid. Dit is ook te zien aan ons financiële beleid. We maken een sluitende begroting en we zorgen voor een buffer om eventuele financiële risico's af te dekken.

WAT GAAN WE DAARVOOR DOEN?

Financieel solide

We houden Breda financieel solide. De afgelopen periode zagen we grote schommelingen in de uitkering vanuit het Rijk en vanaf 2026 ontvangen gemeenten fors minder geld. Dat is voor vrijwel alle gemeenten, en dus ook voor Breda, een uitdaging. We zetten onze beperkte middelen zo effectief mogelijk in. Zaken die we moeten doen, blijven we natuurlijk doen. We kunnen ook dingen anders doen, dat doen we. Maar het betekent dat we ook keuzes maken, omdat Breda wil groeien en zich verder wil ontwikkelen. Zien we negatieve effecten op onze financiële positie, dan gaan we meteen aan de slag om die positie solide te houden. Daarom leggen we in deze begroting keuzes voor om ook in de toekomst financieel solide te blijven.

Een financiële buffer vinden we belangrijk. Daarom bewaken we onze risico's nauwkeurig. We sturen actief op het verlagen ervan en zorgen voor genoeg eigen vermogen. Zo is ons weerstandsvermogen voor jaren op orde en houden we financiële ruimte om op terug te vallen.

We staan er niet alleen voor bij de realisatie van onze opgaven. Waar mogelijk zoeken we naar extra financiële middelen vanuit de provincie, het Rijk en Europa. Daarbij is vaak cofinanciering nodig. Zo vergroten we onze beschikbare middelen.

Voorspelbare lasten

Voor inwoners en bedrijven streven we naar beheersbare kosten. Gelet op het financieel perspectief ontkomen we niet aan een verhoging van de OZB. Voor 2025 hanteren we de volgende uitgangspunten:

- De onroerende zaakbelasting (OZB) voor woningen stijgt met 6%.
- De OZB voor niet-woningen stijgt ook met 6%.
- De rioolheffing stijgt met 2%.
- De afvalstoffenheffing stijgt ook met 2%.

Transparante verantwoording

We blijven de producten van onze planning- en controlcyclus verder verbeteren. Zo wordt onze (financiële) informatie toegankelijker en stijgt de informatiewaarde. Conform de motie 'Grip op beleidseffecten' maken we onze doelen in de begroting concreet en leggen we daar in de jaarstukken verantwoording over af.

INDICATOREN

Voor dit thema zijn geen indicatoren van toepassing.

WAT MAG HET PROGRAMMA KOSTEN?

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Lasten						
Een toekomstbestendige organisatie	90.119	96.665	102.351	96.019	95.939	93.873
Solide financiën	6.163	15.044	1.582	14.395	26.314	43.318
Algemene reserve programma 5	8.114	4.573	8.554	9.884	9.910	9.880
Begrotingsreserve	198	162	162	165	168	172
Investeringsreserve programma 5	-150	1.673	32	33	33	33
Totaal Lasten	104.444	118.118	112.681	120.496	132.365	147.275
Baten						
Een toekomstbestendige organisatie	11.022	7.224	7.777	7.777	7.777	7.777
Solide financiën	487.072	520.204	533.352	518.896	532.830	546.821
Algemene reserve programma 5	1.980	1.275	5.340			
Exploitatiereserve programma 5	725	1.101				
Investeringsreserve programma 5	300	1.062	91	91	91	91
Totaal Baten	501.099	530.867	546.560	526.764	540.698	554.689
Gerealiseerd saldo van baten en lasten	-396.655	-412.749	-433.880	-406.268	-408.333	-407.414

FINANCIËLE TOELICHTING OP DIT PROGRAMMA

Een toekomstbestendige organisatie

Binnen dit thema vallen de totale kosten voor de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Denk hierbij aan de kosten voor de overhead van de ambtelijke organisatie, zoals leidinggevenden, teamleiders en secretariële ondersteuning. Verder vallen hier alle kosten onder van de volgende organisatieonderdelen:

- Regie Data & Informatie
- Financiën, Inkoop en Juridische zaken
- Human Resources
- Servicecentrum
- huisvestingskosten die niet direct voor het primaire proces worden gemaakt (Stadskantoor en districtsposten)

De lasten in de begroting 2025 zijn € 5,7 miljoen hoger dan in de begroting 2024. Dit zijn daarvoor de belangrijkste redenen:

- hogere overheadkosten door een indexering voor prijsontwikkeling (€ 0,7 miljoen)
- hogere loonkosten voor overhead (€ 2,7 miljoen), vooral door de indexering voor loonontwikkeling en door gefaseerd beschikbaar gestelde middelen bij de begroting 2024 voor de organisatie
- hogere lasten (€ 0,3 miljoen) door gefaseerd beschikbaar gestelde middelen bij de begroting 2024 voor de toename van het datagebruik
- hogere lasten voor SaaS-applicaties (€ 1,2 miljoen) vanwege het doorschuiven van middelen van 2024 naar 2025 voor de doorloop van projecten die in 2024 zijn opgestart
- een digitaliseringsimpuls voor de organisatie vanuit de kadernota 2024 (€ 1 miljoen per jaar in de periode 2025-2027) die leidt tot een hogere last van € 1 miljoen in 2025
- een extra taakstelling op de organisatie (efficiënter werken) vanuit de kadernota 2024 (€ 0,9 miljoen in 2025) die leidt tot een daling van de lasten in 2025

De inkomsten stijgen met € 0,6 miljoen ten opzichte van 2024, vooral doordat er meer detacheringsinkomsten zijn geraamd.

Solide financiën

Het thema Solide financiën betreft de algemene dekkingsmiddelen en de kosten en opbrengsten voor:

- de algemene uitkering
- lokale heffingen
- OZB
- toeristenbelasting
- overige algemene dekkingsmiddelen
- financieringsfunctie
- dividenden en onvoorzien
- te betalen vennootschapsbelasting (vpb)

De lasten nemen af met € 13,5 miljoen ten opzichte van de begroting 2024. Dit zijn daarvoor de belangrijkste redenen:

- Voor treasury zijn lagere lasten geraamd (€ 0,4 miljoen). Meer uitleg over het treasury-resultaat vindt u in de paragraaf Financiering.
- Onder dit thema worden ook stelposten opgenomen, zoals het begrotingssaldo en de stelpost kapitaallasten. Ten opzichte van de begroting 2024 nemen de lasten op deze stelposten af met € 13,1 miljoen. Deze stelposten fluctueren jaarlijks.

De opbrengsten nemen toe met € 13,1 miljoen ten opzichte van de begroting 2024. Dit zijn daarvoor de belangrijkste redenen:

- We ontvangen een hogere uitkering uit het gemeentefonds van € 12,8 miljoen, vooral door het hogere accres.
- We ontvangen hogere opbrengsten uit de OZB van € 2,3 miljoen. Conform de kadernota 2024 wordt de OZB in 2025 eenmalig verhoogd met 6% om investeringen in de stad mogelijk te blijven maken.
- Voor treasury zijn lagere baten geraamd (€ 1,2 miljoen). Meer uitleg over het treasury-resultaat vindt u in de paragraaf Financiering.

Algemene reserve

De lasten betreffen een rentetoevoeging en extra dotaties om de reserve op peil te houden.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve houden we bedragen tijdelijk vast om ze in volgende jaren in te zetten. Denk aan budgetoverhevelingen.

Begrotingsreserve

In het verleden gebruikten we de begrotingsreserve voor het wegvallen van jaarlijkse grote winstuitkeringen of om afkoopsommen in de begroting op te vangen, zoals van de Provinciale

Noord-Brabantse Elektriciteitsmaatschappij (PNEM) en de hogesnelheidslijn (HSL). Sinds 2016 zetten we deze reserve in om een dekkingverschil voor de fietsenstalling op te lossen.

Investeringsreserve

Samen met de stelpost kapitaallasten zorgt deze reserve voor een balans van de investeringslasten.

INVESTERINGEN

Bedragen x € 1.000

Fasering	Investeringen in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)
	Wagenpark				1.622
Ambitie					1.622
	Bedrijfsvoering	2.193	1.630	1.500	2.200
	Wagenpark	6.874	6.464	5.970	1.695
Plan		9.067	8.094	7.470	3.895
	Wagenpark	4.905			
Project		4.905			
	Bedrijfsvoering	747			
	Wagenpark	945			
Uitvoering		1.692			
Totaal		15.664	8.094	7.470	5.517

Bedrijfsvoering

De investeringsmiddelen bedrijfsvoering zijn vooral bedoeld voor investeringen in hardware.

Wagenpark

We vervangen voertuigen en kopen nieuwe voertuigen en materieel voor het gemeentelijke wagenpark.

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Organisatie en financiën van Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Algemene reserve	85.468	3.214	88.682
Begrotingsreserve	1.371	162	1.533
Investeringsreserve	1.731	-60	1.671
Totaal	88.570	3.316	91.886

De mutaties in de reserves verklaren we als volgt:

Algemene reserve

De algemene reserve zetten we in als onderdeel van het weerstandsvermogen dat is bedoeld om risico's op te vangen. Ook is het een spaarpot voor slechte tijden. Alle rekeningresultaten gaan jaarlijks naar de algemene reserve, tenzij daar iets anders over wordt afgesproken. De mutatie betreft de rentetoevoeging en extra dotaties om de reserve op peil te houden.

In 2025 wordt de gemeentefondsuitkering incidenteel gekort met € 675 miljoen (voor Breda betekent dit een korting van € 7,1 miljoen). Dit betekent dat het noodzakelijk is om eenmalig € 2,5 miljoen te onttrekken uit de algemene reserve.

In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd voor de Noordelijke Rondweg. Dit bedrag wordt niet meegerekend met de weerstandscapaciteit.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve houden we bedragen tijdelijk vast om in volgende jaren in te zetten, zoals budgetoverhevelingen.

Begrotingsreserve

In het verleden gebruikten we de begrotingsreserve voor het wegvallen van jaarlijkse grote winstuitkeringen of om afkooptommen in de begroting op te vangen, zoals van de Provinciale Noord-Brabantse Elektriciteitsmaatschappij (PNEM) en de hogesnelheidslijn (HSL). Sinds 2016 zetten we de reserve in om een dekkingsverschil voor de fietsenstalling op te lossen.

Investeringsreserve

Samen met de stelpost kapitaallasten zorgt deze reserve voor een balans van de investeringslasten.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Organisatie en financiën van Breda	Stand 1-1-2025	Bedrag mutaties	Stand 31-12-2025
Centrale personeelsvoorziening	66	-33	33
Voorziening verlofsparen	4.473	0	4.473
Totaal	4.538	-33	4.505

Centrale personeelsvoorziening

Deze voorziening is gevormd voor de kosten die we nog verwachten voor voormalig onvrijwillig ontslagen personeel (dus niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid). Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2026 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen.

Voorziening verlofsparen

Vanwege een aanpassing van de cao is vanaf 2022 het zogenoemde verlofsparen ingevoerd. Met deze nieuwe regeling kunnen medewerkers diverse soorten verlof in één keer omzetten in spaarverlof. Voor dit spaarverlof moet een voorziening worden opgenomen. Dit, omdat hier sprake is van een spaarsaldo dat in de tijd waarschijnlijk niet gelijk is qua toevoegingen en opnamen. Jaarlijks maken we een analyse van de hoogte van de voorziening, zodat deze toereikend blijft voor het totaal aantal uren spaarverlof.

Achterliggende documenten bij dit programma

Naam document	Soort document	Jaar
Mandaatbesluit 2019	Kaderstellend	2019
Financiële Verordening gemeente Breda	Kaderstellend	2023
Financieel Beleid gemeente Breda	Kaderstellend	2023
Bestuursakkoord 2022 - 2026 'Dichtbij doen, samen sterk vooruit'	Kaderstellend	2022
Controleverordening	Kaderstellend	2023
Controleprotocol voor de accountantscontrole	Kaderstellend	2023

AAN DIT PROGRAMMA GERELATEERDE VERBODEN PARTIJEN

Aan de realisatie van de doelstellingen van dit programma leveren de volgende verbonden partijen een bijdrage. Voor de bijdrage van de verbonden partij aan de doelstellingen, belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's verwijzen we naar de paragraaf Verbonden partijen.

- GR Belastingssamenwerking West-Brabant
- NV Enexis Holding (inclusief overige NV's/BV's)
- NV Brabant Water
- NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)

BEGROTING 2025

PARAGRAFEN

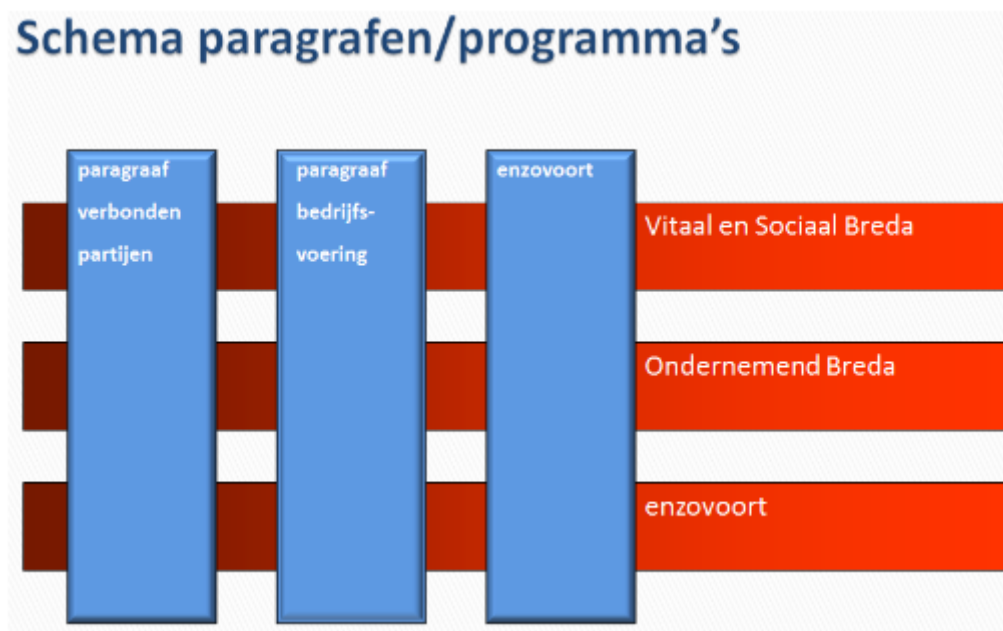

RECA RUIJTE
100 m² t/m 60 m²

Stads
archief
Breda

Moreca

Inleiding paragrafen

Volgens de begrotingsregels voor gemeenten (BBV) zijn er 7 verplichte paragrafen in de begroting: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Grondbeleid, Kapitaalgoederen, Verbonden partijen, Financiering en Bedrijfsvoering. Elke paragraaf start met een inleiding. Daarna leest u de aandachtspunten voor het begrotingsjaar 2025, vaak aangevuld met financiële informatie. De paragrafen zijn van invloed op de programma's en andersom, zoals in bovenstaande afbeelding te zien is.

Paragraaf Lokale heffingen

ALGEMEEN

In deze paragraaf geven we een toelichting op de heffingen en tarieven voor 2025. Daarbij gaan we in op:

- de algemene ontwikkelingen
- ons beleid op het gebied van lokale heffingen
- de begrote inkomsten per heffing
- de ontwikkeling van de gemeentelijke woonlasten
- de mate waarin de tarieven kostendekkend zijn
- de mogelijkheden voor kwijtschelding

ALGEMENE ONTWIKKELINGEN

Voor de begroting van de legesopbrengsten zijn we uitgegaan van de nieuwe Legesverordening 2025. Daarin staan alle activiteiten die met de leges verrekenend mogen worden. We schatten de legesopbrengsten lager in dan voorgaande jaren, omdat activiteiten vanuit de Omgevingswet niet meer verrekenend mogen worden. Deze wet is op 1 januari 2024 van kracht geworden, maar er zijn nog veel onzekerheden. In deze paragraaf hebben we de baten opgenomen volgens de Omgevingswet. Het verschil in baten moeten we opvangen. Daarvoor werken we meerdere scenario's uit.

In 2014 is de geldigheidsduur van reisdocumenten voor volwassenen verlengd van 5 naar 10 jaar. Dat veroorzaakte in de periode 2019-2023 een dip in het aantal aanvragen voor een reisdocument. Vanaf 2024 zien we juist een piek, die duurt tot 2029. Hierdoor stijgen de leges met € 2,5 miljoen, waarvan € 1,4 miljoen uit gemeentelijke leges bestaat.

De onroerendezaakbelasting (OZB) wordt in 2025 eenmalig met 6% verhoogd, zodat we kunnen blijven investeren in de stad en de dorpen.

BELEID LOKALE HEFFINGEN

In het bestuursakkoord hebben we afspraken gemaakt over de lokale heffingen:

- De lastendruk blijft de komende jaren voorspelbaar.
- De OZB voor niet-woningen en woningen blijft gelijk.
- De toeristenbelasting stijgt.
- De afvalstoffenheffing is 100% kostendekkend en wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%. Om deze heffing tot en met 2027 kostendekkend te houden, hebben we die in 2024 eenmalig extra verhoogd met 5%.
- De rioolheffing is in 2023 eenmalig met 17,5% verlaagd en wordt nu jaarlijks geïndexeerd met 2%. Bij de doorrekening houden we rekening met maatregelen voor klimaatadaptatie binnen het rioleringsprogramma.

Voor de overige lokale heffingen gaan we uit van een indexering van 2,9%. Die geldt overigens niet voor de reclamebelasting ondernemersfondsen en de Bedrijfsinvesteringszone (BIZ). Het tarief voor de naheffingsaanslagen voor parkeren is in 2024 niet geïndexeerd. Hiervoor maken we jaarlijks een aparte berekening op basis van de kosten.

Kadernota 2025

OZB

De OZB wordt in 2025 eenmalig met 6% verhoogd, zodat we kunnen blijven investeren in de stad en de dorpen.

Precario

De opbrengsten uit precario stijgen met € 0,04 miljoen. Dit verwerken we in de begroting door de verwachte hogere opbrengst uit 2024 te indexeren met 2,9%.

De Omgevingswet

- In onderstaand overzicht ziet u welke activiteiten we uitvoeren op basis van de Omgevingswet. Daarbij laten we ook het verwachte aantal vergunningaanvragen en de bijhorende opbrengst in 2025 zien. Die is € 2,2 miljoen lager dan we eerder hadden begroot.
- Aanvragen die via een anterieure overeenkomst (AOK) lopen, zijn niet in deze berekening opgenomen. Ook de leges voor milieubelastende activiteiten staan niet in dit overzicht.
- De tarieven zijn verhoogd met de jaarlijkse indexering. Als dat nodig is, passen we de tarieven nog aan om ze kostendekkend te houden.

Bedragen x € 1

Paragraaf	directe kosten	capaciteit	overhead	BTW	totaal kosten	Verwachte legesopbrengst 2025
0.00 Overig	216.500	504.346	270.775	45.465	1.037.087	
2.02 Voorfase		282.298	180.134		462.432	128.510
2.03 Activiteiten bouwwerken		1.771.929	1.130.668		2.902.596	4.149.378
2.04 Activiteiten cultureel erfgoed		39.263	25.053		64.316	56.042
2.07 Aanlegactiviteiten		34.235	21.846		56.081	24.948
2.08 Overige activiteiten		143.156	91.348		234.503	110.172
2.09 Maatwerkvoorschriften		2.429	1.550		3.979	3.210
2.10 Gelijkwaardigheid		2.254	1.438		3.692	2.634
2.11 Overige tarieven		4.103	2.618		6.722	4.477
2.12 Modaliteiten		875	558		1.433	36.492
2.13 Vermindering						-56.000
2.14 Teruggaaf						-45.610
Eindtotaal	216.500	2.784.888	1.725.989	45.465	4.772.841	4.414.253

Paragraaf	verwachte vergunningaanvragen
2.02 Voorfase	450
2.03 Activiteiten bouwwerken	1.038
2.04 Activiteiten cultureel erfgoed	95
2.07 Aanlegactiviteiten	84
2.08 Overige activiteiten	332
2.09 Maatwerkvoorschriften	6
2.10 Gelijkwaardigheid	6
2.11 Overige tarieven	11
2.12 Modaliteiten	146
2.13 Vermindering	200
2.14 Teruggaaf	157
Eindtotaal	2.525

BEGROTE INKOMSTEN

Naast de algemene belastingen (zoals de OZB en de toeristenbelasting) heeft de gemeente ook bestemmingsbelastingen en retributies.

- Bestemmingsbelastingen zijn belastingen waarvan de opbrengsten zijn bedoeld voor specifieke taken of voorzieningen. Denk aan de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. Hiervoor mag de gemeente niet méér belasting heffen dan de kosten die zij voor deze taak of voorziening maakt.

- Retributies worden betaald door mensen aan wie we een specifieke dienst verlenen. Denk aan het aanvragen van een paspoort of een vergunning. Ook hiervoor geldt dat de belasting niet hoger mag zijn dan de kosten.
- De legesopbrengsten vanuit Titel 2 van de Omgevingswet hebben we vanwege de vele onzekerheden nog niet aangepast in de gemeentelijke (meerjaren)begroting.

De inkomsten per heffing staan in onderstaande tabel.

Bedragen x € 1.000

Inkomsten per heffing	Werkelijk 2022	Werkelijk 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Algemene belastingen							
OZB	38.124	40.058	39.975	42.278	43.067	43.722	44.377
Parkeerbelasting	19.511	22.433	21.787	25.486	26.086	26.086	26.086
Precariobelasting	881	970	886	952	952	952	952
Toeristenbelasting	865	1.319	2.005	1.660	1.700	1.745	1.790
Bestemmingsbelastingen							
Afvalstoffenheffing	25.742	26.707	28.926	29.862	30.823	31.811	32.826
BIZ-bijdrage	336	613	583	493	499	47	36
Reclamebelasting Ondernemersfondsen	493	514	468	468	468	468	468
Rioolheffing	21.245	17.773	18.189	19.014	19.324	19.920	19.920
Retributies							
Havengelden	95	77	79	81	81	81	81
Leges	10.967	11.466	12.472	13.729	14.179	14.679	15.179
Markt- en reclamegelden	47						
Totaal	118.305	121.930	125.371	134.024	137.180	139.512	141.716

ONTWIKKELING GEMEENTELIJKE WOONLASTEN

De gemeentelijke woonlasten bestaan uit de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing. De OZB is een percentage van de WOZ-waarde.

	2024	2025
Tarieven OZB*		
Eigenaar woning	0,0566%	0,0600%
Eigenaar niet-woning	0,2238%	0,2372%
Gebruik niet-woning	0,1799%	0,1907%
Rioolheffing		
Waterverbruik 1-500 m ³	€ 193,92	€ 197,76
Waterverbruik 501-1.001 m ^{3*}	€ 213,00	€ 217,32
Waterverbruik vanaf 1.001 m ³	€ 0,41 per m ³	€ 0,42 per m ³
Afvalstoffenheffing		
Eenpersoonshuishoudens	€ 261,24	€ 266,40
Meerpersoonshuishoudens	€ 386,88	€ 394,56

* Definitieve OZB tarieven zijn afhankelijk van de ontwikkeling WOZ waarden en worden pas later in het jaar berekend. De hierboven genoemde tarieven zijn indicatief.

** Verhoging op waterverbruik tot 500 m³

Hierna laten we 3 voorbeelden zien van de ontwikkeling van de woonlasten.

Meerpersoonshuishouden

(voorbeeldberekening van een woning met een WOZ-waarde van € 315.000)

Bedragen x € 1

	2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	202,55	n.v.t.	182,39	n.v.t.	178,29	n.v.t.	189,00	n.v.t.	189,00	n.v.t.	189,00	n.v.t.	189,00	n.v.t.
Rioolheffing	230,40	230,40	190,08	190,08	193,92	193,92	197,76	197,76	201,71	201,71	205,75	205,75	209,86	209,86
Afvalstoffenheffing	354,48	354,48	361,56	361,56	386,88	386,88	394,56	394,56	402,45	402,45	410,50	410,50	418,71	418,71
Totale lasten	787,43	584,88	734,03	551,64	759,09	580,80	781,32	592,32	793,16	604,16	805,25	616,25	817,57	628,57
% stijging ten opzichte van vorig jaar	-2,05%	2,01%	-6,78%	-5,68%	3,41%	5,29%	2,93%	1,98%	1,52%	2,00%	1,52%	2,00%	1,53%	2,00%

Eenpersoonshuishouden

(voorbeeldberekening van een woning met een WOZ-waarde van € 250.000)

Bedragen x € 1

	2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	160,75	n.v.t.	144,75	n.v.t.	141,50	n.v.t.	150,00	n.v.t.	150,00	n.v.t.	150,00	n.v.t.	150,00	n.v.t.
Rioolheffing	230,40	230,40	190,08	190,08	193,92	193,92	197,76	197,76	201,71	201,71	205,75	205,75	209,86	209,86
Afvalstoffenheffing	239,40	239,40	244,20	244,20	261,24	261,24	266,40	266,40	271,73	271,73	277,17	277,17	282,71	282,71
Totale lasten	630,55	469,80	579,03	434,28	596,66	455,16	614,16	464,16	623,45	473,45	632,92	482,92	642,57	492,57
% stijging ten opzichte van vorig jaar	-2,02%	2,01%	-8,17%	-7,56%	3,04%	4,81%	2,93%	1,98%	1,51%	2,00%	1,52%	2,00%	1,53%	2,00%

Ondernemingen*

(WOZ-waarde € 1.000.000)

Bedragen x € 1

	2022		2023		2024		2025		2026		2027		2028	
	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur	Koop	Huur
OZB	4.166	1.861	4.166	1.861	4.037	2.238	4.279	2.372	4.279	2.372	4.279	2.372	4.279	2.372
Totale lasten	4.166	1.861	4.166	1.861	4.037	2.238	4.279	2.372	4.279	2.372	4.279	2.372	4.279	2.372
	2,81%	2,03%	0,00%	0,00%	-3,10%	20,26%	5,99%	5,99%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%

* In bovenstaande tabel is voor ondernemingen alleen de OZB opgenomen. De lasten voor rioolheffing zijn afhankelijk van de verbruikte hoeveelheid water en die is sterk afhankelijk van het soort onderneming. De lasten voor de afvalstoffenheffing vallen hier buiten, omdat ondernemers geen huishoudelijk afval hebben.

De tarieven voor de rioolheffing en de afvalstoffenheffing moeten deelbaar zijn door 12, zodat ze eindigen op hele centen.

KOSTENDEKKENDHEID TARIEVEN

Voor de bestemmingsbelastingen en retributies rekenen we de volgende kosten toe aan de tarieven:

- **Directe lasten**

Dit zijn kosten voor de activiteiten die direct verband houden met de geleverde dienst.

De inzet van personeel rekenen we toe op basis van kale uurtarieven. Voor 2025 zijn deze tarieven als volgt vastgesteld:

schaal 1 t/m 4: € 41,00

schaal 5 en 6: € 45,00

schaal 7 en 8: € 55,50

schaal 9 en 10: € 67,50

schaal 11 en 12: € 87,50

schaal 13 en hoger: € 104,50

De beleidsbepalingen rondom de uurtarieven leest u in het Financieel Beleid 2023 van Breda, Artikel 8:6.

- **Overhead**

Dit zijn de kosten die samenhangen met de aansturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Deze kosten zijn verzameld op taakveld 0.4-overhead en zijn toe te rekenen aan de tarieven. We werken met een uniforme opslag voor overhead, die voor 2025 is vastgesteld op 63,81% van het kale uurtarief. Voor de naheffingsaanslagen voor parkeren mag wettelijk gezien slechts gerekend worden met een opslagpercentage van 50%.

- **Btw**

Binnen het Btw-compensatiefonds hebben gemeenten voor bepaalde prestaties recht op compensatie van de btw die aan hen in rekening is gebracht. Toch mag die btw ook als kostenpost worden aangemerkt en worden doorberekend in de tarieven en heffingen.

Niet toerekenbare kosten

Dit zijn kosten voor beleidsvoorbereiding en algemene inspraakprocedures, kosten van handhaving, toezicht en controle (behalve de eerste controle) en kosten van bezwaar- en beroepsprocedures.

De begrote kostendekking vindt u in onderstaande tabellen. Deze bedragen zijn exclusief de verlaging van de leges vanuit Titel 2 van de Omgevingswet.

Bedragen x € 1.000

	Bestemmingsbelastingen		Retributies		Totaal
	Rioolheffing	Afvalstoffenheffing	Havengelden	Leges	
Directe lasten +/- baten	15.727	23.308	100	11.226	50.180
Overhead	1.470	4.309	3	4.182	9.985
Btw	1.817	2.245	-	201	4.133
Totaal lasten	19.014	29.862	103	15.609	64.298
Totaal baten heffingen/leges	19.014	29.862	81	13.679	62.350
Kostendekkendheid	100%	100%	78%	88%	97%

Bedragen x € 1.000

	Titel 1 Algemene dienstverlening	Titel 2 Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving/omgevingsvergunning	Titel 3 Dienstverlening vallend onder Europese dienstenrichtlijn en niet vallend onder titel 2
Directe lasten +/- baten	5.286	4.366	1.223
Overhead	698	2.531	953
Btw	155	45	-
Totaal lasten	6.140	6.943	2.177
Totaal baten heffingen/leges	5.991	6.584	1.154
Kostendekkendheid	98%	95%	53%

KWIJTSCHELDING

We hebben regels vastgelegd voor het verlenen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen. Daarbij zijn we gebonden aan de regels van de Invorderingswet. Gemeenten kunnen hier op een paar punten van afwijken. Zo kunnen ze uitgaan van hogere kosten om te leven dan landelijk is toegestaan. De gemeente Breda heeft de normbedragen voor bestaanskosten bijvoorbeeld gesteld op 100% in plaats van op 90%. Voor belastingbetalers van 65 jaar en ouder hebben we de kosten van bestaan gesteld op 100% van de netto AOW-bedragen in plaats van 100% van de normbedragen voor bestaanskosten. Daarnaast zien we de nettokosten van kinderopvang ook als uitgaven. Onze normen voor kwijtschelding voldoen aan de maximaal toegestane normering. In de belastingverordeningen is vastgelegd of kwijtschelding mogelijk is.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

INLEIDING

Risico's kunnen ervoor zorgen dat we onze doelen niet bereiken. Daarom is het belangrijk dat we individuele risico's inschatten. Veel maatschappelijke uitdagingen vragen om nieuwe oplossingen waarvan de uitkomst onzeker is. Ook de omstandigheden waaronder we onze beleidsplannen uitvoeren, kunnen veranderen. Daardoor krijgen we mogelijk een andere uitkomst dan verwacht. Daarom is risicomanagement nodig: een weloverwogen inschatting van de kansen en bedreigingen. Dit is cruciaal, omdat risico's ook groter kunnen zijn dan de gemeente aankan.

Een belangrijke indicator voor de financiële risico's is het weerstandsvermogen. Dat laat zien of de gemeente voldoende geld heeft om financiële tegenvallers en schade op te vangen. We berekenen het weerstandsvermogen als volgt: het vrij besteedbaar bedrag (de weerstandscapaciteit) min het bedrag dat nodig is om de risico's op te vangen.

In deze paragraaf lichten we de belangrijkste risico's per programma toe. Daarnaast laten we zien of het beschikbare weerstandsvermogen voldoende is om de financiële impact te dragen van de risico's die we als gemeente lopen.

PROGRAMMA RISICO'S

Programma 1

Thema Opgroeien

Jeugd

- De bezuiniging is uitgewerkt in concrete maatregelen. Daarbij hebben we ook aannames gedaan. Hierdoor is het mogelijk dat de financiële opgave niet gehaald wordt. We monitoren dit de komende periode intensief.
- We gaan aan de slag met de lokale en regionale implementatie van de Hervormingsagenda. De grootste vraag is of onze financiële middelen toereikend zijn om de opgaven uit te voeren. De Hervormingsagenda richt zich vooral op de beschikbaarheid, de organisatie en de houdbaarheid van de jeugdhulp en het jeugdhulpstelsel. De uitwerking hangt nauw samen met 3 andere landelijke trajecten: het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, de aanpak van de arbeidsmarktproblematiek en het versterken van het mentale welzijn van jeugdigen.
- We willen de jeugdhulp regelen op het niveau van West-Brabant. Om het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming te realiseren, moeten we ons richten op 0-100. Daarvoor moeten we over de grenzen van de wetgeving (en de grenzen binnen onze organisatie) heen kijken.
- Een potentieel risico is de krapte op de arbeidsmarkt. Die maakt het vinden en behouden van gekwalificeerd personeel binnen de jeugdhulp lastiger. Deze krapte kan leiden tot langere wachttijden, een verminderde beschikbaarheid van diensten, een hogere werkdruk voor professionals en mogelijk een lagere kwaliteit van zorg. Het is belangrijk dat we proactief maatregelen nemen om de aantrekkelijkheid van de sector te vergroten, de werving en het behoud van personeel te bevorderen en de werkomstandigheden te verbeteren.
- De ambtelijke capaciteit voor het thema Jeugd is ook een risico. Sinds 2015 werkt het Rijk met incidentele impulsen. Daardoor is het voor de gemeente Breda lastig om een stevig fundament te bouwen met de ontwikkeling van kennis, kunde en een netwerk. Doordat een perspectief voor de lange termijn ontbreekt, gaat er veel tijd en energie zitten in het werven, inwerken en opvangen van tijdelijke krachten. Dat heeft impact op de teams die de toegang verzorgen en op het werken in langjarige projecten. Het draagt ook niet direct bij aan de ouders en gezinnen. We zijn nu begonnen om de tijdelijke inzet structureel te maken. Dit levert een besparing op en zorgt naar verwachting voor continuïteit.
- We wisselen gegevens uit met onze partners om inwoners de best mogelijke dienstverlening te bieden. Daarbij houden we ons aan de privacyregels. Bij ieder project waarin we gegevens uitwisselen, bekijken we vooraf welke persoonsgegevens we delen

met wie en met welk doel. Daarmee sluiten we aan bij de voorgestelde 'Wet aanpak meervoudige problematiek sociaal domein'.

- Het beleidsveld onderwijs is financieel zeer afhankelijk van specifieke uitkeringen (SPUK's) vanuit het Rijk. De ontwikkelingen binnen het hoofdlijnenakkoord op het gebied van SPUK's zorgen voor financiële onzekerheid voor de toekomst.

Onderwijsvisie

Er is nauwelijks budget om een extra impuls te geven aan het uitvoeringsprogramma. We zullen vooral middelen moeten herverdelen.

Thema Betrokken zijn

- Het aantal hulpvragen neemt toe, terwijl we voorzien dat de ondersteuning door toenemende arbeidskrachte en uitgaven niet altijd meer beschikbaar is.
- Het abonnementstarief blijft waarschijnlijk tot 2026 bestaan. Hierdoor hebben inwoners nog steeds een financiële prikkel om huishoudelijke ondersteuning aan te vragen. Ondanks de maatregelen die we al hebben genomen, kunnen we de toestroom niet volledig controleren. Dit kan leiden tot overschrijdingen van het budget.
- Het aantal mensen dat om Wmo-begeleiding vraagt, neemt elk jaar met ongeveer 3% toe. De Wmo-klantreis heeft een positief effect op de geïndiceerde begeleiding en dagbesteding die we bieden, maar er blijft een risico dat we de stijging niet volledig kunnen opvangen met deze aanpak.
- Maatschappelijk werk krijgt steeds meer taken. Vanuit verschillende perspectieven en wetten wordt een beroep gedaan op de laagdrempelige ondersteuning die maatschappelijk werkers bieden (zoals door huisartsen, de GGZ, de Wlz, de veiligheidsketen en maatwerkvoorzieningen voor Jeugd en Wmo). Daarnaast zien we nieuwe doelgroepen, zoals Oekraïners, vluchtelingen en statushouders, die ook vaker indicatievrije ondersteuning nodig hebben. Onze partners vinden het moeilijk om aan de groeiende vraag te voldoen, zowel qua capaciteit als qua middelen.

Thema Thuis

Het aantal meldingen bij het Regionale Meldpunt Crisiszorg neemt sterk toe. Inwoners en professionals, in het bijzonder de politie, weten het meldpunt steeds beter te vinden. Het Meldpunt kan deze hogere instroom mogelijk niet opvangen met de huidige capaciteit en middelen. Daardoor wordt het lastiger om mensen door te leiden naar de netwerkpartners die de juiste zorg en ondersteuning kunnen bieden.

- Het samenbrengen van verschillende crisisdiensten in één integraal crisisinterventieteam onder aansturing van het Meldpunt is een transitie met veel haken en ogen. De implementatie en borging vraagt mogelijk meer en langere incidentele ondersteuning dan we nu inschatten. In dat geval brengt dit de nodige extra kosten met zich mee.
- Het ministerie van VWS wil de instroom van mensen met psychische problematiek in de Wlz afremmen, omdat de kosten te veel oplopen. Vooralsnog liggen er maatregelen om de instroom te beperken en is er nog niet gekozen voor een financiële uitname uit de uitkering Beschermd Wonen van de Wmo. Als de maatregelen voldoende effect hebben, overweegt de minister dit alsnog. De maatregelen en de eventuele financiële uitname hebben gevolgen voor de begroting van Beschermd Wonen.
- De krapte op de woningmarkt is ook in 2025 nog niet verdwenen. Als gevolg hiervan verblijven mensen langer in de maatschappelijke opvang, de vrouwenopvang en voorzieningen voor Beschermd Wonen dan noodzakelijk, omdat zij niet kunnen uitstromen naar een duurzame woonplek. Het levert ook problemen op voor jongeren die geen woning kunnen vinden, waardoor het risico op dak- en thuisloosheid groeit.
- De personeelstekorten in de zorg leiden ertoe dat de wachtlijsten voor een behandeling in de GGZ en/of verslavingszorg toenemen. Hierdoor duurt het langer voordat mensen die verblijven in de maatschappelijke opvang of Beschermd Wonen in aanmerking kunnen komen voor een behandeling en kunnen uitstromen naar een duurzame verblijfsplek. Dit veroorzaakt extra kosten.
- De bedrijfsresultaten van zorgaanbieders staan onder druk (bijvoorbeeld door hoge inhuurkosten als gevolg van arbeidskrachte). Daardoor kunnen zorgaanbieders financieel kwetsbaar worden.

Thema Leren, ontwikkelen en werken

- Of we de taakstelling voor 2025 en verder kunnen behalen, is mede afhankelijk van een aantal ontwikkelingen:
 - Bij (een deel van) de 70 statushouders is er méér nodig om in te burgeren.
 - Uit de heronderzoeken blijkt dat er nauwelijks onrechtmatigheden zijn.
 - De landelijke financieringswijze van de Buig-gelden.
 - De manier waarop gelden vanuit de regionale arbeidsmarkt (kunnen) worden ingezet voor plaatselijke ideeën.
- De afschaffing van de collectieve zorgverzekering (zie het thema Betrokken zijn) leidt mogelijk tot een toename van de vraag naar bijzondere bijstand. Dit monitoren we.

Thema Leven

- De gelden van de specifieke uitkeringen GALA en IZA zijn incidenteel. Activiteiten en taken die we nu opstarten of uitvoeren vanuit deze middelen, zijn daardoor niet voor de lange(re) termijn geborgd.
- De landelijke BOZA-subsidie wordt ingezet als co-financiering voor de investeringsregelingen voor sportaccommodaties. Doordat deze regeling incidenteel is, komen investeringen voor niet-gemeentelijke sportaccommodaties in het gedrang.

Thema Ontmoeten

Binnen dit thema zien we geen noemenswaardige risico's.

Programma 2

Thema Stimuleren economische ontwikkeling

Binnen dit thema zien we geen noemenswaardige risico's.

Thema Grote projecten in de stad

Alle grote projecten en gebiedsontwikkelingen hebben risico's met elkaar gemeen, zoals de complexiteit en de druk op de bouwkosten. We nemen in alle gevallen ook maatregelen om onze uitvoeringscapaciteit op het gewenste niveau te brengen. Dit is een uitdaging door de krapte op de arbeidsmarkt. Andere risico's zijn weerstand uit de omgeving en juridische procedures rondom de planvorming en vergunningverlening. Deze risico's kunnen van invloed zijn op het tijdig opleveren van woningen.

Daarnaast lopen gebiedsontwikkelingen door over meerdere bestuurlijke periodes, terwijl de economische omstandigheden en financiële positie van de gemeente voor urgente opgaven kunnen zorgen. Vasthouden aan onze ambities vraagt om langdurig commitment vanuit de gemeente, zeker daar waar we intensief met andere overheden en marktpartijen samenwerken. Alleen met langdurig commitment ontstaat immers het vertrouwen bij marktpartijen om in gebiedsontwikkelingen te participeren.

Verbeter Breda

Elk plan willen we uitvoeren volgens de principes van Verbeter Breda. Het blijft een uitdaging om plannen uit het Pact van Breda deel 3 op een efficiënte en rechtmatige manier uit te voeren. Dit vergt aandacht, tijd en afstemming.

Gasthuisvelden

Partijen kunnen terughoudend reageren op de uitgezette tenders door de combinatie van complexe binnenstedelijke ontwikkeling, wet- en regelgeving, stijgende (bouw)kosten en druk op de arbeidsmarkt.

CrossMark

CrossMark-West/Havenkwartier

Voor de Strip zijn er 3 belangrijke risico's. Het eerste risico is de realisatie van 655 woningen vóór 2030. Dit is een eis uit de Woningbouwimpuls en de grootschalige woningbouwlocaties van het Rijk. We hebben hiervoor € 9,9 miljoen subsidie ontvangen. Het project had te maken met vertraging door beroepsprocedures over de bestemmingsplannen. Deze zijn inmiddels afgerond en het ministerie heeft ingestemd met een latere start van de bouw. We hebben

nu te maken met grillige marktomstandigheden. De andere risico's hebben te maken met kosten die mogelijk hoger uitvallen dan we dachten op basis van eerdere analyses en schetsen. Het gaat dan om extra kosten voor het herstel van de damwand langs de Belcrumhaven en voor het ontwerp voor de Broedplaats Performing Arts op Klavers Jansen.

CrossMark - 't Zoet

De ontwikkeling van 't Zoet is groot, complex en langdurig. Risicomanagement en communicatie zijn daarom cruciaal. Risico's zijn onder andere:

- De druk op de financiën. Mogelijk leidt die druk tot keuzes die op langere termijn tot kwaliteitsverlies leiden. Dit daagt ons uit om waar mogelijk slim te optimaliseren en te faseren.
- De financiering: die loopt over een langere periode en we zijn afhankelijk van andere overheden (Rijk, provincie, waterschap).
- De technische complexiteit van het gebied. Denk aan funderingsresten, onderdoorgangen bij het spoor en hoogwaardige OV-verbindingen.
- Milieutechnische belemmeringen, zoals geur, geluid, bodemverontreinigingen en externe veiligheid door het vervoer van gevaarlijke stoffen over het spoor.
- De looptijd van 20 à 30 jaar. Het programma voor de komende decennia is nog niet bekend en de druk op de woningmarkt is groot. We blijven alert op een goede balans tussen snel plannen en het bewaken van onze stedelijke ambities.

Centrum-Oost

Het stadsdeel Centrum-Oost heeft een belangrijke functie voor de stad. Veranderingen in het gebied kunnen tot weerstand leiden bij belanghebbenden. Het creëren van draagvlak voor die veranderingen is daarom belangrijk. De grootschalige investeringen en de subsidie van het Rijk vragen om cofinanciering door de gemeente en andere partners. Deze is nog niet rond. Verder is een strategie nodig voor de stikstofproblematiek en andere eventuele nadelige milieueffecten. Ook de aansluiting op het stroomnet vormt een grote uitdaging, waarvoor een strategie moet worden bedacht.

Bavel

Doordat Bavel dicht bij het Ulvenhoutse Bos ligt, zoeken we naar maatregelen om aan de stikstofregels te voldoen. In het zoekgebied voor de bedrijventerreinen zitten boomkijkers en we doen onderzoek naar mogelijkheden om de populatie te verplaatsen. De ontwikkelingen in en rond het dorp leiden ook tot een toename van het verkeer. Dit is een uitdaging, omdat we de overlast door extra verkeer willen beperken.

Thema Dynamische stad

Cultuur

De cultuursector heeft te maken met vaste lasten die sterk stijgen, onder meer door de algehele inflatie en door nieuwe cao's vanuit diverse brancheverenigingen. Dit heeft mogelijk effect op de uitvoering van het cultuurbeleid, dat voor een groot deel bij instellingen ligt. Bezuinigingen bij andere gemeentelijke beleidsdomeinen, zoals wijken, evenementen en citymarketing, hebben effect op de uitvoering van het cultuurbeleid. Zo is het mogelijk dat gezamenlijke ambities niet doorgaan of pas later vorm krijgen. Ook wordt er mogelijk vaker een beroep gedaan op cultuursubsidies.

Cultureel erfgoed

- Het project Collectie Breda is mede afhankelijk van privé-eigenaren van verschillende collecties. Zonder hun medewerking ontstaat er geen totaalbeeld van het Bredase erfgoed en wordt de focus aangebracht op basis van een incompleet beeld.
- Het aanwijzen van monumenten voeren we projectmatig uit. Het huidige project omvat ruim 250 potentiële monumenten. De voortgang van het project is mede afhankelijk van het aantal bezwaren van belanghebbenden.
- Binnen de erfgoedbegroting is geen ruimte voor een subsidieregeling om het beleid voor duurzame monumentenzorg te stimuleren.

Thema Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs

Breda Studentenstad

De organisatie van het introfestival kost steeds meer geld. We houden contact met onze partners en denken na over oplossingen, omdat we dit evenement graag willen behouden.

Taal, laaggeletterdheid en basisvaardigheden in de regio West-Brabant

Het hoofdlijnenakkoord op het gebied van specifieke uitkeringen (SPUK's) maakt de toekomst van de WEB-middelen onzeker.

Onderwijshuisvesting

Onze ambities staan onder druk door de gestegen prijzen in de bouw, hogere rentes, de inflatie en een tekort aan vakmensen. Ook veranderend overheidsbeleid heeft mogelijk financiële consequenties. Dit kan gevolgen hebben voor onze ambities.

Thema Verbindend bestuur

Minder inkomsten bij gemeenten kunnen ervoor zorgen dat de samenwerking onder druk komt te staan. Samenwerking vraagt om bestuurlijke en ambtelijke capaciteit. De afhankelijkheid van de (vaak personele) inzet van gemeenten bepaalt de slagingskans van regionale samenwerkingen.

Om het Verhaal van Breda stevig te verankeren, is een andere denk- en werkwijze nodig, waarbij het verhaal terugkomt in alles wat we als stad doen. Dat vraagt ook iets van onze organisatie. Daarnaast is het ontbreken van de cohesie tussen de 3 G's van Breda Brengt het Samen (groen, grenzeloos, gastvrij) een risico wanneer er geen centrale coördinatie meer is.

Vertrouwen laat zich zeer lastig beïnvloeden. Het heeft met vele factoren te maken waar wij vaak ook geen invloed op hebben. We houden daarbij het lerend perspectief in de ontwikkelaanpak in het oog en passen ons aan.

Programma 3

Thema Wonen in Breda

De implementatie van woonbeleid is deels een nieuw werkveld voor de gemeente. We hebben tijd nodig om de werkwijzen in te voeren. Bovendien is het van meerdere afdelingen afhankelijk. Daarnaast zien we een sterke regulering, met veel nieuw beleid dat betrekking heeft op de woningmarkt. De inzet op wonen en zorg is een voorbeeld van de nieuwe aanpak. Tot slot gaat de regering nog nieuw woonbeleid formuleren. Dat alles zorgt ervoor dat de effectiviteit van ons beleid niet altijd te voorspellen is.

Thema Verdeling beschikbare ruimte

- De tijdelijke maatregel voor afwijkingen van het Omgevingsplan blijft een onzekerheid. Hiermee werken vraagt bovendien om extra capaciteit doordat deze plannen op een later moment alsnog naar de Omgevingswetstandaard moeten worden omgezet.
- De openstaande vacature voor een participatieregisseur blijft een risico. De inzet van deze functionaris is zeer gewenst om het beoogde kwaliteitsniveau te behalen.

Thema Grote woonprojecten in de stad

Of de marktpartijen en de Bredase corporaties de geplande woningen ook echt kunnen bouwen, is sterk afhankelijk van het verloop van beroepsprocedures en van de marktomstandigheden. Denk aan de stijging van (bouw)kosten, de ontwikkeling van de hypotheekrente en voldoende voorverkoop. Waar mogelijk helpen we onze partners om deze knelpunten op te lossen.

Thema Bereikbaar Breda

- Zolang het Rijk en de provincie geen definitieve keuzes maken rondom het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en het Brabants Programma Landelijk Gebied (BPLG), is het lastig aan te geven of de ruimtelijke ontwikkelingen en infraprojecten in en rond Breda door kunnen gaan.

- Er bestaat een risico op prijsstijgingen. Dit heeft mogelijk invloed op de kosten en prijzen. Daarnaast is er een risico op capaciteitschaarste (intern en extern). Dit kan leiden tot vertraging in de uitvoering van projecten.
- De uitbreiding van het hoofdwegennet, zoals de A58 Galder-Sint-Annabosch en de A58 Tilburg-Breda, loopt opnieuw vertraging op. Dit komt door de stikstofproblematiek en door de financiële heroriëntatie van het Rijk, waarbij investeringsgelden worden benut voor het beheer en onderhoud van het hoofdwegennet. Dit leidt tot een verdere druk op het hoofdwegennet op ons grondgebied.
- Het hoofdlijnenakkoord van het nieuwe kabinet vergt nog veel uitwerking en concretisering. Zolang dat nog niet is gebeurd, is niet duidelijk wat de gevolgen zijn voor ons beleid en onze projecten.
- Het verdelen van de schaarse publieke parkeerruimte is een steeds grotere uitdaging. Het huidige beleid is niet langer houdbaar qua aantal vergunningen, tarieven en toepassing van de parkeernormering. We moeten vraag en aanbod meer met elkaar in balans brengen.
- Met de huidige tarieven voor kort parkeren en vergunningen is een nieuwe parkeervoorziening niet rendabel te exploiteren.

Thema Duurzame en bestendige stad

- Om een duurzame en bestendige stad te worden, werken we met veel partners samen. Onze voortgang in 2025 is daardoor ook mede van die partners afhankelijk. Het gaat dan onder meer om projectontwikkelaars, woningbouwcorporaties, agrariërs, beheerders van energienetten en collega-overheden. Vooral de nadere uitwerking van beleid en regelgeving vanuit de provincie, het Rijk en de EU is bepalend voor de lokale uitwerking in Breda.
- Ook andere ontwikkelingen kunnen een forse impact hebben op het programma. De huidige krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot problemen bij een zorgvuldige uitvoering van het soortenmanagementplan. Daarom zijn we op tijd gestart met de werving.
- Het is niet realistisch dat we alle natuurdoelen uit de KRW vóór 2027 halen. Dit komt vooral doordat niet alle gronden zo snel aangekocht kunnen worden (doordat de eigenaren die niet willen verkopen en door lange en complexe procedures). Het niet halen van deze deadline kan juridische gevolgen hebben voor ontwikkelingen in de stad, zoals de recreatievaart en woningbouw. De prioriteit ligt bij de realisatie van trajecten waar het juridische risico het grootst is als we de deadline niet halen.
- In de klimaatbegroting zijn de risico's voor het behalen van de klimaatdoelen uitgewerkt.

Programma 4

Thema Veilig Breda

- Het nieuwe evenementenproces wordt geïmplementeerd en gemonitord. Het risico bestaat dat er een lange periode nodig is om het proces te optimaliseren. Dit leidt tot hogere faalkosten in het proces, die niet kunnen worden toegerekend aan de aanvragers. Dit heeft een negatieve invloed op het resultaat.
- Als tijdens het toezicht blijkt dat aannemers niet volgens de kwaliteitsnormen bouwen, dan moet er meer worden gehandhaafd. Deze extra handhaving legt druk op de capaciteit en veroorzaakt kosten voor de gemeente.

Thema Dienstverlening

Mogelijk daalt het aantal inschrijvingen van niet-ingezetenen. Veelal gaat het hierbij om mensen die kortdurend in Nederland werken. Kabinetsmaatregelen op het gebied van arbeidsmigratie zorgen er mogelijk voor dat het aantal inschrijvingen afneemt. Daardoor nemen ook onze inkomsten af.

Thema Openbare ruimte

We zien klimaatrisico's die ervoor kunnen zorgen dat we meer moeten besteden aan bijvoorbeeld gladheidsbestrijding, de beheersing van invasieve exoten en het beheersen van plaagdieren. Daarnaast is er een risico op achterstalligheid bij de kapitaalgoederen. Dit risico is ten opzichte van vorig jaar afgenomen, omdat we voor een deel hiervan vanaf 2025 een reserve vormen.

Thema Beheer gemeenlijk vastgoed

Het gemeentelijke gebouwenbestand is overwegend verouderd. Daardoor is de huidige onderhoudsvoorziening vanaf 2030 niet meer toereikend om de kosten voor het onderhoud te

dekken. In de integrale huisvestingsplannen (IHP's) maken we daarom afwegingen over vervangende nieuwbouw, renovatie en functionele aanpassingen. Dit draagt bij aan een kostendekkende onderhoudsvoorziening.

Sportaccommodaties

Veel binnensportlocaties zijn verouderd en vragen om een plan voor de toekomst. Daarnaast is de bezettingsgraad van deze objecten hoog. In het IHP brengen we deze ontwikkelingen en de ontwikkelingen in de stad en de dorpen samen. Aanpassingen en uitbreidingen binnen deze portefeuille kosten geld. Dit kan knellen met de behoefte van Breda. Tot slot blijkt het op dit moment lastig om het personeelsbestand kwalitatief en kwantitatief op orde te houden. Een mogelijk risico is dat sporthallen tijdelijk moeten sluiten vanwege een gebrek aan personeel.

Thema Open overheid

Binnen dit thema zien we geen noemenswaardige risico's.

Programma 5

Thema Een toekomstbestendige organisatie

Binnen dit thema zien we geen noemenswaardige risico's.

Thema Solide financiën

Binnen dit thema zien we geen noemenswaardige risico's.

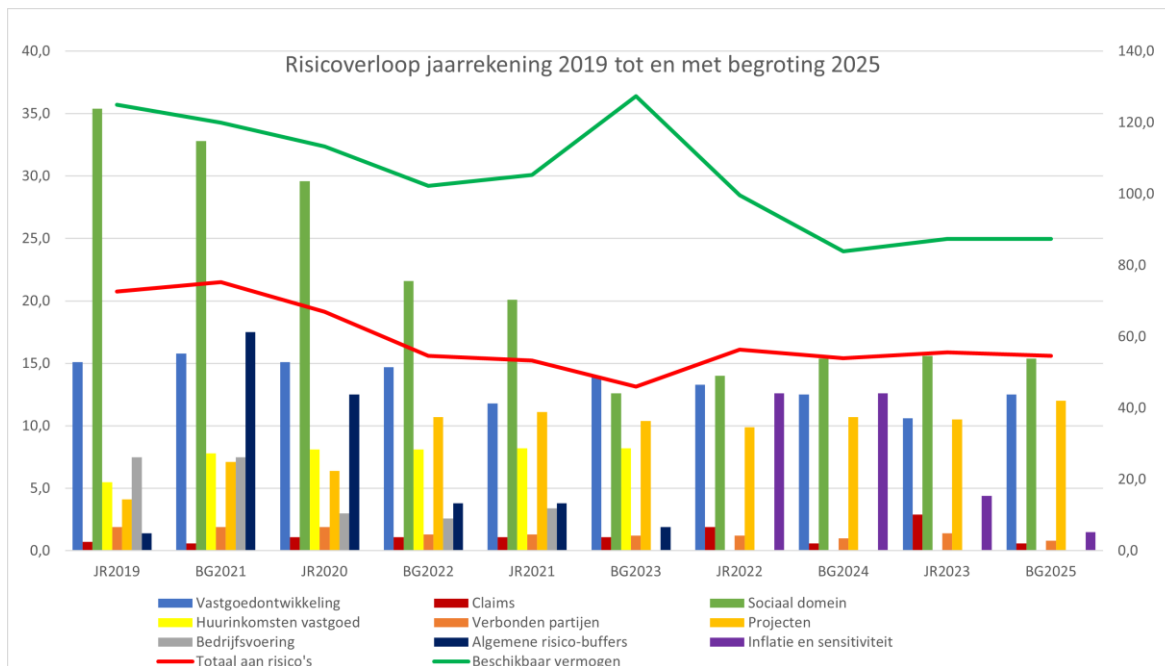
WEERSTANDSVERMOGEN

We hebben een deel van ons eigen vermogen gereserveerd als buffer om de financiële impact van risico's op te kunnen vangen. Zo kunnen wij een stabiel financieel beleid waarborgen.

In de jaarrekening 2023 bedroeg het risicoprofiel (op basis van een Monte Carlo-simulatie) € 55,6 miljoen. In deze begroting is het risicoprofiel op basis van de meest actuele cijfers gedaald met € 0,3 miljoen. Het geactualiseerde risicoprofiel komt daarmee uit op € 55,3 miljoen. Het risicoprofiel is op hoofdlijnen stabiel. Binnen een aantal risico's zien we een verschuiving. Door een voorziening te treffen voor de kapitaalgoederen, daalt dit risico. Verder zien we een stabilisering van de inflatie, waardoor ook het inflatierisico afneemt. Tegelijkertijd nemen de fiscale risico's toe, doordat de Belastingdienst intern aan het onderzoeken is of zij het 'terreinparkeren' (met terugwerkende kracht) als een belaste activiteit kan aanmerken. Tot slot zien we enkele opkomende risico's, zoals netcongestie.

Om de risico's van € 55,3 miljoen af te dekken, heeft de gemeente in 2028 € 96,2 miljoen beschikbaar. Het weerstandsvermogen is dan € 40,9 miljoen (€ 96,2 miljoen min € 55,3 miljoen). Dit betekent dat we ons beleid kunnen voortzetten als de risico's zich zouden voordoen.

De ontwikkeling van het risicoprofiel ziet er als volgt uit:

- De verticale as links (0,0-40,0) toont de bedragen x € 1 miljoen per risicogroep (kolommen).
- De verticale as rechts (0,0-140,0) toont het totaal aan risico's (de rode lijn) en het beschikbare vermogen x € 1 miljoen (de groene lijn). Het verschil tussen beide lijnen is het weerstandsvermogen.

Hoe we omgaan met het weerstandsvermogen, staat in de afbeelding hieronder:

De rode lijn geeft het minimale bedrag aan dat we als buffer moeten aanhouden. Dit bedrag is nodig om mogelijke financiële tegenslagen op te vangen. Wanneer we een vermogen hebben dat groter is dan dit minimale bedrag, bepalen we hoeveel geld we nodig hebben om onze financiële positie op orde te krijgen of te houden. Dat geeft het grijze vakje in de afbeelding aan. Onze financiële positie meten we met verschillende financiële kengetallen, zoals de netto schuldquote, de solvabiliteit, de

grondexploitatie, de belastingcapaciteit en de structurele exploitatieruimte (zie de toelichting verderop).

Nadat we de benodigde buffer hebben aangehouden en onze financiële positie op orde is, maken we inzichtelijk hoeveel geld er nodig is voor de uitvoering van eerdere bestuurlijke besluiten. Als dit alles gedekt is, blijven er mogelijk nog middelen over. Dit restant kan vervolgens vrij worden ingezet.

BELEID: UITGANGSPUNTEN EN PROCES

Ons uitgangspunt zijn de doelen die het gemeentebestuur heeft vastgesteld. Die willen we behalen met zo min mogelijk tegenslagen. Door de 4 lijnen hieronder te volgen, zorgen we voor een effectief risicomanagement en minimaliseren we de financiële impact van de risico's.

1e lijn: risico's inventariseren

We hebben te maken met risico's en kansen die voortkomen uit externe ontwikkelingen die buiten onze invloedssfeer liggen. Als gemeente nemen we strategische risico's om het maximale uit ons beleid te halen. Deze risico's zijn dus niet ongewenst, we nemen die bewust. Daarnaast zijn er risico's die voorkomen kunnen worden en direct voortvloeien uit ons normale werk. Hieronder vallen ook risico's die ontstaan als we niet voldoen aan wet- en regelgeving. Bovendien houden we rekening met mogelijke incidenten en schades, zoals fraude. Al deze risico's brengen we in kaart.

2e lijn: toprisico's selecteren

Halfjaarlijks, bij de begroting en bij de jaarrekening, selecteren we de risico's die de grootste impact hebben. Deze risico's noemen we toprisico's. Die vormen onze tweede lijn van risicobeheersing. Deze risico's nemen we op en lichten we toe in de paragraaf 'Weerstandsvermogen en risicobeheersing' van de begroting en de jaarrekening.

3e lijn: maatregelen nemen

Om de geselecteerde risico's te beheersen, stellen we een strategie op waarin we beheersmaatregelen treffen. Dit is onze derde lijn van risicobeheersing.

4e lijn: audits uitvoeren

We beoordelen ons risicomanagementproces periodiek via een audit. Die wordt uitgevoerd door het team Audit van de afdeling Concerncontrol. Op basis van deze beoordeling scherpen we onze processen aan of passen we het systeem aan.

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

Via een risico-inventarisatie brengen we onze risico's in kaart. Die gebruiken we om het risicoprofiel en de weerstandscapaciteit te bepalen. De belangrijkste risico's lichten we verderop in deze paragraaf toe.

Om de benodigde weerstandscapaciteit zo nauwkeurig mogelijk te berekenen, voeren we een Monte Carlo-simulatie uit. Deze geautomatiseerde simulatie is een veelgebruikte statistische techniek die verschillende (kans)scenario's doorrekent. Hierbij rekenen we met zekerheidspercentages. Deze percentages geven aan hoe waarschijnlijk het is dat de financiële gevolgen van de werkelijk opgetreden risico's lager zijn dan de berekende waarde. We gaan uit van een zekerheidspercentage van 95%. Er is dus slechts een kans van 5% dat de schade hoger is dan het berekende bedrag. Hierdoor krijgen we een realistisch beeld van de mogelijke financiële impact van de risico's en de weerstandscapaciteit die nodig is.

De bedragen voor Vastgoedontwikkeling, Huurinkomsten en leegstand gemeentelijk vastgoed en Sociaal Domein in de tabel bepalen we op basis van deze Monte Carlo-simulatie. Voor de overige risico's bepalen we de bedragen door de kans te vermenigvuldigen met het gevolg. Als voorbeeld: stel dat het gevolg van een risico € 20 miljoen bedraagt en dat de geschatte kans van optreden 50% is, dan nemen we in de tabel € 10 miljoen op (€ 20 miljoen x 50%).

Bedragen x € 1 miljoen

Nr. Risico's	Begroting 2023	Jaarrekening 2022	Begroting 2024	Jaarrekening 2023	Begroting 2025
Grondexploitaties					
1 Vastgoedontwikkeling	13,9	13,3	12,5	10,6	10,5
2 Claims	1,1	1,9	0,6	2,9	2,9
Sociaal Domein					
3 Sociaal Domein	12,6	14	15,4	15,6	15,3
Derden					
4 Verbonden partijen (GR'en)	1,2	1,2	1	1,4	0,8
Projecten					
5 Projecten	10,4	9,9	10,7	10,5	12
Overige risico's					
6 Klimaatrisico's	0,8	0,8	0,8	0,6	0,8
7 Achterstalligheid kapitaalgoederen openbare ruimte	2,0	2	2,0	6,1	3,7
8 Cyberrisico's	0,8	0,8	1,7	1,7	1,7
9 Fiscale risico's	0,3	1,6	0,2	0,2	1,3
10 Fluctuaties gemeentefondsuitkering	1,4	1,4	1,4	1,4	1,4
11 Garantstellingen	pm	pm	pm	pm	pm
12 Inflatie en sensitiviteit	pm	12,6	12,6	4,4	1,5
13 Netcongestie			pm	pm	pm

TOELICHTING OP DE TOPRISICO'S

Vastgoedontwikkeling (€ 10,5 miljoen, was € 10,6 miljoen)

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op onze nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's die zijn verbonden aan grondexploitaties, zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente. Ze worden gedekt uit de totale weerstandscapaciteit. De verwachte positieve resultaten vanuit grondexploitaties vormen een extra buffer voor de risico's. Omdat we in het financiële meerjarenperspectief een groot deel van die positieve resultaten al meenemen, is het effect van deze buffer inmiddels beperkt. Het totale risico dat is verbonden aan de grondexploitaties, bepalen we door te kijken naar de volgende risico's:

- Projectspectifieke risico's in de individuele grondexploitaties
We houden die bij op risicokaarten.

- Projectoverstijgende risico's voor de gehele portefeuille van grondexploitaties
Die bepalen we via een scenario met extra economische tegenwind. Ten opzichte van de standaard berekeningen wordt de rekenrente verhoogd, ligt de opbrengstenstijging structureel lager, ligt de kostenstijging structureel hoger en vertragen onze grondexploitaties 100% in de uitvoering. Onder dit scenario vallen bijvoorbeeld de effecten van de stikstofproblematiek, gestegen bouwkosten, congestie op het stroomnet, hogere inflatie en een oplopende rente.
- Risico's die zijn verbonden aan onze portefeuille panden en gronden

Deze 3 risico's brengen we apart in beeld, waarna een statistische berekening bepaalt hoeveel weerstandsvermogen er nodig is om deze risico's af te dekken. De projectspecifieke risico's leiden tot een gewogen risico van € 5,3 miljoen. De projectoverstijgende risico's komen uit op een gewogen risico van € 4 miljoen. Het gewogen risico dat is verbonden aan onze voorraad gronden en panden, bedraagt € 1,4 miljoen. Het totale risico komt daarmee uit op € 10,7 miljoen. Volgens de statistische berekening bedraagt het benodigde weerstandsvermogen in totaal € 10,5 miljoen. Ten opzichte van de jaarrekening 2023 is het risico ongeveer gelijk gebleven.

Claims (blijft € 2,9 miljoen)

Dit zijn risico's voor claims, bijvoorbeeld vanwege ruimtelijke ontwikkelingen of als gevolg van handhaving. Het claimrisico is gestegen door een toename van het aantal claims binnen het sociaal en ruimtelijk domein. In 2 gevallen zijn de claimende partijen in hoger beroep gegaan.

Sociaal domein (€ 15,3 miljoen, was € 15,4 miljoen)

Dit risico is de optelsom van de verschillende risico's binnen het sociaal domein. Deze zijn afgenomen met € 0,1 miljoen.

Het ministerie van SZW wil er met de financieringssystematiek BUIG voor zorgen dat alle gemeenten samen een toereikend macrobudget hebben en dat de verdeling zo goed mogelijk aansluit bij de werkelijke kosten. In de praktijk blijkt echter dat deze systematiek nog niet goed aansluit. Daarom heeft de minister in 2022 diverse onderzoeken in gang gezet om het objectiefvoordeelmodel te verbeteren. De kans bestaat dat het BUIG-budget ontoereikend is. Wanneer dit zo is, kunnen we aanspraak maken op een vangnetuitkering, die door de toetsingscommissie Vangnet Participatiewet wordt beoordeeld. Aan deze uitkering zijn verschillende voorwaarden verbonden, waaronder een eigenrisicocomponent (maximaal 10% van het BUIG-budget).

Vanwege het forse financiële resultaat van de afgelopen jaren op het gebied van Werk & Inkomen, is in het bestuursakkoord gerekend met een voordeel van € 3 miljoen in 2023, aflopend naar € 0,5 miljoen in 2026. Dit financiële resultaat is in eerdere jaren echter vooral behaald door incidentele meevallers. Of deze meevallers zich ook (voldoende) zullen voordoen in de komende jaren, is nog onzeker.

Voor Jeugd ligt er een principeakkoord: de Hervormingsagenda. Deze ligt in lijn met de uitspraak van de Commissie van Wijzen (18 mei 2021). Het Rijk erkent de noodzaak van een aangepast ingroeipad. De eerder ingeboekte bezuiniging wordt tot en met 2025 bevroren. Daarnaast blijft de doelstelling van € 1 miljard overeind, maar erkent het akkoord dat € 650 miljoen onderbouwd en 'mogelijk haalbaar' is en € 380 miljoen met onzekerheden omgeven is. De gemeenten en het Rijk zijn verantwoordelijk voor het uitvoeren van de maatregelen waarop zij kunnen sturen conform de Hervormingsagenda. Als zij dit niet of niet volledig doen, dan ligt het financiële risico naar rato van de geleverde inspanning bij henzelf:

- Gemeenten zijn verantwoordelijk voor een doelmatige en doeltreffende uitvoering van de Jeugdwet.
- Gemeenten dragen de financiële verantwoordelijkheid voor bovenwettelijke initiatieven.
- Onvoorzien omstandigheden en autonome groei vallen onder de verantwoordelijkheid van het Rijk.

Door de invoering van het abonnementstarief is het aantal Wmo-hulpaanvragen gestegen. Dit veroorzaakt structureel hogere kosten (uitvoeringskosten en voorzieningskosten voor huishoudelijke ondersteuning). Om de houdbaarheid van de Wmo te verbeteren, voert het kabinet een aantal aanpassingen door in het stelsel. De belangrijkste aanpassing is de invoering van een passende eigen bijdrage voor huishoudelijke ondersteuning per 1 januari 2026. We verwachten dat het aantal cliënten dat gebruikmaakt van huishoudelijke ondersteuning hierdoor slechts licht afneemt en niet op het niveau komt van vóór de invoering van het abonnementstarief. De extra inkomsten vanuit de eigen bijdrage zijn naar verwachting niet toereikend.

Voor jeugdhulp en Wmo worden nieuwe tarieven vastgesteld/geïndexeerd. Dit gebeurt pas na vaststelling van deze begroting. Het risico bestaat dat we contractueel meer moeten indexeren dan waar we in deze begroting rekening mee hebben gehouden.

Mogelijk krijgen we te maken met het faillissement van een gecontracteerde aanbieder die voor onze gemeente één of meer voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning en/of jeugdhulp uitvoert. Hiervan kan de gemeente negatieve gevolgen ondervinden. We moeten dan bepalen hoe de continuïteit van de ondersteuning en zorg kan worden gewaarborgd.

Verbonden partijen (€ 0,8 miljoen, was € 1,4 miljoen)

Voor gemeenschappelijke regelingen (GR'en) reserveren we vermogen. Een aantal GR'en bouwen geen eigen vermogen op en vallen bij tegenvallers direct terug op het vermogen van de deelnemende gemeenten, waaronder Breda. Wij steunen nu op het risicomanagement van de GR'en.

Projecten (€ 12,0 miljoen, was € 10,5 miljoen)

De risico's hebben betrekking op projecten, zoals de Nieuwe Mark, De Strip Havenkwartier en een claim vanuit oude wijkontwikkelingsprojecten in de Heuvel. De risico's die we lopen op deze projecten, zijn onder meer overschrijdingen van de plan- en realisatiekosten, het niet kunnen nakomen van subsidievoorwaarden, een beroep op nadeelcompensatie en het indienen van claims. De risicokaarten inclusief bijpassende beheersmaatregelen voor de projecten worden 2 keer per jaar geactualiseerd, bij de jaarrekening en bij de begroting. Hierdoor houden we de risico's per project actueel.

Het gewogen risico van de projecten is ten opzichte van de jaarrekening 2023 toegenomen met € 1,5 miljoen, van € 10,5 miljoen tot € 12 miljoen. Voor € 1,15 miljoen komt dit door de geactualiseerde risico's van het project Nieuwe Mark fase 2. De risico's hebben betrekking op een mogelijke overschrijding van de plankosten (€ 0,45 miljoen), de geotechnische parameters (€ 0,45 miljoen) en op kabels en leidingen (€ 0,25 miljoen). De risicokaart van De Strip Havenkwartier laat een toename van het gewogen risico zien van € 0,38 miljoen. Die wordt veroorzaakt door het risico op prijsstijgingen van de casco-investeringen.

Klimaatrisico's (€ 0,8 miljoen, was € 0,6 miljoen)

De klimaatrisico's in de openbare ruimte nemen toe en zijn divers. We moeten bijvoorbeeld meer bomen en struiken vervangen door droogte, hevige stormen en meer dierplagen. Daarnaast worden onze wegen aangetast, moeten we extra gladheidsbestrijding uitvoeren en hebben we te maken met wateroverlast door extreme neerslag. De klimaatrisico's worden beperkt door extra acties, waaronder aanvullende middelen voor het onderhoud van het groen (actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen). De wateroverlast is onderdeel van het Stedelijk Waterplan. Daarnaast zetten we initiatieven voort die zich richten op klimaatadaptief handelen, zoals klimaatadaptieve wijkdeals, het project Groene Buurtjes, een verbreding van de subsidieregeling Groene Daken en het uitvoeren van stresstesten en risicodialogen. In het Strategisch Investeringsplan hebben we middelen gereserveerd voor groene straten en pleinen en de instandhouding van bomen en groen. Deze maatregelen dragen bij aan het oplossen van de hitteproblematiek in de binnenstad. In het bestuursakkoord en de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen hebben we extra middelen beschikbaar gesteld voor groen en extra bomen. Het financiële risico zit vooral in de gladheidsbestrijding, de beheersing van invasieve exoten en het beheersen van plaagdieren (€ 0,8 miljoen).

De achterstalligheid binnen de openbare ruimte wordt mede veroorzaakt door klimaateffecten, maar heeft ook andere oorzaken. Daarom zijn de onderdelen bomen en verharding opgenomen onder het risico 'achterstalligheid openbare ruimte'.

Vanwege de slechte toestand van de Natura 2000-gebieden in Brabant heeft de provincie in maart 2023 besloten om geen vergunningen meer te verlenen die gebruikmaken van extern salderen of het Stikstofregistratiesysteem. Per project bekijken we nu de gevolgen en mogelijke oplossingen hiervoor. Duidelijk is wel dat natuurherstel, inclusief de bijbehorende investeringen de komende jaren essentieel is.

Achterstalligheid kapitaalgoederen openbare ruimte (€ 3,8 miljoen, was € 6,1 miljoen)

We zien een risico op achterstalligheid bij de kapitaalgoederen verharding, bomen, civieltechnische kunstwerken en openbare verlichting. Dit risico heeft meerdere oorzaken:

- Mede door reactief onderhoud weten we niet precies wat de huidige kwaliteit van de kapitaalgoederen is. Inspecties zijn nodig om een goed beeld te krijgen van de huidige stand van zaken.
- De complexiteit van het gebruik van de openbare ruimte neemt toe.
- De theoretische versus de praktische onderhoudssystematiek.
- Het effect dat klimaatverandering heeft op de kapitaalgoederen.

Op de middellange termijn leidt dit tot kapitaalvernietiging en stijgende kosten voor onderhoud en herstel. Op langere termijn neemt de kans op onveilige situaties toe. Voor 2025 stellen we een reserve in om achterstalligheid op te kunnen vangen (vanuit de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen). Hierdoor verlagen we het risico ten opzichte van de jaarrekening 2023. Het risico op achterstalligheid bij de kapitaalgoederen in de openbare ruimte is als volgt opgebouwd:

Risico op achterstalligheid openbare ruimte	
Verharding	300
Openbare verlichting	2.310
Bomen	2.260
CTK	1.250
Subtotaal	6.120
Reserve 2025 actualisatie kapitaalgoederen	2.262
Risico 2025	3.858

Cyberisico's (blijft € 1,7 miljoen)

Het dreigingsbeeld Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten geeft inzicht in de belangrijkste bedreigingen en ontwikkelingen op het gebied van informatiebeveiliging en adviseert over prioriteiten. In het dreigingsbeeld van 2023-2024 geeft de IBD de volgende risico's aan op het gebied van gegevensbescherming:

Uitval van dienstverlening en bedrijfsvoering

Als informatie niet beschikbaar is, leidt dat tot problemen in de dienstverlening en de bedrijfsvoering:

- Vertrouwelijke informatie valt in verkeerde handen.
- Er worden fouten gemaakt in de dienstverlening door incidenten en de aantasting van de kwaliteit en integriteit van de data.
- Er zijn meer gevallen van ransomware met destructievere gevolgen.

De IBD ontving de afgelopen 2 jaar steeds meer meldingen van situaties waarin gemeentelijke processen langdurig(er) verstoord zijn door destructieve gijzelsoftware. De schade hiervan loopt al snel in de miljoenen euro's.

Steeds meer en ernstigere kwetsbaarheden in software

Alle hard- en software bevat kwetsbaarheden en fouten. Deze kunnen worden misbruikt door kwaadwillenden. Het is daarom zaak om kwetsbaarheden tijdig te verhelpen. In 2023 zijn er binnen de gemeente Breda 2398 serieuze meldingen geweest van kwetsbaarheden en/of verachte pogingen om het netwerk binnen te dringen.

Gevaren in ketens uit het zicht

De gemeente Breda neemt deel aan veel samenwerkingsverbanden en maakt gebruik van diensten van derden, zoals softwareleveranciers. Gemeenten zijn de afgelopen 2 jaar regelmatig geconfronteerd met incidenten die zijn ontstaan bij derden, waarbij de gevolgen in de eigen gemeente merkbaar waren. Dit geldt ook voor onze gemeente.

De ruwe geschatte kosten bestaan uit kosten voor forensisch onderzoek, het opnieuw opbouwen van (delen van) het netwerk, derving doordat medewerkers niet meer kunnen werken en inhuur van (externe) professionals. Denk hierbij aan forensisch experts, IT-specialisten voor de wederopbouw en crisiscommunicatiespecialisten.

Fiscale risico's (€ 1,3 miljoen, was € 0,2 miljoen)

Als gemeente zijn we vennootschapsbelasting (vpb) verschuldigd over onze belastingplichtige activiteiten. Een voorbeeld zijn de opbrengsten van onze parkeergarages. Daarnaast leveren onze parkeerterreinen, zoals het Chasséveld, ongeveer € 2,8 miljoen per jaar op. Dat resultaat is nu nog vrijgesteld van vpb. De Belastingdienst is echter intern aan het onderzoeken of zij 'terreinparkeren' ook als een belaste activiteit kan aanmerken. Als dat zo is, hebben we jaarlijks een extra vpb-last van € 700.000. Omdat de aanslagen vanaf 2020 nog niet definitief zijn vastgesteld, bestaat het risico dat we ook over deze jaren vpb verschuldigd zijn.

Fluctuaties Gemeentefondsuitkering (blijft € 1,4 miljoen)

De uitkeringen vanuit het Gemeentefonds variëren flink binnen een begrotingsjaar. Om de afhankelijkheid van de circulaires te verkleinen, vormen we een buffer. Zo kunnen we beheerst het beleid aanpassen bij onverwachte fluctuaties.

Garantstellingen (p.m.)

De gemeente verleent garanties aan derden en neemt achtervangposities in bij waarborgfondsen. Dat is niet zonder risico's. De gemeente wordt aangesproken als deze derden hun verplichtingen niet nakomen. Bij een achtervangpositie in een waarborgfonds gebeurt dit pas als het garantievermogen van het fonds niet genoeg is. We schatten dit risico laag in. Bij een aanspraak zorgen de hypothecaire zekerheden in het voordeel van de gemeente Breda ervoor dat het financieel verlies gering of nihil is.

De gemeente heeft bij 2 waarborgfondsen een achtervangpositie:

1. het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW)
2. het Waarborgfonds Eigen Woningen dat de Nationale Hypotheekgarantie (NHG) verstrekt

Bij beide waarborgfondsen verwachten we de komende jaren geen aanspraak op de achtervangpositie.

Inflatie en sensitiviteit (€ 1,5 miljoen + p.m., was € 4,4 miljoen + p.m.)

De piek van 2022 is voorbij, maar de inflatie is nog steeds hoog. Mede door de economische onzekerheid en wereldwijde handelsspanningen is de inflatie nu nog niet stabiel. Daarnaast vormen ook de krapte op de arbeidsmarkt en het tekort aan grondstoffen een probleem. Deze kwesties treffen niet alleen de samenleving, maar ook onze eigen organisatie. Het beheersen van deze effecten blijkt een uitdagende taak. Omdat deze ontwikkelingen alleen gedeeltelijk kunnen worden bijgestuurd en moeilijk kwantificeerbaar zijn, is dit risico pro memoria meegenomen.

Netcongestie elektriciteitsnet (p.m.)

De impact van de netcongestie op het elektriciteitsnet zal naar verwachting aanzienlijk zijn. Bedrijven die zich in onze gemeente willen vestigen of die willen uitbreiden of verduurzamen, moeten langdurig wachten op een elektriciteitsaansluiting. Bovendien wordt ook de bouw van nieuwe woningen hierdoor beïnvloed. Hoewel woningen nog steeds kunnen worden aangesloten, geldt dit niet voor essentiële voorzieningen, zoals supermarkten, scholen en zorgcentra. Daarnaast kan de grootschalige verduurzaming van collectieve complexen, zoals appartementengebouwen of projecten van woningcorporaties, mogelijk worden gehinderd door netcongestie. Dit alles heeft een directe invloed op het vestigingsklimaat en de toekomstbestendigheid van Breda.

Vooralsnog zijn de risico's lastig te kwantificeren. In het land zien we de situatie op het elektriciteitsnet verslechteren. We volgen deze situatie op de voet. In een dynamische omgeving brengen we de impact van netcongestie in kaart en bekijken we welke projecten hierdoor worden belemmerd. Als gemeente werken we nauw samen met onze partners in de stad om mogelijkheden te verkennen om het elektriciteitsnet efficiënter te benutten. We streven ernaar om op het bestaande elektriciteitsnet meer ruimte te creëren, zodat bedrijven en voorzieningen alsnog kunnen worden aangesloten. Deze maatregelen lossen de netcongestie echter niet op. We zetten ons in om structurele oplossingen te vinden en de toekomstige betrouwbaarheid en capaciteit van ons elektriciteitsnet te waarborgen. Daarbij kijken we ook naar de onderzoeksresultaten van landelijke studies naar dit onderwerp.

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

Bedragen x € 1 miljoen

Onderdeel weerstandscapaciteit	2025	2026	2027	2028
Algemene reserve (per 1-1)	78,5	77,1	83,9	92,7
Onvoorzien	1,0	1,0	1,0	1,0
Vermogen om bezuinigingen door te voeren	p.m.	p.m.	p.m.	p.m.
Totaal beschikbare weerstandscapaciteit	79,5	78,1	84,9	93,7

Met een risicopositie van € 55,3 miljoen is de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende om de risico's af te dekken.

Weerstandscapaciteit

De weerstandscapaciteit geeft aan welk vermogen we beschikbaar hebben om de risico's af te dekken. Dit bestaat uit de algemene reserve, de post onvoorzien en het vermogen om bezuinigingen door te voeren.

Algemene reserve

De gemeentebrede algemene reserve behoort tot de weerstandscapaciteit, voor zover deze vrij beschikbaar is. Vanaf 2021 is deze volledig vrij beschikbaar met uitzondering van een blokkering van € 16,5 miljoen voor de Noordelijke Rondweg.

In 2025 wordt de gemeentefondsuitkering incidenteel gekort met € 675 miljoen (voor Breda betekent dit een korting van € 7,1 miljoen). Dit betekent dat het noodzakelijk is om eenmalig € 2,5 miljoen te onttrekken uit de algemene reserve.

Onvoorzien

De begrote post onvoorzien is € 1 miljoen per jaar.

Vermogen om bezuinigingen door te voeren

De ruimte in de meerjarenbegroting is bestemd voor nieuw beleid en toekomstige investeringen. Daarom rekenen we deze niet toe aan de beschikbare weerstandscapaciteit.

FINANCIËLE KENGETALLEN

	Rekening 2022	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Streef- waarde
Stabiliteit								
Solvabiliteitsratio *	21,07%	19,64%	16,32%	14,56%	14,41%	15,23%	16,18%	> 20%
Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen	26,11%	24,05%	19,63%	17,26%	16,92%	17,78%	18,72%	> 20%
Structurele exploitatieruimte *	1,81%	4,02%	3,43%	1,64%	0,44%	-0,24%	-0,42%	> 0%
Wendbaarheid								
Belastingcapaciteit *	95,10%	79,88%	76,37%	78,60%	79,79%	81,01%	82,25%	< 105%
Netto schuldquote *	53,11%	57,37%	57,98%	64,56%	69,87%	70,20%	71,02%	< 90%
Gecorrigeerde netto schuldquote *	35,47%	40,23%	44,57%	51,65%	57,02%	57,89%	59,43%	< 90%
Weerbaarheid								
Grondexploitaties *	1,86%	1,85%	3,13%	3,15%	3,28%	3,30%	3,27%	< 20%
Ratio weerstandsvermogen	1,7	1,5	1,6	1,4	1,4	1,5	1,7	> 1,0
Onbenutte belastingcapaciteit	63,02%	50,32%	43,16%	39,75%	39,75%	39,75%	39,75%	

Wettelijke kaders								
Rente risiconorm (ruimte onder risiconorm * € 1 miljoen)	117	127	187	181	173	170	172	> 0
Kasgeldlimiet: overschrijding (+) of overschrijding (-) per kwartaal	++++	++++	++++	++++	++++	++++	++++	++++
EMU-saldo (* € 1.000)	20.806	-33.457	-82.742	-60.934	-27.234	-4.713	-18.290	> € -38.674

* deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven

TOELICHTING OP DE FINANCIËLE KENGETALLEN

Stabiliteit

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteit drukken we uit in een percentage van het eigen vermogen tegenover het totaal vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt gedempt doordat we grote geldleningen hebben verstrekt aan woningcorporaties en voor de onderwijshuisvesting. Een solvabiliteitsratio die lager is dan 20%, wordt door de provincie als risicovol beschouwd.

Solvabiliteitsratio exclusief doorleningen

Omdat Breda in verhouding tot andere gemeenten grote leningen heeft verstrekt aan woningcorporaties en voor onderwijshuisvesting, heeft dit een dempend effect op de solvabiliteitsratio. Daarom wordt hier ook de solvabiliteitsratio weergegeven zonder deze leningen. Dit kengetal geeft een realistischer beeld van onze financiële positie.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft informatie over de mate waarin we structurele lasten kunnen afdekken met structurele baten. Vanuit het BBV is de norm dat de structurele exploitatieruimte in evenwicht dan wel positief is.

Wendbaarheid

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Breda zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren. De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden in de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage. De provincie beschouwt een belastingcapaciteit hoger dan 105% als risicovol.

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast tegenover de eigen middelen. Het laat zien hoeveel de rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie. Dit zijn de signaleringswaarden van de provincie: < 90% is het minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is het meest risicovol.

Gecorrigeerde netto schuldquote

Bij de berekening van de gecorrigeerde netto schuldquote houden we rekening met doorgeleende gelden. Zowel de netto schuldquote als de gecorrigeerde netto schuldquote laten zien dat de lasten die samenhangen met onze netto schuld passen binnen een acceptabele bandbreedte.

Weerbaarheid

Grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (exclusief onttrekkingen aan de reserves). De provincie hanteert als signaleringswaarden: < 20% is het minst risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is het meest risicovol. Dit kengetal laat zien dat we voor de baten van de organisatie niet erg afhankelijk zijn van de opbrengsten uit grondverkoop. In het verleden zijn er flinke afboekingen geweest op de grondposities. De kans op een herhaling van een risico met deze omvang is klein.

Ratio weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet-begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico's die de gemeente loopt. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het weerstandsvermogen en de risico's. Een ratio hoger dan 1 geeft een indicatie dat er voldoende weerstandsvermogen is om risico's af te dekken.

Onbenutte belastingcapaciteit

Bij de onbenutte belastingcapaciteit kijken we naar de belangrijkste inkomsten voor de gemeente: de OZB, de afvalstoffenheffing en de riolrechten. Dit kengetal geeft weer hoeveel ruimte de gemeente heeft om extra belastingen te heffen.

Wettelijke kaders

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld. Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. De renterisiconorm is uitgebreid toegelicht in de paragraaf Financiering.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente, met als doel een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal. Als de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, moet de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte te stellen en een plan voorleggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen. In het overzicht staat een plusteken als de gemeente in het kwartaal onder de limiet is gebleven. Is de limiet in een kwartaal overschreden, dan is dit met een minteken aangegeven.

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast het Rijk, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. Voor de jaren 2024 tot en met 2026 is ambtelijk overeengekomen dat de gezamenlijke ruimte voor de decentrale overheden 0,5% van het bbp bedraagt. De gezamenlijke ruimte voor de gemeenten bedraagt 0,34% van het bbp. Deze percentages moeten echter nog bestuurlijk bekrachtigd worden door het Rijk. In de decembercirculaire Gemeentefonds 2023 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd die de afzonderlijke gemeenten als richtlijn kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Breda bedraagt € -38,7 miljoen.

Paragraaf Grondbeleid

GEMEENTELIJK GRONDBELEID

Het gemeentelijk grondbeleid sluit aan op de Structuurvisie Breda 2030 en de Omgevingsvisie 2040. Elke locatie of gebiedsontwikkeling is maatwerk, waarbij we specifieke keuzes maken voor het instrumentarium, de grondexploitatie en de meest geschikte samenwerkingsvorm. De gemeente zet haar instrumentarium in om gebiedsontwikkelingen te regisseren en om ruimtelijke en maatschappelijke doelen te bereiken. Daarbij beperken en beheersen we de risico's zo veel mogelijk via risicomanagement.

ONTWIKKELINGEN

Economische onzekerheid duurt voort

De inflatie is sinds begin 2024 weliswaar langzaam gedaald, maar deze valt nog niet binnen de normen. De ECB heeft de rente licht verlaagd en voor dit jaar worden nog meerdere kleine verlagingen verwacht. De stijging van de bouw- en materiaalkosten vlakke verder af. Toch blijft de woningmarkt onverminderd krap. De prijzen van koopwoningen blijven dan ook stijgen. Daarnaast krijgen we te maken met nieuwe uitdagingen, zoals de krapte op het stroomnet. Een belangrijke vraag blijft welke rol het Rijk gaat pakken, vooral op het gebied van de woningmarkt en de ruimtelijke ordening.

Onze plannen voor nieuwe gebiedsontwikkelingen liggen qua betaalbare woningbouw vrijwel op één lijn met het beleid van het vorige kabinet. De kans bestaat dat het nieuwe kabinet andere accenten legt, waardoor we ons beleid moeten bijstellen. Zodra we daar meer inzicht in hebben, worden ook de (financiële) gevolgen voor onze eigen plannen en die vanuit de markt duidelijk.

In de grondexploitaties hebben we de parameters voor rente-, kosten- en opbrengstenstijgingen bijgesteld. Ook houden we in onze risicoanalyses rekening met economische tegenwind in de komende jaren. Door de voortdurende onzekerheid zijn de resultaten minder voorspelbaar en blijven negatieve afwijkingen van de grondexploitaties mogelijk, ook al stellen we onze verwachtingen steeds tussentijds bij.

Portefeuille grondexploitaties

We herzien de gemeentelijke grondexploitaties ieder jaar wanneer we de jaarrekening opstellen. Halverwege het jaar passen we de grondexploitaties waar nodig aan, zodat we de begroting met actuele cijfers kunnen onderbouwen. Los daarvan herzien we grondexploitaties ook tussentijds als er substantiële wijzigingen zijn. Vallen deze buiten de vastgestelde kaders, dan vragen we daarvoor opnieuw goedkeuring aan de gemeenteraad.

Binnen onze actieve grondexploitaties ligt de nadruk nog steeds op het afronden van lopende grote projecten. Bij het taakveld Wonen gaat het om Bouverijen en het Stationskwartier. Bij het taakveld Werken gaat het om het Rithmeesterpark (bedrijven) en het Stationskwartier (kantoren).

De komende jaren neemt de groei van de bevolking toe. Het aantal huishoudens groeit procentueel zelfs nog sneller doordat huishoudens gemiddeld kleiner worden. De behoefte aan extra woningen in Breda blijft daardoor hoog. We zetten ons grondbeleid in om de grootstedelijke ambitie te ondersteunen die we hebben vastgelegd in onze nieuwe Omgevingsvisie. Deze ambitie vullen we deels in via actief grondbeleid op gemeentegrond. In 2024 en 2025 worden naar verwachting de volgende nieuwe grondexploitaties opgestart: Woonakker, locaties voor tijdelijk wonen en mogelijk de eerste fase van 't Zoet.

De resterende opgave vullen we in via faciliterend grondbeleid. Dit doen we samen met private partijen. Daarvoor kan het nodig zijn om strategische gronden aan te kopen. Om dit mogelijk te maken, beschikken we sinds de begroting 2019 over een aankoopprogramma. Dit bestaat uit een zogeheten revolverend krediet: bij de verkoop of de overheveling naar grondexploitaties vloeien de bedragen weer terug naar het krediet. De jaarlijkse kapitaal- en beheerslasten dekken we vanuit het beleidsterrein waarvoor we de aankoop doen.

GEHANTEERDE PARAMETERS

Voor de begroting 2025 gebruiken we onderstaande parameters in ons grondexploitatiemodel.

Parameters	2024	2025	2026	2027
Rente	1,50%	1,50%	1,50%	1,50%
Stijging van de opbrengst	2,00%	2,50%	2,50%	2,00%
Stijging van de kosten	3,50%	2,50%	2,50%	2,00%

Rente

De renteparameter bepalen we conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De werkelijke rente over 2023 bedroeg 1,56%. Dat was iets lager dan de prognose van 1,75% waar we in ons grexmodel van uitgingen. Voor 2024 verwachten we een rentestijging van 1,50%. Voor de jaren vanaf 2025 geldt een nieuwe BBV-richtlijn, die bepaalt dat de rente in grondexploitaties gelijk is aan de eigen gemeentelijke omslagrente. De prognose voor die omslagrente is 1,50% voor de jaren tot en met 2028. Dat percentage hanteren we dus ook in onze grondexploitaties. Dat is een daling ten opzichte van de berekening in de jaarrekening 2023. In 2024 ligt de rente nu 0,1% lager dan voorzien. Dat verschil loopt op tot 0,9% in 2027.

Stijging van kosten en opbrengsten

We gebruiken de jaarlijkse publicatie Outlook Grondexploitaties van bureau Metafoor om de parameters voor de stijging van kosten en opbrengsten vast te stellen. Dit rapport zet recente jaarcijfers en prognoses van toonaangevende instanties op een rij. Zo ontstaat een goed beeld van de ontwikkelingen van de kosten en de waarde van grond in de komende jaren. Dat rapport doet ook recht aan de lokale omstandigheden, er zijn verschillende bandbreedtes voor de diverse kostensoorten en opbrengstcategorieën. Eén voor de topgebieden Randstad plus de beste wijken van centrumsteden, één voor de matige gebieden aan de randen van Nederland en één voor de middencategorie, het grootste deel van het land. Ook in 2024 en verder zijn we voor Breda uitgegaan van het gemiddelde van de cijfers voor topgebieden en de middencategorie. Dat sluit het beste aan bij de lokale omstandigheden van de Bredase markt. De cijfers van Metafoor zijn geijkt door ze aan te passen aan de verhouding tussen de kostensoorten en opbrengstcategorieën in onze Bredase grondexploitaties.

Sinds 2023 is de economische situatie wat gestabiliseerd. Daarom valt de verwachte opbrengstenstijging op basis van de cijfers van Metafoor nu hoger uit dan vorig jaar. De verwachte kostenstijging valt om dezelfde reden juist wat lager uit. De parameter kostenstijging bedraagt 3,5% voor 2024, 2,5% voor 2025 en 2026 en voor de jaren erna 2,0%. De parameter voor opbrengstenstijging stellen we op 2,0% voor 2024, 2,5% voor 2025 en 2026 en voor de jaren erna op 2,0%. Voor de jaarrekening 2024 kijken we hier opnieuw naar. Wel houden we bij de berekening van de risico's nu al rekening met mogelijk blijvend hogere kosten voor onze grondexploitaties. Meer daarover leest u onder het kopje 'Risico's en weerstandsvermogen' hieronder.

PLANRESULTATEN

Planresultaten op eindwaarde

Bedragen x € 1.000

Planresultaten op eindwaarde	2025	2026	2027	Totaal 2025-2027
Crossmark				
Stationskwartier		-3.613		-3.613
Klavers Jansen			-911	-911
Werken				
Verzamelcomplex bedrijventerrein			908	908
Werkdonken		1.262		1.262
Rithmeesterpark			953	953

Wonen				
Verzamelcomplex woningbouw			882	882
Eikberg	928			928
Calandstraat middenhuur			258	258
Waregemstraat middenhuur			-132	-132
Meulenspie middenhuur			881	881
Bouwerijen			-9.430	-9.430
Westerhagelaan-Muizenberglaan			175	175
Donkerstraat	-695			-695
Stadionstraat	-769			-769
Planresultaten negatief per jaar	-1.464	-3.745	-10.341	-15.550
Planresultaten positief per jaar	928	3.283	2.035	6.246

In bovenstaande cijfers houden we al rekening met tussentijdse winstnemingen die we eind 2024 verwachten.

RESERVE FIBI (VOORHEEN RESERVE BOVENWIJKS)

De reserve Bovenwijks heeft een andere naam gekregen door de inwerkingtreding van de Omgevingswet. De nieuwe naam is 'reserve Financiële Bijdragen' (FIBI). Er is een bijdrage verschuldigd als in een grondexploitatie een nieuwe planologische maatregel wordt vastgesteld (een bestemmingsplan of een omgevingsplan). Deze bijdrage komt niet ten laste van die individuele grondexploitatie, maar wordt verrekend met het totale resultaat op de grondexploitaties in dat jaar. In onderstaand overzicht ziet u dat er geen actieve grondexploitaties zijn waarvoor vanaf 2025 een bijdrage FIBI aan de orde is.

Bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	Totaal 2025-2027
Momenteel geen actieve plannen met een verschuldigde bijdrage				
Totale bijdrage aan reserve FIBI ten laste van resultaat grondexploitatie	0	0	0	0

NB: Reserve FIBI (Financiële Bijdrage) is de nieuwe naam voor de Reserve BOVO (Bovenwijkse Voorzieningen)

VOORZIENING GRONDEXPLOITATIES

Voor grondexploitaties met een negatief planresultaat treffen we een voorziening. Dat is verplicht volgens het BBV. We tellen alle negatieve planresultaten op eindwaarde bij elkaar op om te bepalen hoe groot de voorziening moet zijn. Dit zijn de wijzigingen in de voorziening grondexploitaties:

- Per 1 januari 2024 (jaarrekening 2023) is de stand van de voorziening € 16,1 miljoen. Er worden in 2024 geen inhoudelijke wijzigingen verwacht in onze grondexploitaties met een negatief saldo. Toch is er bij alle grondexploitaties wel een financiële mutatie zichtbaar. Die wordt uitsluitend veroorzaakt door de iets lagere renteparameter ten opzichte van de jaarrekening. Een toelichting hierop vindt u onder het kopje 'Gehanteerde parameters' hierboven.
- De gewijzigde renteparameter heeft bij de meeste grondexploitaties een klein positief effect. Bij 2 grondexploitaties met een hoge boekwaarde (Stationskwartier en Rithmeesterpark) is het positieve effect wat groter.
- De grondexploitaties met een negatief saldo verbeteren in totaal met € 0,3 miljoen. De voorziening kan daarom met hetzelfde bedrag dalen.
- Eind 2024 sluiten we de grondexploitatie Druivenstraat af. Om het negatieve saldo van € 211.000 af te dekken, gebruiken we de getroffen voorziening. Die daalt daardoor. Per 1 januari 2025 komt de voorziening Grondexploitaties naar verwachting uit op € 15,6 miljoen.

Aan het eind van begrotingsjaar 2025 sluiten we naar verwachting weer 2 negatieve grondexploitaties af: Donkerstraat en Stadionstraat. Ook deze negatieve saldi dekken we af met in totaal € 1.464.000 vanuit de voorziening. Per 1 januari 2026 komt de voorziening Grondexploitaties naar verwachting uit op € 14,1 miljoen.

Bedragen x € 1.000

Voorziening op eindwaarde	Jaarrekening 2023	Mutatie 2024	Prognose 1-1-2025	Mutatie 2025	Prognose 1-1-2026
Crossmark	4.647	-123	4.524		4.524
Stationskwartier	3.739	-127	3.613		3.613
Klavers Jansen	908	4	911		911
Werken	212	-211			
Druivenstraat (stopt eind 2024)	212	-211			
Wonen	11.199	-173	11.026	-1.464	9.562
Waregemstraat middenhuur	134	-3	132		132
Bouwerijen	9.594	-164	9.430		9.430
Donkerstraat (stopt eind 2025)	697	-2	695	-695	
Stadionstraat (stopt eind 2025)	773	-4	769	-769	
Totaal voorziening grondexploitatie	16.057	-507	15.550	-1.464	14.086

RISICO'S EN WEERSTANDSVERMOGEN

De huidige methodiek van risicomanagement is gebaseerd op onze nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen uit 2018. De risico's die zijn verbonden aan grondexploitatie zijn onderdeel van de totale risicopositie van de gemeente. Ze worden gedekt uit onze totale weerstandscapaciteit. Om het totale risico voor de grondexploitatie te bepalen, kijken we naar de volgende risico's:

- Projectspecifieke risico's in de individuele grondexploitatie. Die houden we bij op risicokaarten.
- Projectoverstijgende risico's voor de hele portefeuille van grondexploitatie. Die bepalen we via een scenario met extra economische tegenwind. Ten opzichte van de standaard exploitatieberekeningen wordt de rekenrente verhoogd, ligt de opbrengstenstijging structureel lager, ligt de kostenstijging structureel hoger en vertragen onze grondexploitatie 100% in de uitvoering. Binnen dit scenario vallen bijvoorbeeld de effecten van de stikstofproblematiek, gestegen bouwkosten, congestie op het stroomnet, hogere inflatie en een oplopende rente.
- Risico's die zijn verbonden aan onze portefeuille met panden en gronden.

Deze 3 risico's brengen we apart in beeld, waarna een statistische berekening bepaalt hoeveel weerstandsvermogen er nodig is om deze risico's af te dekken. De projectspecifieke risico's leiden tot een gewogen risico van € 5,3 miljoen. De projectoverstijgende risico's komen uit op een gewogen risico van € 4,0 miljoen. Het gewogen risico dat is verbonden aan onze voorraad gronden en panden, bedraagt € 1,4 miljoen. Het totale risico komt daarmee uit op € 10,7 miljoen. Volgens de statistische berekening bedraagt het benodigde weerstandsvermogen hiervoor in totaal € 10,5 miljoen.

Paragraaf Onderhoud Kapitaalgoederen

INLEIDING

De openbare ruimte in Breda wordt voor een belangrijk deel bepaald door bomen, wegen, verlichting, water en riolering. Al deze zogenoemde kapitaalgoederen zijn door de gemeente aangekocht of worden door ons in stand gehouden. Ze vormen de ruggengraat van de openbare ruimte en zorgen ervoor dat de stad en de dorpen goed kunnen functioneren. Kapitaalgoederen hebben een langdurig economisch of maatschappelijk nut en een hoge financiële (vervangings)waarde. Daarom houden we ze in stand door regelmatig (groot) onderhoud en door ze tijdig te vervangen.

Hieronder beschrijven we het onderhoudsniveau en daarmee het kwaliteitsniveau van onze kapitaalinvesteringen. Die hebben we onderverdeeld in een aantal categorieën, waar we hieronder verder op ingaan:

- beheer en onderhoud van de openbare ruimte
- beheer en onderhoud van de riolering
- beheer en onderhoud van onze accommodaties
- beheer en onderhoud van onze voertuigen

In de financiële tabellen zijn de exploitatiekosten van het klein en dagelijks onderhoud opgenomen. Daarin staan ook de dotaties aan de voorziening groot onderhoud, de kapitaallasten van investeringen uit het verleden en de begrote investeringen uit het Strategisch Investeringsplan. In de exploitatie zijn de kosten van schades niet meegenomen. Dit jaar is daar op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen (2024-2028) een reserve aan toegevoegd. Deze is ingesteld voor een periode van 7 jaar.

BEHEER EN ONDERHOUD VAN DE OPENBARE RUIMTE

Met 'openbare ruimte' bedoelen we de ruimte in de stad en de dorpen die voor iedereen vrij toegankelijk is. Denk daarbij aan straten, parken, pleinen, speeltuinen en de singels. In deze openbare ruimte vinden veel dagelijkse activiteiten plaats, zoals verplaatsen van A naar B, ontmoeten, verblijven en recreëren. Het beheer en onderhoud van de openbare ruimte is verdeeld over 7 kapitaalgoederen:

- wegverhardingen
- civieltechnische kunstwerken
- openbare verlichting
- bomen
- waterwegen en -voorzieningen
- riolering*
- stedelijk groen

* Voor de riolering hebben we te maken met bijzondere wettelijke eisen en een aparte financiering. Hierover leest u meer in de aparte paragraaf hieronder.

Actualisatie Beleidskader 2024

In 2021 hebben we het geactualiseerde Beleidskader Kapitaalgoederen opnieuw geëvalueerd. Daaruit bleek dat het beheer en onderhoud van de openbare ruimte steeds verder achter begon te lopen. Vooral de wegverhardingen, de civieltechnische kunstwerken, de bomen en het stedelijk groen verdienen meer aandacht. De inhoudelijke toelichting hierop vindt u hieronder. In het bestuursakkoord uit 2022 hebben we ingespeeld op de uitkomsten van de evaluatie en is voor de periode 2022-2024 € 14,5 miljoen beschikbaar gesteld. Het merendeel hiervan wordt ingezet voor de kapitaalgoederen. In 2024 is het Beleidskader Kapitaalgoederen geactualiseerd. Daarbij is duidelijk geworden dat de vastgestelde kwaliteit uit de evaluatie in 2021 nog verder achteruit is gegaan. Ook is gebleken dat we een achterstand hebben op de inspecties van de civieltechnische kunstwerken, openbare verlichting, bomen, stedelijk groen en waterwegen- en voorzieningen. In het geactualiseerde Beleidskader 2024-2028 wordt de strategie uitgewerkt om de komende jaren weer grip te krijgen via stutten, herijken, consolideren. Daarbij gaan we er voorlopig vanuit dat we alle kapitaalgoederen onderhouden op onderhoudsniveau C. De middelen

die bij dit onderhoudsniveau passen, zijn toegevoegd aan de begroting. Binnen dit budget zijn verder de indexering voor 2025, de areaaluitbreiding uit 2024 en de afgesproken bezuinigingen verwerkt. Voor het kapitaalgoed riolering stellen we het onderhoudsniveau nog vast. Dat doen we bij de vaststelling van het nieuwe Stedelijk Waterplan, eind 2024.

Met deze maatregelen krijgen we weer grip op het beheer en onderhoud. Een eerste stap is om de inspecties, de data en de informatie op orde te krijgen. In een vervolgstap werken we aan het aanpakken van de achterstanden en achterstalligheden die daaruit voortkomen. Om die voortvarend aan te kunnen pakken, hebben we een reserve ingesteld voor 7 jaar. Voor 2025 bedraagt de reserve € 2,3 miljoen. Dit is een inschatting van het budget dat nodig is om projecten uit te voeren voor (groot) onderhoud, om achterstanden weg te werken en om (het risico op) achterstalligheden te verminderen. Hiermee verlagen we het risico op nieuwe achterstalligheid ten opzichte van de jaarrekening 2023. Het risico op nieuwe achterstalligheid wordt ingeschat op € 3,8 miljoen en is als volgt opgebouwd:

Bedragen x € 1.000

Risico op achterstalligheid openbare ruimte	
Verharding	300
Openbare verlichting	2.310
Bomen	2.260
CTK	1.250
Totaal	6.120
Stand reserve kapitaalgoederen	2.262
Risico	3.858

Jaarlijks bekijken we op basis van de resultaten vanuit onze inspecties of het nodig is om het onderhoudsniveau, de aanpak of de middelen bij te stellen. Is dat het geval, dan doorlopen we hiervoor een bestuurlijk proces. Op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen werken we de beheerplannen bij, waarna die worden vastgesteld.

Wegverhardingen

De gemeente beheert zo'n 10 miljoen vierkante meter aan wegverhardingen. Deze onderhouden we op een voorlopig gemiddeld niveau C. Tot 2020 lagen we goed op koers om het achterstallige onderhoud aan de wegverhardingen in te lopen. Uit de inspecties van 2020 en 2022 bleek echter dat de achterstanden juist waren toegenomen en kwam ook achterstallig onderhoud aan het licht. Bij de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen is daarnaast gebleken dat we voor goed onderhoud op de lange termijn het onderhoudsbudget en onze systematiek moeten bijstellen. We moeten vooral inhaalslagen maken bij de elementverhardingen (zoals tegels en klinkers). Daarbij vormt boomwortelopdruk een uitdaging. Daarnaast maken we de beweging van budget gestuurd repeterend onderhoud naar het uitvoeren van meer vernieuwingen en vervangingen (investeringen). We gaan hiervoor nog intensiever de samenwerking aan met bomen, riolering en klimaatadaptatie. Ook zetten we in op een meer doelgerichte inhaalslag door op locaties waar dat kan vanuit wegverhardingen de lead te pakken.

De vervangingen worden conform het BBV geactiveerd en zijn als instandhoudingsinvestering opgenomen in het Strategisch Investeringsplan. De dotatie aan de voorziening groot onderhoud is verlaagd en de investeringen zijn toegevoegd aan de begroting.

Bedragen x € 1.000

Wegverhardingen (incl achterstallig binnen exploitatie)	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	2.993	4.020	4.658	4.657	4.502	4.276
Kapitaallasten Verhardingen	389	412	419	482	603	661
Dotatie voorziening achterstalligheid	5.800					
Dotatie onderhoudsvoorziening	4.938	3.016	2.429	2.429	2.429	2.429

Dotatie reserve kapitaalgoederen			2.262	2.936	2.224	1.852
Totaal exploitatie	14.120	7.448	9.768	10.504	9.758	9.218
Strategisch investeringsplan						
Openbare ruimte: herinrichtingen						700
Openbare ruimte: wegen (instandhouding)			6.300	6.300	6.300	6.300

Civieltechnische kunstwerken

In de gemeente Breda staan zo'n 500 civieltechnische kunstwerken, zoals bruggen en viaducten. Die beheren en onderhouden we op onderhoudsniveau C. Het uitgangspunt is dat ze veilig zijn en dat de kwaliteit voldoende is voor snel en comfortabel gebruik. Voor het beheer en onderhoud wordt eind 2024 een nieuw beheerplan vastgesteld.

Uit de technische inspecties in 2022 en 2023 is gebleken dat we aanvullend onderzoek moeten uitvoeren naar de constructieve veiligheid van een groot aantal kunstwerken. Dat onderzoek verrichten we de komende jaren. We werken daarnaast aan een programma om kunstwerken te vervangen of de levensduur daarvan te verlengen. Daarbij leggen we verbindingen met andere gemeenten met dezelfde opgaven. Zo krijgen we de urgentie van deze opgave op de agenda van het Rijk.

De actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen heeft geleid tot een verhoging van de exploitatie en de investeringen. De dotatie aan de voorziening actualiseren we op basis van de resultaten vanuit onze inspecties.

Bedragen x € 1.000

Civieltechnische kunstwerken	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	1.106	1.068	1.882	1.952	1.972	1.972
Kapitaallasten CTK	1	23	76	115	177	224
Dotatie onderhoudsvoorziening	588	601	619	619	619	619
Totaal exploitatie	1.695	1.692	2.577	2.686	2.768	2.815
Strategisch investeringsplan						
Specifieke kunstwerken		100	180	968	1.006	1.100
Openbare ruimte instandhouding sierende elementen			500			
Willemsbrug			1.550			

Openbare verlichting

De openbare verlichting onderhouden we voorlopig op onderhoudsniveau C. Van onze 40.000 armaturen is de afgelopen jaren ongeveer twee derde verduurzaamd naar ledverlichting. Daarbij zijn de masten veelal niet vervangen. We hebben op dit moment geen volledig beeld van de status daarvan. Die brengen we de komende 2 jaar in beeld. Bij achterstalligheid en achterstanden grijpen we waar nodig in. De resterende conventionele armaturen worden in de periode tot 2030 vervangen door ledverlichting. Tot die tijd vragen deze armaturen zeer waarschijnlijk om extra aandacht bij het onderhoud. Mogelijk moeten ze alsnog versneld vervangen worden bij defecten. In het beheerplan werken we een aanpak uit om het toenemende aantal slimme ledlampen goed te kunnen onderhouden. Daarbij werken we ook aan een aanpak van het onderhoud en de vervanging voor de lange termijn.

Op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen zijn de exploitatie en de investeringen verhoogd.

Bedragen x € 1.000

Openbare verlichting	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	1.947	2.282	3.585	3.585	3.645	3.545
Kapitaallasten OVL	399	624	725	777	927	1.027
Totaal exploitatie	2.346	2.906	4.310	4.362	4.572	4.572
Strategisch investeringsplan						
Openbare ruimte; openbare verlichting		-	4.600	4.600	4.600	4.600

Bomen

Breda heeft ruim 110.000 bomen, die gemiddeld een hoge leeftijd hebben en veelal vervangen moeten worden. Het gemiddelde onderhoudsniveau is voorlopig vastgesteld op C. Daarbij blijven waardevolle bomen wel dezelfde zorg behouden als ze de afgelopen jaren hebben gekregen.

In het nieuwe gemeentelijke Bomenplan, dat we momenteel in voorbereiding hebben, besteden we aandacht aan de waardevolle bomen, structuurbomen en omgevingsbomen. Ook de link met herplant en de vervanging van bomen werken we uit. Het plan krijgt richting door onderwerpen als het veranderende klimaat, de standplaats, de verdichtende stad, het boombeeld, de kroonprojectie, de biodiversiteit en ziekten. Daarnaast besteden we aandacht aan wortelopdruk bij de huidige bomen.

We lopen wat achter met onze inspecties. Die achterstand werken we dit jaar en komend jaar weg. Naar verwachting komt daarbij meer achterstallig onderhoud in beeld. Waar we onveilige situaties ontdekken, grijpen we in. Dit vraagt de komende jaren extra aandacht, omdat kap niet vanzelfsprekend is en ook gepaard gaat met de zorg voor goede herplant of een alternatief plan. Soms is het beter om maatregelen te clusteren of uit te stellen, zodat ze gecombineerd kunnen worden met een grotere herinrichting of reconstructie van plekken.

Een ander probleem is wortelopdruk. Dat gebeurt op plaatsen waar bomen te weinig ruimte hebben om te groeien. Met een boomwortelprotocol hebben we prioriteiten gesteld en nemen we tijdelijke maatregelen die een boom zo veel mogelijk sparen. In de actualisatie van het gemeentelijke bomenplan laten we zien wat we moeten doen om dit vraagstuk op de lange termijn aan te pakken. Daarbij maken we de financiële consequenties zo goed mogelijk inzichtelijk.

Op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen zijn de kleinschalige en grootschalige boomvervangingen opgenomen als instandhoudingsinvestering. De exploitatie en de investeringen zijn verhoogd.

Bedragen x € 1.000

Bomen	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	2.361	2.701	2.754	2.884	2.924	2.924
Kapitaallasten Bomen en stedelijk groen *	447	766	1.052	1.265	1.500	1.606
Totaal exploitatie	2.808	3.467	3.806	4.149	4.424	4.530
Strategisch investeringsplan						
Bomen (instandhouding)		639	2.960	1.900	1.900	1.900

* kapitaallasten bomen en stedelijk groen niet uitgesplitst

Waterwegen en watervoorzieningen

Breda heeft ongeveer 290 kilometer waterlopen, 80 kilometer duikers en diverse vijvers, plassen, havens en andere watervoorzieningen, zoals watertappunten, bluswatervoorzieningen, een grondwatermeetnet en waterspeelplekken. Een belangrijke taak op het gebied van water is het

nautisch beheer, waaronder het scheepvaartverkeer en de recreatie op het water vallen. Hiervoor hebben we als basis een strategische visie over het varen in Breda opgesteld. Deze visie omschrijft onze ambities en de benodigde projecten op de korte en langere termijn. Waterrecreatie wordt hierin parallel opgepakt. Met het vorige bestuursakkoord, het beheerplan Waterwegen en watervoorzieningen en het vaststellen van de begroting hebben we budget om het beheer en onderhoud op C-niveau uit te voeren. Dit betekent dat de waterwegen en watervoorzieningen veilig zijn.

Bij waterwegen is het vooral belangrijk dat het water voldoende kan stromen en voldoende diep is om water af te voeren of om in te varen. We hebben nog een achterstand bij het op peil houden van de kwaliteit van de beschoeiingen, de duikers en het baggeren. Deze achterstand kunnen we de komende periode inhalen met de beschikbare middelen en het vastgestelde kwaliteitsniveau. In het beheerplan staat ook de samenhang met het werk van waterschap Brabantse Delta. De afgelopen periode hebben we een eerste stap gezet in het preventief/cyclisch beheer en onderhoud. Calamiteiten lossen we nog steeds reactief op. De komende jaren werken we aan maatregelen voor de Kaderrichtlijn Water en voeren we projecten uit die invloed hebben op de waterwegen. Dit speelt vooral bij de oevers en het recreatief gebruik.

Verder zijn per 1 januari 2022 de geboorde bluswaterputten door de Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant overgedragen aan de gemeente Breda. In totaal gaat het om 82 brandputten die in de afgelopen 1,5 jaar opnieuw zijn geïnspecteerd. Hieruit zijn geen grote gebreken naar voren gekomen. Het extra onderhoudsbudget komt echter in de toekomst onder druk te staan. Dit komt door aangescherpte veiligheidsvoorwaarden vanuit de veiligheidsregio voor het beheer en onderhoud van de bluswatervoorzieningen.

Op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen zijn de exploitatie en de investeringen verhoogd.

Bedragen x € 1.000

Waterwegen en watervoorzieningen	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	817	1.206	1.854	1.894	1.914	1.914
Kapitaallasten Waterwegen	74	47	127	155	160	162
Dotatie onderhoudsvoorziening	410	426	438	438	438	438
Totaal exploitatie	1.301	1.679	2.419	2.487	2.512	2.514
Strategisch investeringsplan						
Openbare ruimte: water nautisch beheer		20	85			

Stedelijk groen

Voor het stedelijk groen in Breda hanteren we onderhoudsniveau C. Tijdens de evaluatie van 2021 bleek dat een groot deel van het stedelijk groen aan het eind van zijn levensduur is. Bij onderhoudsniveau C vindt echter geen vervanging plaats. Dit is ook opgemerkt in het bestuursakkoord in 2022. Daarin is budget beschikbaar gesteld voor de reconstructie van het groen en het verhogen van de kwaliteit daarvan. Voor onderhoud op een hoger niveau is geen budget beschikbaar. In de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen stellen we daarom voor om een apart plan voor het stedelijk groen te maken.

In het Strategisch Investeringsplan (SIP) hebben we budget opgenomen voor de aanpak van hittestress. Dit budget wordt ingezet om de aanplant van bomen te financieren in klimaatadaptatieprojecten.

Op basis van de actualisatie van het Beleidskader Kapitaalgoederen zijn de exploitatie en de investeringen verhoogd.

Bedragen x € 1.000

Stedelijk groen	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	8.813	10.001	9.641	9.681	9.704	9.737
Kapitaallasten groenonderhoud*						
Totaal exploitatie	8.813	10.001	9.641	9.681	9.704	9.737
Strategisch investeringsplan						
Groene pleinen & parken 2.0			290	440	530	718
Openbare ruimte en pleinenaanpak		500	1.750	2.000	1.750	

* Zie Bomen; kapitaallasten bomen en stedelijk groen niet uitgesplitst

BEHEER EN ONDERHOUD RIOLERING

Het Stedelijk Waterplan (SWP) beschrijft het beheer en onderhoud van het afvalwater, het hemelwater en het grondwater. Dat bestaat uit een combinatie van het in stand houden en verbeteren van het huidige riool- en watersysteem. De gemeente is verantwoordelijk voor het transport van het stedelijk afvalwater naar de rioolwaterzuivering van het waterschap. Daarvoor hebben we 1300 kilometer rioolbuizen en 800 grote en kleine gemalen en overige voorzieningen in beheer. Ook onderhouden we regenwaterriolen, sloten en wadi's om het regenwater te verwerken. Verder is de gemeente het aanspreekpunt voor het grondwater in de openbare ruimte.

In het SWP hebben we vastgelegd dat we het natuurlijke watersysteem willen herstellen door te ontharden en te vergroenen. We willen regenwater afkoppelen van de riolering en motiveren inwoners en bedrijven om ook duurzaam met water om te gaan. Dat doen we bijvoorbeeld met projecten in het kader van Groene Buurtjes of door een onderhoudsprogramma voor wadi's en infiltratievoorzieningen. De komende jaren maken we werk met werk, waarbij we een klimaatadaptieve inrichting bereiken en waarbij onze assets op orde zijn. Klimaatadaptatie is een speerpunt in het SWP. Daarom houden we vast aan de communicatie met en participatie van bewoners, scholen, bedrijven en andere partners. Denk daarbij aan de subsidie voor water en groen voor bewoners, huurders, bedrijven en andere belanghebbenden.

Hierbij past ook de verbreding van onze structurele communicatie en het uitvoeren van de Week van ons Water en de rioolwandelingen in de Oude Vest. Daarnaast vragen we bewoners en bedrijven om op hun eigen grond maatregelen te treffen. De gemeente verbetert het riool- en watersysteem, waarbij we vooral oog hebben voor energiebesparing en de circulaire economie.

BEHEER EN ONDERHOUD ACCOMMODATIES

Onderhoud

Voor het bouwkundig onderhoud van onze accommodaties gebruiken we de methodiek van conditieafhankelijk onderhoud (NEN 2767). Daarbij hanteren we onderhoudsniveau 3 (redelijk), zodat het waardebehoud en de bedrijfsvoering geborgd zijn. Minimaal 1 keer in de 5 jaar actualiseren we de meerjarige onderhoudsplannen.

Voor het civiel- en cultuurtechnisch onderhoud van de buitensportcomplexen (exclusief de opstallen) werken we sober en doelmatig. We sluiten hierbij aan met ons groenbeheer, dat uitgaat van de wettelijk verplichte BGT (Basisregistratie Grootchalige Topografie) en IMGeo (Informatiemodel Geografie). Voor sportaccommodaties zijn de normeringen van NOC*NSF en overkoepelende sportbonden van toepassing, die door Kiwa Isa Sport zijn vastgelegd in het handboek voor sportaccommodaties.

Wet- en regelgeving

Het gemeentelijk vastgoed moet voldoen aan alle wettelijke verplichtingen. We letten op 5 aandachtsgebieden die een raakvlak hebben met veiligheid: elektra, legionellabeheersing, brandveiligheid, dakveiligheid en toegankelijkheid. Ook het gedrag van de gebruiker of huurder speelt hierbij een voorname rol.

Elektra

We willen veilige gebouwgebonden installaties. Daarom inspecteren gecontracteerde aannemers de elektrotechnische (brand)veiligheid. Zij voeren ook het noodzakelijke herstel voor ons uit. Dit doen ze volgens de SCIOS-certificatieregelingen Scope 8, Scope 10 en Scope 12. De SCIOS Scope 8-keuring is gericht op de elektrische veiligheid. De SCIOS Scope 10-keuring beoordeelt het elektrotechnisch materieel op brandrisico. De SCIOS Scope 12-keuring is specifiek gericht op de brandveiligheid en de elektrische veiligheid van de zonnepanelen.

Legionellabeheersing

Waterinstallaties inspecteren en herstellen we volgens NEN 1006. Het Drinkwaterbesluit en de 'Regeling legionellapreventie in drinkwater en warm tapwater' noemen 2 soorten installaties: prioritaire en niet-prioritaire. De gemeente voert beheersmaatregelen uit voor de legionellapreventie. Dit is een contract waarin (prioritaire en niet-prioritaire) gebouwen zijn opgenomen. Concreet gaat het om de verplichte jaarlijkse legionellabeheersmaatregelen, het controleren van terugstroombeveiligingen en het controleren en registreren van koudwatertemperaturen en boilertemperaturen.

Brandveiligheid

Brandveiligheid verdient continu aandacht. Tijdens het regulier onderhoud en beheer worden de gebouwen getoetst aan de eisen van brandveiligheid. De installaties voor brandveiligheid worden jaarlijks onderhouden en gekeurd.

Dakveiligheid

Op platte daken worden steeds meer installaties geplaatst die veilig onderhouden moeten kunnen worden. Wij zorgen er als vastgoedeigenaar en opdrachtgever voor dat iedereen veilig kan werken op onze daken. De aanwezige dakveiligheidsvoorzieningen worden jaarlijks onderhouden. Waar nodig brengen we extra veiligheidsvoorzieningen aan.

Toegankelijkheid

Openbare gebouwen in eigendom van de gemeente moeten toegankelijk zijn voor elke inwoner. Volgens de 'Wet gelijke behandeling op grond van handicap of chronische ziekte' moeten we naar gelang de behoefte en in redelijkheid doeltreffende aanpassingen uitvoeren. In 2024 is de toegankelijkheid van 54 gebouwen onderzocht en zijn we gestart met de voorbereidingen voor de meest urgente maatregelen. Deze aanpassingen zijn naar verwachting in 2025 klaar.

Duurzaamheid

Breda wil in 2044 een energieneutrale gemeente zijn. Een speerpunt in die ambitie is de verduurzaming van alle gemeentelijke gebouwen. Hiervoor hebben we de volgende doelen vastgesteld:

- We maken in 2020 gemiddeld 2 labelstappen voor het totale gebouwenbestand.
- We bereiken in 2030 een gemiddeld label A (energie-index < 1,05) voor het totale gebouwenbestand.
- Alle gebouwen zijn in 2044 gemiddeld energieneutraal.

Voor een groot deel van onze gebouwen kunnen we bovenstaande doelen halen en 40% energie besparen via rendabele investeringen en de inzet van onderhoudsmiddelen op de korte termijn. Voor accommodaties die in de verkoop staan, of waarvan de toekomst onzeker is, investeren we alleen in duurzaamheid als dat verplicht is op basis van wet- en regelgeving.

Bedragen x € 1.000

Vastgoedbeheer	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie (klein onderhoud)	3.465	3.307	3.349	3.349	3.349	3.349
Kapitaallasten vastgoed	8.180	9.008	8.930	8.893	8.612	8.418
Dotatie onderhoudsvoorziening	5.442	5.543	5.715	5.715	5.715	5.715
Totaal exploitatie	17.087	17.858	17.994	17.957	17.676	17.482
Strategisch investeringsplan						
Vastgoedbeheer		4.055	3.283	1.450	900	3.158
Vastgoedbeheer, sportaccommodaties		400	275			
Sporthal de Doelen Princenhage		100	650	600	650	10.000
MFA Bavel		2.380	1.530	9.156	6.425	334
Herhuisvesting uitvoeringslocaties		290	449			
Talentcentrum		623				

Beleidskaders

- Visie op Vastgoed (februari 2017)
- Robuuste aanpak verduurzaming van de Bredase vastgoedportefeuille
- Nota Sportaccommodaties en Financiën
- Nota Bewegingsruimte
- Team Breda Uitvoeringsprogramma 2017-2022

Kerncijfers

	Aantal m ² bvo	Aantal objecten
Afvalservice	6.147	20
Voormalig ATEA	22.173	5
Bibliotheken/Nieuwe Veste	12.767	5
Binnensport	31.991	25
Brandweer	9.394	5
Buitensport	7.136	35
Cultureel erfgoed	2.950	6
Cultuur (museum, theater, atelierruimten)	12.012	7
Diversen	37.290	29
Kinderopvang	2.664	5
Maatschappelijke opvang	6.618	3
MFA's/Bredescholen	25.784	6
Onderwijs/educatief overig	2.728	9
Stadskantoren/gemeentehuis	28.603	3
Uitvoering (District)sposten	7.632	7
Wijkcentra	8.358	13
Wijkzaken (Speeltuinen/zwemplassen)	340	12
Zwembad/ijsbaan	25.514	8
	250.101	203

BEHEER EN ONDERHOUD VOERTUIGEN

De voertuigen die we aanschaffen, zijn zo duurzaam mogelijk. Elektrische varianten en andere technieken zijn echter nog niet voor alle werkzaamheden beschikbaar of er is nog geen budget voor de meerkosten. We stappen over zodra dit technisch en financieel mogelijk is en de huidige voertuigen zijn afgeschreven. Tot die tijd gebruiken we voor die werkzaamheden de meest milieuvriendelijke diesels.

Eind 2019 hebben we het convenant 'Duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche' ondertekend. Daarmee committeren we ons aan de aanschaf van emissievrije reinigingsvoertuigen vanaf 1 januari 2030 (of waar mogelijk eerder). Dit convenant heeft betrekking op al onze reinigingsvoertuigen, zoals inzamelvoertuigen, veegmachines en afvalbakkenwagens.

Het gemeentelijke wagenpark bestaat uit:

- 44 afvalinzamelwagens, waarvan 37 perswagens, 6 kraan/perswagens en 1 waswagen hoogbouw. Daarvan rijden er 2 op waterstof, 1 volledig elektrisch, 17 op diesel met een elektrische opbouw en 24 volledig op diesel.
- 10 haakarm-kraanwagens en 6 haakwagens, volledig op diesel
- 3 lichte vrachtwagens, volledig op diesel
- 5 zware aanhangwagens
- 14 inhuurvoertuigen, volledig op diesel
- 169 bedrijfswagens, waarvan 38 op elektriciteit, 20 op benzine, 109 op diesel en 2 hybride
- 52 rijdende machines, volledig op diesel
- 85 items voor de winterdienst
- 3 hybride voertuigen onder leasecontract

Daarnaast gebruiken we zo'n 5000 andere items (zoals boormachines, bladblazers, ladders, verlengsnoeren, meters, aggregaten en kettingzagen).

De indeling naar aandrijving van de wagens is als volgt:

- 2 waterstofvoertuigen
- 38 volledig elektrische voertuigen
- 198 voertuigen op diesel
- 4 vol hybride voertuigen (en 3 lease hybride)
- 19 dieselvrachtwagens met elektrische opbouw
- 20 benzinevoertuigen

Onderhoud

Jaarlijks voeren we een onderhoudsprogramma uit aan de hand van de technische staat van de voertuigen. Een achterstand in de vervangingsinvesteringen leidt ertoe dat het moeilijker is om onze voertuigen tegen acceptabele kosten te laten rijden. Dit komt onder meer door hogere onderhouds- en reparatiekosten.

Vervanging

De vervanging van alle tractiemiddelen is vastgelegd in een vervangingsplan. Daarbij willen we blijven voldoen aan de normen voor luchtkwaliteit en de landelijke milieu-eisen. Op het moment van afroep kijken we onder andere naar de beschikbaarheid en toepasbaarheid van hybride, low-emissie en elektrische voertuigen en houden we rekening met de duurzaamheidscriteria van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. Ook handelen we naar de ambities van het convenant 'Duurzame voertuigen en brandstoffen in de reinigingsbranche'.

Financiën

De nieuwwaarde van het totale wagen- en machinepark is zo'n € 33 miljoen. De afschrijvingsperiode is gemiddeld 9 jaar. Voor de jaarlijkse vaste kosten voor onderhoud, brandstof, afschrijving, rente en verzekering is zo'n € 7,8 miljoen opgenomen in de begroting.

De afgelopen jaren is er sprake van een structureel tekort. Dat komt vooral door prijsstijgingen, extra inhuur, onderhoud en investeringen. Dit betekent een extra kostenpost voor een aantal afdelingen: Beheer openbare ruimte, Werk, Vastgoedbeheer, Servicecentrum, en Veiligheid en Leefomgeving.

Bedragen x € 1.000

Wagenpark	Realisatie 2023	Begroting 2024 na wijziging	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Exploitatie	6.082	5.796	5.789	5.789	5.789	5.789
Kapitaallasten Voertuigen	1.983	2.032	2.031	2.039	2.032	2.032
Totaal exploitatie	8.065	7.828	7.820	7.828	7.821	7.821
Strategisch investeringsplan						
Wagenpark		4.539	12.724	6.464	5.970	3.317

Paragraaf Verbonden partijen

INLEIDING

Een verbonden partij is een rechtspersoon buiten onze eigen organisatie, waarin we een bestuurlijk en een financieel belang hebben. Het is een van de manieren waarop we onze taken uit (laten) voeren. Vrijwel alle gemeenschappelijke regelingen waar de gemeente aan deelneemt, zijn een verbonden partij, net als de nv's en bv's waarvan de gemeente aandeelhouder is.

Het besturen van verbonden partijen kan ingewikkeld zijn vanwege de bestuurlijke en klantrelatie die de gemeente met hen heeft. Bovendien zijn vaak meerdere partijen betrokken bij een verbonden partij, waardoor wij niet de enige bestuurder en klant zijn. We moeten onze bestuurlijke doelen en wensen afstemmen met de andere deelnemers, wat de aansturing soms tot een uitdaging maakt.

Toch biedt het werken met verbonden partijen vele voordelen, zoals schaalvergroting en een regionale aanpak van regionale kwesties. Sinds de begroting 2017 nemen we informatie over de verbonden partijen op bij het programma waaraan die partij bijdraagt. In deze paragraaf vindt u een totaaloverzicht van de verbonden partijen.

De gemeente neemt ook deel aan de gemeenschappelijke regelingen 'Beschermd wonen regio Breda' en 'Geweld in afhankelijkheidsrelaties (GIA) en Meldpunt Crisiszorg West-Brabant'. Dit zijn zogeheten centrumregelingen en dat zijn geen aparte rechtspersonen - en dus geen verbonden partijen.

VISIE EN BELEID

Een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) per 1 juli 2022 zorgt onder meer voor een betere positie voor gemeenteraadsleden, een meer actieve informatieplicht aan de gemeenteraad, een versterkte controlerende rol voor de gemeenteraad en verankering van de burgerparticipatie.

Voor Midden- en West-Brabant hebben we een vernieuwde nota Verbonden Partijen opgesteld. Deze ligt in lijn met de nieuwe Wgr en de aanbevelingen vanuit de evaluatie van de eerdere nota. Hierbij hebben we de financiële beleidsregels voor de gemeenschappelijke regelingen zo veel mogelijk gelijk getrokken. Bij het actualiseren van de nota hebben we natuurlijk rekening gehouden met de belangen van de gemeente Breda. Ook hebben we specifiek aandacht besteed aan de verschillende soorten verbonden partijen. Het niveau waarop de gemeenteraden betrokken zijn, kan variëren en is afhankelijk van het type verbonden partij. Een verbonden partij die zich enkel richt op de bedrijfsvoering, heeft mogelijk een andere mate van betrokkenheid van de gemeenteraden dan een verbonden partij waarin beleid wordt voorbereid en (strategische) beleidskeuzes aan de orde zijn.

Financiële richtlijnen voor de begroting 2026 van de gemeenschappelijke regelingen

Voor de begroting 2026 geven we financiële richtlijnen mee aan iedere gemeenschappelijke regeling (GR):

1. We verwachten van het bestuur van de GR dat zij een structureel sluitende meerjarenbegroting, waarin 4 jaar vooruit wordt gekeken, aanbiedt aan de deelnemers. De GR vermeldt duidelijk de uitgangspunten die gebruikt zijn voor de begroting voor het komende jaar. In de begroting voor het komende jaar neemt de GR ook een overzicht op met de bijdragen voor de komende 4 jaar per deelnemer.
2. De begroting wordt opgesteld op basis van ongewijzigd beleid. Er worden dus geen nieuwe taken of uitbreidingen van bestaande taken in de primitieve begroting opgenomen, behalve als dit eerder door het algemeen bestuur is besloten.
3. De begroting bevat een overzicht met het verloop van de aanwezige reserves. In dit overzicht is te zien wanneer de reserve wordt ingezet en voor welk bedrag per jaar. Hierin wordt ook het doel van de reserve omschreven. Wanneer een reserve 2 jaar of langer niet wordt ingezet, dan legt de GR de instandhouding of vrijval van deze reserve in de besluitvorming bij de ontwerpbegroting voor. Het uitgangspunt is dat deze reserve op dat moment vrijvalt. Wordt er niet besloten tot vrijval dan geeft de GR in de ontwerpbegroting de planning en het doel van de uitgaven voor

- deze reserve opnieuw aan. Via de ontwerpbegroting worden de gemeenteraden in de gelegenheid gesteld hierop een zienswijze in te dienen.
4. De bijdrage van de deelnemende gemeenten in de begroting voor het komende jaar stijgt maximaal met de geldende cao-indexering, overige cao-afspraken en de prijsontwikkeling uit de meest recente circulaire. Voor het opstellen van zowel de kaderbrief als de begroting gebruikt de GR de dan meest recente circulaire voor zowel de loon- als de prijsindex. Hiervoor gebruiken we de meest recente ramingen zoals opgenomen in het Centraal Economisch Plan van het Centraal Planbureau. Voor de loonontwikkeling wordt hierbij 'de index van de loonvoet sector overheid' gevolgd en voor de prijsontwikkeling 'de index van de netto materiële consumptie'. De verbonden partij geeft bij de kaderbrief en de begroting een specificatie weer van de verhouding lonen-prijzen in haar exploitatiebegroting. Voor het opvangen van afwijkingen tussen de indexeringen die in de begroting zijn opgenomen en de werkelijke cao-indexering, overige cao-afspraken en de werkelijke prijsontwikkeling houdt de verbonden partij een beperkte algemene reserve aan om de bedrijfsvoering in het lopende boekjaar te kunnen continueren zonder dat hiervoor een beroep moet worden gedaan op de deelnemers en een zienswijzenprocedure moet worden gevolgd. Uiteraard wijzigt de deelnemersbijdrage ook wanneer er wijzigingen zijn in de kwantiteit van de dienstverlening die de deelnemers afnemen.
 5. Een besluit van het algemeen bestuur van een verbonden partij tot instelling van een algemene reserve is goed gemotiveerd, onderbouwd en voorzien van bijbehorende spelregels. Op dit besluit van het algemeen bestuur wordt een zienswijzemoogelijkheid geboden aan de deelnemende gemeenten bij de concept-begroting(swijziging). De algemene reserve wordt aangevuld tot de maximale hoogte zoals vastgesteld door het algemeen bestuur. Voor het bepalen van de omvang van de (beperkte) algemene reserve kan het algemeen bestuur een advies vragen aan de accountant, maar de algemene reserve bedraagt niet meer dan 8% van de totale lasten in de begroting (uitgangspunt is en blijft dat de weerstandscapaciteit bij de deelnemers wordt aangehouden).
 6. Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De GR kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.
 7. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing beschrijft de GR de risico's met de meeste impact en de getroffen beheersingsmaatregelen. Ook geeft de GR inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit.

Aanvullende financiële richtlijn

In verband met de verwachte neerwaartse bijstelling van het Gemeentefonds in 2026 beschrijft de gemeenschappelijke regeling in de kadernota en de begroting 2026 de beleidsinhoudelijke keuzes en daaruit voortvloeiende effecten als de bijdrage van de gemeente/deelnemers gelijk blijft, dan wel daalt met 5%, 10% en 15% ten opzichte van de bijdrage voor 2025.

De Regionale Ambulancevoorziening Brabant Midden-West-Noord (RAV) heeft een afwijkende financiering, omdat zij wordt betaald vanuit de ziektekostenverzekeringen. Daarom gelden de bovenstaande richtlijnen niet voor hen.

DE VERBONDEN PARTIJEN

Totaalbeeld verbonden partijen

Bedragen x € 1.000

Naam verbonden partijen	Soort verbonden partij	Verbonden partij	Bijdrage aan Breda	Bijdrage van Breda
GR GGD West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		8.511
GR Regionale Ambulancevoorziening (RAV) Brabant Midden-West-Noord	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		0
GR programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten	Gemeenschappelijke regeling	Vitaal en Sociaal Breda		Niet beschikbaar
BV Neovita	Vennootschappen en coöperaties	Vitaal en Sociaal Breda		0
GR Regio West Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Ondernemend Breda		6.589
NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM)	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
BV REWIN West-Brabant	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
NV Chassétheater beheer	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
NV Stadsherstel Breda	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		0
BV BrabantRing	Vennootschappen en coöperaties	Ondernemend Breda		Nvt
Belgisch Nederlands Grensoverleg	Overige verbonden partijen	Ondernemend Breda		Niet beschikbaar
GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4	Gemeenschappelijke regeling	Duurzaam wonen in Breda		0
GR Nazorg Gesloten Stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		264
GR Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		3.030
GR Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Basis op Orde in Breda		308
Midwaste	Vennootschappen en coöperaties	Basis op Orde in Breda		Niet beschikbaar
Zorg-en Veiligheidshuis Breda	Overige verbonden partijen	Basis op Orde in Breda		308
GR Belastingssamenwerking West-Brabant	Gemeenschappelijke regeling	Organisatie en financiën in Breda		3.989
NV Enexis Holding (inclusief overige NV's/BV's) (belang 0,016%)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		Niet beschikbaar
NV Brabant Water	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		Niet beschikbaar
NV Bank Nederlandse Gemeenten (BNG Bank)	Vennootschappen en coöperaties	Organisatie en financiën in Breda		Niet beschikbaar

De belangrijkste beleidsontwikkelingen en risico's bij de verbonden partijen zijn hier opgenomen.

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website GGD West-Brabant:	GGD West-Brabant
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Arnoud van Vliet
Belang Breda in verbonden partij in %:	30,59%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

GGD West-Brabant voert de Wet publieke gezondheid (Wpg) uit namens de 16 gemeenten in de regio West-Brabant. Zij richt zich op het bewaken, beschermen en bevorderen van de gezondheid van alle inwoners van de regio West-Brabant. Dit zijn de hoofdtaken van de GGD:

- infectieziektebestrijding
- medische milieukunde
- jeugdgezondheidszorg (JGZ)
- hygiënezorg
- beleidsadvisering
- gezondheidsbevordering
- epidemiologie

Naast de regionale taken voert de GGD ook taken uit in en voor Breda. Zo wordt het komend jaar invulling gegeven aan de motie van uw raad 'geen prik geen bescherming'.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De doelen in de beleidsbegroting 2025 zijn gebaseerd op de thema's van de nieuwe toekomstvisie 2023-2033 en het beleidsplan 2023-2026 'Wij maken samen gezond gewoon'. 2025 is het 3e jaar van dit beleidsplan. In 2024 staan integraal werken en het bouwen aan een stevig fundament centraal. In 2025 bouwen ze hierop voort en wil de GGD de werkzaamheden met de partners verstevigen, waarbij wordt gedacht vanuit de ontwikkelingen in de zorg. Voor de GGD ligt de focus op preventie en het bevorderen van gezondheid en een gezonde en veilige leefomgeving. Mentale en fysieke gezondheid zit in alle aspecten van de samenleving. Daarom zet de GGD zich ook in binnen het Integraal Zorgakkoord (IZA) en het Actief Leven Akkoord (GALA).

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De GGD heeft het afgelopen jaar een flinke stap vooruit gezet qua informatieveiligheid. Dit is een steeds belangrijker risico waar dus op geanticipeerd wordt. Ook de GGD heeft moeite om vacatures tijdig in te vullen door de aanhoudende krapte op de arbeidsmarkt. Gelet op de financiële ontwikkelingen bij de gemeenten, is de GR GGD opgeroepen om begrotingswijzigingen in 2024 en 2025 en de begroting vanaf 2026 sober, doelmatig en in lijn met de (verwachte) financiële ontwikkelingen van gemeenten in te richten. Dit laat zien dat externe factoren van invloed blijven op het werk en op de publieke gezondheid en veiligheid.

Beleidsmatige richtlijnen begroting GGS 2026

1. De GGD geeft in kaders en Beleidsbegroting 2026 duidelijk weer met welke concrete plannen invulling gegeven gaat worden aan de in het beleidsplan 2023-2026 'Wij maken samen gezond gewoon' opgenomen 4 ambities en laten ze hun 3 gezonde geluiden horen.
2. Wij verwachten dat zij in samenspraak met de deelnemende gemeenten in 2026 een vervolg van het beleidsplan opstelt en presenteert.
3. Gezien de afnemende financiële middelen in 2026 verwachten gemeenten beleidsmatige keuzes te moeten maken. Om deze keuzes gedegen voor te kunnen bereiden is meer gedetailleerd inzicht nodig in het aanbod en in de geleverde producten en kosten. Wij verwachten van de GGD dat zij deze informatie leveren.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	4.718	5.715	8.511
Eigen vermogen	6.664	6.106	6.667
Vreemd vermogen	19.778	10.500	10.500
Resultaat voor bestemming	-40	-77	80
Ratio weerstandsvermogen	0,99	1,05	1
Netto schuldquote in %	2	3	1
Solvabiliteit in %	25	36	26

GR REGIONALE AMBULANCEVOORZIENING BRABANT MIDDEN-WEST-NOORD (RAV)

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leven
Website Regionale	Regionale Ambulancevoorziening
Ambulancevoorziening:	Arjen van Drunen
Verantwoordelijk bestuurder:	Arnoud van Vliet
Bestuurlijk vervanger:	2,4%
Belang Breda in verbonden partij in %:	Gemeenschappelijke regeling
Soort verbonden partij:	

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Dankzij de Regionale Ambulancevoorziening (RAV) zijn Bredanaars verzekerd van adequate ambulancezorg. Dit betekent hulpverlening op de plaats van een ongeval, en goed en snel vervoer naar het ziekenhuis, binnen de verplichte aanrijtijden. Hierover zijn prestatieafspraken gemaakt met de zorgverzekeraars en de RAV. De gemeente geeft geen financiële bijdrage aan de GR RAV.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De samenleving en het zorglandschap in Nederland veranderen in snel tempo. Dé uitdaging voor de toekomst is om de kwaliteit, de toegankelijkheid en de betaalbaarheid van (acute) zorg voor iedereen te blijven garanderen, bij een toenemende vraag naar spoedzorg en een groeiend tekort aan zorgmedewerkers.

De RAV heeft het Landelijke Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0 verwerkt in de ontwerpbegroting 2025. Daarin geeft de RAV aan welke indicatoren al zijn opgenomen in de begroting en welke in de komende jaren volgen. De tijdigheid van het spoedvervoer is hierbij vermeld. Het Integraal Zorgakkoord (IZA) bevat een aantal zaken die direct van belang zijn voor de ambulancesector: acute zorg aan huis, zorgcoördinatie, bestrijding van het personeelstekort en de verbetering van (digitale) informatieoverdracht en innovatie. De landelijke Beleidsagenda Toekomstbestendige Acute Zorg van het ministerie van VWS gaat hier ook op in. De kernpunten zijn: kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg, zorgcoördinatie en samenwerking in de regio. De RAV en haar ketenpartners hebben hiervoor het ROAZ-plan opgesteld, dat de komende jaren verder uitgewerkt wordt. Het Meerjarenplan 2022-2025 van de RAV sluit goed aan bij de landelijke ontwikkelingen voor onder meer zorgcoördinatie en zorgdifferentiatie. In haar begroting gaat de RAV in op de verbeterde urgentie-indeling voor spoedvervoer, die begin 2024 is geïmplementeerd. De nieuwe indeling heeft 7 in plaats van 3 urgentieniveaus. Met de nieuwe indeling is de RAV beter in staat om de juiste zorg op de juiste plaats te leveren. De RAV monitort de nieuwe urgentie-indeling en stuurt bij waar nodig.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de gemeente is er geen (financieel) risico.

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

De RAV waarborgt onder de Wet ambulancevoorzieningen de kwaliteit en continuïteit van de ambulancezorg in heel haar werkgebied. De ambulancezorg dient blijvend te worden uitgevoerd zonder gemeentelijke financiële bijdragen.

- Het Meerjarenplan 2022-2025 van de RAV loopt tot en met 2025. De RAV betreft bij de opstelling van het nieuwe meerjarenplan de stakeholders. Het nieuwe meerjarenplan komt tot uitdrukking in de begroting 2026.
- Het Landelijk Kwaliteitskader Ambulancezorg 1.0 bevat 26 indicatoren waarmee daadwerkelijk het niveau van de geleverde zorg wordt gemeten. Tijdigheid in het spoedvervoer is er hier één van. De indicatoren zijn onderverdeeld in zeven segmenten: Bereikbare en beschikbare zorg, Patiënt centraal, Veilige zorg, Professionaliteit, Samenwerken, Continue verbeteren en Basis op orde. De RAV informeert de gemeenten in haar begroting hoe zij voldoet aan het landelijke kwaliteitskader en de opgenomen indicatoren.
- De RAV is in 2024 gestart met de implementatie van de nieuwe urgentie-indeling ambulancezorg. De nieuwe indeling kent zeven in plaats van drie urgentieniveaus. De RAV verwerkt de nieuwe urgentie-indeling in haar begroting waarbij inzage in de responstijden op A0 en A1 (voorheen A1 en A2 ritten) behouden blijft. Uitgangspunt dient te zijn dat in het hele werkgebied de responstijd voor A0 ritten niet meer dan 5% wordt overschreden (melding-aankomst meer dan 15 minuten).
- In haar begroting geeft de RAV aan wat het Integraal Zorg Akkoord (IZA) en de landelijke Beleidsagenda Toekomstbestendige Acute Zorg van VWS betekent voor de ambulancezorg in haar werkgebied. De beleidsagenda kent drie kernpunten: Kwaliteit en toegankelijkheid van de zorg, Zorgcoördinatie en Samenwerking in de regio.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	15.119	14.369	14.758
Vreemd vermogen	27.435	33.917	31.584
Resultaat voor bestemming	0	0	340
Weerstandvermogen	15.119	14.369	14.758
Netto schuldquote in %	7,7	7,9	5,8
Solvabiliteit in %	35,2	29,8	31,8

GR PROGRAMMA SCHOOLVERZUIM EN VOORTIJDIG SCHOOLVERLATEN

Vitaal en Sociaal Breda	Opgroeien
Verantwoordelijk bestuurder:	Arjen van Drunen
Bestuurlijk vervanger:	Eddy Förster
Belang Breda in verbonden partij in %:	45,7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De gemeenschappelijke regeling Programma Schoolverzuim en Voortijdig Schoolverlaten is beter bekend onder de naam Regionaal Bureau Leren West-Brabant (RBL). In de regio werken 16 gemeenten samen aan het voorkomen en terugdringen van verzuim en schooluitval. Daarbij zetten we in op leerrecht in plaats van leerplicht. Hiermee krijgt iedere jongere de kans om zich op basis van eigen kwaliteiten te ontwikkelen naar de hoogst haalbare startpositie in de maatschappij. De 16 gemeenten werken samen op verschillende niveaus:

- Niveau 1
Alle deelnemende gemeenten hebben gekozen voor één Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC).
- Niveau 2
Moerdijk, Drimmelen, Alphen-Chaam, Geertruidenberg, Baarle-Nassau, Oosterhout en Breda werken intensief samen om alle jongeren van 5 tot 23 jaar te begeleiden naar de juiste opleiding, zorg of werk.
- Niveau 2a
Etten-Leur, Rucphen en Zundert werken praktisch samen bij de begeleiding van jongeren

in het mbo en de kwalificatieplicht van jongeren van 16 tot 23 jaar. Deze gemeenten hebben aangegeven dat zij per augustus 2025 afschalen naar niveau 1.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2025 is de basis op orde bij RBL. De basisformatie is structureel toereikend om het takenpakket conform de wettelijke normen uit te voeren. Hiermee is RBL in staat om de omslag in gang te zetten naar leerrecht in plaats van leerplicht. De ontwikkeling en de toekomst van de jongere staat meer centraal, ook in het kader van kansengelijkheid. Iedere jongere geven we een zo goed mogelijke uitgangspositie in de samenleving door scholing of werk.

Medio 2025 wordt de nieuwe wet 'Van school naar duurzaam werk' van kracht. De rol en de taken van de doorstroomcoaches (trajectbegeleiders 18+) worden uitgebreid en dat vraagt om andere talenten en kwaliteiten. In 2024 is de scholing hiervoor al in gang gezet om hierop te anticiperen. Dit wordt in 2025 voortgezet.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De deelnemende gemeenten staan financieel garant voor de uitvoerende (werk)organisatie RBL. De gemeente Breda is verantwoordelijk voor een aanzienlijk aandeel in de begroting: 28% voor taken op niveau 1 en 56% voor taken op niveau 2.

De volgende risico's zijn in beeld:

1. Vaste formatie op het programma Middelen. Vanuit RBL werken 5 vaste medewerkers voor het regionale programma VSV. Iedere 4 jaar wordt een nieuw programma vastgesteld. Zo ook in 2025. Op dit moment zijn de kaders en de reikwijdte van het nieuwe programma nog niet bekend. Die hangen samen met de nieuwe wet 'Van school naar duurzaam werk'. Het RBL loopt een klein risico dat het VSV-programma onvoldoende toereikend is om de loonkosten van de medewerkers te dekken.
2. De uittreding van gemeenten. De gemeenten Baarle-Nassau en Alphen-Chaam gaan onderzoeken of ze per augustus 2025 willen overstappen naar de regio Tilburg voor de uitvoering van de leerplichttaken.
3. Door ombuigingen binnen het gemeentefonds vraagt de financiële situatie binnen de regiogemeenten per 2026 om een inkrimping of nullijn bij de GR'en.

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

We hebben geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	1.096	805	Niet beschikbaar
Eigen vermogen	0	0	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	2.140	723	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	-61	0	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Geen	Geen	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	0,0	0,0	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	0,0	0,0	Niet beschikbaar

BV NEOVITA

Vitaal en Sociaal Breda	Thema Leren, ontwikkelen en werken
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg-van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Neovita BV is mede opgericht voor de begeleidings- en re-integratietaken, die niet (goed) in het publieke domein passen. De gemeente Breda neemt de uitvoerende en administratieve taken voor haar rekening.

Bijzondere ontwikkelingen bij de verbonden partij

Neovita BV heeft medewerkers in dienst uit de doelgroep van de Participatiewet. Neovita detacheert hen binnen de gemeentelijke organisatie en bij andere werkgevers. Neovita belast de loonkosten door en ontvangt van de gemeente Breda een vaste procentuele bijdrage op de loonsom.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Omdat Neovita een vast percentage op de loonsom ontvangt, is er nauwelijks sprake van risico's. Voor het risico van hogere loonkosten door een nieuwe cao voor de doelgroep (Aan de Slag) is al eerder een voorziening gevormd. Deze is onderdeel van de doorbelaste loonkosten en komt niet ten laste van het resultaat van Neovita.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar

* Van Neovita B.V. is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

GR REGIO WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Verbindend Bestuur
Website RWB	RWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Buijs
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenborg-van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	26,04%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De 16 gemeenten in West-Brabant werken gezamenlijk aan de nieuwe economie. Zij versterken het vestigingsklimaat en hanteren het perspectief van een Plantaardige Regio en een Circulaire Regio. De activiteiten zijn gebundeld in de speerpunten Innovatieve, Plantaardige en Circulaire Regio. De regio streeft ernaar om binnen Nederland én daarbuiten een vooraanstaande positie te krijgen als innovatieve plantaardige hub. Het concept van een 'plantaardige regio' omvat daarbij veel méér dan alleen de voedselproductie. Het betreft bouwstoffen, brandstoffen, medicijnen en een breed scala aan plantaardige toepassingen in de land-, tuin- en bosbouw. De ambitie is dat de circulaire economie van West-Brabant functioneert als een lerend ecosysteem van bedrijven, gemeenten, kennisinstellingen en gemeenschappen.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De RWB heeft in het voorjaar van 2024 een actieprogramma vastgesteld met een aangescherpte focus. Sommige onderwerpen passen daar niet meer bij, zoals mobiliteit en ruimtelijke ontwikkeling. Deze werkgebieden zijn een logisch onderdeel van de verstedelijkingsopgaven in de stedelijke regio's Breda-Tilburg en De Baronie, en sluiten het beste aan op de schaal van de Daily Urban Systems. In 2024 en 2025 worden de voormalige RWB-taken daarom overdragen naar de stedelijke regio's. De aangepaste koers van de RWB betekent dat de 4 commissies van advies plaatsmaken voor 3 thematische programma's: Plantaardig, Circulair en Innovatief. Deze programma's zijn ook verwerkt in de regiodeal die in 2024 bij het Rijk is ingediend en waar West-Brabant € 15 miljoen voor heeft ontvangen. Vanwege de nieuwe focus wordt de huidige governance eind 2024/begin 2025 herzien.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De slagingskans van regionale projecten is afhankelijk van de (vaak personele) inzet van gemeenten.

- De basisfinanciering van de GR staat onder (toenemende) druk door uiteenlopende zienswijzen over het commitment vanuit de deelnemende gemeenten en door minder inkomsten ('ravijnjaar').
- Een groot deel van de inkomsten bij de RWB komt vanuit subsidies. Als de mogelijkheden voor subsidies verminderen, heeft dit financiële consequenties.
- Om aan subsidie-eisen te voldoen, worden er activiteiten verricht. Daarbij wordt rekening gehouden met het voorlopig toegekende bedrag. Er bestaat een kans dat de subsidieverstrekker het bedrag aan het eind van het project lager vaststelt.
- Er ontstaat onduidelijkheid voor derden nu taken deels bij de RWB en deels bij de stedelijke regio's liggen.

Specifieke financiële richtlijn voor de begroting 2026

Bij de uitvoeringsgerichte taak Kleinschalig Collectief Vervoer geldt voor de vervoersprijs per eenheid een aanpassing aan de hand van de branchegerichte NEA-index. Verder worden de vervoerslasten begroot aan de hand van het geprognosticeerde gebruik van de vervoersvoorziening. Doorbelasting van kosten aan gemeenten en provincie vindt plaats op basis van realisatie.

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

In de begroting 2025 wordt aangegeven:

- Welke resultaten uit het actieprogramma 2024–2028 in 2025 worden behaald en welke resultaten in de periode 2026-2028 worden beoogd.
- Wat de financiële en personele inzet van de RWB hierbij is en welke aanvullende middelen (capaciteit en financiën) er worden gevraagd van de gemeenten.
- Op welke manier de verbinding wordt gelegd met het onderwijs en het bedrijfsleven bij de uitvoering van het actieprogramma.
- Of en zo ja op welke wijze er voor de uitvoering van de actieagenda samenwerking nodig is met de Stedelijke Regio's en Rewin en hoe deze samenwerking wordt vormgegeven.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	5.469	6.805	6.589
Eigen vermogen	1.580	692	916
Vreemd vermogen	6.420	6.386	6.420
Resultaat voor bestemming	878	0	0
Ratio weerstandsvermogen	0,76	0,73	0,76
Netto schuldquote in %	-6,07	-2,51	-2,74
Solvabiliteit in %	21,0	10,0	12,0

NV BREDASE INVESTERINGSMAASCHAPPIJ (NV BRIM)

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Als zelfstandige uitvoeringsorganisatie van de gemeente Breda was NV BrIM (NV Bredase Investeringsmaatschappij) meer dan 50 jaar verantwoordelijk voor de uitgifte van Bredase bedrijventerreinen. Naast de verkoop en heruitgifte van bedrijventerreinkavel s waren acquisitie, promotie en relatiebeheer haar belangrijkste taken. In 2016 is besloten om deze taak over te dragen aan het gemeentelijk grondbedrijf en de BrIM te ontmantelen. Sinds die tijd is er gewerkt aan het opschonen van de balans van de nv. Vanwege een aantal langlopende verplichtingen heeft dit pas onlangs geleid tot een min of meer 'schone' nv. Momenteel wordt gezien of eventuele instandhouding van de NV structuur van meerwaarde kan zijn voor de ontwikkelingen in het Innovatiedistrict Breda.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

In 2016 heeft de gemeenteraad besloten om het stimuleren van economische ontwikkelingen over te dragen aan het gemeentelijk grondbedrijf en de BrIM te ontmantelen. Sinds die tijd is gewerkt aan het opschonen van de balans van de nv. Door een aantal langlopende verplichtingen heeft dit pas onlangs geleid tot een min of meer 'schone' nv. Voor de resterende reserves geldt het volgende:

- Een bedrag van € 1 miljoen wordt ingezet als cofinanciering voor 8 projecten van de regiodeal West- en Midden-Brabant. De gemeente Breda heeft hiervoor bij de toekenning van de regiodeal in 2018 een garantstelling afgegeven. Inmiddels is duidelijk dat deze projecten geen alternatieve financieringsbronnen hebben weten te verwerven. De NV BrIM wordt daardoor bijna volledig voor dit bedrag aangesproken.
- Het restantbedrag van circa € 1,2 miljoen wordt, zoals afgesproken in het bestuursakkoord 2022-2026, ingezet voor de revitalisering van bestaande bedrijventerreinen. Voor de inzet van deze middelen willen we nog in 2024 een bestedingsvoorstel uitwerken.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage			
Eigen vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van NV Bredase Investeringsmaatschappij (NV BrIM) is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

BV REWIN WEST-BRABANT

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website BV Rewin West-Brabant:	Rewin
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	10,3%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Het doel van REWIN is het bevorderen van de werkgelegenheid en het versterken van de economische structuur van de regio West-Brabant. De 16 West-Brabantse gemeenten en RWB zijn aandeelhouders van de BV REWIN West-Brabant. In 2030 wil West-Brabant dé voorloper zijn in de transitie naar een nieuwe economie en dé plek voor innovatieve ondernemers die daaraan bijdragen. Daar maakt REWIN zich sterk voor vanuit 2 thema's, 4 strategische programma's en vele projecten. Dat doen zij in samenwerking met kennisinstellingen, het onderwijs, overheden en bedrijven:

- Duurzame economie
 - Circulair ondernemen
 - Plantbased ondernemen
- Innovatief ondernemen
 - Start-ups & scale-ups
 - Innovatief mkb

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

NV REWIN krijgt inhoudelijk aansturing van de Economic Board West-Brabant. Deze zet inhoudelijke lijnen uit, ziet toe op de uitvoering en de resultaten, en profileert de regio op een hoger schaalniveau. Vertegenwoordigers van de overheid, het onderwijs en het bedrijfsleven nemen deel aan deze Economic Board en stellen samen de koers van de regio vast. In november 2023 is de nieuwe subsidieovereenkomst voor de periode 2024-2027 getekend.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De ambities komen op onderdelen misschien niet uit doordat de zienswijzen van de gemeenten in de regio West-Brabant uiteenlopen.
- Er is steeds meer vraag naar cofinanciering bij subsidieoproepen vanuit het Rijk en de EU. De regio West-Brabant heeft geen cofinancieringsfonds. Hierdoor kost het veel tijd en inspanning om op korte termijn alsnog geld beschikbaar te hebben voor onverwachte kansrijke projecten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandvermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van NV Werkgelegenheidsinstituut West-Brabant (REWIN) is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

NV CHASSÉ THEATER BEHEER

Ondernemend Breda	Dynamische stad
Website Chassé:	Chassé Theater
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg-van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	100%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Het Chassé Theater is een maatschappelijke instelling die met film en podiumkunsten wil bijdragen aan het geluk van alle inwoners van Breda. Theater en film laten ons genieten, reiken ons nieuwe inzichten aan over de zin van het leven en appelleren aan onze relatie tot de ander. De gezamenlijk beleefde (film)theaterervaring nodigt uit tot dialoog en maakt het mogelijk om als mens, en als gemeenschap, te groeien.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Het Chassé Theater zit na de coronapandemie weer in een stijgende lijn. De bezoekersaantallen zijn aanmerkelijk gestegen en het publiek heeft zijn weg naar het theater en de cinema weer gevonden. Hoewel de inkomsten uit de horeca nog achterblijven, kan weer voorzichtig gesproken worden van een gunstige exploitatie.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

De coronacrisis, de kostencrisis en de energiecrisis hebben het Chassé Theater voor grote uitdagingen gesteld. Daarbovenop komen er in de nabije toekomst kosten voor het onderhoud van het pand en de installaties. Het bijna 30 jaar oude gebouw is op een aantal punten toe aan omvangrijke vervangingen en investeringen. Samen met het theater wordt hiervoor een plan uitgewerkt.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van Chassetheater Beheer N.V. is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

NV STADSHERSTEL BREDA

Ondernemend Breda	Thema Dynamische stad
Website Stadsherstel:	Stadsherstel Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Marike de Nobel
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg-van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	13,05%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage verbonden partij aan programma

NV Stadsherstel Breda verwerft, ontwikkelt en exploiteert monumentale objecten binnen de gemeente Breda. Hiermee dragen zij bij aan ons erfgoedbeleid.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen te melden.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Het Klapkot staat nog steeds leeg. Er zijn plannen om het Klapkot te koppelen aan café De Huiskamer. De koppeling van deze monumenten is positief beoordeeld door de gemeente via een initiatiefplan, maar er is nog geen vergunning voor aangevraagd. Omdat brouwerij De Oranjeboom de huurder van NV Stadsherstel Breda is, is er geen sprake van inkomstenderving.
- Stadsherstel voert een haalbaarheidsstudie uit naar een nieuwe locatie. Als deze haalbaar blijkt, zal Stadsherstel dit met vreemd vermogen moeten financieren. Mogelijk kan de gemeente hier een rol in spelen.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	2.821	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	5.169	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	127	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	2.821	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	780,3	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	35,3	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van N. V. Breda Stadsherstel is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

BV BRABANTRING

Ondernemend Breda	Stimuleren economische ontwikkeling
Website BrabantRing:	BrabantRing
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marike de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	5,2%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De netto verwervingskosten van onze aandelen in BrabantRing BV waren in 2023 eenmalig € 120.000. De bijbehorende kapitaallasten worden gedekt uit het budget Digitalisering.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Op 22 juli 2021 heeft de gemeenteraad besloten om een BredaRing te realiseren met een opstappunt op de BrabantRing. In dit besluit is al opgenomen dat de lokale glasvezelverbindingen worden verbonden met de glasvezelverbindingen elders in de provincie. Hiervoor is een koppeling nodig via een opstappunt op de BrabantRing. Zo ontstaat een Brabantbrede breedband-connectiviteit. Deze wordt georganiseerd en beheerd door BrabantRing BV. Op 8 augustus 2023 heeft de gemeente Breda een belang van 5,2% genomen in BrabantRing BV.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

BrabantRing BV is een samenwerking tussen de provincie, een aantal gemeenten en de private partij BRE EFX. Deze partijen zijn nog bezig om hun samenwerking juridisch uit te werken. Het is belangrijk dat daar goede, duurzame afspraken over worden gemaakt. Tegelijkertijd is het van belang dat BrabantRing BV snel begint met haar zakelijke activiteiten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	Nvt	Nvt	Nvt
Eigen vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Vreemd vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Resultaat voor bestemming	Nvt	Nvt	Nvt
Weerstandvermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Netto schuldquote in %	Nvt	Nvt	Nvt
Solvabiliteit in %	Nvt	Nvt	Nvt

* Op 8 augustus 2023 belang verworven

BELGISCH NEDERLANDS GRENDOVERLEG

Ondernemend Breda	Verbindend bestuur
Website Benego:	BENEGO
Verantwoordelijk bestuurder:	Jeroen Bruijns
Bestuurlijk vervanger:	Paul Depla
Belang Breda in verbonden partij in %:	9%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partij

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

In de provincies Antwerpen en Noord-Brabant vormen 21 grensgemeenten samen het Belgisch-Nederlands Grensoverleg (BENEGO). In deze gemeenten wonen 892.000 mensen en het gebied heeft een oppervlakte van circa 190.000 hectare. Het samenwerkingsverband werd opgericht in 1968 als een informele associatie van 11 gemeenten in het grensgebied. In 1986 werd het samenwerkingsverband geformaliseerd tot een internationale rechtspersoon. BENEGO is juridisch een BGTS (Benelux Groepering voor Territoriale Samenwerking).

Doel is het bevorderen van grensoverschrijdend bestuurlijk overleg en grensoverschrijdende samenwerking en het behartigen van de gemeenschappelijke belangen. Daarmee wil BENEGO bedreigingen keren én kansen pakken, in samenwerking met alle instanties die daarbij kunnen helpen. De ambitie is om het welzijn en de welvaart in het Belgisch-Nederlands grensgebied te vergroten door samenwerking tussen de grensgemeenten te faciliteren.

De landsgrens die met het Verdrag van Schengen vrijwel onzichtbaar is geworden, vormt in de praktijk vaak nog een obstakel als het gaat om thema's als klimaatverandering, grensarbeid, bestrijding van criminaliteit, milieubescherming en waterbeheersing, rampenpreventie, ambulancevervoer en openbaar vervoer. Daarnaast worden kansen die de nabijheid van het buurland biedt over en weer nog onvoldoende benut.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Het netwerk bestaat inmiddels meer dan 50 jaar en de activiteiten worden bekostigd via de jaarlijkse bijdragen van alle deelnemende gemeenten. In 2020 is BENEGO gestart met een professionaliseringsslag voor betere samenwerking, grotere zichtbaarheid en betere externe communicatie. Daarnaast wil BENEGO het bestuurlijke netwerk versterken door gemeenten in het grensgebied die nog geen lid zijn actief uit te nodigen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Voor de continuïteit van het grensgemeentennetwerk is bestuurlijk draagvlak essentieel.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	Niet beschikbaar *	4	Niet beschikbaar *
Eigen vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van Belgisch Nederlands Grensoverleg is geen begroting opgesteld en beschikbaar gesteld

GR SCHADEVERGOEDINGSSCHAP HSL-ZUID, A16 EN A4

Duurzaam wonen in Breda	Bereikbaar Breda
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	0%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De regeling zorgt ervoor dat de behandeling van verzoeken om schadevergoeding vanwege de aanleg van de HSL-Zuid en de verbreding, verlegging en reconstructie van de A16 en A4 en de beslissingen op die verzoeken doelmatig, deskundig en op een gelijke manier plaatsvinden. Door deze regeling weten mensen bij welke instantie ze moeten zijn.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Deze gemeenschappelijke regeling is verlengd tot 1 januari 2026.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Er zijn geen belangrijke risico's te melden.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	0	0
Eigen vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Ratio weerstandsvermogen	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van GR Schadevergoedingsschap HSL-Zuid, A16 en A4 is geen geprognosticeerde balans opgesteld en beschikbaar gesteld

GR NAZORG GESLOTEN STORTPLAATSEN BAVEL-DORST EN ZEVENBERGEN

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	n.v.t.
Belang Breda in verbonden partij in %:	39,84%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Deze gemeenschappelijke regeling omvat de blijvende nazorgverplichtingen van 10 deelnemende gemeenten voor de stortplaatsen Bavel-Dorst en Zevenbergen. De GR is voor 81% eigenaar van de stortplaats Zevenbergen, Attero is eigenaar van de andere 19%. De GR is geen eigenaar van de stortplaats Bavel-Dorst. Voorheen vond het onderhoud aan de stortplaats Zevenbergen volledig plaats door Attero, de huidige exploitant. Zij namen ook alle kosten voor hun rekening. Sinds november 2022 draagt de GR financieel bij aan de nazorg, naar rato van de nog te benutten restcapaciteit. De werkzaamheden van de GR omvatten verder alle activiteiten die een eigenaar hoort uit te voeren.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Medio 2019 hebben we een convenant met de provincie ondertekend, waarmee we de overdracht van de stortplaats Zevenbergen met 10 jaar hebben uitgesteld. Onderdeel van de afspraak is om binnen die termijn te onderzoeken hoe we met de stortplaatsen om willen gaan. Daarbij zou de rekenrente 5,06% blijven. Begin 2024 heeft het college van Gedeputeerde Staten echter eenzijdig besloten om de rekenrente vanaf juni 2024 aan te passen naar 3,45%, op basis van een ALM-studie. De gesprekken met de provincie hierover lopen nog om te bezien wat dit betekent voor de stortplaats Zevenbergen.

Voor de stortplaats Bavel-Dorst is het materiaalonderzoek naar de kwaliteit van de bovenafdichting afgerond. De levensduur van deze afdichting kan worden opgehoogd van 50 jaar naar 100 jaar. In 2023 stond de vervanging van het percolaatleidingensysteem centraal bij de nazorgactiviteiten. Nagenoeg alle geplande activiteiten zijn uitgevoerd. De strategie voor de nazorg voor komende jaren is: 'van nuttig en wenselijk naar noodzakelijk'. Alle nazorgactiviteiten worden voortaan tegen het licht gehouden op basis van het Nazorgplan en de geldende regelgeving. Het Nazorgplan lijkt te veranderen door de vervanging van het percolaatleidingensysteem en de verwachte levensduur van 100 jaar van de bovenafdichting. Vooral de periodieke vervangingen vallen weg. In 2024 wordt daarom de kostenstructuur van het Nazorgplan herzien.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Tot 2026 is de deelnemersbijdrage redelijk zeker. Bij de inbreng voor de kadernotitie 2025 hebben meerdere gemeenten echter meegegeven dat de meerjarenbegroting (2025-2028) opgesteld zou moeten worden op basis van een gelijkblijvende bijdrage.
- Mogelijk wordt het juridisch kader herzien (Leemtewet).

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

We hebben geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	264	356	264
Eigen vermogen	1.453	1.003	1.002
Vreemd vermogen	25.510	24.240	24.490
Resultaat voor bestemming	451	0	0
Weerstandsvermogen	1.453	1.003	1.002
Netto schuldquote in %	Nvt	Nvt	Nvt
Solvabiliteit in %	Nvt	Nvt	Nvt

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website OMWB	OMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	7%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Omgevingsdienst Midden- en West Brabant (OMWB) werkt vanuit het omgevingsrecht aan een schone, duurzame en veilige leefomgeving. Dit gebeurt in opdracht van de provincie Noord-Brabant en de 25 gemeenten in Midden- en West-Brabant, en in samenwerking met (keten)partners.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De invoering van de Omgevingswet betekent een enorme verandering voor de taakuitvoering en werkwijze van de OMWB. Niet alles werkt zoals verwacht. Werkprocessen moeten worden aangepast en er moeten nieuwe werkafspraken worden gemaakt. De adviestaken zijn vooral gericht op de milieuthema's bij het opstellen van het Omgevingsplan. De vertaalslag van inrichting naar Milieubelastende Activiteiten (MBA's) wordt voortgezet op natuurlijke momenten.

Op 1 juli 2024 is de regeling CO₂-reductie werkgebonden personenmobiliteit in werking getreden. Deze regeling verplicht bedrijven met meer dan 100 medewerkers om te rapporteren over het zakelijk verkeer en woon-werkverkeer. Vanaf 1 juli 2025 moeten omgevingsdiensten toezien op de naleving van deze verplichting. In de begroting is een indicatief budget opgenomen voor de uitvoering van deze taak: ruim € 300.000.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Inhuur versus vast personeel: door de vele ontwikkelingen is de declarabiliteitsnorm van 1295 uur waarschijnlijk lastig haalbaar. Het verschil in declarabiliteit wordt opgevangen door duurdere externe inhuur. Om dit risico te beperken, wordt passende sturing toegepast op de inzet van personeel.

- Transitie mens en systeem: de opleidingseisen voor medewerkers blijven veranderen. Naast de inhoud van het werk worden ook andere digitale vaardigheden gevraagd. De kans bestaat dat niet alle medewerkers aan deze nieuwe eisen kunnen voldoen. Om dit risico te beperken, wordt zorgvuldig personeelsbeleid uitgevoerd met een adequaat opleidingsprogramma.
- Problematiek op de arbeidsmarkt: de vaste formatie is nog niet op peil voor de toenemende werkprogramma's. Het opleiden van trainees en net afgestudeerden door OMWB-personeel zorgt voor een tijdelijk productietekort.
- Bovenmatig verzuim: het blijft lastig te bepalen hoe de financiële impact hiervan zich ontwikkelt.
- Invoering Omgevingswet: ondanks de voorbereidingen heeft de invoering van de wet een enorme impact op de taakuitvoering. De exacte impact is nog onduidelijk.
- Kosteneffectiviteit: in de periode 2022-2024 zijn maatregelen met een besparingspotentieel van € 1,7 miljoen doorgevoerd in de begroting of meerjarenraming. De afhankelijkheid van derden maakt een volledige realisatie van de afzonderlijke maatregelen onzeker.

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

We hebben geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	Niet beschikbaar *	2.293	3.030
Eigen vermogen	4.756	3.148	2.930
Vreemd vermogen	8.961	5.386	7.429
Resultaat voor bestemming	1.726	0	0
Ratio weerstandsvermogen	1,0	1,1	1,0
Netto schuldquote in %	-9,5	-5,6	-1,5
Solvabiliteit in %	34,7	36,9	28,3

GR VEILIGHEIDSREGIO MIDDEN- EN WEST-BRABANT

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website VRMWB:	VRMWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Paul Depla
Bestuurlijk vervanger:	Carla Kranenburg-van Eerd
Belang Breda in verbonden partij in %:	16,44%
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Veiligheidsregio Midden- en West-Brabant (Veiligheidsregio MWB) is een netwerkorganisatie. Daarin werken 24 gemeenten, de brandweer, de politie, de Geneeskundige Hulpverleningsorganisatie in de Regio (GHOR) en het Openbaar Ministerie samen aan veiligheid. Vaste samenwerkingspartners zijn waterschappen, de GGD, de Omgevingsdienst en Defensie. Daarnaast werken zij samen met een omvangrijk netwerk van partijen.

De Veiligheidsregio is ook een krachtige en gerespecteerde hulpdienst. Met haar brandweerteams, crisisteams en centralisten staat zij 24/7 klaar om hulp te bieden. De crisisorganisatie van de GHOR staat klaar op het moment dat vanwege een ramp of crisis de balans tussen zorgvraag en -aanbod bedreigd of verstoord wordt. De Veiligheidsregio MWB werkt hecht samen met hulpverleners, bestuurders, ondernemers en inwoners aan een veilige en veerkrachtige samenleving. Ze houdt risico's voorspelbaar en hanteerbaar door de samenleving erop voor te bereiden, de juiste middelen in te zetten en bij te dragen aan herstel.

De Veiligheidsregio MWB voegt waarde toe aan de omgeving. Zij werkt samen aan veiligheid en veerkracht. Daarnaast stimuleert zij de redzaamheid in de samenleving, draagt ze bij aan een veilige leefomgeving en levert ze hulpvaardige en slagvaardige inzet. De Veiligheidsregio MWB voert veiligheidstaken uit tegen zo laag mogelijke maatschappelijke kosten. Zij werkt samen, is duurzaam, werkt informatiegestuurd en organiseert zichzelf wendbaar. De Veiligheidsregio MWB staat 24/7 klaar voor al haar inwoners en bedrijven.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De veiligheidsregio heeft te maken met veranderingen in de samenleving. Denk aan: klimaatverandering, de energietransitie, de Omgevingswet en de oorlog in Oekraïne. Verder is de Wet veiligheidsregio's geëvalueerd en is er geleerd van de coronacrisis. Dit alles heeft invloed op de koers en de werkwijze van de veiligheidsregio. Met alle veranderingen die op de VRMWB afkomen, heeft het algemeen bestuur de organisatie gevraagd om via een takendiscussie kritisch naar de organisatie te kijken en voorstellen te doen voor besparingen. Alle producten zijn tegen het licht gehouden om te kijken of de VRMWB de goede dingen doet. Daarbij is bezuinigen geen doel op zich, maar wordt ook gekeken naar de maatschappelijke gevolgen en de gevolgen voor de (fysieke) veiligheid. De vraag die centraal staat, is: 'Wat voor organisatie is er nodig om onze regio veiliger te maken?' Bij de beantwoording van die vraag is gekeken naar een passend profiel, naar wat daarvoor nodig is én hoe dit zo efficiënt mogelijk te organiseren is. Deze takendiscussie leidt tot keuzes voor de toekomst. In 2024 en 2025 worden deze keuzes doorvertaald naar begrotingen en naar het meerjarenbeleidsplan voor de VRMWB.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- Net als voorgaande jaren blijft het voor de brandweer een uitdaging om voldoende brandweervrijwilligers te vinden en te binden. Ook veranderingen in wet- en regelgeving werken hierop door.
- De stijging van prijzen (en dan vooral die voor energie, beheer en onderhoud) zien we ook terug in de rapportages en begroting (swijzigingen) van de veiligheidsregio, een GR met logischerwijs veel personeel, voertuigen, materieel en vastgoed.
- Incidenten door weersextremen en de uitval van nutsvoorzieningen zullen de komende jaren ook effect hebben op de hulpvraag richting de brandweer en de organisatie van de veiligheidsregio.
- Door de stelselherziening omgevingsrecht veranderen de taken van de veiligheidsregio's op het gebied van risicobeheersing. Er komen nieuwe taken bij, terwijl de taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH) aandacht blijven vragen door de complexiteit van veiligheidsvraagstukken. De taak 'risicogerichte advisering aan de voorkant' groeit sterk, bijvoorbeeld door de deelname aan omgevingstafels en bij gebiedsontwikkelingstrajecten, nog vóór er een vergunning is aangevraagd.
- Nieuwe risico's hebben gevolgen voor de manier waarop de VRMWB moet functioneren. Denk aan de risico's van cybercrime op de vitale infrastructuur of de risico's op natuurbranden en overstromingen door klimaatverandering.
- Chemie-Pack: de gemeente Moerdijk, de VRMWB en onderdelen van de Staat der Nederlanden worden door de verzekeringsmaatschappijen van omliggende bedrijven van Chemie-Pack in Moerdijk verantwoordelijk gehouden voor de schade die zij zouden hebben geleden door de brandbestrijding in 2011.

Beleidsmatige richtlijnen 2026

In de kaderbrief 2026 geeft de veiligheidsregio aan welke activiteiten in 2026 centraal staan. In de (beleidsarme) begroting geeft zij aan op welke manier zij deze actiepunten invult. Daar staat bij welke activiteiten generiek zijn en welke activiteiten specifiek worden uitgevoerd voor de gemeente Breda, bijvoorbeeld in het kader van preventie of in het kader van gemeentelijk toezicht en handhaving. Deze specificering draagt bij aan een efficiëntere samenwerking tussen de gemeenten en de veiligheidsregio.

De VRMWB wordt gevraagd om een begroting 2026 op te stellen, waarbij inzichtelijk is wat de beleidsmatige gevolgen zijn van de diverse onderdelen, met minimaal aandacht voor de volgende onderwerpen:

- De veiligheidsregio zorgt voor crisisbeheersing, risicobeheersing, brandweertzorg, bevolkingszorg en geneeskundige hulpverlening bij rampen en crises. Het doel is om samen de fysieke veiligheid en maatschappelijke continuïteit in de regio te borgen. Zo draagt de VRMWB bij aan een veilige omgeving. In het beleidsplan 2024-2028 is beschreven hoe de veiligheidsregio de komende jaren omgaat met de risico's die zij heeft geïdentificeerd en geprioriteerd. In de kaderbrief 2026 en de begroting 2026 besteedt de VRMWB beleidsmatig aandacht aan de doorvertaling van de landelijke discussies over de toekomst van de brandweer.
- Inzicht in de financiële consequenties van de invoering van de Omgevingswet.

Specifieke financiële richtlijnen voor de begroting 2026

De GR VRMWB stelt een begroting 2026 op, waarbij inzichtelijk is wat de financiële gevolgen zijn van de diverse onderdelen, met minimaal aandacht voor:

- De veiligheidsregio heeft voor 2026 een dekkende begroting opgesteld. Daarmee blijft de beschikbaarheid en inzetbaarheid van de brandweer, de meldkamer, de GHOR en de multi crisisorganisatie geborgd voor alle gemeenten van de regio.
- De veiligheidsregio informeert de gemeente Breda actief over een eventuele groei of daling van haar bijdrage voor 2026.
- Een positief jaarrekeningresultaat wordt uitgekeerd aan de deelnemers. De GR kan hier alleen van afwijken door een duidelijk en gemotiveerd voorstel voor resultaatbestemming voor te leggen aan het algemeen bestuur. Over een dergelijk voorstel besluit het algemeen bestuur.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	11.940	13.221	14.421
Eigen vermogen	6.724	4.912	4.444
Vreemd vermogen	57.375	59.803	57.369
Resultaat voor bestemming	800	-638	789
Ratio weerstandsvermogen	0,28	0,26	0,30
Netto schuldquote in %	48,0	54,0	46,0
Solvabiliteit in %	10,0	8,0	7,0

MIDWASTE

Basis op Orde in Breda	Beheer van de openbare ruimte
Website Midwaste:	Midwaste
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	7,7%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Coöperatieve Vereniging Midwaste Milieu U.A. is begin 2009 opgericht. Zij omschrijven hun missie als volgt: 'Samen brengen we de circulaire economie tot stand tegen aanvaardbare maatschappelijke kosten. Afval omzetten naar grondstoffen en die terugbrengen in de keten: dat is onze kerntaak.'

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De prijzen, debiteuren en de beschikbare verwerkingscapaciteit vormen een belangrijk risico.
- De prijsrisico's zijn het grootst in markten die beheerst worden door wereldmarktprijzen, zoals bij papier.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	63	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Eigen vermogen	1.781	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	11.381	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	5	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	1.781	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	13,7	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Van Midwaste is geen geprognosticeerde balans opgesteld en aangeleverd

ZORG- EN VEILIGHEIDSHUIS BREDA

Basis op Orde in Breda	Veilig Breda
Website Zorg- en Veiligheidshuis Breda:	ZVH
Verantwoordelijk bestuurder:	Arnoud van Vliet
Bestuurlijk vervanger:	Arjen van Drunen
Belang Breda in verbonden partij in %:	54,93%
Soort verbonden partij:	Overige verbonden partijen

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Het Zorg- en Veiligheidshuis (ZVH) Baronie Breda is een samenwerkingsverband van justitiële diensten en zorginstellingen, onder regie van de gemeenten in district De Baronie. Het ZVH behandelt veiligheidscasuïstiek die zo complex is dat de reguliere werkwijze binnen een keten niet meer werkt. De ambitie blijft om samen te werken bij de zorg voor slachtoffers van mensenhandel, het voorkomen van radicalisering en extremisme, en de re-integratie van ex-gedetineerden. Met een doelgerichte en persoonsgerichte aanpak houdt het ZVH de centrale regie om ernstige overlast te stoppen, de dreiging van geweld terug te dringen en maatschappelijke uitval te voorkomen.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

De ontwikkelingen volgen elkaar snel op. De psychische problematiek en ook de complexiteit daarvan neemt toe. Het blijft voor het ZVH belangrijk om zicht te houden op kwetsbare mensen, zodat die op tijd ondersteuning krijgen. De coronapandemie heeft veel invloed gehad op de problematiek in het zorg- en veiligheidsdomein, op de partners en op de manier van werken. Lange tijd was er minder sociale steun, waardoor mensen meer angst en somberheid voelden en perspectief misten. Sommige mensen misten de structuur van contacten, werk of opleiding. Er was minder sociaal contact en dus ook minder sociale controle. Nu alles weer normaal is, nemen de sociale contacten weer toe. Met een nieuw informatiesysteem (PGA x) hopen we problematiek sneller te kunnen opmerken. Prioriteiten in het ZVH-jaarplan zijn: de aanpak van mensenhandel, radicalisering en extremisme, de re-integratie van ex-gedetineerden en kwetsbare personen, de aanpak van personen met onbegrepen gedrag, de levensloopaanpak en de verplichte Wet ggz. Het voorkomen van escalatie blijft belangrijk. Daarom wordt het gebruik van het de-escalatiemodel gestimuleerd. Het ZVH biedt hiervoor training aan professionals.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

Het personeel van het ZVH is in dienst bij de gemeente Breda. Daar ligt ook deels het financiële risico. Dit is voor ziekte en arbeidsongeschiktheid over de deelnemers verdeeld met een convenant. Dit verlaagt het risico van de gemeente Breda. Daarnaast hebben de gemeenten Alphen-Chaam en Baarle-Nassau hun samenwerking per 1 januari 2023 beëindigd. Daardoor stijgt de bijdrage van de overige deelnemende gemeenten.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	225	282	308
Eigen vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Vreemd vermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Resultaat voor bestemming	Nvt	Nvt	Nvt
Weerstandvermogen	Nvt	Nvt	Nvt
Netto schuldquote in %	Nvt	Nvt	Nvt
Solvabiliteit in %	Nvt	Nvt	Nvt

* Van Zorg-en Veiligheidshuis Breda is geen geprognosticeerde balans opgesteld en beschikbaar gesteld

GR BELASTINGSAMENWERKING WEST-BRABANT

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BWB:	BWB
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Peter Bakker
Belang Breda in verbonden partij in %:	19,9% van de bijdragen aan de BWB is voor rekening van de gemeente Breda
Soort verbonden partij:	Gemeenschappelijke regeling

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De Belastingensamenwerking West-Brabant (BWB) verzorgt de heffing en inning van algemene belastingen voor de gemeente Breda, die door een aanslag zijn opgelegd. Zij verzorgt ook de waardering van WOZ-objecten, de afhandeling van bezwaar- en beroepsprocedures daartegen en de beleidsadvisering over gemeentelijke heffingen. De gemeente is lid van het algemeen bestuur en het dagelijks bestuur van de BWB.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Veranderde wet- en regelgeving en veranderde behoeftes bij de deelnemende gemeenten leiden ertoe dat de eisen aan de BWB toenemen. Dit geldt onder meer voor de informatiebeveiliging en privacy, en de invoering van de rechtmatigheidsverantwoording. Daarnaast nemen de eisen op het gebied van informatievoorziening toe vanwege de wens om meer in control te komen. De begroting 2025 is met de grootst mogelijke zorg opgesteld, maar er zijn posten die inherent onzekerheden bevatten. De belangrijkste ontwikkeling betreft de lager vastgestelde vergoedingen voor de proceskosten. Dit leidt tot een aanzienlijk voordeel voor gemeenten. Het risico dat deze wettelijke wijziging door de Hoge Raad wordt teruggedraaid, is opgenomen in de risicoparaagraaf.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- De Wet herwaardering proceskostenvergoedingen WOZ en BPM is sinds 2024 van kracht. Deze wet verlaagt de proceskostenvergoedingen. Deze verlaging heeft de BWB verwerkt in de begroting 2025-2028. De kans bestaat dat de Hoge Raad deze verlaging weer terugdraait. Het berekend risico is € 372.000.
- De BWB heeft significant minder bezwaren toegekend in 2023. Het is onzeker of de NCNP-bureaus daardoor vaker in beroep zullen gaan. Het (budgettaire) effect hiervan voor 2024 en 2025 is niet betrouwbaar vast te stellen. Het berekend risico is € 132.500.
- De krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat het moeilijker is en meer tijd kost om cruciale functies in te vullen. Het berekend risico is € 40.000.
- De uitvoering van de AVG is extra risicogevoelig voor een datagestuurde organisatie als de BWB. Ondanks alle maatregelen blijft het risico aanwezig van een datalek. Het berekende risico is € 56.250.

Inhoudelijke richtlijnen voor de begroting 2026

We hebben geen inhoudelijke richtlijnen meegegeven.

Specifieke aanvullende financiële richtlijnen begroting 2026

We hebben geen aanvullende financiële richtlijnen meegegeven.

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	3.977	4.176	3.989
Eigen vermogen	1.351	0	0
Vreemd vermogen	5.829	5.582	5801
Resultaat voor bestemming	1.351	0	0
Weerstandvermogen	0,0	0,0	0
Netto schuldquote in %	-4,0	6,5	1,1
Solvabiliteit in %	18,8	0,0	0

NV ENEXIS HOLDING (INCLUSIEF OVERIGE NV'S/BV'S)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Enexis:	Enexis
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,016%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

NV Enexis Holding zorgt voor:

- het in stand houden, beheren, exploiteren en uitbreiden van distributie- en transportnetten
- het distribueren en transporteren van energie
- het uitvoeren van alle taken van de Elektriciteitswet 1998 en de Gaswet

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Essent is sinds 2009 gesplitst in een productie- en leveringsbedrijf en een netwerkbedrijf. Het productie- en leveringsbedrijf is verkocht aan Rheinisch-Westfälisches Elektrizitätswerk (RWE). Het leveringsbedrijf Enexis BV blijft in handen van de vorige aandeelhouders van Essent. Voor het splitsingsproces zijn 6 besloten vennootschappen (bv's) opgericht die een rol hebben in het verkoopproces, de zogenoemde Special Purpose Vehicles (SPV's). Deze staan niet apart in de paragraaf verbonden partijen. Er resteren nog 2 SPV's: Publiek belang Elektriciteitsproductie BV en CSV Amsterdam BV. Bij deze bv's verwachten we bij liquidatie geen eenduidingen.

In 2020 plaatste Enexis een converteerbare hybride lening van € 500 miljoen bij haar aandeelhouders (provincies en gemeenten). Dit deed Enexis om stijgende investeringen in de energietransitie te bekostigen. Daarnaast zorgt deze converteerbare lening voor een goede rating bij de ratingbureaus en behoudt Enexis goede toegang tot de kapitaalmarkt tegen gunstige condities. De lening is achtergesteld en loopt maximaal 60 jaar. In 2030, en iedere 10 jaar daarna, heeft Enexis Holding het recht om de lening vervroegd af te lossen. De lening kan onder bepaalde voorwaarden ook in zijn geheel omgezet worden in eigen vermogen. De gemeente Breda participeerde naar rato van haar aandelenkapitaal in deze lening.

Enexis blijft werken aan oplossingen voor een duurzame energievoorziening. Met het oog op excellent netbeheer en het versnellen van de energietransitie heeft Enexis 4 prioriteiten:

- veilig werken
- klantgedreven werken
- verbeterprojecten voor de klant
- versnellen van de energietransitie

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- een tekort aan netwerkcapaciteit voor de energietransitie
- de effecten van de energietransitie en reguleringsmethodiek op de financiële positie
- ongeautoriseerd gebruik van data en/of systemen

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	26	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Eigen vermogen	5.320.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	5.140.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	72.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Ratio weerstandsvermogen	5.320.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	50,86	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Enexis N.V. geeft geen prospectieve informatie vrij

NV BRABANT WATER

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website Brabant Water:	Brabant Water
Verantwoordelijk bestuurder:	Peter Bakker
Bestuurlijk vervanger:	Jeroen Bruijns
Belang Breda in verbonden partij in %:	8,6%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

Brabant Water zorgt voor de winning, productie en distributie van drink- en industriewater in Noord-Brabant.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- de klimaatveranderingen
- de kwaliteit van het grondwater
- de veroudering van het netwerk
- de informatiebeveiliging en de fysieke beveiliging

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	0	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Eigen vermogen	699.235	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	618.615	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	12.495	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandsvermogen	n.v.t.	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	n.v.t.	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	53%	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* Brabant Water N.V. geeft geen prospectieve informatie vrij

NV BANK NEDERLANDSE GEMEENTEN (BNG BANK)

Organisatie en financiën in Breda	Solide financiën
Website BNG:	BNG
Verantwoordelijk bestuurder:	Carla Kranenburg-van Eerd
Bestuurlijk vervanger:	Marieke de Nobel
Belang Breda in verbonden partij in %:	0,46%
Soort verbonden partij:	Vennootschappen en coöperaties

Bijdrage van de verbonden partij aan het programma

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk (sociaal) belang. Met speciale financiële diensten draagt de BNG Bank bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen. De aandelen van de BNG Bank zijn voor de helft van de Staat. De andere helft is in het bezit van gemeenten, provincies en een hoogheemraadschap.

De belangrijkste beleidsontwikkelingen bij de verbonden partij

Er zijn geen bijzondere ontwikkelingen.

De belangrijkste risico's bij de verbonden partij

- debiteurenrisico's
- ICT
- toenemende regelgeving en de impact daarvan op de organisatie

Financiële informatie:

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025
Financiële bijdrage	644	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Eigen vermogen	4.721.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Vreemd vermogen	110.819.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Resultaat voor bestemming	254.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Weerstandvermogen	4.721.000	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Netto schuldquote in %	nvt	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *
Solvabiliteit in %	4,1	Niet beschikbaar *	Niet beschikbaar *

* BNG Bank N.V. geeft geen prospectieve informatie vrij.

Paragraaf Financiering

TREASURYFUNCTIE: TAKEN EN BELEID

De treasuryfunctie voert de financiering, het cashmanagement en het renterisicobeheer uit. Daarmee kan de organisatie beschikken over vreemd vermogen tegen zo laag mogelijke kosten en wordt de gemeente tegen ongewenste financiële risico's beschermd. Deze functie is ondergebracht bij de afdeling Financiën, Inkoop en Juridische zaken.

Ons financieringsbeleid schrijft voor dat we normaliter maximaal gebruikmaken van leningen met een korte looptijd. Het rentetarief op kortlopende leningen (geldmarkt) is doorgaans veel lager dan bij langlopende leningen (kapitaalmarkt). Daarbij nemen we uiteraard de wettelijke kaders voor renterisicobeheer in acht (de kasgeldlimiet en de renterisiconorm).

De BBV-notitie rente 2023 zorgt voor wijzigingen in de rentetoerekening met ingang van de begroting 2025. Ook voor de rentetoerekening aan grondexploitaties wordt met ingang van 2025 de renteomslag gebruikt. Daarnaast worden de rentelasten van projectfinancieringen en leningen die 1-op-1 worden doorverstrekt voortaan niet meer in de berekening van de renteomslag meegenomen, maar functioneel verantwoord. Dit geldt bijvoorbeeld voor de leningen aan de woningbouwcorporaties. Het effect van deze wijziging op de hoogte van de renteomslag is nagenoeg nihil.

Het renteomslagpercentage voor 2025 is 1,5%. Met dit percentage worden alle rentelasten toegerekend aan de investeringen en de grondexploitaties.

RENTEVERWACHTINGEN

In 2024 is de inflatie in Amerika en in Europa verder gedaald, maar nog niet tot de niveaus die de FED en de ECB graag zien. De Amerikaanse economie draait beter dan de Europese en daarom zal de verwachte rentedaling door de FED wat later plaatsvinden dan in Europa. Voor de begroting 2025 zijn we uitgegaan van een gemiddelde rente van 3,25% voor kortlopende geldleningen.

FINANCIERINGSBELEID

Een belangrijke variabele binnen ons financieringsbeleid is de toekomstige renteontwikkeling op de geld- en kapitaalmarkt. Daarnaast speelt de spreiding in de vervalkalender van de langlopende schuldportefeuille een bepalende rol. We voorkomen dat te veel schulden op hetzelfde tijdstip vervallen. Daarmee verlagen we het renterisico. In 2025 ramen we een financieringsbehoefte van € 60 miljoen aan kortlopende financieringsmiddelen. We trekken naar verwachting geen langlopende financieringsmiddelen aan.

Bedragen x € 1 miljoen

Financieringsinstrument	Geraamd percentage	Volume in 2025
Kasgeldleningen (meestal op maandbasis)	3,25%	60
Kapitaalmarktgeldleningen (op basis van 1 tot 20 jaar)	3,00%	0

VERSTREKTE GELDLeningen EN GARANTIES

De gemeente heeft een portefeuille van € 133,7 miljoen aan verstrekte geldleningen (jaarrekening 2023). Hiervan hebben we € 67,5 miljoen verstrekt aan Breedsaam, € 47,6 miljoen aan de woningcorporaties en € 12,1 miljoen aan Chassé Theater Beheer NV. De kredietrisico's op deze leningen zijn minimaal. Aan direct verleende garanties hebben we ruim € 90,2 miljoen uitstaan per 31 december 2023. Bij nagenoeg alle verstrekte garanties hebben we hypothecaire zekerheid.

We hebben verder een achtervangfunctie bij 2 waarborgfondsen: het Waarborgfonds Sociale Woningbouw en het Waarborgfonds Eigen Woningen. Hierbij staan we indirect garant voor leningen die door het waarborgfonds zijn gegarandeerd. De gemeente wordt pas aangesproken als het waarborgfonds

niet meer aan zijn verplichtingen kan voldoen. De zekerheidsstructuur en de financiële positie van deze waarborgfondsen zijn goed. Daardoor lopen we weinig risico.

RENTERISICOBEBEER

De Wet FIDO (Financiering Decentrale Overheden) stelt eisen aan het maximale renterisico dat een gemeente in 1 jaar mag lopen. Deze eisen komen terug in de kasgeldlimiet (voor leningen met een looptijd tot 1 jaar) en de renterisiconorm (voor leningen met een looptijd vanaf 1 jaar). Deze normen bepalen de speelruimte om verantwoord en goedkoop te financieren. Beide normen zijn gerelateerd aan de omvang van de begroting.

KASGELDLIMIET

De kasgeldlimiet is 8,5% van de totale begroting. Een gemeente mag tot deze limiet met kortlopende geldleningen gefinancierd zijn. Het beleid om maximaal kortlopend te financieren, bracht de laatste jaren veel (eenmalig) voordeel. De rente op de geldmarkt was extreem laag, maar is in 2022 en 2023 fors gestegen. Ook voor 2025 streven we naar een maximale benutting van de kasgeldlimiet. Bij de begroting 2025 houden we rekening met een rente van 3,25% voor kortlopende leningen en een bedrag van € 60 miljoen om aan te trekken. Als de kortlopende rente 1% hoger uitvalt dan de geraamde 3,25%, dan levert dat een renterisico in de begroting op van € 600.000.

RENTERISICONORM

De renterisiconorm is 20% van de totale begroting. Van de langlopende schulden mag maximaal dat bedrag aan een renteherziening onderhevig zijn. De renterisiconorm zorgt ervoor dat de gemiddelde looptijd van de schuldportefeuille minimaal 5 jaar is. De norm spreidt het vervallen van schulden in de tijd en vermindert het renterisico. De komende jaren wordt de renterisiconorm niet overschreden. Dit komt vooral door de opbouw van onze leningenportefeuille. Ruim 49% daarvan (voor gemeentelijke investeringen) is langlopend gefinancierd met leningen van 40 en 50 jaar. Veelal zijn dit fixleningen waar niet op wordt afgelost. De jaarlijkse aflossingen zijn daardoor beperkt.

In 2025 vervalt € 22,7 miljoen aan langlopende schulden. Wij verwachten dat we in 2025 geen nieuwe langlopende leningen aantrekken.

Bedragen x € 1 miljoen

	2025	2026	2027	2028
Begrotingsnormering (raming)	904	864	851	860
Renterisiconorm (20% van de begroting)	181	173	170	172
Aflossing op de vaste schuld	23	24	24	20
Ruimte onder risiconorm	158	149	146	152

SCHATKISTBANKIEREN

Sinds eind 2013 is schatkistbankieren voor decentrale overheden verplicht. Gemeenten hebben een rekening-courant-verhouding met het Rijk en stallen daar hun overtollige middelen. Om het cashmanagement van een gemeente niet te verstoren, heeft het Rijk bepaalde middelen uitgezonderd, zoals het drempelbedrag. Per 1 juli 2021 is de drempelwaarde verhoogd tot 2% van de begroting (tot € 500 miljoen) plus 0,2% van het meerdere. Onze drempelwaarde is in 2025 dus ruim € 10 miljoen bij een begroting van € 845 miljoen. We hebben geen structurele overtollige middelen en gebruiken de rekening-courant-verhouding met het Rijk alleen voor het afstorten van tijdelijke overschotten. Dat gebeurt elke dag automatisch bij een positief saldo.

TREASURYRESULTAAT

Rentelasten en -baten 2025	Rente %	Bedrag
Rente vaste schulden: opgenomen geldleningen t.b.v. de gemeente	1,97%	5.718.854
Rente nieuwe kortlopende financiering (2025)	3,25%	1.950.000
Overige financieringslasten (saldo)		0
Totaal rentelasten		7.668.854
Externe rentebaten: uitgegeven geldleningen aan overige instellingen	3,37%	2.792.388
Totaal rentebaten		2.792.388
Saldo rentelasten minus -baten		4.876.466
Rentelast over eigen vermogen (reserves)	1,50%	2.845.635
Rentelast over voorzieningen	1,50%	763.965
Saldo rentelasten over eigen vermogen en voorzieningen		3.609.600
Totaal toe te rekenen rentelast		8.486.066
De toegerekende rente aan taakvelden via renteomslag	1,50%	8.460.500
Resultaat treasury		-25.566

Het treasuryresultaat over 2025 ramen we op € -25.566.

Paragraaf Openbaarheid Wet open overheid

INLEIDING

De Wet open overheid (Woo) is bedoeld om overheden transparanter te maken. De Woo moet ervoor zorgen dat informatie van de overheid beter te vinden en te archiveren is. Iedereen kan een verzoek indienen om informatie te krijgen die de gemeente Breda beheert. De Woo verplicht de gemeente daarnaast om informatie uit 11 categorieën actief openbaar te maken. Dat gebeurt in fases. De fasering hiervoor moet echter nog officieel door het Rijk worden vastgesteld. In afwachting daarvan zijn met de VNG landelijke afspraken gemaakt om alvast te starten met deze 4 categorieën:

- vergaderstukken van de gemeenteraad
- organisatiegegevens, inclusief gegevens over de bereikbaarheid
- convenanten
- Woo-verzoeken

De Woo moet in 2027 volledig geïmplementeerd zijn. Informatie wordt actief openbaar gemaakt via een digitaal platform dat is aangesloten op een landelijke verwijsindex, de Woo-index. Dankzij deze Woo-index is straks alle openbare informatie van alle bestuursorganen op één plek vindbaar en doorzoekbaar.

Informatiebeheer en de ontwikkeling van een publicatieplatform

Om informatie actief openbaar te maken, zijn 2 zaken van belang:

- informatiebeheer: welke documentsoorten vallen er binnen de 11 informatiecategorieën, in welke systemen worden die documenten opgeslagen en hoe zijn ze te ontsluiten?
- het publicatieplatform: hoe moet het eruitzien, wat zijn de technische randvoorwaarden en zijn er leveranciers die al iets ontwikkeld hebben?

Begin april 2024 hebben we een inventarisatie en een nulmeting afgerond, waardoor we beter weten waar de informatie uit de 11 informatiecategorieën nu is opgeslagen. Deze inventarisatie werken we verder uit. We gaan daarnaast onze website geschikt maken als publicatieplatform.

WAT GAAN WE IN 2025 AAN DE IMPLEMENTATIE VAN DE WOO DOEN?

De verwachting is dat we eind 2024 beschikken over een werkend publicatieplatform waarop de documenten uit de eerste 4 Woo-categorieën te vinden zijn. In 2025 ontwikkelen we dit platform verder, waarbij we verschillende systemen aan het publicatieplatform koppelen om het openbaar maken van documenten te automatiseren. Daarvoor moeten we onze informatie beter vindbaar en ontsluitbaar maken. We besteden aandacht aan technische aanpassingen van de diverse informatiesystemen, zodat de koppelingen gemaakt kunnen worden. Daarnaast gaan we verder met het verbeteren van het informatiebeheer, waardoor de gewenste documenten beter vindbaar worden.

Paragraaf Bedrijfsvoering

BEDRIJFSVOERING

De gemeentelijke organisatie heeft veel programma's, processen en taken. Die richten we op zo'n manier in dat we onze doelen bereiken en onze wettelijke en regionale taken adequaat uitvoeren. Elke dag weer zetten onze medewerkers zich in om de prestaties te leveren die we beloofd hebben.

De eisen die de stad, de omgeving en de maatschappij aan ons stellen, veranderen. Nieuwe ontwikkelingen op het gebied van privacy, gegevensbescherming en transparantie hebben gevolgen voor onze organisatie en onze werkprocessen. Gebeurtenissen en ontwikkelingen in de wereld beïnvloeden steeds sneller wat er binnen onze organisatie gebeurt. We moeten dus werken aan ons fundament en goed vooruitkijken. Daarom verbeteren en veranderen we onszelf continu.

In programma Organisatie en financiën van Breda beschrijven we onze ambities op het gebied van bedrijfsvoering.

Organisatieontwikkeling: FIT voor de Toekomst

Bij de gemeente Breda willen we altijd het beste voor onze stad en voor onze inwoners. Maar wat is het beste? Wat gisteren goed werkte, is misschien morgen al verouderd. Daarom blijven we onszelf continu ontwikkelen en zijn we in 2023 gestart met het organisatiebrede ontwikkelprogramma FIT voor de Toekomst. In 2023 en 2024 hebben we via diverse projecten en activiteiten de eerste stappen gezet om flexibeler, integraler en toekomstgerichter (FIT-ter) te worden. Met het ontwikkelprogramma versterken we allereerst onze mensen. Daarnaast werken we aan onze basiswerkwijzen en investeren we in vernieuwing en innovatie.

Tot en met 2026 werken we verder aan het uitvoeringsprogramma FIT voor de Toekomst. Daarmee willen we het volgende bereiken:

- De organisatie heeft er vertrouwen in dat we met onze manier van werken alle afgesproken ambities kunnen realiseren.
- Directie, afdelingshoofden, teamleiders en medewerkers ervaren een verbetering bij het geven en ontvangen van leiding en sturing, omdat we hiervoor de juiste instrumenten gebruiken, goede processen hebben ingericht en iedereen op de juiste manier ondersteunen.
- Medewerkers spreken het vertrouwen uit dat onze organisatie zich positief ontwikkelt.

ARTIKEL 213A ONDERZOEKEN

Jaarlijks voert het college onderzoeken uit op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid. De conclusies en aanbevelingen van deze zogeheten artikel 213a onderzoeken worden ingezet om de interne beheersing te verbeteren. Over de programmering en status van deze onderzoeken rapporteren we in de begroting en de jaarrekening. De wettelijke basis voor deze onderzoeken is vastgelegd in artikel 213a van de Gemeentewet. Deze werkwijze is verder uitgewerkt in de verordening Onderzoeken doelmatigheid en doeltreffendheid van de gemeente Breda (2021).

LOPENDE ONDERZOEKEN IN 2024

Evaluatie nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen

Beschrijving/Scope

In 2017 is de huidige nota Risicobereidheid en weerstandsvermogen door de gemeenteraad vastgesteld. Na 2017 hebben er diverse ontwikkelingen plaatsgevonden op het gebied van risicomanagement, waaronder de risicoaanpak bij de grote bijzondere projecten. Dit soort nieuwe ontwikkelingen willen we een plaats geven in een geactualiseerd beleidskader. Vooruitlopend daarop voeren we in 2024 een evaluatie uit, waarbij ook nieuwe ontwikkelingen op het gebied van risicomanagement worden betrokken.

Doelstelling

Risicomanagement is belangrijk om een goede afweging te kunnen maken om ambities en kansen die zich voordoen bewust te verzilveren. Het is daarnaast nodig om de vastgestelde risico's

adequaat te beheersen. Een goed en compleet beleidskader is daarbij onmisbaar. De uitkomsten van dit onderzoek vormen hierbij een belangrijke basis.

Status uitvoering

Het onderzoek is gestart in Q2 2024 en wordt naar verwachting afgerond in Q4 2024.

Verbonden partijen (gemeenschappelijke regelingen)

Beschrijving/Scope

Ruim 40% van het gemeentelijke takenpakket is ondergebracht bij verbonden partijen. Dit zijn privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisaties waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Deelname aan verbonden partijen brengt financiële en bestuurlijke risico's met zich mee. Centraal in het onderzoek staan de doelen op basis waarvan de gemeente deelneemt. Ook bekijken we of er sprake is van een adequate invulling van de governance. Daarbij leggen we het accent op de bestuurlijke en ambtelijke betrokkenheid, de afstemming en de advisering.

Doelstelling

Met dit onderzoek beoordelen we de huidige governance. Op basis daarvan stellen we een verbeteraanpak op voor de bestuurlijk-ambtelijke samenwerking (betrokkenheid, afstemming en advisering). Hierbij besteden we ook aandacht aan de (gewenste) centrale ambtelijke regierol.

Status uitvoering

Het onderzoek is gestart in Q2 2024 en wordt naar verwachting afgerond in Q4 2024.

Evaluatie ontvlechting/vervlechting ATEA

Beschrijving/Scope

In de periode 2019-2021 is het voormalige ATEA ontvlochten en geïntegreerd in de gemeentelijke organisatie. Daarbij zijn de medewerkers én verschillende aspecten van de bedrijfsvoering geïntegreerd binnen de bestaande gemeentelijke onderdelen en processen.

Doelstelling

Met dit onderzoek stellen we vast of de gestelde doelen zijn behaald en of er verdere verbeteringen mogelijk zijn.

Planning uitvoering

Het onderzoek start in Q3 2024 en wordt naar verwachting afgerond in Q1 2025.

Implementatie Omgevingswet

Beschrijving/Scope

Sinds 1 januari 2024 is de Omgevingswet definitief van kracht. We hebben de afgelopen jaren veel energie gestoken in de voorbereiding op deze nieuwe wet. Daarbij hebben we onder meer de werkprocessen bij de betrokken organisatieonderdelen opnieuw ingericht. Daarnaast hebben we voorbereidingen getroffen voor een intensievere participatie met belanghebbenden en voor het gebruik van een nieuwe digitale tool (Digitaal Stelsel Omgevingswet, DSO). Dit omvangrijke en complexe proces willen we evalueren om ervan te kunnen leren. Het accent voor het onderzoek in 2024 komt te liggen op het proces van vergunningverlening.

Doelstelling

Met dit onderzoek beoordelen we de effectiviteit en efficiëntie van het nieuwe proces van vergunningverlening, waarbij diverse onderdelen van de organisatie betrokken zijn.

Status uitvoering

Het onderzoek start in Q4 2024 en wordt naar verwachting afgerond in Q2 2025.

Europa, lobby en subsidies

Beschrijving/Scope

Op dit moment werken we met beperkte personele capaciteit en middelen aan de Europese lobbystrategie en verkenning van de subsidiemogelijkheden. Dit willen we evalueren en mogelijk bijstellen vanwege de vele kansen die zich in Europees verband voordoen voor de gemeente Breda. Daarbij willen we ook het interne proces van de afstemming van subsidiemogelijkheden beoordelen en optimaliseren.

Doelstelling

We onderzoeken mogelijke verbeteringen van de organisatorische opzet, de invulling en de samenwerking om daarmee meer kansen in Europa te kunnen verzilveren.

Status uitvoering

Het onderzoek start in Q4 2024 en wordt naar verwachting afgerond in Q2 2025.

VOORGENOMEN ONDERZOEKEN IN 2025

Evaluatie van de aanpak van de meest onveilige plekken in Breda

Beschrijving/Scope

In 2023 en 2024 hebben we in beeld gebracht op welke plaatsen in Breda onze inwoners zich het meest onveilig voelen. Daarvoor hebben we meerdere bronnen ingezet: een enquête onder onze inwoners, de registraties van de politie en de gemeente over misdrijven en overlast en kennis van professionals. Op basis hiervan zijn (flex)boa's ingezet.

Doelstelling

Met dit onderzoek brengen we in kaart waar inzet wenselijk is en wat het effect van onze inzet is.

Planning uitvoering

Het onderzoek start in Q1 2025 en wordt naar verwachting afgerond in Q4 2025.

Financiële hulpverlening

Beschrijving/Scope

De Kredietbank West-Brabant (KWB) is een onderdeel van de gemeente Breda en werkt samen met de gemeentelijke schuldhulpverlening aan het voorkomen en oplossen van geldzorgen voor onze inwoners. In 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening in werking getreden. Daarin is onder andere opgenomen dat de gemeenteraad regelmatig een beleidsplan moet vaststellen voor schuldhulpverlening. Dit gebeurt eind 2024 opnieuw. Het nieuwe plan vervangt het huidige beleidsplan 'Werken (aan geldzorgen) Loont'. Daarnaast werkt de KWB volgens het Bankreglement Breda 2020.

De gemeente Breda zet diverse vormen van (financiële) hulp, preventie en vroegsignalering in. We ontzorgen, ondersteunen en zetten in op zorgvuldige en maatschappelijk verantwoorde incasso. Dit doen we met ruim 50 fte aan bevlogen medewerkers. De KWB biedt ook financiële diensten, waaronder saneringskredieten en sociale kredieten aan inwoners van Breda en diverse andere gemeenten, waaronder Tilburg, Drechtsteden en Helmond. Schuldhulpverlening voor ondernemers besteden we nu nog uit, maar dit wordt een onderdeel van de gemeentelijke organisatie. Ten slotte is de KWB bezig om zelf het beschermingsbewind te gaan uitvoeren.

Doelstelling

De KWB is lid van de NVVK. Dit is sinds 1932 de grootste branchevereniging voor financiële hulpverlening, die bestaat uit meer dan 100 gemeenten en publieke en private organisaties. Binnen de vereniging wordt veel waarde gehecht aan kwaliteit en kwaliteitsontwikkeling langs het NVVK-kwaliteitskader. In 2025 voert de NVVK een audit uit bij de KWB waarmee de kwaliteit van de volgende thema's wordt vastgesteld:

- leiderschap
- organisatie
- financiële hulpverlening
- professionals
- externe samenwerking, uitbesteding en inkoop
- reflecteren, verbeteren en verantwoorden

Planning uitvoering

Het onderzoek wordt naar verwachting uitgevoerd in de periode Q3 2025-Q4 2025.

RECHTMATIGHEID

In de jaarrekening legt het college zelf verantwoording af aan de gemeenteraad over de financiële rechtmatigheid van alle transacties. De externe accountant voegt hier een controleverklaring aan toe die bevestigt dat de volledige jaarrekening (dus inclusief de rechtmatigheidsverantwoording van het college) een juist en volledig beeld geeft.

In de rechtmatigheidsverantwoording komen ook eventuele afwijkingen aan de orde, met daarbij een overzicht van de maatregelen die worden genomen. De verantwoording draagt bij aan het gesprek tussen het college en de gemeenteraad over de rechtmatigheid en de kwaliteit van het systeem van sturing, beheersing en verantwoording.

De rechtmatigheidsverantwoording is gebaseerd op de managementrapportages en de managementletter van de interne auditfunctie. Voor de verantwoording hanteren we een grens van 1% van onze totale lasten (ongeveer € 8,5 miljoen). Afwijkingen lichten we, waar nodig, toe in de paragraaf Bedrijfsvoering. Daarbij gaat het college ook in op de verbetermaatregelen die we treffen op het gebied van sturing, beheersing en verantwoording.

AUDITFUNCTIE

De gemeente Breda heeft een professionele interne auditfunctie binnen de afdeling Concerncontrol. Deze onafhankelijke, objectieve onderzoeks- en adviesfunctie geeft zekerheid over de getrouwheid en rechtmatigheid van onze verantwoordingen. Verder draagt deze functie bij aan het verbeteren van de interne beheersing, governance en risicobeheersing. De planning, de uitvoering en de rapportage over interne audits vindt plaats volgens de actuele beroepsstandaarden. De auditfunctie rapporteert aan de directie en het college. Daarnaast zijn de uitkomsten van de interne audits beschikbaar voor de externe accountant, zodat die een zo optimaal mogelijke controle kan uitvoeren.

ACCOUNTANTSCONTROLE

De accountant beoordeelt de getrouwheid van de jaarrekening volgens het controleprotocol dat de gemeenteraad hiervoor heeft vastgesteld. De controleverklaring van de accountant omvat ook het oordeel over de getrouwheid van de rechtmatigheidsverantwoording. In zijn verslag rapporteert de accountant aan de gemeenteraad over de kwaliteit van de financiële sturing, de beheersing en de verantwoording.

Strekking Controleverklaring				
Goedkeuringstolerantie	Goedkeurend	Beperking	Oordeel onthouding	Afkeurend
Fouten in de jaarrekening (% van de lasten)	≤ 1%	>1% <3%		≥ 3%
Onzekerheden in de controle (% van de lasten)	≤ 3%	>3% <10%	≥ 10%	

BEGROTING 2025

FINANCIËLE BEGROTING

Inleiding financiële begroting 2025

INLEIDING

Het hoofdstuk financiële begroting 2025 en meerjarenbeeld 2026-2028 geeft een nadere financiële toelichting op de financiële gegevens van Breda.

Dit hoofdstuk bevat een overzicht van de baten en lasten in het begrotingsjaar 2025 en de meerjarenperiode 2026-2028, met daarbij ook opgenomen de realisatie 2023 en de begroting 2024.

Daarna is het overzicht incidentele baten en lasten opgenomen. Dit overzicht geeft inzicht in de incidentele baten en lasten in onze totale begroting zijn opgenomen. Dit inzicht is onder andere benodigd voor de bepaling van het structureel begrotingssaldo.

Daarna wordt ingegaan op de geprognostiseerde balans en de ontwikkeling van de balansposities. Als laatste zijn de overzichten met reserves en voorzieningen opgenomen, waarbij een verwijzing naar de toelichting in de programmabegroting is opgenomen.

Baten en Lasten

OVERZICHT VAN DE BATEN EN LASTEN

Bedragen x € 1.000

Totaaloverzicht baten en lasten per programma	Jaarrekening 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Programma's												
Vitaal en Sociaal Breda	428.275	186.527	448.275	188.139	438.335	186.548	401.745	167.268	390.182	158.945	389.669	158.930
Ondernemend Breda	76.048	13.163	95.909	19.849	85.394	9.537	89.751	14.466	83.474	7.679	80.199	4.154
Duurzaam wonen in Breda	54.678	36.983	74.436	53.560	62.085	45.603	51.160	40.487	45.944	35.614	42.403	32.687
Basis op orde in Breda	182.246	96.134	186.975	104.381	195.441	106.014	194.266	103.996	195.820	105.356	196.960	106.621
Totaal Programma's	741.246	332.808	805.595	365.929	781.254	347.702	736.922	326.218	715.419	307.594	709.232	302.392
Overhead	90.119	11.022	96.665	7.224	102.351	7.777	96.019	7.777	95.939	7.777	93.873	7.777
Algemene uitkeringen		437.232		473.147		485.929		470.749		484.088		497.484
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	2.980	41.422	3.052	42.060	3.058	44.018	3.192	44.847	3.249	45.547	3.308	46.247
Onvoorzien			700		1.000		1.000		1.000		1.000	
Overige algemene dekkingsmiddelen	23	2.557	-503		-3.154		10.558		23.447		36.710	
Saldo van de financieringsfunctie	3.752	5.186	-282	4.484	-692	2.892	-1.017	2.787	-742	2.682	-53	2.577
Dividend		674		513		513		513		513		513
Vennootschapsbelasting	-593		1.515		1.321		1.921		1.332		1.332	
Subtotaal programma's (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	837.528	830.902	906.742	893.357	885.139	888.831	848.596	852.891	839.645	848.201	845.401	856.989
Mutaties Reserves	18.432	34.114	15.668	39.615	21.949	18.305	16.052	10.498	13.453	2.924	13.044	2.477
Begrotingssaldo	855.960	865.016	922.410	932.972	907.088	907.136	864.649	863.389	853.098	851.125	858.445	859.466
Resultaat Jaarrekening	9.056											
Resultaat Begroting			10.562		48		-1.259		-1.973		1.021	

TOELICHTING OP MUTATIES

De grootste mutaties zijn op programmaniveau per thema toegelicht. Voor een totaaloverzicht van inkomsten en uitgaven wordt verwezen naar de inleiding.

In dit overzicht is het resultaat van de begroting afzonderlijk gepubliceerd. In de programma's maakt dit saldo onderdeel uit van programma Organisatie en financiën van Breda. In de overzichten in de bijlage is dit ook als zodanig opgenomen.

Structureel begrotingssaldo

We staan voor een structureel en reëel sluitende begroting. In onderstaande tabel is ons structureel meerjarig begrotingssaldo weergegeven.

Bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Saldo baten en lasten	3.691	4.294	8.556	11.588
Toevoegingen en onttrekkingen reserves	-3.643	-5.554	-10.529	-10.567
Saldo na bestemming	48	-1.259	-1.973	1.021
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	13.923	8.083	9.248	6.730
Structureel begrotingssaldo c.q. exploitatiesaldo	13.971	6.824	7.275	7.751

De begroting is over de jaren 2025 - 2028 structureel sluitend. Dit wil zeggen dat we structurele lasten ook met structurele middelen kunnen afdekken, zoals het hoort bij solide financiën.

Het structureel begrotingssaldo wordt nader toegelicht in het kengetal structurele exploitatieruimte. Deze ontwikkelt zich vanaf 2022 als volgt:

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Structurele exploitatieruimte	1,81%	4,02%	3,43%	1,64%	0,44%	-0,24%	-0,42%

De afgelopen jaren was de structurele exploitatieruimte positief. Met de keuzes in deze begroting zorgen we ervoor dat we voor 2025 structurele lasten blijven dekken met structurele middelen.

Overzicht incidentele baten en lasten

Onderstaand is per programma weergegeven wat de incidentele baten en lasten zijn.

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema	2025		2026		2027		2028		
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
Vitaal en Sociaal Breda									
<i>Betrokken zijn</i>									
1	Diversiteit en Inclusie 2024-2027	100	-	100	-	100	-	-	-
<i>Thuis</i>									
2	Regionale middelen Maatschappelijke Opvang	1.180	-	-	-	-	-	-	-
3	Aanpak ongedocumenteerden	100	-	100	-	-	-	-	-
4	Tussenvoorziening sociale woningvoorraad	100	-	100	-	100	-	100	-
<i>Leren, ontwikkelen en werken</i>									
2	Aanpak jeugdwerkloosheid crisisdienstverlening	434	-	662	-	-	-	-	-
2	Regio West-Brabant	842	-	186	-	-	-	-	-
2	Regie doelgroepspecifieke aanpak	137	-	137	-	-	-	-	-
3	Ombuiging participatie 2023-2026	-1.000	-	-500	-	-	-	-	-
<i>Ontmoeten</i>									
5	Tussenvoorziening asielopvang	19.571	19.571	-	-	-	-	-	-
<i>Mutaties reserves</i>									
6	Vrouwenopvang	2.600	-	1.407	-	-	-	-	-
4	Algemene reserve	-	100	-	100	-	100	-	100
6	Algemene reserve	-	2.600	-	1.407	-	-	-	-
2	Exploitatiereserve	-	2.500	-	847	-	-	-	-
<i>Overige incidentele lasten en baten</i>									
	Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000	233	50	-	-	-	-	-	-
Subtotaal programma		24.297	24.821	2.191	2.354	200	100	100	100
Ondernemend Breda									
<i>Stimuleren economische ontwikkeling Breda</i>									
7	GameHub Breda	195	-	130	-	115	-	-	-
8	Grondexploitatie bedrijventerreinen	4.358	4.358	3.154	3.154	2.977	2.977	-	-
<i>Grote projecten in de stad</i>									
8	Grondexploitatie Crossmark	-	-	6.524	6.524	468	468	-	-
<i>Dynamische stad</i>									
9	Cultuurbeleid 2025-2028	1.100	-	1.100	-	1.100	-	1.100	-
<i>Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs</i>									
2	Verbeter luchtkwaliteit scholen	759	-	-	-	-	-	-	-
<i>Mutaties reserves</i>									
7	Algemene reserve	-	195	-	130	-	115	-	-
2	Exploitatiereserve	-	759	-	-	-	-	-	-

<i>Overige incidentele lasten en baten</i>								
Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000	173	70	123	70	123	70	-	-
Subtotaal programma	6.585	5.382	11.032	9.879	4.783	3.630	1.100	-

Duurzaam wonen in Breda								
<i>Wonen in Breda</i>								
10 Versnellingsopgave wonen	370	-	320	-	-	-	-	-
<i>Verdeling beschikbare ruimte</i>								
11 Bijdrage bovenwijkse voorzieningen	1.837	59	1.050	-	-	-	-	-
12 Taakstelling kadernota (stedelijke ontwikkeling)	-200	-	-700	-	-700	-	-700	-
<i>Grote woonprojecten in de stad</i>								
2 Woonopgave	100	-	-	-	-	-	-	-
3 Ombuiging winstnemingen grondexploitaties	-	-	-	1.000	-	-	-	-
8 Grondexploitaties: Kosten, opbrengsten, onderhanden werk woningbouw	5.342	5.342	975	975	-	-	-	-
<i>Bereikbaar Breda</i>								
13 Aanpassing voorziening verkeersregelinstallaties	-400	-	-500	-	-	-	-	-
12 E-laadpalen	250	-	-250	-	-250	-	-250	-
<i>Breda is een duurzame en bestendige stad</i>								
14 Volkshuisvestingsfonds	12.638	9.663	10.272	7.672	6.264	4.774	2.639	1.847
15 Bodem saneringswerkzaamheden	420	-	-	-	-	-	-	-
<i>Mutaties reserves</i>								
15 Reserve bodemfonds	191	753	191	333	191	333	191	333
16 Reserve klimaatfonds	314	44	314	44	314	44	314	44
10 Reserve versnellingsopgave Wonen	-	370	-	320	-	-	-	-
11 Reserve bovenwijkse voorzieningen	59	1.877	-	1.090	-	40	-	40
13 Algemene reserve (verkeersveiligheid scholen)	400	-	500	-	-	-	-	-
14 Algemene reserve	137	2.191	137	2.100	137	990	137	792
2 Exploitatiereserve	-	532	-	-	-	-	-	-
3 Investeringsreserve	3.800	-	-	-	-	-	-	-
<i>Overige incidentele lasten en baten</i>								
Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000	99	-	-	-	-	-	-	-
Subtotaal programma	25.357	20.830	12.309	13.534	5.956	6.181	2.331	3.056

Basis op orde in Breda								
<i>Veilig Breda</i>								
2 Experiment gesloten coffeeshopketen	123	-	123	-	123	-	108	-
17 Preventie met gezag	1.414	1.414	-	-	-	-	-	-
<i>Dienstverlening</i>								
18 Project BMIP	130	130	-	-	-	-	-	-
19 Verhoogde aanvraag reisdocumenten		300		300		300		300
<i>Beheer van de openbare ruimte</i>								
3 Verhogen onderhoudsniveau dorpen en wijken	-3.000	-	3.000	-	-	-	-	-

<i>Beheer van het gemeentelijk vastgoed</i>								
3	Verkoop vastgoed	-	200	-	200	-	-	-
<i>Mutaties reserves</i>								
2	Exploitatiereserve	-	123	-	123	-	123	- 108
3	Exploitatiereserve	3.000	-	-	3.000	-	-	-
<i>Overige incidentele lasten en baten</i>								
Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000								
		247	55	257	13	72	-	-
Subtotaal programma		1.914	2.222	3.380	3.636	195	423	108 408

Organisatie en financiën van Breda								
<i>Een toekomstbestendige organisatie</i>								
2	Versterking dienstverlening gemeenten	755	-	755	-	755	-	-
2	Wet Open Overheid	146	-	146	-	-	-	-
20	Impuls digitalisering	1.000	-	1.000	-	1.000	-	-
<i>Solide financiën</i>								
21	Eenmalige korting gemeentefonds	-	-	-	-	-	-	-
			7.080					
<i>Mutaties reserves</i>								
22	Algemene reserve	5.150	2.500	5.550	-	5.550	-	5.550
23	Algemene reserve	-	2.840	982	-	1.002	-	964
24	Begrotingsreserve	140	-	140	-	140	-	140
<i>Overige incidentele lasten en baten</i>								
Overige incidentele posten kleiner dan € 100.000								
		92	-	-	-	-	-	-
Subtotaal programma		7.284	-	8.574	-	8.448	-	6.655
			1.740					

Totaal	65.438	51.515	37.487	29.404	19.582	10.334	10.294	3.564
Incidenteel saldo		-13.923		-8.083		-9.248		-6.730

Het overzicht incidentele baten en lasten is van belang voor de beoordeling welk deel van de baten en lasten incidenteel zijn en welke structureel. Dit overzicht laat zien in welke mate de begroting structureel en reëel in evenwicht is en in hoeverre de lasten van de activiteiten in de jaarrekening met structurele baten zijn gerealiseerd.

Incidentele lasten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo/exploitatiesaldo positief en incidentele baten beïnvloeden het structureel begrotingssaldo/exploitatiesaldo negatief. Bovenstaand overzicht laat voor de jaren 2025 - 2028 een negatief incidenteel begrotingssaldo zien. Bij een negatief incidenteel begrotingssaldo wordt een deel van de incidentele lasten ook afgedekt door structurele baten, wat goed is voor het structureel begrotingsevenwicht.

De toelichten van de incidentele posten zijn hieronder opgenomen.

1. Diversiteit en Inclusie: 2024-2027

Betreft impuls voor het realiseren van de in het bestuursakkoord genoemde ambities op het gebied van Diversiteit en Inclusie stellen we voor de periode 2024 tot en met 2027 € 0,1 miljoen per jaar beschikbaar. Kosten betreft het werven van een aanspreekpunt en aanjager.

2. Budgetoverhevelingen

In eerdere raadsbehandelingen is besloten om een aantal budgetten beschikbaar te stellen voor 2025. De budgetten zijn gestort in de exploitatiereserve. In de begroting 2024 zijn deze budgetten weer opgevoerd en worden ze onttrokken uit de exploitatiereserve. Het betreft de volgende budgetten:

- *Regionale middelen maatschappelijke opvang*
Gemeente Breda voert de centrumtaak uit voor de maatschappelijke opvang in de regio. Met de regio is afgesproken om het positieve resultaat op maatschappelijke opvang beschikbaar te houden voor de regio conform de beleidsnota maatschappelijke opvang. De beschikbare middelen worden o.a. ingezet voor "pilot" projecten.
- *Aanpak jeugdwerkloosheid crisisdienstverlening*
Middelen worden ingezet voor incidentele subsidies en kortlopende projecten, die betrekking hebben op huiselijk geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- *Regio West-Brabant*
Betreft regionale middelen voor de aanpak van jeugdwerkloosheid (arbeidsmarktregio West-Brabant), conform het nieuwe beleidsplan 2024-2028 arbeidsmarktregio West-Brabant en het uitvoeringsplan 2024-2026.
- *Regie doelgroepspecifieke aanpak*
Het beoogde doel van de middelen is om in de periode 2024-2026 middelen beschikbaar te stellen om de arbeidsparticipatie van statushouders en andere kwetsbare groepen te vergroten en hen extra te ondersteunen.
- *Verbeter luchtkwaliteit scholen*
Betreft gemeentelijke bijdrage (beschikbaar gesteld bij de begroting 2022) om ventilatie in schoolgebouwen te verbeteren.
- *Woonopgave*
Betreffen middelen beschikbaar gesteld t.b.v. doorlopen van trajecten van het bestedingsplan m.b.t. de woonopgave.
- *Experiment gesloten coffeeshopketen*
Betreft incidenteel budget voor 2025-2028 ten behoeve van het experiment gesloten coffeeshopketen.
- *Versterking dienstverlening gemeente*
Betreffen impulsmiddelen tot en met 2027 om dienstverlening bij de overheid te versterken naar aanleiding van het rapport van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslag.
- *Wet Open Overheid*
De incidentele middelen (voor de periode 2022 tot en met 2026) zijn bestemd voor het verbeteren van systemen, het opleiden van medewerkers en het aanpassen van processen en de organisatie.

3. Bestuursakkoord 2022-2026

In het bestuursakkoord zijn de volgende incidentele impulsen en ombuigingen opgenomen:

- *Aanpak ongedocumenteerden*
De opvang van ongedocumenteerden zetten we door totdat de Landelijke Vreemdelingenvoorzieningen is geregeld. De verwachting is dat dat deze bestuursperiode (2022-2026) gaat zijn.
- *Ombuiging participatie*
De ombuiging heeft een aflopend karakter. De ombuiging was opgenomen als € 3,0 miljoen in 2023 en € 2,0 miljoen in 2024. Voor 2025 is de ombuiging ingeboekt op € 1,0 miljoen en voor 2026 € 0,5 miljoen. Vanaf 2027 is er geen ombuiging meer ingeboekt.
- *Ombuigingen winstnemingen grondexploitaties*
Herzieningen in het verleden liet een positief saldo zien. In het kader van reel begroting is een saldo ingerekend als baat voor 2026 in de begroting.
- *Cofinanciering subsidie volkshuisvestingsfonds*
Voor het verduurzamen van woningen in aandachtsgebieden is cofinanciering nodig. We gebruiken de algemene reserve in de bestuursperiode om de cofinanciering te realiseren.
- *Verkoop vastgoed*
Er worden meerdere vastgoedobjecten de komende jaren door de gemeente verkocht. Voor deze incidentele posten is jaarlijks een positief saldo ingeboekt

4. Tussenvoorziening sociale woningvoorraad

We willen een tijdelijke uitbreiding van de sociale woningvoorraad creëren, de zogenaamde tussenvoorziening, zodat het aanbod betaalbare huurwoningen voor een bredere doelgroep beschikbaar blijft. De exploitatielasten wordt onttrokken uit de algemene reserve.

5. Tussenvoorziening asielopvang

Betreffen de baten en lasten voor de bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne. Middels een specifieke uitkering vanuit het Rijk worden hier middelen voor ontvangen en derhalve heeft dit een incidenteel karakter.

6. Vrouwenopvang

Voor de jaren 2024 tot en met 2026 stellen we vanuit de algemene reserve € 5,6 miljoen extra beschikbaar voor de renovatie van de vrouwenopvang.

7. GameHub Breda

Betreft verbouwkosten voor het realiseren van een GameHub in Breda en dat voor een periode van minimaal 10 jaar te gebruiken.

8. Grondexploitaties

Betreft kosten, opbrengsten en mutaties onderhanden werk voor grondexploitaties bedrijventerreinen, Crossmark en woningbouw.

9. Cultuurbeleid 2025-2028

Betreft incidentele financiële impuls voor de jaren 2025-2028 voor de uitvoeringsagenda cultuurbeleid 2025-2028 en het cultuurbeleid 2025-2028 'stad van creatief talent'. De impuls is bestemd voor co-financiering van culturele meerjarensubsidies.

10. Versnellingsopgave wonen

Onttrekking uit reserve ten behoeve van locatiegebonden incidentele impulsen voor de jaren 2025 en 2026.

11. Bijdrage bovenwijkse voorzieningen

Onttrekking uit reserve ten behoeve van locatiegebonden impulsen voor de jaren 2025 en 2026.

12. Taakstelling kadernota 2024

- De invulling van de taakstelling van stedelijke ontwikkeling kent een incidenteel karakter (niet structureel ingevuld) en derhalve opgenomen in het overzicht.
- In de begroting 2022 zijn impulsmiddelen van € 250.000 per jaar tot en met 2025 beschikbaar gesteld om elektrische oplaadpunten aan te leggen. Vanaf 2026 is vanuit de kadernota een taakstelling opgenomen. Aangezien deze niet structureel is ingevuld, is het opgenomen in het overzicht.

13. Aanpassing voorziening verkeersregelinstallaties

Dit betreft een tijdelijke verhoging van de dotatie aan de voorziening, omdat de apparatuur van de VRI's eerder vervangen diende te worden. Dit wordt in de jaren 2025 en 2026 gecompenseerd.

14. Volkshuisvestingsfonds

- Vanuit het Rijk hebben we een éénmalige subsidie ontvangen voor het verbeteren van veiligheid en leefbaarheid in kwetsbare wijken. Deze middelen worden in een periode van maximaal tien jaar ingezet om kwaliteit van de wijken te verbeteren door deze woningen te verduurzamen. Dit betreft de 1e tranche.
- Voor de aanvraag van de subsidie van de 2e tranche van het Volkshuisvestingsfonds zijn er vanaf 2025 voor 10 jaar middelen nodig als cofinanciering. In aanvulling hierop zetten we voor 2024 investeringsmiddelen om in exploitatiemiddelen (€ 0,2 miljoen).

15. Reserve bodemfonds

Met een bodemreserve vangen we pieken en dalen in de uitgaven op. De reserve vullen we aan met het resultaat vanuit het thema Bodem. Het gaat hierbij steeds meer om (woningbouw)opgaves die vrijwel altijd op inbreidingslocaties liggen en die door het industriële verleden gekenmerkt worden door hoge bodemkosten.

16. Reserve klimaatfonds

Op basis van het Klimaatplan stellen we jaarlijks een klimaatbegroting op. De inkomsten en

uitgaven uit de reserve Klimaatfonds worden bijgehouden in een overzicht. Deze reserve wordt beschikbaar gesteld voor projecten die helpen om de klimaatdoelen van Breda te bereiken.

17. Preventie met Gezag

Voor de periode 2023-2025 heeft het Rijk een subsidie verstrekt aan de gemeente Breda, voor het uitvoeren van het plan preventie met gezag.

18. Project BMIP

Kosten gerelateerd aan de pilot Brabants migratie informatiepunt (BMIP) met een looptijd van 1 oktober 2023 tot 1 oktober 2025.

19. Verhoogde aanvraag reisdocumenten

Betreft een tijdelijke verhoogde aanvraag van reisdocumenten in de periode 2024-2028, doordat reisdocumenten sinds 2014 10 jaar geldig zijn en nu moeten worden vervangen.

20. Impuls digitalisering

Vanuit de kadernota 2024 zijn middelen beschikbaar gesteld voor digitalisering en automatisering om de dienstverlening te versterken en de stedelijke ambities te verwezenlijken.

21. Eenmalige korting gemeentefonds

In het BOFv van 10 april 2024 hebben het Rijk en de koepels (VNG, IPO) afgesproken om met de financieel toezichthouders en in afstemming met gedeputeerden verantwoordelijk voor financiële toezicht, een afspraak te maken. Het doel van deze afspraak is dat de eenmalige daling gemeentefonds in 2025 door toezichthouders in de meerjarenbegroting 2025-2028 voor de jaarschijf 2025 als incidenteel wordt gezien.

22. Bijdrage algemene reserve

In het bestuursakkoord 2018-2022 is besloten middels een bijdrage de algemene reserve op peil te houden.

23. SaaS-oplossingen

Voor het dekken van SaaS-applicatiekosten wordt over de periode 2023-2025 middelen een beroep gedaan op de algemene reserve. Deze middelen worden vervolgens over een periode van 10 jaar (2026-2035) weer teruggestort in de algemene reserve.

24. Begrotingsreserve

De basis voor deze storting wordt gevormd door afspraken aan de hand van de business case met de NS voor de periode tot en met 2027.

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

Bedragen x € 1.000

Nr. Programma/Thema/Product	2025		2026		2027		2028		Omschrijving
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	
5 Organisatie en financiën van Breda									
5.3 <i>Mutatie reserves</i>									
- Algemene reserve	3.404		3.352		3.358		3.365		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Exploitatiereserve	255	225	255	225	255	344	255	225	Middelen verkiezingen
- Begrotingsreserve	21		24		28		31		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Investeringsreserve	214		263		254		243		Bijdrage vanuit bespaarde rente
- Investeringsreserve		635		779		835		835	Onttrekking kapitaallasten
- Reserve kapitaalgoederen	2.262		2.936		2.224		1.852		Onttrekking kapitaallasten
Totaal	6.156	860	6.831	1.004	6.119	1.179	5.747	1.060	

Geprognostiseerde balans

Bedragen x € 1.000

	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Vaste activa								
Immateriële vaste activa	4.084	3.512	4.766	5.744	3.578	3.665	2.656	1.438
Materiële vaste activa	464.093	484.886	515.639	548.662	593.425	615.306	621.801	646.801
Financiële vaste activa	166.202	154.689	151.466	142.753	138.597	134.271	129.959	125.862
Vlottende activa								
Voorraden	28.724	14.801	14.472	28.000	28.000	28.000	28.000	28.000
Uitzettingen	57.617	56.785	55.493	45.000	45.000	45.000	45.000	45.000
Overlopende activa	53.103	75.308	72.098	62.000	62.000	62.000	62.000	62.000
Liquide middelen	1.129	132	143	700	700	700	700	700
Balanstotaal	774.952	790.113	814.077	832.859	871.300	888.942	890.116	909.801
	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Eigen vermogen								
Algemene reserve	94.088	102.343	104.077	95.004	93.606	100.390	109.232	118.357
Bestemmingsreserve	33.724	46.842	46.730	30.366	33.222	28.956	28.319	27.809
Nog te bestemmen resultaat cq positief begrotingssaldo	15.898	17.304	9.074	10.562	48	-1.259	-1.973	1.021
Subtotaal eigen vermogen	143.710	166.489	159.881	135.932	126.876	128.087	135.578	147.187
Voorzieningen	52.687	57.012	61.841	50.577	41.296	34.820	28.102	21.986
Vaste schulden	436.489	402.054	377.867	488.350	545.127	568.036	568.436	582.629
Vlottende passiva								
Vlottende schuld	27.206	30.382	25.350	47.000	47.000	47.000	47.000	47.000
Overlopende passiva	114.860	134.176	189.138	111.000	111.000	111.000	111.000	111.000
Balanstotaal	774.952	790.113	814.077	832.859	871.300	888.942	890.116	909.801
EMU-saldo	-10.684	20.806	-33.457	-82.742	-60.934	-27.234	-4.713	-18.290
EMU-saldo referentiewaarde	-23.459	-25.708	-28.985	-38.674	-38.674	-38.674	-38.674	-38.674
Vershil EMU-saldo & referentiewaarde	12.775	46.514	-4.472	-44.068	-22.260	11.440	33.961	20.384

Vaste activa

Vaste activa zijn zaken die meerjarig hun nut en waarde behouden. Uitgaven aan deze zaken worden in beginsel geactiveerd en gedurende de gebruiksduur afgeschreven ten laste van het saldo van baten en lasten. Er is onderscheid in immateriële, materiële en financiële vaste activa. Immateriële vaste activa zijn kosten voor onderzoek en ontwikkeling voor een bepaald actief. De materiële activa zijn stoffelijk van aard; bijvoorbeeld gebouwen, computers, sportvelden en voertuigen. De financiële vaste activa zijn geldleningen, beleggingen en vorderingen op lange termijn.

De toename van de materiële vaste activa bestaat uit de investeringen in de komende periode vermindert met de jaarlijkse afschrijvingslast welke ten laste van het saldo van baten en lasten wordt gebracht.

De vermindering van de financiële vaste activa hangt samen met de leningen welke verstrekt zijn aan BreedSaam en BuildingBreda welke een jaarlijks aflossingsschema kennen.

Vlottende activa

De voorraadpositie hangt samen met het onderhanden werk inzake de grondexploitaties en de voorraden welke bestemd zijn voor verkoop. Het aflopend karakter hangt samen met het aflopende karakter van de lopende grondexploitaties.

Voor de uitzettingen en vlottende activa is voor de geprognosticeerde balans gekozen voor een gelijkblijvend volume gebaseerd op het gemiddelde van de afgelopen jaren, omdat deze een jaarlijks wisselend karakter kennen.

Toelichting op ontwikkelingen schulden

De toename van de schuldpositie hangt samen met de toename van de investeringen. Hiermee hangt het kengetal netto schuldquote sterk samen. Ondanks de toename van onze schuldpositie zijn we in staat om aan onze verplichtingen te voldoen. Zoals blijkt uit de toelichting op de financiële kengetallen in de paragraaf weerstandsvermogen is de referentiewaarde van het kengetal netto-schuldquote uitstekend.

Voor de vlottende passiva is gekozen voor een jaarlijks gelijkblijvend volume gebaseerd op de afgelopen jaren, omdat deze een sterk wisselend karakter kennen.

Reserves en voorzieningen

RESERVES

Bedragen x € 1.000

Reserves	Stand 1-1-2025	Bij	Af	Stand 31-12-2025
Algemene reserve	95.004	9.091	10.488	93.606
Begrotingsreserve	1.371	162		1.533
Bodemfonds	2.819	191	753	2.257
Exploitatiereserve	5.145	3.255	4.139	4.261
Investeringsreserve	14.412	4.014	635	17.792
Klimaatfonds	1.425	314	44	1.696
Reserve bovenwijkse voorzieningen	3.059	59	1.877	1.242
Reserve FIBI				
Reserve Kapitaalgoederen	0	2.262		2.262
Reserve Toekomst bestendig wonen	1.000			1.000
Versnellingsopgave Wonen	563		370	193
Vrouwenopvang	572	2.600		3.172
Totaal	125.370	21.949	18.305	129.013

TOELICHTING RESERVES

Algemene reserve

De algemene reserve heeft een bufferfunctie voor het opvangen van schommelingen en onvoorziene gebeurtenissen. De reserve maakt deel uit van de weerstandscapaciteit. Het is de financiële buffer van de begroting. In de reserve is een bedrag van € 16,5 miljoen geblokkeerd voor de Noordelijke Rondweg. Dit geblokkeerde bedrag wordt niet meegerekend met de weerstandscapaciteit. Jaarlijks wordt een deel van het treasuryresultaat (bespaarde rente) aan de reserve toegevoegd. De rekening resultaten vloeien in principe naar de algemene reserve.

In 2025 wordt de gemeentefondsuitkering incidenteel gekort met € 675 miljoen (voor Breda betekent dit een korting van € 7,1 miljoen). Dit betekent dat het noodzakelijk is om eenmalig € 2,5 miljoen te onttrekken uit de algemene reserve.

In de begroting 2025 zijn verder de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de algemene reserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging		3.404
Extra dotatie om de reserve op peil te houden		5.150
Terugstorten kapitaallasten Tennet hoogspanningsverbinding		137
Terugstorten voorfinanciering dotatie voorziening VRI's		400
Eenmalige onttrekking	2.500	
SaaS oplossing	2.840	
Tussenvoorziening (tijdelijke uitbreiding sociale woningvoorraad)	100	
Verbouwing vrouwenopvang	2.600	
Verlenging energiepakket 2024 - 2025	100	
GameHub Breda	195	
Tennet hoogspanningsverbinding	1.548	
Cofinanciering subsidie volkshuisvesting	605	
Totaal	10.488	9.091

Bestemmingsreserves

Naast de algemene reserve zijn de overige reserves zogenaamde bestemmingsreserves. De bestemmingsreserves maken onderdeel uit van het eigen vermogen. Bestemmingsreserves zijn ingesteld middels een raadsbesluit ten behoeve van specifieke bestemmingen. Bestemmingsreserves zijn in wezen vrij besteedbaar vermogen, omdat de door de raad opgelegde beperking ook door de raad kan worden opgeheven.

Begrotingsreserve

De begrotingsreserve is in het verleden gevoed uit winstuitkeringen en afkoopsommen, en werd aangewend om het wegvallen van jaarlijks grote winstuitkeringen geleidelijk in de begroting op te vangen. De begrotingsreserve wordt vanaf 2016 ingezet voor het oplossen van een dekkingsverschil voor de NS-fietsenstallingen. Het saldo op de begrotingsreserve betreft de beschikbare middelen voor de exploitatie van de NS-fietsenstallingen. De basis voor deze stortingen en onttrekkingen vormen de afspraken die hierover aan de hand van de business case met de NS zijn gemaakt voor de periode tot en met 2027. De bijdrage van de gemeente Breda bedraagt in totaal maximaal € 6 miljoen gedurende de gehele looptijd. De middelen in de reserve zijn voldoende om de huidige servicevoorziening zonder extra kosten te continueren tot en met 2027.

Exploitatiereserve

Via de exploitatiereserve worden geormerkte bedragen zoals budgetoverhevelingen tijdelijk vastgehouden om in volgende jaren te worden ingezet. Bij de bestuursrapportage wordt aangegeven welke bedragen voor overheveling in aanmerking komen. Vooruitlopend op de resultaatbestemming neemt het college hierover een besluit. De definitieve bedragen worden bij de jaarrekening en resultaatbestemming vastgesteld. Daarnaast dient de reserve voor de egalisatie van de uitgaven voor de organisatie van diverse verkiezingen (landelijk, gemeentelijk, waterschappen). In de begroting 2025 zijn de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de exploitatiereserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Egalisatie kosten verkiezingen		225
Waterschapsverkiezingen		30
Inzet voor verkiezingen	225	
Verhogen onderhoudsniveau dorpen en wijken		3.000
Regio West-Brabant (regionale middelen)	842	
Dichterbij dan je denkt	44	
Centrumregeling Maatschappelijke opvang	1.180	
Verbetering luchtkwaliteit op scholen	759	
Geluidsmaatregelen HSL-zuid	62	
Cofinanciering volkshuisvestingsfonds / wijkenergieplannen	370	
Experiment gesloten coffeeshops	123	
Aanpak jeugdwerkloosheid crisisdienstverlening	434	
Woonopgave	100	
Totaal	4.139	3.255

Investeringsreserve

Deze reserve dient ter financiering van kapitaallasten voor toekomstige investeringen. Bij besluitvorming is het van belang dat bij aanvang van de kredietvotering voor het specifieke project het volledige bedrag van de investering dat gedekt wordt uit de reserve in de reserve beschikbaar moet zijn. Onttrekking aan de reserve vindt gedurende de gehele afschrijvingsperiode plaats. Bij voorjaarsnota en/of begroting worden middelen beschikbaar gesteld voor dekking kapitaallasten van toekomstige investeringen. Daarnaast wordt aan deze reserve rente toegevoegd in verband met de door deze reserve te dekken rentelasten van de meerjarige kapitaallasten. In de begroting 2025 zijn de volgende dotaties aan en onttrekkingen uit de investeringsreserve begroot.

Bedragen x € 1.000

	Onttrekkingen	Toevoegingen
Rentetoevoeging		558
Storting veiligheidsaanpassingen en veiligheid scholen (fonds)		1.800
Storting infrastructuurfonds		2.000
Dekking kapitaallasten investeringen	735	
Totaal	735	4.358

Reserves bodemfonds

Het bodemfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Bodemsanering wordt via de exploitatie verwerkt, omdat dit niet is aan te merken als een investering. De ontwikkelingen in de stad zijn onzeker, de inzet is maatwerk en is niet elk jaar hetzelfde. Met het vormen van deze reserve worden de pieken en dalen in de uitgaven opgevangen. De reserve wordt tot en met 2030 gevoed met de doeluitkering-gelden. Voor 2025 is een onttrekking voorzien voor € 0,42 miljoen om het Fokkema-terrein te saneren.

Reserve klimaatfonds

Ook het klimaatfonds is een reserve ter versterking van de gemeentelijke klimaatdoelstellingen. Jaarlijks wordt de klimaatbegroting opgesteld, dat deel uitmaakt van de gemeentelijke begroting. Er wordt een register bijgehouden van de inkomsten en uitgaven uit de reserve Klimaatfonds, onder verwijzing naar de overeenkomsten die zijn gesloten.

De reserve Klimaatfonds wordt gevoed door de gemeentelijke participatie in project windturbines Hazeldonk. Hieruit heeft de gemeente Breda éénmalig een bijdrage ontvangen van € 225.000 in 2014 (waarvan € 75.000 voor bedrijvenvereniging LCHM) en vervolgens ontvangt Breda 20 jaar lang jaarlijks € 247.500 (exclusief indexering).

Voor de komende jaren is momenteel nog niet bekend wat vanuit het Klimaatfonds wordt gefinancierd.

Reserve bovenwijkse voorzieningen

In juli 2020 is door de raad naar aanleiding van de vastgestelde Nota bovenwijkse voorzieningen een reserve bovenwijkse voorzieningen ingesteld. Doel van de reserve is om werkelijk ontvangen bijdragen te bestemmen voor de realisatie van minimaal één van de bovenwijkse voorzieningen uit de nota bovenwijkse voorzieningen. De reserve wordt gevoed door bijdragen bij alle nieuwe bouwplannen een bijdrage te vragen aan de partij die de grondexploitatie voert. Voor 2025 zijn toevoegingen uit diverse nieuwbouwprojecten voorzien van € 60.000. Aan onttrekkingen is voor begrotingsjaar 2025 voor diverse projecten € 1,8 miljoen voorzien.

Reserve FIBI

Met deze reserve wordt beoogd een deel van de kosten van 'bovenwijkse' voorzieningen te kunnen afdekken. De inkomsten van de bestemmingsreserve zijn exploitatiebijdragen die gedaan worden bij nieuwbouwplannen en afkomstig zijn van private ontwikkelaars, overeengekomen in een anterieure overeenkomst of afkomstig van gemeentelijke grondexploitaties. De onttrekkingen bestaan uit af te dekken kosten van 'bovenwijkse' voorzieningen van een aantal projecten, zoals benoemd in de Nota financiële bijdragen kwaliteitsverbetering fysieke leefomgeving en jaarlijkse ambtelijke kosten voor het beheer van de reserve.

Reserve kapitaalgoederen

Vanaf begrotingsjaar 2025 is de reserve kapitaalgoederen ingesteld voor 7 jaar (conform raadsbesluit 4473995). De reserve wordt gebruikt om projecten uit te voeren voor (groot) onderhoud, om achterstanden weg te werken en om (het risico op) achterstalligheden te verminderen. De maximale hoogte van de reserve is bepaald op € 8 miljoen. Voor 2025 bedraagt de reserve € 2,3 miljoen.

Reserve Toekomst bestendig wonen

Deze regeling brengt € 1 miljoen kapitaallasten met zich mee. De reserve toekomstbestendig wonen is bestemd ter dekking van deze kapitaallasten. In 2021 is conform besluit bestuursrapportage 2021 zaaknummer 1528103, € 1 miljoen gedoteerd aan de reserve.

Reserve Versnellingsopgave Wonen

Bij het coalitieakkoord zijn incidentele middelen voor de Versnellingsopgave wonen beschikbaar gesteld (€ 14 miljoen). Deze middelen worden voor € 13,2 miljoen gedekt uit incidentele winstnemingen van het Grondbedrijf. De rest uit het meerjarenperspectief en de algemene reserve. Het doel van de bestemmingsreserve is om de te realiseren middelen beschikbaar te houden voor de Versnellingsopgave Wonen. De winstnemingen van het grondbedrijf worden in deze reserve gestort, de bestedingen worden uit de reserve onttrokken.

In 2025 verwachten we voor de versnellingsopgave wonen € 0,37 miljoen in te gaan zetten. Dit doen we onder andere aan locatiegebonden impulsen sociale huur en tijdelijke woningen.

Reserve vrouwenopvang

Met deze reserve renoveren we de vrouwenopvangvoorziening aan de Assumburgstraat in Breda. In 2022 is de eerste fase van de renovatie van start gegaan en hebben we een deel (€ 1 miljoen) van het oorspronkelijke gereserveerde bedrag van € 2,1 miljoen uitbetaald. Om de totale renovatie te financieren wordt er in 2025 € 2,6 miljoen toegevoegd aan de reserve.

VOORZIENINGEN

Bedragen x € 1.000

Voorzieningen	Stand 1-1-2025	Bij	Af	Stand 31-12-2025
Achterstallig onderhoud verhardingen	5.000		1.667	3.333
Centrale personeelsvoorziening	66		33	33
Onderhoud parkeerbedrijf	1.907	879	1.282	1.504
Onderhoud Vastgoedbeheer	22.430	5.715	9.609	18.536
Planmatig onderhoud Vastgoedontwikkeling	3.880	30	554	3.356
Voorziening afvalservice	1.339			1.339
Voorziening openbare ruimte onderhoud	1.000	3.486	4.486	
Voorziening riolering	1.970		1.909	61
Voorziening van derden verkregen middelen (44.2)	519	223		741
Voorziening verkeersregelininstallaties	213	585	540	258
Voorziening verlofsparen	4.473			4.473
Voorziening wet AppA	6.557	650	699	6.508
Vrz archivering Juzt	1.224		69	1.155
Totaal	50.577	11.567	20.848	41.296

TOELICHTING VOORZIENINGEN

De post voorzieningen op de balans bestaan uit drie groepen, te weten voorzieningen voor groot onderhoud aan vastgoed en kapitaalgoederen, voorzieningen voor personeel en overige voorzieningen. Hieronder worden deze drie groepen nader toegelicht.

De voorzieningen verkeersregelininstallaties, onderhoud parkeerbedrijf en planmatig onderhoud VO zijn opgenomen in programma 3. De voorzieningen onderhoud vastgoedbeheer, openbare ruimte onderhoud, achterstallig onderhoud verhardingen, afvalservice, riolering en de voorziening wet AppA zijn opgenomen in programma 4. De centrale personeelsvoorziening is opgenomen in programma 5. De voorziening van derden verkregen middelen is deels opgenomen bij programma 1 en deels bij programma 3.

Onderhoudsvoorzieningen

Deze onderhoudsvoorzieningen bestaan uit voorzieningen voor groot onderhoud aan de openbare ruimte en gebouwen. Aan de onderhoudsvoorzieningen dienen onderhoudsplannen ten grondslag te liggen, die niet ouder dan vijf jaar zijn. Jaarlijks wordt de toereikendheid van de onderhoudsvoorzieningen getoetst op basis van het verloop van het geplande onderhoud, de stand van de voorziening en de jaarlijkse (gelijkmatige) toevoegingen over de periode van het begrotingsjaar plus de negen daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2025	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2025
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer	22.430	9.609	5.715	18.536
Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen	1.907	1.282	879	1.504
Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling	3.880	554	30	3.356
Onderhoudsvoorziening openbare ruimte	1.000	4.486	3.486	0
Onderhoudsvoorziening verkeerregelininstallaties	213	540	585	258
Totaal	29.430	16.471	10.695	23.654

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedbeheer

Deze voorziening heeft als doel om de meerjarige kosten voor planmatig onderhoud van de gemeentelijke vastgoedportefeuille te egaliseren. Hieronder vallen onder andere gebouwen op het gebied van sport, welzijn en cultuur, brede scholen en het centrale busstation, maar ook alle gebouwen die de gemeente voor haar bedrijfsvoering nodig heeft. Daarnaast is in de voorziening de vervanging van de binnensportinventaris en het civiele en cultuurtechnische onderhoud voor de buitensport opgenomen.

De basis voor deze voorziening is het zogenoemde meerjarenonderhoudsplan (mjop). Een mjop geeft inzicht in de technische toestand van het vastgoed en geeft een prognose van de verwachte werkzaamheden en kosten. De mjop's zijn gebaseerd op een gemiddeld onderhoudsniveau van 3 op een schaal van 1 tot 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en accommodaties worden maximaal om de 5 jaar opnieuw geïnspecteerd. Op basis van de huidige berekening is de voorziening dekkend tot en met 2029.

Onderhoudsvoorziening parkeergarages en fietsenstallingen

De voorziening heeft tot doel de meerjarige groot onderhoudskosten van de parkeergarages en fietsenstallingen van de afdeling Parkeren te egaliseren. De basis voor de vorming en het beheer van de voorzieningen voor deze gebouwen zijn de zogenaamde meerjaren onderhoudsplannen zoals deze in het systeem Planon worden bijgehouden. De MJOP's zijn gebaseerd op het door de gemeenteraad vastgesteld gemiddelde onderhoudsniveau 3 op 6. De onderhoudsplannen worden jaarlijks geactualiseerd en vormen de basis voor de jaarlijkse dotatie aan de voorziening teneinde over voldoende middelen te beschikken voor de uitvoering van het (projectmatig) groot onderhoud. De dotatie wordt conform de bouwkostenindex (structureel) verhoogd.

Onderhoudsvoorziening gebouwen vastgoedontwikkeling

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de strategisch aangekochte panden. De hoogte van de dotatie is gebaseerd op een meerjarenonderhoudsplan. De doorberekening is gemaakt tot 2032. Hierbij wordt uitgegaan van een doorlopende exploitatie, waarbij aanvullend rekening wordt gehouden met inmiddels genomen besluiten voor sloop en/of herontwikkeling, mede gebaseerd op de Vastgoedstrategie Havenkwartier. De inzet van de onderhoudsvoorziening heeft op dit moment voornamelijk betrekking op de panden in het Havenkwartier. Jaarlijks zal worden onderzocht of, afhankelijk van de vastgoedportefeuille op dat moment, aanpassing nodig is. Met een jaarlijkse dotatie van € 0,02 miljoen is de voorziening volgens de meerjarenonderhoudsplan tot en met 2032 toereikend om het geplande groot onderhoud uit te kunnen voeren.

Onderhoudsvoorziening openbare ruimte

De onderhoudsvoorziening openbare ruimte betreft het groot onderhoud van verharding, kunstwerken en waterwegen. De basis voor de voorziening voor het onderhoud aan de openbare ruimte ligt vast in periodiek te actualiseren beleidskaders en beheerplannen. De berekeningen van de benodigde dotaties zijn gebaseerd op meerjarenplanningen van 10 jaar. Op basis hiervan wordt jaarlijks € 5,7 miljoen toegevoegd aan de voorzieningen met jaarlijkse indexering. De onttrekkingen vinden plaats op basis van de uitvoering van de meerjarenplanning. De voorziening is tot en met 2033 toereikend voor het geplande onderhoud.

Onderhoudsvoorziening verkeerregelininstallaties

Voor het in stand houden van verkeersregelininstallaties is in 2015 besloten tot het instellen van een specifieke onderhoudsvoorziening. Het meerjarenonderhoudsplan verkeersregelininstallaties wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van uitgevoerde inspecties en gerealiseerde projecten, afhankelijk van de ouderdom, vervanging, reparatie en noodzaak van de onderdelen van de verkeersregelininstallaties in Breda. Bij het jaarlijks opstellen van de planning wordt ook goed gekeken naar infrastructurele projecten en werkzaamheden vanuit de afdeling Uitvoering om de werkzaamheden gelijktijdig op te pakken (werk met werk maken).

In verband met de aanpassing van de hard- en software van de regeltoestellen van de verkeersregelininstallaties moeten bepaalde type al deze regeltoestellen van het fabricaat Siemens vanaf 1 januari 2024 zoveel mogelijk zijn vervangen. Mochten deze verkeersregelininstallaties na 1 januari 2024 nog aanwezig zijn en uitvallen, kunnen deze verkeersregelininstallaties maar in beperkte mate niet meer worden gerepareerd. Dit zorgt direct voor een verslechterde verkeersafwikkeling verkeersonveilige situaties op de wegen van Breda, wat ten alle tijden moet worden voorkomen. Het gevolg hiervan is dat een aantal verkeersregelininstallaties eerder moet worden gerenoveerd, maar omdat het niet toegestaan is dat de bestaande voorziening een negatieve stand vertoont, dient de dotering aan de voorziening verkeersregelininstallaties voor de periode 2020-2026 te worden geherprogrammeerd. De totale onderhoudslasten blijven voor de komende 8 jaar gelijk, maar in de jaren 2020 tot en met 2023 zijn extra stortingen gedaan in de voorziening, die in de jaren 2024 tot en met 2026 worden gecompenseerd door de verlaging van de geplande stortingen. De voorziening is tot en met 2032 toereikend voor het geplande onderhoud.

Personeelsvoorzieningen

De personeelsvoorzieningen omvatten een voorziening voor nog te verwachten kosten voor

voormalig personeel, een voorziening voor de zogenaamde AppA-voorziening (voorziening voor Algemene Pensioenwet Politieke Ambtsdragers) en voorziening verlofsparen. Bij de begroting wordt de toereikendheid van de personeelsvoorzieningen jaarlijks getoetst op basis van het verloop van de verwachte verplichtingen en de jaarlijkse toevoegingen over de periode van het begrotingsjaar plus de vier daaropvolgende jaren.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2025	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2025
Centrale personeelsvoorziening	66	33		33
Voorziening Wet APPA	6.557	699	650	6.508
Voorziening verlofsparen	4.473			4.473
Totaal	11.096	732	650	11.014

Voorziening voormalig personeel

Deze voorziening is gevormd ten behoeve van de nog verwachte kosten voor voormalig personeel. Het gaat om voormalige medewerkers waarvan om diverse redenen voortijdig afscheid is genomen, maar waarvan nog kosten doorlopen. Om de diverse afdelingen niet meerjarig met deze kosten te belasten worden deze in het jaar van uitdiensttreding in een keer ten laste van de afdeling gebracht en later vanuit deze voorziening afgewikkeld. Indien een medewerker onvrijwillig wordt ontslagen (niet wegens strafontslag, ouderdomspensioen of arbeidsongeschiktheid) ontstaat er op basis van de werkloosheidswet recht op een uitkering zolang de onvrijwillige werkloosheid bestaat. Afhankelijk van de ontslaggrond kan deze wettelijke uitkering aanvullend en aansluitend worden verhoogd/verlengd op basis van onze eigen rechtspositieregeling. De hoogte en duur van de totale uitkeringslast is vooraf wel globaal in te schatten. Maar is uiteindelijk wel afhankelijk van de vraag of en zo ja hoe snel de betreffende medewerker elders werk kan vinden. Daarnaast wordt de hoogte van de uitkering ook beïnvloed door de inflatie en de salarisontwikkelingen na het ontslag. Of en zo ja hoeveel uitkeringen per jaar worden toegekend is vooraf niet in te schatten. Dit kan wel indien het ontslag wordt veroorzaakt door de uitvoering van een reorganisatieplan. Uit historisch verloop komt naar voren, dat het volume jaarlijks niet gelijkblijvend is. De gemeente Breda kiest er derhalve voor om de ww-verplichtingen via een personeelsvoorziening te laten lopen. Jaarlijks wordt een analyse gemaakt van de toekomstige verplichtingen. Tot en met eind 2028 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen.

Voorziening Wet APPA

De voorziening bevat pensioenreserveringen en wachtgelden van voormalige politieke ambtsdragers (wethouders). De APPA-voorziening wordt jaarlijks aangepast op basis van de extern opgestelde actuariële berekeningen van de pensioenverplichtingen aan (voormalige) politieke ambtsdragers. Tot en met eind 2028 is de voorziening voldoende voor het afwikkelen van de bestaande verplichtingen.

Voorziening verlofsparen

Vanwege een aanpassing van de cao is vanaf 2022 het zogenoemde verlofsparen ingevoerd. Met deze nieuwe regeling kunnen medewerkers diverse soorten verlof in één keer omzetten in spaarverlof. Voor dit spaarverlof en alle andere bovenwettelijke verlofuren moet een voorziening worden opgenomen, omdat onzeker is in welk jaar het opgenomen zal worden. Jaarlijks maken we een analyse van de hoogte van de voorziening, zodat deze toereikend blijft voor het totaal aantal uren bovenwettelijk en spaarverlof.

Overige voorzieningen

De groep overige voorzieningen bestaat uit voorzieningen voor riolering, afvalservice en van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel.

Bedragen x € 1.000

	Stand 1-1-2025	Aanwendungen	Toevoegingen	Stand 31-12-2025
Voorziening riolering	1.970	1.909		61
Voorziening afvalservice	1.339			1.339
Totaal	3.309	1.909	0	1.400

Voorziening riolering

De voorziening riolering is bedoeld voor de egalisatie van de tarieven voor rioolheffing en het opvangen van financiële tegenvallers. De tarieven voor de rioolheffing liggen in 2025, conform het

bestuursakkoord, 2% hoger dan in 2024. We begroten dotaties of onttrekkingen om aan het eind van de periode van het Stedelijk Waterplan op nul uit te komen. Daarnaast wordt het resultaat vanuit de riolering elk jaar ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht. De voorziening wordt betrokken in het nieuwe Stedelijk Waterplan 2024-2028. Door rente- en prijsstijgingen teren we in 2024 en 2025 fors in op de voorziening. Voor 2025 is een onttrekking begroot van € 1,9 miljoen.

Voorziening afvalservice

De voorziening afvalservice is bedoeld om de lasten en baten te egaliseren voor het huishoudelijke deel van de afvalinzamelings- en verwerkingskosten. Aan het eind van ieder jaar wordt het resultaat afvalservice ten laste of ten gunste van de voorziening gebracht ter egalisatie. Na de eenmalige extra stijging afvalstoffenheffing van 5% in 2024 is de verwachting dat de kostendekkendheid t/m 2028 gewaarborgd blijft. De egalisatievoorziening zal naar verwachting langzaam aflopen gedurende de komende jaren.

Voorziening van derden verkregen middelen met een specifiek bestedingsdoel

Deze voorziening is, ingevolge het BBV, bestemd voor van derden (niet zijnde andere overheidsinstellingen) verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden en die beschikbaar zijn voor het volgende begrotingsjaar.

Strategisch investeringsplan

1. Nieuw investeringsinstrument

In 2021 hebben we een start gemaakt met de ontwikkeling van een nieuw instrumentarium voor onze investeringsopgaven, het strategisch investeringsplan (SIP). Dit om vooral de beschikbare investeringsmiddelen ook daadwerkelijk in de stad te kunnen besteden. Het oude instrumentarium miste de noodzakelijke flexibiliteit als sturingsmiddel om adequaat in te kunnen spelen op de grote maatschappelijke, organisatorische en financiële dynamiek.

2. Doelstelling

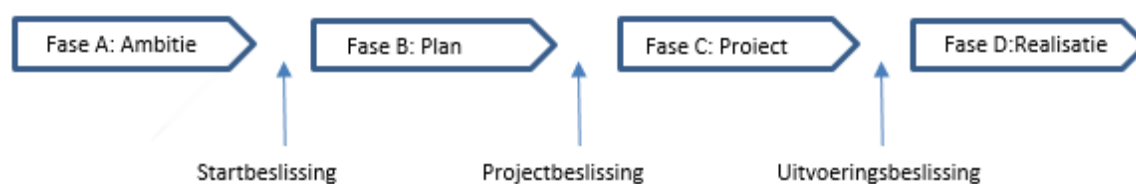
Het SIP is dus een flexibel sturingsinstrument voor gemeentebestuur om optimaal te kunnen bijsturen op actuele veranderende maatschappelijke, organisatorische en financiële omstandigheden. Het bevat actuele informatie zodat beheersing, sturing, integrale besluitvorming en verantwoording van en over gemeentelijke investeringsvraagstukken periodiek kan plaatsvinden. Het instrument bevat inhoudelijke en financiële onderbouwingen over de investeringsprojecten vanaf ambitie tot en met realisatiefase en heeft een lange tijdhorizon van 20 jaar.

3. Hoofdopzet SIP

MIRT fasering

Bij het SIP volgen we de procesfasering zoals het Rijk die hanteert in het MIRT (Meerjarenplan Infrastructuur, Ruimte en Transport). Hierbij doorloopt het investeringsproject verschillende fasen: van ambitie, via plan en project naar realisatie. Iedere overgang naar een volgende fase vraagt om bestuurlijke besluitvorming, waardoor het mogelijk is om tussentijds bij te sturen, te (her)prioriteren of te beëindigen.

Schematisch ziet de fasering er als volgt uit:

Fase A wordt afgesloten met bestuurlijke besluitvorming (startbeslissing) over de uitgevoerde verkenning of opgestelde visie. Fase B met bestuurlijke besluitvorming (projectbeslissing) over het opgestelde projectplan. Fase C met bestuurlijke besluitvorming (uitvoeringsbeslissing) over het opgestelde realisatieplan en voorstel voor kredietvotering. En fase D met een opleveringsrapport van het gerealiseerde project en met een projectevaluatie.

Investeringscategorieën

We onderscheiden 3 investeringscategorieën met de volgende kenmerken:

1. Stedelijke gebiedsontwikkelingen en unieke grootschalige investeringen
 - MIRT fasering volledig van toepassing
 - gebruik van voorbereidingskredieten en uitvoeringskredieten bij fase-overgangen
2. Instandhoudings (plus)-/vervangingsinvesteringen
 - vaststelling van meerjarenbeleidsplan en jaarlijks een uitvoeringsplan
 - geen aparte voorbereidingskredieten, uitvoeringskredieten per jaarschijf bij begrotingsvaststelling
3. Bedrijfsmiddelen en enkelvoudige investeringen
 - meerjarenbeleidsplan en uitvoeringsplan voor bedrijfsmiddelen en bedrijfsvoering
 - geen aparte voorbereidingskredieten, uitvoeringskredieten per jaarschijf bij begrotingsvaststelling

Projectfiches

Voor ieder investeringsproject of cluster van (instandhoudings- en bedrijfsvoering)projecten wordt een projectfiche opgesteld met een onderbouwing van o.a. scope, financiën, planning en risico's.

De projectfiches worden 2 maal per jaar geactualiseerd, voorafgaande aan de voorjaarsnota en voorafgaande aan de begroting. Dit biedt het gemeentebestuur de gelegenheid om bij te sturen op de actualiteit van dat moment.

Actualisatieproces en beheerorganisatie

Voor het periodiek actualiseren en beheren van het SIP zijn processen ontworpen en ingericht. Voorts is een beheersorganisatie opgezet met 2 centrale coördinatoren (inhoudelijke en financiële) om de gehele procesgang met een centrale database te regisseren en te ondersteunen.

4. Beleidskader SIP

Inmiddels is het beleidskader SIP verankerd in de Financiële Verordening 2023 en het Financieel Beleid 2023 van de gemeente. Belangrijke onderdelen van dit beleidskader zijn planningshorizon van 20 jaar:

- MIRT-fasering
- Overprogrammeren (maximaal 25% voor eerste 4 jaren)
- Wijze kredietvoting (uiterste moment)

5. Strategische investeringsplanning 2025-2033

We zetten voor het begrotingsjaar 2025 in op een realistische programmering. Daarbij gaan we voor de eerste vier jaren kaderstellend uit van een maximale overprogrammering van 25% t.o.v. de beschikbare gemeentelijke investeringsmiddelen, er vanuit gaande dat we in de praktijk van de 125% geplande investeringen maximaal 100% daadwerkelijk gaan realiseren. Praktijkervaring leert dat van de geplande investeringsprojecten er door verschillende omstandigheden (wetgeving, procedures, participatietrajecten, interne procesgang) worden vertraagd of zelfs worden stopgezet. We willen door middel van overprogrammeren zoveel mogelijk van de beschikbare investeringsmiddelen daadwerkelijk besteden in de stad.

In onderstaande tabel treft u het SIP 2025-2033 waarbij de totalen van de gemeentelijke investeringen per begrotingsprogramma en jaarschijven zichtbaar zijn. Voor een toelichting op de individuele investeringsprojecten in 2025 wordt verwezen naar de afzonderlijke begrotingsprogramma's.

Bij de bestuurlijke behandeling van de begroting wordt de gemeenteraad gevraagd de nieuwe kredieten voor de investeringsprojecten < € 1 miljoen in 2025 gelijk bij de vaststelling van de begroting 2025 te voteren. In het komende jaar worden de voor de instandhoudingsinvesteringen en bedrijfsmiddelen de hiervoor benodigde meerjarenbeleidsplannen, voor zover nog niet aanwezig, uitgewerkt en voorgelegd ter vaststelling aan de gemeenteraad.

Voor de nieuwe kredieten van de investeringsprojecten in 2025 > € 1 miljoen en de investeringen m.b.t. de grootschalige stedelijke ontwikkelingen of bijzondere projecten worden in de loop van 2025 separaat bestuursvoorstellen aan de gemeenteraad voorgelegd.

De programmering van de investeringen voor 2026 e.v. is nog indicatief en zal conform het beleidskader twee maal per jaar worden geactualiseerd.

Van de € 119 miljoen in 2025 geplande investeringen is € 39 miljoen al gevoteerd is bij eerdere begrotingen of raadsbesluiten. Bij de bestuurlijke behandeling van de begroting wordt de raad gevraagd € 34 miljoen te voteren. De overige € 46 miljoen worden met separate raadsvoorstellen voorgelegd.

STRATEGISCHE INVESTERINGSPLAN

Bedragen x € 1.000

Programma	Investerings in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028 (bruto)	Planning uitgaven 2029-2033 (bruto)
Vitaal en Sociaal Breda	Speeltoestellen	620	620	620	620	3.100
Totaal Vitaal en Sociaal Breda		620	620	620	620	3.100
Ondernemend Breda	't Zoet - Haveneiland	5.995	6.483	19.646	21.248	182.348
	Havenkwartier - De Strip	6.442	3.253	3.006	1.727	5.654
	Cultuurclusters Klavers Jansen	560	6.100	6.100		
	Centrum Oost	3.475	2.946	7.985	15.997	59.298
	Nieuwe Mark	1.339	1.715	10.052	4.546	3.225
	Stationskwartier	50		1.936		
	Gasthuisvelden	5.950	1.001	1.148	6.826	5.742
	BredaRing	1.250	1.200	1.623		
	Bavel	2.350	1.700	4.350	3.400	14.425
	Bewaar erfgoed	220	132			
	Economische zaken	880	225	225		25.300
	Verbeter Breda, Volkshuisvestingsfonds	996	879	220		
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht				2.300	
Totaal Ondernemend Breda		29.507	25.634	56.292	56.044	295.992
Duurzaam wonen in Breda	Overige Stedelijke ontwikkelingen	436	236	380		
	Wonen	2.014	1.905	145	846	2.800
	Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk	4.042	2.718	2.435	3.407	27.456
	Noordelijke rondweg	100	100	200	2.279	9.118
	Verkeersveiligheid	1.151	431	893	325	
	Infrastructuur	1.859	921	872	469	
	Parkeren	6.101	3.250	3.250		8.000
	Realisatie ecologische hoofdstructuur	1.926				
	Van Gogh Nationaal Park	523	338			10.086
	Biodiversiteit	2.590			40	395
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Natuurnetwerk	5.871	5.807	5.808	5.050	9.362
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Verbindingszones	500	500	500	1.100	1.238
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur - EVZ Mark, Aa of Weerij, singels	1.000	6.000	3.500	5.561	2.060
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Faunapassages	1.770	1.270	1.000	500	5.500
	Biodiversiteit - Natuurinvestering (evenementen)					225
	Biodiversiteit - Landschapselementen	105	105	80	80	400
	Energietransitie	550				
	Recreatieve voorzieningen	190				

Totaal Duurzaam wonen in Breda		30.728	23.581	19.063	19.657	76.640
Basis op Orde	MFA Bavel	1.530	9.156	6.425	334	
	Sporthof de Doelen	650	600	650	10.000	10.000
	Vastgoedbeheer	3.283	1.450	900	3.158	30.956
	Sportaccommodaties	275				
	Herhuisvesting uitvoeringslocaties	449				
	Bomen	2.960	1.900	1.900	1.900	11.200
	Wilhelminapark	200	350	350	350	1.850
	Groene schoolpleinen	90	90	180	248	1.140
	Stad in een park		250			
	Levensbos	386				
	Park Haagse Beemden	340				
	Landschapsverbetering Singelstructuur	300	480	480	120	2.840
	Openbare ruimte	1.400	900	900	1.304	2.018
	Openbare ruimte en pleinenaanpak (bestuursakkoord)	1.750	2.000	1.750		
	Openbare ruimte: wegen	6.300	6.300	6.300	6.300	25.500
	Openbare ruimte: herinrichtingen				700	3.500
	Openbare ruimte: water (instandhouding)	100	100	100	100	
	Openbare ruimte: water nautisch beheer	85				
	Openbare ruimte: openbare verlichting	4.600	4.600	4.600	4.600	17.000
	Beleidsdoel hitte, droogte, wateroverlast en waterrecreatie	1.376	1.782	1.732	1.701	34.405
	Bovenwijkse watermaatregelen nieuwbouwlocaties	230	90	90	30	393
	Specifieke kunstwerken	180	968	1.006	1.100	4.810
	Willemsbrug	1.550				
	Afval	350	350	350	350	1.400
	Riolering	13.750	24.500	25.600	23.000	124.000
	Kader Richtlijn water	200	1.800	3.500	4.500	
Veilige Stad	225	225		15	60	
Totaal Basis op Orde		42.559	57.891	56.813	59.810	271.072
Organisatie en financiën van Breda	Bedrijfsvoering	2.940	1.630	1.500	2.200	8.355
	Wagenpark	12.724	6.464	5.970	3.317	33.567
Totaal Organisatie en financiën van Breda		15.664	8.094	7.470	5.517	41.922
Totaal investeringsplan		119.077	115.820	140.257	141.648	688.726
Beschikbare dekkingsmiddelen		109.899	105.979	112.206	113.318	
Overprogrammering		8%	9%	25%	25%	

Bij het vaststellen van de begroting autoriseert de raad de volgende kredieten:

- Categorie I: kredieten voor het opstarten van de ambitiefase, planfase of projectfase kleiner dan of gelijk aan € 1 miljoen die voldoen aan de gestelde voorwaarden conform artikel 5.2 van de financiële verordening 2023.
- Categorie II en III: Kredieten kleiner dan of gelijk aan € 1 miljoen. Bedrijfsmiddelen en vervangingsinvesteringen worden door de raad geautoriseerd ongeacht de investeringsgrootte.
- Kredieten groter dan € 1 miljoen worden op een later tijdstip in het begrotingsjaar via een apart voorstel voorgelegd aan de gemeenteraad ter besluitvorming.

TOEGEVOEGDE INVESTERINGEN

Na vaststelling van de begroting 2024 is het investeringsplan geactualiseerd. Dat wil zeggen: nieuwe investeringen zijn aan het programma toegevoegd en eerder gevoteerde en begrote investeringen zijn opnieuw naar realisme gepland in de jaarschijven 2025 tot en met 2028 of verder. Het onderstaande overzicht geeft inzicht in enkel de additionele investeringen die ten opzichte van de voorgaande begroting zijn toegevoegd aan het strategisch investeringsplan:

Bedragen x € 1.000

Programma	Investeringen in dit programma	Planning uitgaven 2025 (bruto)	Planning uitgaven 2026 (bruto)	Planning uitgaven 2027 (bruto)	Planning uitgaven 2028* (bruto)
Vitaal en Sociaal Breda	Speeltoestellen				620
Totaal Vitaal en Sociaal Breda					620
Ondernemend Breda	t Zoet - Haveneiland, gebiedsbudget				21.248
	Havenkwartier - De Strip				1.727
	Cultuurclusters Klavers Jansen		300	300	
	Centrum Oost				15.997
	Nieuwe Mark			4.260	4.546
	Gasthuisvelden	148	40	40	6.826
	Bavel	1.950	1.300	4.350	3.400
	Verbeter Breda, Volkshuisvestingsfonds	546	879	220	
	Verbeter Breda, bibliotheek Hoge Vucht				2.300
Totaal Ondernemend Breda		2.644	2.519	9.170	56.044
	Wonen				846
	Mobiliteit instandhouding bestaand netwerk				3.407
	Noordelijke rondweg				2.279
	Verkeersveiligheid				325
	Infraconds	85		90	469
	Parkeren	100			
	Biodiversiteit				40
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Natuurnetwerk	1.500	1.500	1.500	5.050
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Verbindingszones	500	500	500	1.100
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur - EVZ Mark, Aa of Weerij, singels	1.000	6.000	3.500	5.561
	Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur- Faunapassages	1.200	1.000	1.000	500
	Biodiversiteit- Landschapselementen	105	105	80	80
Totaal Duurzaam wonen in Breda		4.490	9.105	6.670	19.657
Basis op Orde	MFA Bavel	25			334
	Sporthal de Doelen				10.000
	Vastgoedbeheer				3.158

Bomen	100	760	410	1.900
Wilhelminapark	200	350	350	350
Groene schoolpleinen				248
Landschapsverbetering Singelstructuur				120
Openbare ruimte	1.400	900	900	1.304
Openbare ruimte: wegen	4.850	3.050	2.316	6.300
Openbare ruimte: herinrichtingen				700
Openbare ruimte: water (instandhouding)	100	100	100	100
Openbare ruimte: openbare verlichting	2.000	700	400	4.600
Beleidsdoel hitte, droogte, wateroverlast en waterrecreatie				1.701
Bovenwijkse watermaatregelen nieuwbouwlocaties				30
Specifieke kunstwerken				1.100
Afval				350
Riolering				23.000
Kaderrichtlijn water	200	1.800	3.500	4.500
Veilige Stad				15
Totaal Basis op Orde	8.875	7.660	7.976	59.810
Organisatie en financiën van Breda				
Bedrijfsvoering	1.113	550	420	2.200
Wagenpark	714			3.317
Totaal Organisatie en financiën van Breda	1.827	550	420	5.517
Totaal ontwikkelingen	17.836	19.834	24.236	141.648

* Jaarschijf 2028 omvat alle investeringen omdat deze jaarschijf nog niet eerder apart is gepresenteerd.

BEGROTING 2025

BIJLAGEN

OVERZICHT FINANCIËEL TOTAALOVERZICHT

Bedragen x € 1.000

	Jaarrekening 2022		Jaarrekening 2023		Begroting 2024		Begroting 2025		Begroting 2026		Begroting 2027		Begroting 2028	
	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten	Lasten	Baten
Vitaal en Sociaal Breda	391.021	166.529	430.648	200.844	450.675	207.757	440.935	191.798	403.152	169.623	390.182	159.045	389.669	159.030
Opgroeien	115.630	50.485	129.926	56.151	129.082	58.117	132.842	55.759	122.792	55.759	120.857	55.759	121.281	55.759
Algemene voorzieningen jeugd	18.290	2.471	19.300	79	16.921		22.607		22.607		22.608		22.607	
Jeugdhulp maatwerkondersteuning	79.195	38.052	90.483	45.473	91.283	46.829	90.226	46.104	80.145	46.104	78.200	46.104	78.614	46.104
Regionale samenwerkingen en initiatieven jeugd	4.845	1.898	6.553	2.547	6.569	3.166	7.925	3.463	7.925	3.463	7.925	3.463	7.925	3.463
Primair en voortgezet onderwijs	13.301	8.063	13.590	8.052	14.309	8.122	12.085	6.193	12.115	6.193	12.125	6.193	12.135	6.193
Betrokken zijn	59.300	1.541	63.394	2.654	67.110	3.326	68.801	3.106	66.334	3.831	65.601	3.126	65.527	3.111
Algemene voorzieningen volwassenen	10.435		12.073	636	14.506	1.022	13.747	816	14.011	663	13.351		13.240	
Volwassenen maatwerkondersteuning	41.865	1.444	42.827	1.541	43.523	1.615	46.304	1.765	43.429	2.631	43.429	2.631	43.441	2.631
Maatwerk Wmo	7.000	97	8.494	477	9.081	689	8.751	526	8.894	537	8.822	495	8.847	480
Thuis	50.035	4.871	53.176	5.473	63.257	6.522	59.486	7.184	57.651	7.184	57.550	7.184	57.550	7.184
Volwassenen geëscaleerde zorg	50.035	4.871	53.176	5.473	63.257	6.522	59.486	7.184	57.651	7.184	57.550	7.184	57.550	7.184
Leren, ontwikkelen en werken	133.725	85.351	145.063	94.580	143.424	93.362	135.690	92.634	133.359	92.634	132.055	92.634	131.019	92.634
Participatie	1.136	469	2.907	999	6.304	4.582	2.708	3.854	2.398	3.854	2.398	3.854	2.398	3.854
Werk	18.125	7.269	19.588	7.402	21.655	7.300	20.291	7.300	19.556	7.300	18.614	7.300	17.649	7.300
Reïntegratie	13.985	5.832	12.608	2.445	11.599		12.092		11.566		10.685		10.598	
Wet BUIG en overige regelingen	75.080	69.962	82.690	77.015	83.488	80.172	84.659	80.172	85.159	80.172	85.659	80.172	85.659	80.172
Bijzondere bijstand	20.872	926	22.466	5.848	15.420	825	10.961	825	9.701	825	9.719	825	9.735	825
BredaPas	434	1	450		267		267		267		267		267	
Schuldhelpverlening	4.093	893	4.354	871	4.691	483	4.712	483	4.712	483	4.712	483	4.712	483
Leven	8.984	640	14.916	7.223	19.858	8.613	16.987	8.293	16.699	7.860	9.232	242	9.391	242
Volksgesondheid	4.577	283	10.476	6.070	12.785	7.495	12.672	7.220	12.537	6.940	5.991	242	6.149	242
Sportbeleid	4.408	357	4.440	1.153	7.073	1.117	4.315	1.074	4.162	920	3.242		3.242	
Ontmoeten	15.552	14.200	21.800	20.447	25.544	18.199	24.529	19.571	4.909		4.886		4.901	
Wijkaanpak	3.524	13	4.210	39	4.630		4.566		4.566		4.543		4.558	
Statushouders	12.028	14.188	17.590	20.408	20.914	18.199	19.962	19.571	343		343		343	
Reserve investeringen sportverenigingen		18	1.000	264	800	1.536								

Mutatie reserve investeringen sportverenigingen		18	1.000	264	800	1.536									
Reserve vrouwenopvang		1.029			1.600	2.100	2.600		1.407						
Mutatie reserve vrouwenopvang		1.029			1.600	2.100	2.600		1.407						
Algemene reserve programma 1	450	4.149		185		2.780		2.750		1.507		100		100	
Mutaties algemene reserve programma 1	450	4.149		185		2.780		2.750		1.507		100		100	
Exploitatiereserve programma 1	7.344	4.245	1.373	13.869		13.203		2.500		847					
Mutaties exploitatiereserve programma 1	7.344	4.245	1.373	13.869		13.203		2.500		847					
Ondernemend Breda	82.248	20.978	79.149	18.792	95.927	24.519	85.419	10.617	89.783	14.723	83.503	7.921	80.226	4.280	
Stimuleren economische ontwikkeling in Breda	23.128	14.259	18.392	7.859	19.266	4.498	18.402	5.784	17.134	4.586	16.486	3.855	13.396	867	
Economische zaken	7.176	611	10.755	1.119	12.130	830	10.108	594	10.064	600	9.470	47	9.350	36	
Acquisitie en accountmanagement	2.414	602	2.407	739	3.103	831	2.669	831	2.659	831	2.659	831	2.659	831	
Externe betrekkingen	54		108		126		129		129		129		129		
Evenementen	698		874		914		936		836		836		836		
Grondexploitaties voor bedrijventerreinen	12.785	13.045	4.248	6.002	2.993	2.837	4.560	4.358	3.446	3.154	3.392	2.977	422		
Grote projecten in de stad	4.920	734	4.210	912	19.319	11.234	8.673	219	15.017	6.524	9.155	468	8.992		
CrossMark	2.348	562	2.068	656	7.833	5.575	3.139		10.142	6.524	3.979	468	3.759		
Gasthuisvelden	785	123	1.022		1.537		1.040		515		697		747		
Nieuwe Mark							843		814		897		975		
Verbeter Breda	1.467		817		9.297	5.659	2.662	219	2.516		2.559		2.504		
Ontwikkelingen Bavel	320	49	129	124	172		221		218		215		210		
Centrum Oost			175	132	481		768		811		808		798		
Dynamische stad	29.701	808	29.502	883	30.891	1.150	31.173	566	31.202	389	31.420	389	31.385	319	
Cultureel erfgoed	2.352	90	2.572	163	2.099	19	2.251	19	2.172	19	2.169	19	2.168	19	
Cultuurpresentatie	22.971	365	22.326	287	24.093	769	24.200	177	24.023		24.023		24.023		
Media	129		136		140		144		144		144		144		
Musea	3.963	61	4.104	67	4.295	70	4.311	70	4.596	70	4.818	70	4.783		
Historische waarde	286	291	364	366	264	291	266	300	266	300	266	300	266	300	
Beroepsonderwijs en huisvesting onderwijs	21.351	3.239	21.991	3.509	24.188	2.968	24.502	2.968	23.743	2.968	23.743	2.968	23.743	2.968	
HBO	101		221		419		428		428		428		428		
Volwasseneneducatie	2.320	2.235	3.123	3.123	3.154	2.968	3.055	2.968	3.055	2.968	3.055	2.968	3.055	2.968	
Onderwijshuisvesting	18.930	1.004	18.647	386	20.616		21.019		20.260		20.260		20.260		
Verbindend bestuur	1.999		1.953		2.244		2.644		2.656		2.669		2.683		
Samenwerking	1.999		1.953		2.244		2.644		2.656		2.669		2.683		

Algemene reserve programma 2		169		3.269	569		195		130		115			
Mutaties algemene reserve programma 2		169		3.269	569		195		130		115			
Exploitatiereserve programma 2	800	1.770	932	2.360	3.975		759							
Mutaties exploitatiereserve programma 2	800	1.770	932	2.360	3.975		759							
Investeringsreserve programma 2	350		2.169		18	126	25	126	31	126	29	126	27	126
Mutaties investeringsreserve programma 2	350		2.169		18	126	25	126	31	126	29	126	27	126
Duurzaam wonen in Breda	51.726	36.344	57.619	45.656	78.903	62.701	67.070	51.559	52.406	44.709	46.684	37.411	43.137	34.286
Wonen in Breda	2.190	387	4.677	1.223	6.709	30	2.162	30	2.264	30	2.350	30	2.349	30
Wonen	2.190	387	4.677	1.223	6.709	30	2.162	30	2.264	30	2.350	30	2.349	30
Verdeling beschikbare ruimte	5.864	2.808	6.204	4.474	6.145	3.188	8.223	2.909	6.753	2.850	5.893	2.850	6.009	2.850
Ruimtelijke ordening	1.610	403	2.293	389	2.392	228	1.372	228	1.372	228	1.372	228	1.372	228
Stedelijke planning en programmering	4.253	2.405	3.912	4.085	3.753	2.959	6.851	2.681	5.381	2.621	4.521	2.621	4.636	2.621
Grote woonprojecten in de stad	13.890	10.976	13.550	8.848	17.428	15.253	9.446	7.280	4.921	3.821	3.740	1.846	3.559	1.846
Grondexploitatie ten behoeve van de woningbouw	13.890	10.976	13.550	8.848	17.428	15.253	9.446	7.280	4.921	3.821	3.740	1.846	3.559	1.846
Bereikbaar Breda	15.844	15.892	17.071	17.470	17.874	17.589	17.975	21.015	17.747	21.615	18.353	21.615	18.394	21.615
Mobiliteit	6.151	602	6.331	265	6.608	290	6.199	156	5.894	156	6.504	156	6.548	156
Openbaar vervoer	40		40		44		43		43		42		42	
Parkeren	9.654	15.290	10.700	17.205	11.223	17.299	11.733	20.858	11.811	21.458	11.807	21.458	11.804	21.458
Breda is een duurzame en bestendige stad	8.115	3.054	13.176	4.968	26.281	17.500	24.279	14.369	19.475	12.171	15.608	9.273	12.093	6.347
Milieubeheer	5.714	2.567	10.562	4.446	23.493	16.884	19.735	13.742	16.242	11.545	12.232	8.647	8.606	5.720
Natuur- en milieueducatie	902	356	1.035	397	989	366	900	377	950	377	950	377	950	377
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	861	116	763	102	686	228	692	228	690	228	689	228	688	228
Biodiversiteit	638	15	815	23	1.112	23	2.953	23	1.592	23	1.736	23	1.849	23
Reserve Bodemfonds	120	303		465		537	191	753	191	333	191	333	191	333
Mutatie reserve Bodemfonds	120	303		465		537	191	753	191	333	191	333	191	333
Reserve Klimaatfonds	285	189	290	44	314	344	314	44	314	44	314	44	314	44
Mutatie reserve Klimaatfonds	285	189	290	44	314	344	314	44	314	44	314	44	314	44
Reserve parkeerbedrijf		356												
Mutatie reserve parkeerbedrijf		356												
Reserve Versnellingsopgave Wonen		722		4.415		5.000		370		320				
Mutatie reserve Versnellingsopgave Wonen		722		4.415		5.000		370		320				
Reserve bovenwijkse voorzieningen	-85	902	1.860	75	1.044	40	59	1.877		1.090		40		40
Mutaties reserve bovenwijkse voorzieningen	-85	902	1.860	75	1.044	40	59	1.877		1.090		40		40

Reserve FIBI														
Mutatie Reserve FIBI														
Algemene reserve programma 3	4.000	300		1.817	279	2.153	537	2.191	637	2.100	137	990	137	792
Mutaties algemene reserve programma 3	4.000	300		1.817	279	2.153	537	2.191	637	2.100	137	990	137	792
Exploitatiereserve programma 3	979	455	400	1.859		986		532						
Mutaties exploitatiereserve programma 3	979	455	400	1.859		986		532						
Investeringsreserve programma 3	524		391		2.830	82	3.884	190	104	335	98	391	92	391
Mutaties investeringsreserve programma 3	524		391		2.830	82	3.884	190	104	335	98	391	92	391
Basis op orde in Breda	163.945	96.826	184.100	98.624	189.349	107.128	201.031	106.602	197.552	107.571	198.392	106.050	199.158	107.181
Veilig Breda	35.160	15.153	37.956	16.453	42.740	17.817	42.289	16.048	40.539	14.809	39.904	15.059	39.926	15.309
Veiligheid openbare ruimte	9.460	6.442	11.141	6.674	12.564	6.626	12.886	6.948	12.832	7.148	12.831	7.398	12.809	7.648
Zichtbare Criminaliteit	345	45	1.276	134	801	68	785		785		760		760	
Ondermijning	1.643	309	2.552	779	5.221	3.650	3.022	1.414	1.608		1.608		1.608	
Zorg en Veiligheid	810	79	1.137	103	1.077	97	1.084	25	1.069		1.079		1.089	
Fysieke veiligheid	20.253	7.395	20.568	7.792	22.127	6.490	23.556	6.679	23.316	6.679	22.696	6.679	22.729	6.679
Veilig Breda Algemeen	2.649	883	1.281	971	949	886	957	982	930	982	930	982	930	982
Dienstverlening	9.746	4.667	11.984	4.897	14.001	7.091	15.344	7.970	15.214	7.840	15.333	7.840	15.214	7.840
Administratie en basisregistratie	1.317		1.797		1.705		2.050		2.050		2.050		2.050	
Publieksservice	8.429	4.667	10.187	4.897	12.296	7.091	13.294	7.970	13.164	7.840	13.283	7.840	13.164	7.840
Beheer van de openbare ruimte	90.476	64.152	100.786	63.468	97.899	68.709	104.931	70.954	105.422	70.305	107.704	71.628	109.258	72.643
Afvalservice	32.775	38.469	34.230	39.643	37.134	43.182	38.264	44.876	39.254	45.830	40.255	46.818	41.278	47.833
Beheer openbare ruimte, groen	14.840	135	16.676	383	17.371	584	20.934	642	21.430	588	21.725	438	21.967	438
Beheer openbare ruimte, wegen	24.700	3.594	34.584	4.177	26.560	3.928	28.878	4.117	29.543	4.137	30.112	4.087	30.400	4.087
Riolering	18.161	21.955	15.296	19.266	16.834	21.015	16.855	21.319	15.195	19.750	15.612	20.285	15.612	20.285
Beheer van het gemeentelijk vastgoed	22.546	10.836	25.872	11.279	26.791	10.763	26.845	11.042	26.993	11.042	26.788	10.829	26.618	10.829
Vastgoedbeheer	22.546	10.836	25.872	11.279	26.791	10.763	26.845	11.042	26.993	11.042	26.788	10.829	26.618	10.829
Open overheid	4.882	1.093	5.648	38	5.545		6.031		6.098		6.090		5.944	
College en ondersteuning college	1.721	1.079	2.312	19	1.785		2.296		2.296		2.289		2.289	
Raad, commissies en griffie	2.979	14	3.225	19	3.480		3.478		3.541		3.540		3.394	
Rekenkamer	182		110		280		257		262		262		262	
Reserve Kapitaalgoederen							2.262		2.936		2.224		1.852	
Mutaties reserve Kapitaalgoederen							2.262		2.936		2.224		1.852	
Algemene reserve programma 4		602		1.487		27		13						

Mutaties algemene reserve programma 4		602		1.487		27		13						
Exploitatiereserve programma 4	835	225	255	645	255	930	3.255	348	255	3.348	255	467	255	333
Mutaties exploitatiereserve programma 4	835	225	255	645	255	930	3.255	348	255	3.348	255	467	255	333
Investeringsreserve programma 4	300	97	1.600	358	2.119	1.791	73	227	95	227	93	227	91	227
Mutaties investeringsreserve programma 4	300	97	1.600	358	2.119	1.791	73	227	95	227	93	227	91	227
Organisatie en financiën van Breda	105.668	491.233	104.444	501.099	118.118	530.867	112.681	546.560	120.496	526.764	132.365	540.698	147.275	554.689
Een toekomstbestendige organisatie	81.818	9.161	90.119	11.022	96.665	7.224	102.351	7.777	96.019	7.777	95.939	7.777	93.873	7.777
Overhead	81.818	9.161	90.119	11.022	96.665	7.224	102.351	7.777	96.019	7.777	95.939	7.777	93.873	7.777
Solide financiën	17.226	480.554	6.163	487.072	15.044	520.204	1.582	533.352	14.395	518.896	26.314	532.830	43.318	546.821
Algemene uitkeringen		435.466		437.232		473.147		485.929		470.749		484.088		497.484
Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is	3.202	39.024	2.980	41.422	3.052	42.060	3.058	44.018	3.192	44.847	3.249	45.547	3.308	46.247
Onvoorzien					700		1.000		1.000		1.000		1.000	
Overige algemene dekkingsmiddelen	6.487	-14	23	2.557	10.059		-3.106		9.298		21.474		37.731	
Saldo van de financieringsfunctie	3.936	5.476	3.752	5.186	-282	4.484	-692	2.892	-1.017	2.787	-742	2.682	-53	2.577
Dividend		603		674		513		513		513		513		513
Vennootschapsbelasting	3.601		-593		1.515		1.321		1.921		1.332		1.332	
Algemene reserve programma 5	6.240	327	8.114	1.980	4.573	1.275	8.554	5.340	9.884		9.910		9.880	
Mutatie algemene reserve programma 5	6.240	327	8.114	1.980	4.573	1.275	8.554	5.340	9.884		9.910		9.880	
Exploitatiereserve programma 5		666		725		1.101								
Mutatie Exploitatiereserve programma 5		666		725		1.101								
Begrotingsreserve	185	26	198		162		162		165		168		172	
Mutatie Begrotingsreserve	185	26	198		162		162		165		168		172	
Investeringsreserve programma 5	199	500	-150	300	1.673	1.062	32	91	33	91	33	91	33	91
Mutatie Investeringsreserve programma 5	199	500	-150	300	1.673	1.062	32	91	33	91	33	91	33	91
Totaal	794.607	811.911	855.960	865.033	932.972	932.972	907.136	907.136	863.389	863.389	851.125	851.125	859.466	859.466

Begrotingspost subsidies

Deze bijlage is een overzicht van subsidies die worden verstrekt op basis van de gemeentelijke begroting. Dit is één van de juridische grondslagen voor het verstrekken van een subsidie. Wanneer een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd door één of een beperkt aantal ontvangers, hoeft er niet speciaal voor hen een subsidieregeling in het leven te worden geroepen.

Een subsidie moet in beginsel altijd verstrekt worden op basis van een wettelijk voorschrift (subsidieregeling). Er zijn uitzonderingen op de regel. De uitzonderingen zijn opgenomen in artikel 4:23, derde lid, Algemene wet bestuursrecht. Eén van die subsidies is een begrotingspost subsidie.

Subsidies op basis van een begrotingspost zijn bedoeld om een onevenredige belasting van het bestuursorgaan te voorkomen. Wanneer een bepaalde activiteit wordt uitgevoerd door één of een beperkt aantal ontvangers, hoeft er niet speciaal voor hen een subsidieregeling in het leven te worden geroepen. De naam van de ontvanger en het maximale subsidiebedrag moet in de begroting of in een bijlage worden opgenomen. In Breda hebben we ook een aantal ontvangers die specifieke taken uitvoeren en voor een begrotingspost subsidie in aanmerking komen. We stellen voor om een lijst vast te stellen die we als bijlage bij de begroting toevoegen. De subsidieontvanger kan, vóór 1 oktober voor het betreffende subsidiejaar een subsidieaanvraag indienen. Het college is vervolgens bevoegd om de subsidie te verlenen, onder voorbehoud van jaarlijkse vaststelling van de gemeentebegroting door de gemeenteraad.

Bedragen x € 1

Subsidieontvanger	Activiteit	Maximale subsidiebedrag 2025	Periode meerjarige subsidie
BLASt	Deze subsidie is voor een lokaal platform voor de ruimtelijke disciplines, waaronder architectuur, stedenbouw en landschap. Dit platform zorgt middels een divers programma voor agendering, reflectie, verbinding en inspiratie van de ruimtelijke disciplines.	34.575	2025-2026
Blind Walls Gallery	Blind Walls Gallery is een culturele basisinstelling. Het is het Bredase museum op straat. Lokale en internationale kunstenaars werken aan een groeiende collectie muurschilderingen geïnspireerd op het verleden, heden en de toekomst van Breda. Het doel van de murals is om een breed publiek op een laagdrempelige manier kennis te laten maken met street art en cultureel erfgoed. Deze combinatie van kunst en erfgoed draagt bij aan de leefbaarheid van dorpen en wijken, sociale cohesie en trotse bewoners.	220.000	2025-2028
Brabants Internationaal Kinderfestival	Het Brabants Internationaal Kinderfestival (BRIK) is culturele basisinstelling. BRIK is een internationaal jeugdtheaterfestival met non-verbale voorstellingen voor jeugd (0-16 jaar) in Breda en daarbuiten. Door alle generaties te confronteren met niet alledaagse uitingsvormen verbreedt het festival het referentiekader van jong en oud. Met haar partners zet BRIK zich in om zoveel mogelijk kinderen, uit alle lagen van de bevolking, te bereiken.	32.000	2025-2028
Breda Actief – Mooi Werk	Thema 1: Aandacht en waarderen vrijwilligerswerk: vanuit de gemeente, intern en extern. Thema 2: Infrastructuur verbeteren van het vrijwilligerswerk: coördineren en samenwerken. Thema 3: Inzetten op structurele vrijwilligers- ondersteuning: stimuleren, ondersteunen en deskundigheidsbevordering van vrijwilligers en vrijwilligersorganisaties. Thema 4: Monitoring en afstemming: onder andere monitoring van dit plan en het uitvoeringsplan van MOOIWERK, de rol van het netwerk. Thema 5: inzet externe vertrouwenspersonen tbv vrijwilligers	590.000	

Breda Circulair	De stichting is door de Gemeente Breda aangemerkt als een van drie innovatieclusters die een structurele bijdrage leveren aan de Economische Visie van Breda. Door deelname aan deze gemeentelijke subsidieregeling hoopt de stichting haar menskracht en activiteiten uit te breiden en samenwerkingen te vergroten. Een aantrekkelijk Breda waar zichtbaar gewerkt wordt aan het creëren van kansen voor talentvolle jongeren, een interessant vestigingsklimaat voor innovatieve ondernemers, MKB en daarmee tevens voor het grootbedrijf.	79.413	2022-2026
Breda Game City	Deze innovatiecluster is een netwerkorganisatie van en voor bedrijven en kennisinstellingen. Hun missie is om het lokaal talent in Breda op de internationale kaart te zetten en te houden. Tegelijkertijd wordt er gewerkt aan de ideale sfeer en omstandigheden die het mogelijk en gemakkelijker maken voor nieuwe bedrijven om zich in deze stad te vestigen.	79.413	2022-2026
Breda Marketing	Breda Marketing communiceert het verhaal van Breda zo efficiënt en effectief mogelijk naar de verschillende doelgroepen. Hierdoor zorgt Breda Marketing er mede voor dat Breda bedrijven, talenten, bewoners en bezoekers aantrekt en bindt, passend bij de ambitie van de stad. Aan de taken van Breda Marketing is de status van Dienst Algemeen Economisch Belang toegekend.	1.513.205	
Breda Robotics	Breda Robotics is een van de innovatieclusters waarmee de gemeente Breda haar economische ambitie op het gebied van toegepaste technologie en creativiteit kan verwezenlijken. De stichting Breda Robotics heeft de ambitie om het regionale MKB te faciliteren met de digitaliseringstransitie en robotisering. In het projectplan wordt een meerjarenperspectief (2022-2026) beschreven met daarin een overzicht van de geplande activiteiten en investeringen.	79.413	2022-2026
BredaPhoto	BredaPhoto is een culturele basisinstelling. Het is het grootste internationale fotografiefestival van de Benelux. BredaPhoto toont vanaf 2026 jaarlijks visuele verhalen die laten zien dat fotografie het artistieke medium is dat midden in de samenleving staat. Het festival heeft een laagdrempelig karakter en bezoekers krijgen de kans om het werk van (inter)nationale topfotografen te bekijken op unieke binnen- en buitenlocaties in Breda. BredaPhoto zet in op een sterke lokale verankering van het festival en daagt publiek uit om naast bezoeker, ook maker te zijn.	300.000	2025-2028
Broedplaats Performing Arts	De Broedplaats Performing Arts is een culturele basisinstelling die wordt beheerd door Bloos. Bloos stimuleert en faciliteert talentontwikkeling en het makersklimaat op het gebied van podiumkunsten, zowel voor professionals als amateurs. Bloos creëert doorstrommogelijkheden naar een creatieve beroepspraktijk, waarmee talentvolle makers bijdragen aan een aantrekkelijke leefomgeving voor bewoners, bezoekers, bedrijven en internationals van Breda. Bloos biedt bovendien een aantrekkelijk publieksprogramma, passend bij het stedelijke gebied waarin het is gehuisvest.	600.000	2025-2028
Chassé Theater	Chassé Theater is een culturele basisinstelling. Het is één van de grootste theaters van Nederland met drie theaterzalen, drie filmzalen en twee restaurants. Chassé Theater biedt het gehele jaar een breed theater- en filmaanbod, van gesubsidieerde en commerciële producenten, en van jonge tot gearriveerde makers. De bezoekers vormen een representatieve afspiegeling van Breda, en drempels tot bezoek voor Bredanaars worden verlaagd. Ook buiten de muren van het theater.	5.900.119	2025-2028
CLIB	Stichting Cultureel Locatie Beheer (CLIB) draagt als culturele basisinstelling bij aan het behoud van creatief talent in Breda. CLIB beheert ateliers, werk-, oefen- en presentatieruimten	110.000	2025-2028

	voor culturele ondernemers en creatieve makers in Breda. Het aantal panden dat CLIB beheert varieert: circa 10-15. Een deel van deze locaties is in eigendom van Gemeente Breda maar CLIB beheert ook panden van woningstichtingen, leegstandsbeheerders en particulieren. CLIB professionaliseert met Gemeente Breda het beheer van cultureel vastgoed en geeft invulling aan het nieuwe beheersmodel hiervoor. Ook werkt CLIB mee aan het bestendigen en realiseren van meer ruimte.		
De Stilte	De Stilte is een culturele basisinstelling. Het is een internationaal dansgezelschap voor moderne voorstellingen en workshops voor kinderen. De Stilte ontwikkelt bovendien professioneel educatief aanbod voor het onderwijs, aansluitend bij de gemeentelijke beleidsdoelstellingen. Met haar partners zet De Stilte zich in om zoveel mogelijk kinderen, uit alle lagen van de bevolking, te bereiken.	185.000	2025-2028
Fameus Herstelgericht Werken en Fameus Regionale Beleidsadvisering	Regionale inzet van ervaringsdeskundigheid voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid uit de bij de GR aangesloten gemeenten.	165.617	
Fameus/GGZBregburg	Crisiskaart lokale ambulantisering. Activiteiten behorende bij crisiskaart: Wekelijks spreekuur op HIC, IHT en Frits, bijeenkomsten bij ketenpartners (politie, woningbouw etc.), netwerkbijeenkomsten.	52.802	
Graphic Matters	Graphic Matters is een culturele basisinstelling. Het maakt werk van visueel eigenzinnige, maatschappelijk betrokken en kritische vormgevers zichtbaar. Met een beleefbare programmering prikkelt Graphic Matters vakgenoten en jongeren om kritisch te kijken naar visuele cultuur. Goed (leren) kijken en verbeelden is net zo belangrijk als lezen en schrijven. Door visuele geletterdheid te stimuleren, bevordert Graphic Matters verbinding, zelfredzaamheid en gelijkheid in de samenleving.	200.000	2025-2028
Jeugdfonds Sport en Cultuur	Bestrijding van kinderarmoede.	815.150	
Logeershuis Frits	Regionale inzet van respijtzorg voor inwoners met een psychische kwetsbaarheid	102.900	
MCB Mondiaal Centrum Breda	Het huidige College heeft in haar bestuursakkoord opgenomen dat zij in afwachting van de landelijke ontwikkeling rondom de LVV's (Landelijke Vreemdelingen Voorziening) ongedocumenteerden opvang biedt voor deze groep mensen bij het MCB. De subsidie wordt ingezet voor het financieren van de coördinator ongedocumenteerden in dienst bij het MCB.	54.447	
Mezz	Mezz is een culturele basisinstelling. Mezz is de ontdekker, aanbieder en aanjager van live pop-muziek en dance. En is als muziekpodium met twee zalen een ontmoetingsplaats voor mensen. Mezz biedt een gevarieerd aanbod voor een brede doelgroep, en speelt als ontdekpodium een belangrijke rol in talentontwikkeling voor pop- en dancemuziek. Mezz geeft ook een impuls aan haar jongerenprogrammering met partners in de stad.	750.000	2025-2028
Nieuwe Veste	Nieuwe Veste is een culturele basisinstelling, en een multidisciplinaire instelling. Het is het centrum voor cultuureducatie en participatie in Breda. Daarnaast is Nieuwe Veste de bibliotheek in de stad, wijken en dorpen. Nieuwe Veste vormt een aanspreekpunt voor amateurkunst en vervult op het gebied van cultuureducatie een makelaarsfunctie voor andere aanbieders in de stad.	11.331.373	2025-2028
Nieuwe Veste (IDO)	Specifieke uitkering ter bekostiging van de realisatie of de instandhouding van de Informatiepunten Digitale Overheid.	177.313	

Nieuwe Veste/Digi-Taalhuis	Digi-Taalpunten in de wijk. In de Digi-Taalpunten in de wijken kunnen inwoners naar het inloopspreekuur. Dit is het startpunt voor iedereen die wil werken aan basisvaardigheden (taal, rekenen, digitale vaardigheden). Iedereen kan hier terecht met vragen over het leren van basisvaardigheden. Inwoners worden doorverwezen naar aanbod dat past bij hun vraag en mogelijkheden.	61.200	
	- Taalpanel Breda. Het Taalpanel Breda bestaat uit mensen die moeite hebben of hadden met lezen en/of schrijven. Ze zijn ervaren Taalambassadeurs. Zij helpen Breda eenvoudig te maken. En met bewustwording van moeite met basisvaardigheden. Ze: a. Testen communicatie van organisaties op begrijpelijkheid; b. Motiveren mensen die moeite hebben met lezen, schrijven, rekenen of digitale vaardigheden; c. Inspireren mensen onder andere tijdens presentaties en interviews om bewust te zijn van beperkte basisvaardigheden en het te herkennen.	47.000	
Pier 15	Pier15 is een culturele basisinstelling die activiteiten op het gebied van Urban Sports & Culture organiseert. Met als startpunt de fysieke plek van het skatepark, is de (skate)cultuur van Pier15 een toonaangevende stroming binnen de jongerencultuur. Met een brede cultuurprogrammering, zoals activiteiten op het gebied van muziek, exposities, performance art, film en talkshows is Pier15 organisator en verbinder van de urban community in Breda en omgeving.	100.000	2025-2028
Playgrounds	Playgrounds is een culturele basisinstelling, met als grootste taak in Breda het organiseren van de Breda Game Week. Voor dit hoogwaardige programma werkt Playgrounds samen met het onderwijs en bedrijfsleven, en draagt ze bij aan de Bredase doelstellingen op dit gebied. Playgrounds is een internationaal instituut en platform dat creatieve gemeenschappen over de hele wereld verbindt. Playgrounds focust op illustratie, animatie, games, digitaal ontwerp en kunst. Hiermee verbindt Playgrounds beeldmakers, bedrijven, nieuw talent, onderwijs en onderzoek.	150.000	2025-2028
Schippers&vanGucht	Schippers&vanGucht is een culturele basisinstelling en Bredaas theatercollectief. Het ontwikkelt jeugdtheatervoorstellingen (buiten het reguliere theatercircuit), voornamelijk in de publieke ruimte. Het gezelschap maakt beeldende vertellingen door middel van theatrale installaties, portretten en interventies op ongebruikelijke locaties. Met haar partners zet Schippers&vanGucht zich in om zoveel mogelijk kinderen, uit alle lagen van de bevolking, te bereiken	45.000	2025-2028
Seniorenraad	De Seniorenraad is door het college aangesteld als onafhankelijk adviesorgaan (gevraagd en ongevraagd) voor het college van B&W. De formele grondslag voor een forfaitaire toekenning voor de Seniorenraad elk jaar ligt bij een besluit uit 1999. Voorheen het 'Overleg Ouderenbeleid Breda'.	6.400	
SMO Breda	Het bieden van zorg, begeleiding en verblijf aan cliënten met een strafrechtelijke titel. Per jaar gaat om het zeven trajecten. Deelname aan gecoördineerd overleg met ketenpartners.	99.024 (prijspeil 2024). Exact subsidiebedrag voor 2025 is eind november/december 2024 bekend.	
St. Leergeld	Bestrijding van kinderarmoede.	127.017	
Stedelijk Museum Breda	Het Stedelijk Museum Breda (SMB) is een culturele basisinstelling. SMB heeft een eigen collectie en beheert collecties van derden die door Gemeente Breda in bruikleen zijn genomen. SMB presenteert erfgoed en geschiedenis, en moderne en hedendaagse kunst. Dit doet zij in vaste en tijdelijke tentoonstellingen in het museum, maar ook met activiteiten in de stad, wijken en dorpen. Collecties en	4.024.097	2025-2028

	tentoonstellingen hebben een sterke link met Breda en de regio. SMB is een thuisbasis voor Bredanaars en uitvalsbasis voor bezoekers.		
Stichting Breda Nassaudag	Het realiseren van publieksgerichte activiteiten/producten rond het thema Breda Nassaudag, waarbij de nadruk ligt op de organisatie van de Nassaudag.	42.354	2025-2026
Stichting Grote of Onze Lieve Vrouwekerk	De exploitatie van de Grote Kerk, de gratis openstelling van de Grote Kerk tenminste acht maanden per jaar en op het bouwkundig onderhoud van de Grote Kerk. Wij stellen daarnaast middelen beschikbaar aan de Grote Kerk om, in verbinding met andere programma's op het vlak van citymarketing, cultuur en vrije tijd, activiteiten te programmeren die bijdragen aan de Bredase economie door een groter publieksbereik en meer bezoekers.	628.685	2025-2026
Stichting Maczek Memorial Breda	De exploitatie van de Maczek Memorial Breda.	55.566	
Stichting Ondernemersfonds Breda (SOFB)	De SOFB stelt zich ten doel de aantrekkingskracht en de sterke positie van het centrum van Breda te vergroten door deze aantrekkelijker, gastvrij en uitdagender te maken. SOFB stelt zich ook ten doel de kwaliteit van de binnenstad te vergroten door samenwerken en samenhang waardoor de binnenstad economisch kan groeien en meer bezoekers kan trekken die langer blijven en uiteindelijk meer besteden. SOFB is een uitvoeringsorganisatie, die vanuit de strategie van "het verhaal van Breda", bijdraagt aan de economische groei van de stad door het vestigingsklimaat te versterken (merk/imago) en Breda aantrekkelijker te presenteren aan bewoners, bezoekers, studenten en bedrijven. Aan de taken van SOFB is de status van Dienst Algemeen Economisch Belang toegekend.	264.710	
Tiuri	Tiuri is een culturele basisinstelling. Tiuri gelooft dat ieder mens talenten heeft en dat die zichtbaar gemaakt moeten worden. In haar theaterwerkplaatsen in Breda en Roosendaal leidt Tiuri mensen met een (cognitieve) beperking op tot theatermaker. Vanuit een sterke artistieke visie maakt Tiuri ongekend talent erkend. Daarmee bekleedt Tiuri op het gebied van talentontwikkeling en inclusie, nationaal en steeds vaker internationaal, een unieke positie in de podiumkunsten.	45.000	2025-2028
Volwassenfonds Sport en Cultuur	Bestrijding armoede, kwetsbare volwassenen in staat te stellen om structureel deel te kunnen nemen aan sport en culturele activiteiten.	100.000	
Waalse Kerk	Ten behoeve van de exploitatie van de Waalse Kerk.	32.928	2025-2026

Alle subsidiebedragen zijn onder voorbehoud van jaarlijkse vaststelling van de gemeentebegroting door de gemeenteraad

Toelichting financiële begrippen

Begrip	Omschrijving
Actuele begroting	De laatste door de raad vastgestelde begroting inclusief alle tussentijdse begrotingswijzigingen.
Algemene reserve	Reserve als buffer voor risico's die de gemeente loopt. Deze reserve hoort bij het weerstandsvermogen.
Algemene uitkering	Uitkering uit het Gemeentefonds. Financiering vanuit het Rijk aan gemeenten op basis van maatstaven. De uitkering is gebaseerd op de financiële verhoudingswet en is niet geoormerkt.
Baten	Inkomsten/opbrengsten van de gemeente.
Baten-lastenstelsel	Bij een stelsel van baten en lasten worden de ontvangsten en uitgaven voor een geleverde of ontvangen dienst verantwoord in het jaar waarin die dienst geleverd of ontvangen is.
Begroting	De begroting geeft op hoofdlijnen het beleid van de gemeente weer, ingedeeld naar programma's en thema's. Per programma of thema geeft de begroting inzicht in doelstelling van het beleid, benodigde activiteiten en hiermee samenhangende lasten en baten. De gemeenteraad stelt de begroting vast. Dit gebeurt uiterlijk 15 november van het voorafgaande jaar.
Begrotingswijziging	Een aanpassing van de begroting tijdens het begrotingsjaar. De aanpassing gebeurt door de raad.
Berap	Bestuursrapportage met tussentijdse verantwoording en nieuwe ontwikkelingen. De rapportage maakt het voor de gemeenteraad mogelijk om tussentijds bij te sturen.
Bestemmingsreserve	Reserves voor een bepaald bestedingsdoel, dat de raad bepaalt. Deze reserves horen in beginsel bij het weerstandsvermogen.
Besluit begroting en verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV)	Wettelijke voorschriften voor verslaggeving bij gemeenten en provincies. Hierin staan ook inrichtingsvoorschriften voor programmabegroting en –verantwoording.
Doelmatigheid (efficiency)	De mate waarin een geleverde prestatie is uitgevoerd tegen de minimale inzet van middelen. Verbeteringen op dit vlak zijn vaak verbeteringen van de bedrijfsvoering.
Doeltreffendheid (effectiviteit)	De mate waarin een product/prestatie bijdraagt aan de uitvoering van de doelstellingen. Verbeteringen verhogen vaak het resultaat.
Doeluitkering	Specifieke uitkering van het Rijk aan gemeenten voor specifieke taken. Doeluitkeringen zijn geoormerkt en niet vrij besteedbaar.
Incidenteel	Uitgaven of inkomsten die eenmalig zijn en niet terugkeren.
Investing	Uitgaven voor zaken met een meerjarig nut. Dit begrip is verderop toegelicht.
Lasten	De uitgaven/kosten van de gemeente.
Onrendabele investering	Investerings die plaatsvinden dankzij een bijdrage uit algemene middelen.
Rendabele investering	Een investering die volledig gedekt is uit opbrengsten en waarvoor geen bijdrage vanuit de algemene middelen nodig is.
Reserves	Reserves zijn het vrij te besteden vermogen van de gemeente. Dit begrip is verderop oegelicht.
Stelpost	Een begrotingspost die niet specifiek hoort bij programma's of projecten in de begroting. Toerekening kan op een later moment plaatsvinden.
Structureel	Jaarlijks terugkerende lasten en baten. Uitgangspunt is dat de structurele baten structurele lasten dekken.
Verantwoording (jaarrekening)	De jaarrekening laat het op hoofdlijnen uitgevoerde beleid van de gemeente zien, ingedeeld naar programma's en projecten. Per programma en project geeft de jaarrekening inzicht in doelstelling van het beleid, welke activiteiten zijn uitgevoerd en wat het dat jaar per saldo kostte. De gemeenteraad stelt de jaarrekening vast, uiterlijk 15 juli na het afgelopen begrotingsjaar.
Voorzieningen	Voorzieningen zijn posten op de balans, waaruit toekomstige voorwaardelijke uitgaven kunnen voortvloeien. Vaak zijn plannen en gedegen inschattingen nodig om het voorwaardelijk karakter en de dekkendheid te kunnen invullen. Dit begrip is verderop toegelicht.
Weerstandscapaciteit	De elementen waarmee de gemeente tegenvallers opvangt. De weerstandscapaciteit heeft een incidenteel en een structureel deel. Het vrij besteedbare deel van de reserves bepaalt deels de omvang van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen	Het weerstandsvermogen is het verschil tussen weerstandscapaciteit en de inschatting van de risico's. Het is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van de begroting en het beleid. Dit begrip is verderop toegelicht.
--------------------	---

STELSEL VAN BATEN EN LASTEN

De financiële wereld maakt onderscheid in inkomsten en uitgaven versus baten en lasten. Inkomsten zijn de inkomende geldstromen, uitgaven de uitgaande geldstromen. De daadwerkelijke financiële stroom is leidend. Lasten en baten zijn inkomsten en uitgaven in een bepaald jaar. Het jaar waarop de betaling betrekking heeft bepaald, niet de betaling zelf. Een voorbeeld van een last die geen uitgave is, is de afschrijving van een gebouw. Het gebouw is eerder neergezet en leidde in die tijd tot een uitgave. De lasten horen bij de jaren waarin het gebouw gebruikt wordt. Dit doet recht aan het feit dat het gebouw op meerdere jaren betrekking heeft en dus meerdere jaren tot last is. Een ander voorbeeld is een factuur die na 1 januari binnenkomt voor een cursus die vóór 31 december is gevolgd. De last drukt op het jaar dat de cursus is gevolgd, de betaling (de uitgave) gebeurt in het nieuwe jaar.

RESERVES EN VOORZIENINGEN

Reserves en voorzieningen verschillen van elkaar op het gebied van vrije besteding. Een voorziening is voor een onderliggend doel. Geld in een reserve kan de raad voor een ander doel inzetten.

In principe zijn reserves vanuit bedrijfseconomisch perspectief vrij te besteden. Er zijn algemene en bestemmingsreserves. Een algemene reserve is een buffer om risico's op te vangen. Voor deze risico's is geen verzekering, bestemmingsreserve of voorziening. Daarnaast vangen algemene reserves niet structurele begrotings- en rekeningstekorten op. Deze buffer noemen we vaak weerstandsvermogen. We kunnen niet objectief vaststellen hoe hoog de buffer moet zijn. Inzicht in de verplichtingen en risico's is belangrijk, om de minimale hoogte van de algemene reserve te bepalen. Er zijn algemene reserves (zonder bepaald doel) en bestemmingsreserves (met een bepaald doel). De gemeenteraad stelt een reserve in, bepaalt het doel en wijzigt dit eventueel. Voor gebruik van de reserves is een raadsbesluit nodig, vanwege de besteding voor een bepaald doel.

Voorzieningen zijn onderdelen van het vermogen. Ze geven een schatting van te voorziene lasten voor risico's en verplichtingen. De omvang en/of het tijdstip dat ze optreden zijn niet of niet helemaal aan te geven. Het doel is dus om zo goed mogelijk de omvang in te schatten van vooraf te nemen risico's en verplichtingen. Als het risico of de verplichting zich voordoet, is er dus al rekening mee gehouden. Anders dan bij reserves zijn risico's en verplichtingen bij voorzieningen wel in te schatten. Een voorziening moet de omvang van de verplichting of het risico hebben. Daarom moet deze regelmatig getoetst zijn aan de omvang. Om dit te goed te beoordelen is een beheersplan voor voorzieningen nodig. De besteding van een voorziening is dan niet vrij.

Belangrijkste overeenkomsten en verschillen tussen reserves en voorzieningen

	Reserves	Voorzieningen
Instelling door:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Bevoegd tot dotaties:	Gemeenteraad	College/Gemeenteraad
Wijziging bestemming:	Mogelijk door gemeenteraad	Niet mogelijk
Aanwending vrij:	Ja, met een raadsbesluit	Nee, alleen voor het benoemde doel
Financieel onderbouwd:	Niet nodig, wel gewenst	Ja, onderbouwing met (beheers)plannen

INVESTERINGEN

Investeringen zijn grote uitgaven om zaken voor meerdere jaren te ontwikkelen. Het gebruik en de lasten zijn over meerdere jaren verdeeld. Deze manier van verdelen over jaren noemen we afschrijven.

FINANCIËLE POSITIE/WEERSTANDSVERMOGEN

Het weerstandsvermogen is het verschil tussen vrij besteedbare reserves (weerstandscapaciteit) en de inschatting van de risico's. Het weerstandsvermogen is de buffer om risico's op te vangen, zonder aanpassing van begroting en beleid. Hoe groter het totale weerstandsvermogen, hoe beter de financiële positie.

Toelichting kengetallen infographics begroting 2025

TOELICHTING

Kengetallen voor Infographic Begroting 2025	Definitie	Periode	Bron
Vitaal en sociaal Breda			
Bijstandsuitkeringen per 1-1	Aantal bijstandsuitkering op 1 januari van dat jaar.	2024	Suite Sociaal Domein
Uitstroom naar werk (fulltime)	Het aantal uitkeringsdossiers Participatie en IOAW/Z die in dat jaar zijn beëindigd met als reden 'inkomen uit arbeid in dienstbetrekking en/of uitkering ziekte' of 'zelfstandig beroep/bedrijf' (client e/of partner)	2023	Suite Sociaal Domein
Uitstroom naar werk (parttime)	Het aantal unieke dossiers Participatie waarop in dat jaar een inkomen uit arbeid en/of ziektewetuitkering of als zelfstandige van client of partner is gekort van € 500,- of meer.	2023	Suite Sociaal Domein
Aanmeldingen schuldhulpverlening	Aantal inwoners die zich hebben aangemeld voor hulp bij het oplossen van de openstaande vorderingen/ schulden in dat jaar.	2023	Allegro
Gemiddeld schuldbedrag bij een aanvraag	Het gemiddelde van het totaal aan openstaande vorderingen/schulden van inwoners bij de start van een schuldregeling in dat jaar.	2023	Allegro
Groene druk: % inwoners 0-19 jaar (+ prognose) per 1-1	Percentage inwoners jonger dan 20 jaar ten opzichte van de totale werkzame populatie (inwoners tussen de 20 en 64 jaar) op 1 januari van dat jaar	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/
Grijze druk: % inwoners 65+ (+ prognose) per 1-1	Percentage inwoners van 65 jaar of ouder ten opzichte van de totale werkzame populatie (inwoners tussen de 20 en 64 jaar) op 1 januari van dat jaar	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/
Aandeel 65+ Wmo-voorzieningen/hulpmiddelen	Percentage unieke inwoners 65+ met één of meerdere Wmo-voorzieningen en/of -hulpmiddelen in dat jaar t.o.v. aantal inwoners 65 en ouder op 1 januari van dat jaar.	2023	Suite Sociaal Domein en BasisRegistratiePersonen (BRP)
Leerlingen primair onderwijs	Aantal leerlingen primair onderwijs	schooljaar 2023-2024; voorlopige cijfers	Breda in Cijfers (CBS)
Leerlingen voortgezet onderwijs	Aantal leerlingen voortgezet onderwijs	schooljaar 2023-2024; voorlopige cijfers	Breda in Cijfers (CBS)
Aantal inwoners leeftijdscategorie 0-19 jaar (+ prognose) per 1-1	Totaal aantal inwoners t/m 19 jaar op 1 januari van dat jaar	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/
Aantal inwoners leeftijdscategorie 20-64 jaar (+ prognose) per 1-1	Totaal aantal inwoners van 20 t/m 64 jaar op 1 januari van dat jaar	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/
Aantal inwoners leeftijdscategorie 65+ (+ prognose) per 1-1	Totaal aantal inwoners van 65 jaar of ouder op 1 januari van dat jaar	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/

Aantal 80+ (+ prognose) per 1-1	Aantal inwoners 80+ op peildatum 1 januari van een jaar met prognose aantal inwoners 80+ op 1 januari 2040.	2024 en 2040	BasisRegistratiePersonen (BRP) + https://bevolkingsprognose.brabant.nl/
Aandeel jeugdigen 0-18 jaar met jeugdzorg	Percentage unieke jeugdigen met jeugdzorg (jeugdhulp, jeugdreclassering en jeugdbescherming exclusief PGB) in de leeftijdscategorie 0 t/m 17 jaar in dat jaar t.o.v. aantal jeugdigen woonachtig in Breda in dezelfde leeftijdscategorie op 1 januari van dat jaar.		Zorgned
Ondernemend Breda			
Totaal aantal Bedrijven	Totaal aantal bedrijven in Breda	2017 - 2023	Vestigingenregister
Aantal bedrijven in focussector Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C)	Aantal bedrijven in de focussector Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C) in Breda	2017 - 2023	Vestigingenregister
Totaal aantal banen	Totaal aantal banen in Breda	2017 - 2023	Vestigingenregister
Aantal banen in focussector Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C)	Aantal banen in focussector Toegepaste Technologie en Creativiteit (TT&C) in Breda	2017 - 2023	Vestigingenregister
Aantal hectare bedrijventerrein	Aantal hectare bedrijventerrein	2020 - 2023	Bedrijventerreinenmonitor
Aandeel hectare bedrijventerrein als % van totale oppervlak van Breda	Aantal hectare bedrijventerrein als % van totale oppervlak Breda (= 12.868 ha)	2020 - 2023	Bedrijventerreinenmonitor en Atlas voor gemeenten obv CBS bodemstatistiek
Waardering muziek evenementen door inwoners	rapportcijfer: waardering muziek evenementen door inwoners	2023	Stadsenquête (inwonersenquête)
Waardering sportevenementen door inwoners	rapportcijfer: waardering sportevenementen door inwoners	2023	Stadsenquête (inwonersenquête)
Waardering cultuurevenementen door inwoners	rapportcijfer: waardering cultuurevenementen door inwoners	2023	Stadsenquête (inwonersenquête)
Waardering binnenstad door inwoners	rapportcijfer: waardering binnenstad door inwoners	2023	Stadsenquête (inwonersenquête)
Studenten Hoger onderwijs	Aantal studenten hoger onderwijs	2023	Kences monitor studentenhuisvesting
Studenten MBO	Aantal studenten middelbaar beroeps onderwijs	2023	Kences monitor studentenhuisvesting
Percentage inwoners dat zichzelf digivaardig vindt	Percentage inwoners dat zichzelf digivaardig vindt	2023	Stadsenquête (inwonersenquête)
Duurzaam wonen in Breda			
Huishoudens per 1-1	Aantal huishoudens	2024	Breda in cijfers
Gemiddelde omvang huishouden per 1-1		2024	Breda in cijfers
Woningen	Aantal woningen (verblijfsobjecten met woonfunctie) op peildatum 1/1	2024	Breda in cijfers / BAG / WOZ
Woningen met energielabel A per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Woningen met energielabel B per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Woningen met energielabel C per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG

Woningen met energielabel D per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Woningen met energielabel E per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Woningen met energielabel F per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Woningen met energielabel G per 1-1	Verblijfsobjecten met woonfunctie naar energielabel (EP-Online, BAG combinatie)	2020-2024	EP-Online, BAG
Totaal aantal auto's	Aantal personenauto's	2017 - 2023	CBS
Aantal elektrische auto's	Aantal elektrische auto's	2018 - 2023	Breda in Cijfers
Aantal publieke oplaadpunten in Breda	Aantal publieke oplaadpunten in Breda	juni 2024'	Geoportaal gemeente Breda
Gasaansluitingen (kleinverbruik)	Aantal gasaansluitingen (kleinverbruik)	peildatum 1-1-2024	open data enexis aansluitingen kleinverbruik
Basis op orde in Breda			
Aantal uitgegeven paspoorten en id-kaarten	Aantal uitgegeven paspoorten en id-kaarten	2023	interne bron KCC
Totaal aantal klantcontacten klantcontactcentrum, waarvan:	Totaal aantal klantcontacten klantcontactcentrum (KCC)	2023	interne bron KCC
Telefoongesprekken	Aantal telefoongesprekken	2023	interne bron KCC
BuitenBeter-meldingen	Aantal BuitenBeter-meldingen	2023	interne bron KCC
Email(formulieren)	Aantal Email(formulieren)	2023	interne bron KCC
Aanvragen via de website	Aantal aanvragen via de website (ja/nee stickers, afvalpassen en mutaties afvalcontainers)	2023	interne bron KCC
Whatsapp gesprekken	Aantal Whatsapp gesprekken	2023	interne bron KCC
Rapport cijfer veiligheidsgevoel in de gemeente	Het gemiddelde cijfer dat mensen geven als antwoord op de vraag 'Wilt u met een rapportcijfer aangeven hoe tevreden u bent over de veiligheid in uw buurt?'	2023	Gemeentelijke Buurtenquête
Aantal speel- en beweegplekken (sport, fitness en spelen)	Aantal speel- en beweegplekken (sport, fitness en spelen) zoals geregistreerd in gemeentelijke beheerssystemen	2023	Diverse gemeentelijke beheerssystemen Openbare Ruimte
Aantal km riolering	Aantal km riolering zoals geregistreerd in gemeentelijke beheerssystemen	2023	Diverse gemeentelijke beheerssystemen Openbare Ruimte
Boa registraties Totaal	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol
Boa registraties Verkeer	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol met als hoofdsituatie 'Verkeer'. Hieronder vallen o.a. parkeerovertradingen, rijden zonder helm, rijden zonder verlichting.	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol
Boa registraties Fietshandhaving	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol met als hoofdsituatie 'Fietshandhaving'. Dit betreffen alle gelabelde fietsen (aankondiging van bestuursdrang) en alle werkelijk weggesleepte fietsen.	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol
Boa registraties Afval	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol met als hoofdsituatie 'Afval'. Dit betreffen alle mutaties waarschuwingen en boetes voor o.a.	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol

	bijplaatsen van afval, illegale stort of foutief aanbieden van afval.		
Boa registraties Openbare orde	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol met als hoofdsituatie 'Openbare orde'. Hieronder vallen o.a. openbare dronkenschap, gebiedsverboden, verstoren openbare orden, wildplassers.	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol
Boa registraties Zorg	Betreft totaal aantal registraties in gemeentelijke dataset Citycontrol met als hoofdsituatie 'Zorg'. Dit zijn alle mutaties die betrekking hebben op dak en thuislozen, mensen met verward gedrag.	2023	Registratie dataset Handhaving Citycontrol
Fijn huishoudelijk restafval, waarvan	Totaal gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar	2023	interne bron afdeling afval
Groente- fruit- en tuinafval (GFT)	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Groente-, fruit, en tuinafval (GFT)GFT	2023	interne bron afdeling afval
Papier en karton	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel papier en karton	2023	interne bron afdeling afval
Plastic verpakkingen, blik en drinkpakken (PBD)	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Plastic verpakkingen, blik en drinkverpakkingen (PBD)	2023	interne bron afdeling afval
Textiel	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Textiel	2023	interne bron afdeling afval
Glas	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Glas	2023	interne bron afdeling afval
Elektrische apparaten	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Elektrische apparaten	2023	interne bron afdeling afval
Hygiënisch papier waaronder luiers	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Hygiënisch papier waaronder luiers	2023	interne bron afdeling afval
Overig	Gemiddeld aantal kilo's fijn huishoudelijk afval per persoon per jaar, aandeel Overig	2023	interne bron afdeling afval
Organisatie en financiën van Breda			
Aantal medewerkers	Totaal aantal medewerkers (= bezetting). Tot de bezetting worden alle werknemers gerekend die in dienst zijn van een gemeente (zoals bedoeld in Artikel 1.2 Toepassing Cao Gemeenten) of ambtelijke fusieorganisatie (zoals bedoeld in Artikel 1.2 lid 1.a & b Toepassing cao sgo) met een arbeidsovereenkomst (zoals bepaald in 7:610 BW) voor onbepaalde of bepaalde tijd en voor wie een van de volgende cao's geldt: - cao Gemeente - cao SGO Dit betekent dat de griffie wel wordt gerekend tot de bezetting. Oproepkrachten en BBL-studenten met een arbeidsovereenkomst worden ook tot de bezetting gerekend, maar stagiairs en medewerkers met een werkervaringsplaats niet. Medewerkers en banenafsprakers die vallen onder cao Aan de Slag of cao Sociale Werkvoorziening worden ook niet meegeteld. Medewerkers die behoren tot een organisatie zoals benoemd in cao SGO Artikel 1.2 lid1 c t/m m worden niet meegeteld. Waar in berekeningen gebruik wordt gemaakt van bezettingcijfers, zijn deze gebaseerd op	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds

	gegevens die verstrekt zijn door de salarisverwerkers, indien deze niet aanwezig zijn wordt de bezetting gebaseerd op de vragenlijstgegevens.		
Gemiddelde leeftijd	Som van de leeftijden gerekend in jaren van de bezetting op 31 december jaar t gedeeld door de Bezetting op 31 december jaar t.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Aandeel bezetting jonger dan 35 jaar	Aantal medewerkers jonger dan 35 jaar ten opzichte van het totaal aantal medewerkers (peildatum 31 december).	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Aandeel bezetting 60 jaar en ouder	Aantal medewerkers van 60 jaar en ouder ten opzichte van het totaal aantal medewerkers (peildatum 31 december).	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Instream nieuwe medewerkers	Het aantal medewerkers dat in jaar t is ingestroomd in de gemeentelijke bezetting ten opzichte van het totaal aantal medewerkers. Medewerkers die binnen jaar t zowel zijn ingestroomd als uitgestroomd tellen niet mee.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Doorstroom medewerkers intern	Het aantal medewerkers dat in jaar t duurzaam van afdeling en/of functie is veranderd ten opzichte van het totaal aantal medewerkers in jaar t. Het gaat hierbij zowel om horizontale en verticale mobiliteit tussen en binnen afdelingen. Onder verticale mobiliteit valt bijvoorbeeld ook de doorstroom van junior functie naar medior functie. Wanneer een functie en/of afdeling een andere benaming krijgt als gevolg van een reorganisatie valt dit niet onder de definitie van doorstroom. Ook detacheringen vallen niet onder doorstroom.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Uitstroom medewerkers	Het aantal medewerkers dat in jaar t is uitgestroomd uit de gemeentelijke bezetting ten opzichte van het totaal aantal medewerkers. Het gaat hierbij om 100 procent ontslag en niet om deeltijdontslag. Medewerkers die in jaar t zowel zijn ingestroomd als uitgestroomd tellen niet mee.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Overig (aandeel medewerkers dat dezelfde functie heeft gehouden)	Het aantal medewerkers dat dezelfde functie heeft gehouden ten opzicht van het totaal aantal medewerkers.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Aandeel moeilijk vervulbare vacatures	Het aantal moeilijk vervulbare vacatures ten opzichte van het totaal aantal vacatures. Een vacature wordt als moeilijk vervulbaar beschouwd wanneer een gemeente ondanks wervingsactiviteiten er niet in slaagt binnen een half jaar een geschikte kandidaat te vinden. Dat wil zeggen: vanaf publicatie van de vacature heeft er binnen 6 maanden geen arbeidsvoorwaardengesprek plaatsgevonden.	2023	AFAS/Dashboard A&O-fonds
Totaal aantal datalekken	Totaal aantal datalekken. Een datalek is het onbedoeld vrijkomen van vertrouwelijke of gevoelige informatie van een organisatie of persoon. Dit kan gebeuren door een digitale aanval maar ook bijvoorbeeld doordat een brief of email met persoonlijke informatie naar een verkeerd persoon gestuurd wordt.	2023	Trustbound
Aantal datalekken waarvan melding bij Autoriteit persoonsgegevens	Aantal datalekken dat is gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens	2023	Trustbound

Verdachte pogingen om het netwerk van de gemeente Breda binnen te dringen	Aantal verdachte pogingen om het netwerk van de gemeente Breda binnen te komen	2023	Security rapportage (obv Topdesk)
Aantal binnengekomen legitieme mails	Aantal binnengekomen legitieme mails	2023	Security rapportage (obv Microsoft Defender)
Aantal tegengehouden phishing mails	Aantal tegengehouden mails met phishing. Phishing is een aanvalstechniek die door kwaadwillenden wordt gebruikt om gevoelige gegevens te ontfutselen van een individu of organisatie. Voorbeelden van gegevens die deze kwaadwillenden willen hebben zijn wachtwoorden of creditcardnummers. De afzender probeert vaak te doen alsof hij een bekende of vertrouwde (van de organisatie) is.	2023	Security rapportage (obv Microsoft Defender)
Aantal tegengehouden mails met malware	Aantal tegengehouden mails met malware. Malware komt van de Engelse woorden malicious software en betekent kwaadaardige software. Malware is schadelijk voor onze computers. Het wordt gebruikt om computersystemen te verstoren, gevoelige informatie te verzamelen of toegang te krijgen tot computersystemen. Er zijn verschillende soorten malware, waarvan virussen de bekendste zijn.	2023	Security rapportage (obv Microsoft Defender)
Netto schuldquote	De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast tegenover de eigen middelen. Het laat zien hoeveel de rentelasten en aflossingen drukken op de exploitatie. Dit zijn de signaleringswaarden van de provincie: < 90% is het minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is het meest risicovol.	Begroting 2025	opgave afdeling FIJ
Solvabiliteit	De solvabiliteit drukken we uit in een percentage van het eigen vermogen tegenover het totaal vermogen. Dit geeft inzicht in de mate waarin we in staat zijn om aan onze verplichtingen te voldoen. Dit kengetal wordt gedempt doordat we grote geldleningen hebben verstrekt aan woningcorporaties en voor de onderwijshuisvesting. Een solvabiliteitsratio die lager is dan 20%, wordt door de provincie als risicovol beschouwd.	Begroting 2025	opgave afdeling FIJ
Weerstandsratio	Het weerstandsvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet-begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico's die de gemeente loopt. Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het weerstandsvermogen en de risico's. Een ratio hoger dan 1 geeft een indicatie dat er voldoende weerstandsvermogen is om risico's af te dekken.	Begroting 2025	opgave afdeling FIJ

Landelijke taakvelden en indicatoren

INLEIDING

In deze bijlage zijn de landelijk verplichte indicatoren opgenomen. De landelijk verplichte indicatoren zijn gekoppeld aan de landelijk verplichte taakvelden. In deze bijlage is deze koppeling weergegeven. Daarnaast is kort toegelicht hoe de set (beleids)indicatoren in de begroting 2025 is opgebouwd.

LANDELIJKE TAAKVELDEN

Bedragen x €1.000

	Jaarrekening 2023			Begroting 2024 na wijziging			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur	7.601	38	7.563	7.789		7.789	8.674		8.674	8.754		8.754	8.759		8.759	8.627		8.627
Mutaties reserves	18.432	34.114	-15.682	15.668	39.615	-23.947	21.949	18.305	3.643	16.052	10.498	5.554	13.453	2.924	10.529	13.044	2.477	10.567
Burgerzaken	10.187	4.897	5.290	12.296	7.091	5.204	13.294	7.970	5.324	13.164	7.840	5.324	13.283	7.840	5.443	13.164	7.840	5.324
Beheer overige gebouwen en gronden	4.640	1.926	2.714	4.879	2.224	2.656	4.699	2.188	2.511	4.927	2.188	2.738	5.042	1.988	3.054	5.074	1.988	3.086
Overhead	90.119	11.022	79.097	96.665	7.224	89.440	102.351	7.777	94.575	96.019	7.777	88.243	95.939	7.777	88.162	93.873	7.777	86.096
Treasury	3.754	5.860	-2.106	-278	4.997	-5.275	-688	3.405	-4.093	-1.013	3.300	-4.313	-738	3.195	-3.933	-50	3.090	-3.140
OZB woningen	3.164	19.351	-16.187	3.143	19.645	-16.503	3.518	20.657	-17.139	3.609	20.949	-17.340	3.637	21.176	-17.539	3.666	21.403	-17.737
OZB niet-woningen	1.599	20.752	-19.154	1.588	20.405	-18.816	1.565	21.696	-20.131	1.612	22.193	-20.581	1.640	22.621	-20.981	1.670	23.049	-21.379
Parkeerbelasting	2.197	15.774	-13.577	2.537	15.996	-13.459	2.490	19.002	-16.513	2.490	19.402	-16.913	2.490	19.402	-16.913	2.490	19.402	-16.913
Belastingen overig	883	1.484	-601	799	1.354	-555	812	1.450	-638	775	1.450	-675	775	1.450	-675	775	1.450	-675
Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds		437.232	-437.232		473.147	-473.147		485.929	-485.929		470.749	-470.749		484.088	-484.088		497.484	-497.484
Overige baten en lasten	151	2.557	-2.406	10.759		10.759	-2.106		-2.106	10.298		10.298	22.474		22.474	38.731		38.731
Vennootschapsbelasting (VpB)	-721		-721	1.515		1.515	1.321		1.321	1.921		1.921	1.332		1.332	1.332		1.332
Crisisbeheersing en brandweer	12.419	190	12.229	13.878	158	13.720	15.083	159	14.925	14.833	159	14.675	14.676	159	14.517	14.676	159	14.517
Openbare orde en veiligheid	17.487	2.343	15.144	19.752	5.075	14.677	17.286	2.940	14.346	15.804	1.701	14.103	15.538	1.951	13.587	15.526	2.201	13.325
Verkeer en vervoer	42.729	4.456	38.272	35.164	4.218	30.945	37.195	4.273	32.922	37.505	4.293	33.211	38.684	4.243	34.441	39.016	4.243	34.773
Parkeren	10.700	6.766	3.934	11.223	6.383	4.839	11.733	7.083	4.649	11.811	7.283	4.527	11.807	7.283	4.523	11.804	7.283	4.521
Economische havens en waterwegen		77	-77	2	221	-219	2	227	-225	2	227	-225	2	227	-225	2	227	-225
Openbaar vervoer	40		40	44		44	43		43	43		43	42		42	42		42
Economische ontwikkeling	4.803	315	4.488	7.089	363	6.726	5.337	363	4.974	5.336	363	4.973	5.341	363	4.978	5.340	363	4.977

	Jaarrekening 2023			Begroting 2024 na wijziging			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	7.538	7.506	31	5.349	3.914	1.435	7.040	5.391	1.649	5.822	4.187	1.635	5.633	4.010	1.623	2.633	1.033	1.600
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	2.485	613	1.872	1.408	589	819	1.211	500	712	1.228	505	723	783	53	730	780	42	738
Economische promotie	5.187	1.618	3.569	6.131	2.257	3.874	5.617	1.766	3.851	5.554	1.806	3.748	5.400	1.750	3.650	5.283	1.795	3.488
Onderwijshuisvesting	20.969	1.352	19.617	23.094	978	22.117	23.504	1.039	22.465	22.734	1.039	21.695	22.678	1.039	21.640	22.676	1.039	21.638
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	16.933	11.174	5.759	17.882	11.090	6.792	15.568	9.160	6.408	15.598	9.160	6.438	15.608	9.160	6.448	15.618	9.160	6.458
Sportbeleid en activering	3.844	1.084	2.760	4.350	1.117	3.233	4.251	1.074	3.177	4.098	920	3.177	3.177		3.177	3.177		3.177
Sportaccommodaties	12.311	4.196	8.115	15.992	3.686	12.305	13.409	3.985	9.424	13.367	3.985	9.382	13.137	3.985	9.152	12.974	3.985	8.990
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	28.719	2.013	26.706	30.390	2.329	28.061	30.389	1.771	28.619	30.260	1.593	28.666	30.244	1.593	28.651	30.240	1.593	28.647
Musea	580	434	146	558	361	196	619	370	249	875	370	505	1.094	370	724	1.058	300	759
Cultureel erfgoed	2.718	225	2.493	2.240	74	2.165	2.372	74	2.298	2.318	74	2.243	2.315	61	2.253	2.315	61	2.253
Media	632	1.306	-674	655	1.372	-717	667	1.348	-682	668	1.348	-681	669	1.348	-680	670	1.348	-679
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	19.640	507	19.133	21.253	808	20.445	26.722	866	25.856	25.809	811	24.997	26.345	661	25.684	26.721	661	26.060
Samenkracht en burgerparticipatie	33.036	21.111	11.925	40.467	19.245	21.223	36.698	20.411	16.288	17.037	687	16.350	16.374	24	16.351	16.251	24	16.227
Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	14.751	268	14.483	12.699	278	12.420	17.386	191	17.195	17.386	191	17.195	17.387	191	17.196	17.386	191	17.195
Inkomensregelingen	113.035	84.389	28.646	108.538	83.842	24.695	101.790	81.490	20.300	101.042	81.390	19.652	101.770	81.390	20.380	101.971	81.390	20.581
WSW en beschut werk	19.588	7.402	12.185	21.655	7.300	14.355	20.291	7.300	12.991	19.556	7.300	12.256	18.614	7.300	11.314	17.649	7.300	10.349
Arbeidsparticipatie	15.406	3.444	11.962	17.578	4.582	12.996	16.732	3.854	12.878	16.196	3.854	12.342	15.315	3.854	11.461	15.228	3.854	11.374
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	14.926	1.862	13.064	15.504	2.204	13.300	16.705	2.191	14.515	16.869	3.168	13.701	16.796	3.126	13.670	16.834	3.111	13.723
Hulp bij het huishouden (WMO)	18.201		18.201	18.850		18.850	20.225		20.225	18.625		18.625	18.625		18.625	18.625		18.625
Begeleiding (WMO)	17.000	46	16.954	17.080		17.080	18.124		18.124	16.829		16.829	16.829		16.829	16.829		16.829
Jeugdhulp begeleiding	19.194	9.802	9.392	18.775	11.105	7.670	17.780	10.702	7.077	11.830	10.702	1.127	9.955	10.702	-748	9.955	10.702	-748
Jeugdhulp behandeling	11.099	5.473	5.625	11.536	5.469	6.067	12.469	5.469	7.000	12.292	5.469	6.823	12.211	5.469	6.742	12.615	5.469	7.146
Jeugdhulp dagbesteding	8.968	4.489	4.479	8.668	4.218	4.450	8.918	4.218	4.700	8.243	4.218	4.025	8.243	4.218	4.025	8.243	4.218	4.025

	Jaarrekening 2023			Begroting 2024 na wijziging			Begroting 2025			Begroting 2026			Begroting 2027			Begroting 2028		
	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo	Lasten	Baten	Saldo
Jeugdhulp zonder verblijf overig	221	79	142															
Pleegzorg	4.547	1.825	2.722	4.398	1.748	2.650	4.548	1.748	2.800	4.323	1.748	2.575	4.323	1.748	2.575	4.323	1.748	2.575
Gezinsgericht	4.579	2.081	2.498	4.587	1.967	2.620	4.767	1.967	2.800	4.517	1.967	2.550	4.517	1.967	2.550	4.517	1.967	2.550
Jeugdhulp met verblijf overig	11.645	6.234	5.411	11.909	6.749	5.160	12.149	6.749	5.400	11.152	6.749	4.403	11.152	6.749	4.403	11.152	6.749	4.403
Jeugdhulp behandeling GGZ zonder verblijf	19.257	9.766	9.491	19.148	10.068	9.080	17.568	10.068	7.500	16.968	10.068	6.900	16.968	10.068	6.900	16.968	10.068	6.900
Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	8.030	4.450	3.580	7.757	4.040	3.718	8.073	4.040	4.034	7.648	4.040	3.609	7.648	4.040	3.609	7.648	4.040	3.609
Gesloten plaatsing	2.116	968	1.149	3.222	1.722	1.500	3.222	1.722	1.500	3.097	1.722	1.375	3.097	1.722	1.375	3.097	1.722	1.375
Beschermde wonen (WMO)	30.189	433	29.756	33.198	400	32.798	32.748	430	32.318	32.773	430	32.343	32.773	430	32.343	32.773	430	32.343
Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	22.987	5.040	17.946	29.959	6.122	23.837	26.638	6.754	19.884	24.778	6.754	18.024	24.677	6.754	17.923	24.677	6.754	17.923
Jeugdbescherming	6.315	2.448	3.867	6.603	2.410	4.194	7.318	2.471	4.847	6.761	2.471	4.290	6.772	2.471	4.301	6.782	2.471	4.311
Jeugdreclassering	777	233	545	722	222	500	822	222	600	722	222	500	722	222	500	722	222	500
Volksgesondheid	14.737	6.140	8.597	15.744	7.567	8.176	16.212	7.220	8.993	16.077	6.940	9.137	9.531	242	9.289	9.689	242	9.447
Riolering	15.296	19.266	-3.971	16.834	21.015	-4.182	16.855	21.319	-4.464	15.195	19.750	-4.555	15.612	20.285	-4.673	15.612	20.285	-4.673
Afval	32.964	39.643	-6.679	35.892	43.182	-7.290	36.985	44.876	-7.892	37.925	45.830	-7.905	38.718	46.818	-8.100	39.610	47.833	-8.223
Milieubeheer	5.963	947	5.016	13.815	7.906	5.908	10.337	4.182	6.154	9.349	3.976	5.373	9.374	3.976	5.398	9.406	3.976	5.430
Begraafplaatsen en crematoria	45	38	7	144	90	54	144	90	54	144	90	54	144	90	54	144	90	54
Ruimte en leefomgeving	10.189	5.034	5.155	20.108	9.161	10.947	17.018	3.129	13.890	15.458	2.850	12.609	14.916	2.850	12.066	15.344	2.850	12.494
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	13.812	9.196	4.617	22.650	20.514	2.137	9.231	7.280	1.950	11.230	10.346	885	3.993	2.314	1.679	3.344	1.846	1.498
Wonen en bouwen	15.347	11.741	3.606	21.120	13.154	7.966	19.457	16.277	3.180	17.098	14.286	2.812	12.811	11.388	1.423	9.124	8.461	663
Gerealiseerd resultaat	855.960	865.033	-9.074	932.972	932.972	0	907.136	907.136	0	863.389	863.389	0	851.125	851.125	0	859.466	859.466	0

LANDELIJKE INDICATOREN

In deze bijlage is het totaal aantal landelijk verplichte indicatoren opgenomen (34) en gekoppeld aan de landelijk verplichte taakvelden. Volgens het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moet elke gemeente deze landelijk verplichte indicatoren presenteren in haar begroting/jaarrekening. Dit is vastgelegd in de BBV.

Deze landelijk verplichte indicatoren zijn steeds relatief gemaakt, zodat gemeenten van verschillende grootte beter met elkaar vergeleken kunnen worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om het aantal banen per 1.000 inwoners of een percentage. Op dit moment zijn er 30 landelijk verplichte indicatoren. Een deel hiervan (21 van de 30) is ook opgenomen in de Bredase set indicatoren, maar niet allemaal. Voor diverse thema's is een betere Bredase indicator beschikbaar om op te sturen dan de landelijk verplichte (relatieve) indicator.

De realisatiecijfers van de landelijk verplichte indicatoren staan voor alle gemeenten ook vermeld in het VNG (BBV) dashboard op www.waarstaatjegemeente.nl.

Taakveld Omschrijving 0. Bestuur en ondersteuning

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
1	Formatie	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,83	10,42	10,77	11
2	Bezetting	Vensters voor bedrijfsvoering	Aantal per 1.000	9,4	9,87	10,61	11,4
3	Apparaatskosten	Vensters voor bedrijfsvoering	Bedrag	914,13	973,89	1063,78	1224,53
4	Externe inhuur in %	Vensters voor bedrijfsvoering	%	16,44	16,01	18,82	21,08
5	Overhead	Vensters voor bedrijfsvoering	%	9,91	10,4	10,95	10,86

Taakveld Omschrijving 1. Veiligheid

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
6	Verwijzingen Halt	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	14	11	11	9,1
8	Winkeldiefstallen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,7	2,8	3,1	2,7
9	Geweldsmisdrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	6,2	5,6	6,1	5,6
10	Diefstallen uit woning	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	2,4	1,6	1,5	1,4
11	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	7,1	6,8	7,1	7,1

Taakveld Omschrijving 3. Economie

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
14	Funciemenging	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	56,6	56,7	57	57,2
16	Vestigingen van bedrijven	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	184,9	194,9	201,9	213,8

Taakveld Omschrijving 4. Onderwijs

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
17	Absoluut schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	3,1	3	6,7	7,1
18	Relatief schoolverzuim	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	16	18	21	26
19	Voortijdig schoolverlaters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2,1	2,4	2,4

Taakveld Omschrijving 5. Sport, cultuur en recreatie

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
20	Niet-wekelijkse sporters	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	42,3		40,6	

Taakveld Omschrijving 6. Sociaal domein

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
21	Aantal banen per 1.000 inwoners	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	906,6	920,7	934,1	944,4
22	Jongeren met delict voor rechter	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	1	1	1	
23	Kinderen in uitkeringsgezin	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	6	7	6	
24	Netto arbeidsparticipatie	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	70,4	72	73,1	74,2
26	Werkloze jongeren	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	2	2	1	
27	Bijstandsuitkering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	499	449,3	379,1	364,1
28	Lopende re-integratievoorzieningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	149,8	159,8	160,3	164,3
29	Jongeren met jeugdhulp	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	10,9	12,6	13,6	13,8
30	Jongeren met jeugdbescherming	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,9	0,9	0,8	0,8

31	Jongeren met jeugdreclassering	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	0,5	0,5	0,3	0,4
32	Maatwerkarrangementen Wmo	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 10.000	840	850	840	840

Taakveld Omschrijving 7. Volksgezondheid en milieu

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
33	Restafval	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	kg per inwoner	146	156	148	147,2
34	Hernieuwbare elektriciteit	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	10,8	14,8	21,9	

Taakveld Omschrijving 8. Volkshuisvesting, RO en sted vernieuwing

Indicator nr Land. verpl.	Indicator Naam	Bron	Meeteenheid	Realisatie 2020	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Realisatie 2023
35	Gemiddelde WOZ-waarde	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag in duizend euro	292	313	336	382
36	Nieuw gebouwde woningen	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Aantal per 1.000	7,4	6,2	8,2	11,2
37	Demografische druk	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	%	66,8	66,9	66,8	66,8
38	Woonlasten éénpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	662	691	745	715
39	Woonlasten meerpersoonshuishoudens	www.waarstaatjegemeente.nl BBV	Bedrag	764	804	861	833

VERDELING TAAKVELDEN OVER PROGRAMMA'S

Landelijke taakveld	Verdeling	Programma
0.0 Bestuur en ondersteuning		
0.1 Bestuur	30%	2 Ondernemend Breda
	70%	4 Basis op orde in Breda
0.2 Burgerzaken	100%	4 Basis op orde in Breda
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	100%	4 Basis op orde in Breda
0.4 Overhead	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.61 OZB Woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.62 OZB Niet woningen	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.63 Parkeerbelasting	100%	4 Basis op orde in Breda
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.8 Overige baten en lasten	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
0.9 Vennootschapsbelasting	100%	5 Organisatie en financiën van Breda
1.0 Veiligheid		
1.1 Crisisbeheer en brandweer	100%	4 Basis op orde in Breda
1.2 Openbare orde en veiligheid	100%	4 Basis op orde in Breda
2.0 Verkeer, vervoer en waterstaat		
2.1 Verkeer en vervoer	21%	3 Duurzaam wonen in Breda
	79%	4 Basis op orde in Breda
2.2 Parkeren	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
2.4 Economische havens en waterwegen	100%	4 Basis op orde in Breda
2.5 Openbaar vervoer	100%	3 Duurzaam wonen in Breda
3.0 Economie		
3.1 Economische ontwikkeling	100%	2 Ondernemend Breda
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	100%	2 Ondernemend Breda
3.4 Economische promotie	100%	2 Ondernemend Breda
4.0 Onderwijs		
4.1 Openbaar basisonderwijs	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
4.2 Onderwijshuisvesting	90%	2 Ondernemend Breda
	10%	4 Basis op orde in Breda
4.3 Onderwijsbeleid en leerling zaken	77%	1 Vitaal en sociaal Breda
	23%	2 Ondernemend Breda
5.0 Sport, cultuur en recreatie		
5.1 Sportbeleid en activering	100%	1 Vitaal en sociaal Breda
5.2 Sportaccommodaties	15%	1 Vitaal en sociaal Breda
	85%	4 Basis op orde in Breda
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	100%	2 Ondernemend Breda
5.4 Musea	100%	2 Ondernemend Breda
5.5 Cultureel erfgoed	100%	2 Ondernemend Breda
5.6 Media	100%	2 Ondernemend Breda
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	100%	4 Basis op orde in Breda

6.0 Sociaal Domein

6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.2	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.3	Inkomensregelingen	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.4	WSW en beschut werk	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.6	Maatwerkvoorzieningen WMO	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71a	Huishoudelijke hulp (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71b	Begeleiding (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71c	Dagbesteding (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.71d	Overige maatwerkarrangementen (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72a	Jeugdhulp begeleiding	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72b	Jeugdhulp behandeling	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72c	Jeugdhulp dagbesteding	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.72d	Jeugdhulp zonder verblijf overig	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73a	Pleegzorg	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73b	Gezinsgericht	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.73c	Jeugdhulp met verblijf overig	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74a	Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74b	Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.74c	Gesloten plaatsing	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.81a	Beschermd wonen (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.81b	Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.82a	Jeugdbescherming	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
6.82b	Jeugdreclassering	100%	1	Vitaal en sociaal Breda

7.0 Volksgezondheid en milieu

7.1	Volksgezondheid	100%	1	Vitaal en sociaal Breda
7.2	Riolering	100%	4	Basis op orde in Breda
7.3	Afval	100%	4	Basis op orde in Breda
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	100%	4	Basis op orde in Breda

8.0 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1	Ruimtelijke ordening	53%	2	Ondernemend Breda
		46%	3	Duurzaam wonen in Breda
8.3	Wonen en bouwen	100%	3	Duurzaam wonen in Breda

BEGROTING 2025

KLIMAATBEGROTING

Klimaatbegroting Breda 2025 -2028

1. INLEIDING

De gemeente wil in 2044 klimaatneutraal zijn, 6 jaar eerder dan de landelijke doelstelling. Ons klimaatbeleid richt zich op een CO₂-reductie van 55% in 2030 ten opzichte van 1990. We liggen daarvoor keurig op koers: tot nu toe zijn de emissies lager dan de prognoses voor 2025. Na 2030 verwachten we echter een stabilisatie van de emissies door het aanhoudende gasverbruik. De overgang naar duurzame alternatieven kost tijd en er is nog onvoldoende concreet landelijk, regionaal en lokaal beleid om het gasverbruik verder te verminderen. Om ons streefdoel voor 2044 te halen, moeten we de overgang van gas naar duurzame energie versnellen. Daarvoor pakken we uitdagingen proactief aan. Denk aan: netcongestie, de afhankelijkheid van subsidies, de beperkte beschikbaarheid van technische vakmensen en de maatschappelijke acceptatie.

Tot 2030 richten we ons op energie-efficiëntie en woningisolatie, met initiatieven voor het verduurzamen van woningen en werkplekken en de overgang van fossiele brandstoffen naar hernieuwbare energiebronnen. De gemeente streeft naar brede betrokkenheid bij inwoners, maatschappelijke instellingen en ondernemers, met aandacht voor energiearmoede en lokale initiatieven, terwijl technologische en maatschappelijke uitdagingen worden aangepakt.

Deze klimaatbegroting is een uitwerking van ons Klimaatplan. Daarin beschrijven we als eerste de ontwikkelingen rondom onze hoofddoelstellingen en bijbehorende integrale aanpak. Vervolgens geven we een doorkijk naar de maatregelen en middelen voor de periode 2025-2028.

De klimaatbegroting is onderverdeeld in 6 thema's:

- energiearchitectuur
- gebouwde omgeving
- werklocaties
- schone mobiliteit
- duurzame overheid
- natuurherstel en landbouw

2. KLIMAAT HOOFDDOELSTELLING

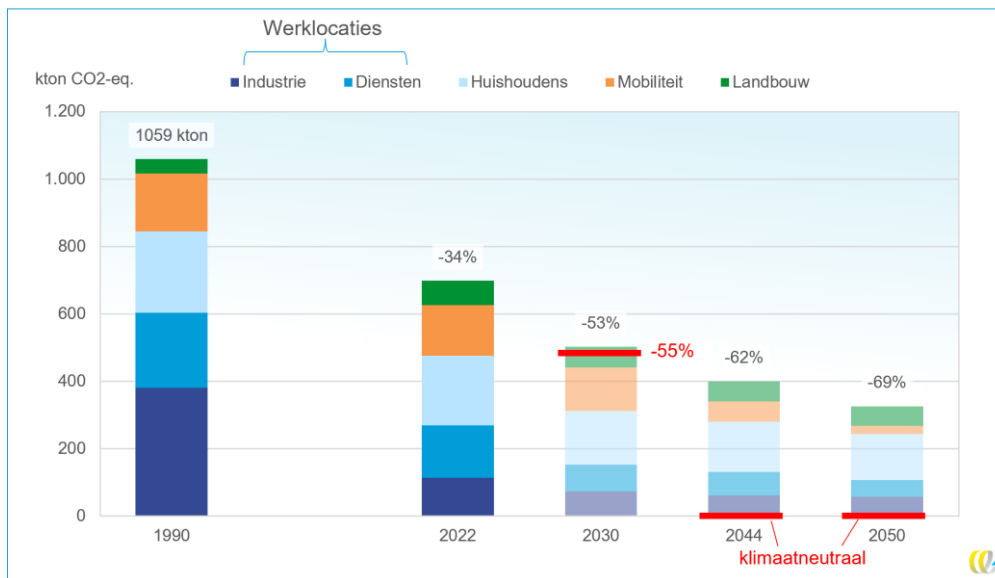
Breda wil in 2044 klimaatneutraal zijn, 6 jaar eerder dan de landelijke doelstelling. Om dat voor elkaar te krijgen, zetten we een geïntegreerde aanpak in, die de overgang naar duurzame energiebronnen, energie-efficiëntie en maatschappelijke betrokkenheid combineert. Deze Klimaatbegroting is een uitwerking daarvan voor de periode 2025-2028.

2.1 Klimaatneutraal in 2044

De gemeente Breda heeft besloten dat zij vanaf 2044 klimaatneutraal wil zijn en geen aardgas meer wil verbruiken. In 2030 willen we al een vermindering hebben bereikt van 55% van onze CO₂-uitstoot, vergeleken met 1990. Dit is in lijn met de landelijke doelstellingen. Deze relatieve vermindering maakt het mogelijk om de vooruitgang te meten en de vergelijking te maken met de nationale doelstellingen. Belangrijke indicatoren, zoals de absolute CO₂-reductie in kiloton (kton) en de relatieve procentuele reductie, helpen ons om de voortgang te monitoren.

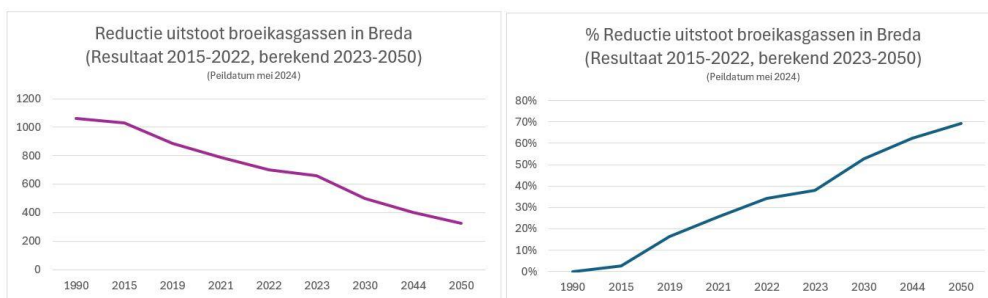
2.2 Inzichten

In onderstaande figuur ziet u het verloop van de uitstoot van broeikasgas binnen de gemeente Breda voor de 4 inhoudelijke thema's. We streven naar een structurele daling binnen al deze thema's richting 2044. De thema's Energiearchitectuur en Duurzame overheid zijn ondersteunend aan deze 4 thema's.

Broeikasgasemissies in de gemeente Breda in 1990, 2022, 2030, 2044 en 2050. Mobiliteit is exclusief snelwegen en landbouw exclusief natuurherstel.

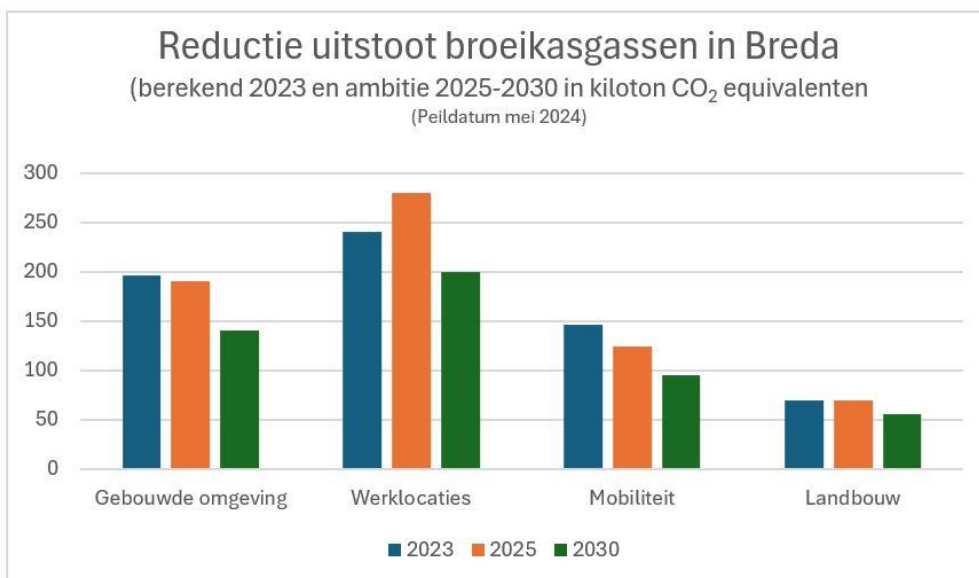
In onderstaande grafieken ziet u de (verwachte) vermindering van de uitstoot van broeikasgassen. Daarbij is 1990 het referentiejaar. Bij 2022 zijn de meest recente werkelijke waarden opgenomen. De waarden voor het tussenjaar 2030 en het doeljaar 2044 zijn berekend op basis van de huidige en verwachte maatregelen.

Absolute CO₂-reductie in kiloton (kt)

de relatieve procentuele reductie. Peildatum mei 2024

In 2025 hebben we een tussendoel afgesproken van 664 kiloton CO₂-equivalenten. Deze waarde is een optelsom van de 4 thema's. De oranje balk geeft de streefwaarde per thema weer voor 2025.

2.3 Monitoring en bijsturen

De gemeenteraad blijft via de reguliere P&C-cyclus op de hoogte van de voortgang van de financiën, de activiteiten en de resultaten. De auditcommissie van de gemeenteraad is bezig om de indicatoren op het gebied van klimaat en duurzaamheid verder te verbeteren. De aanpassingen die hieruit voortkomen, worden verwerkt in de volgende Klimaatbegroting (of eerder, als de gemeenteraad dat besluit).

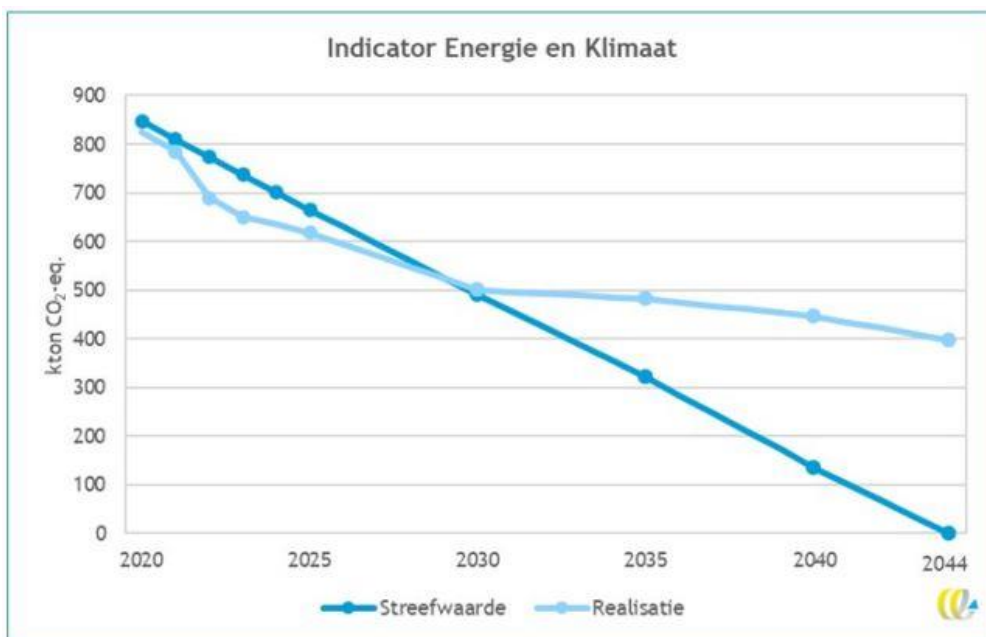
2.4 Doorkijk naar 2030 en 2044

Breda boekt continu vooruitgang in haar doelstellingen om in 2044 klimaatneutraal te zijn. Onze inspanningen hebben positieve consequenties voor de milieu- en energie-efficiëntie, en leiden tot kostenbesparingen en een betere levenskwaliteit voor onze inwoners.

Ondanks deze positieve ontwikkelingen zien we ook bedreigingen, zoals de afhankelijkheid van subsidies en leningen, de transportschaarste op het elektriciteitsnet, de krapte op de arbeidsmarkt en het behouden van brede maatschappelijke acceptatie. De complexiteit van de energietransitie en de coördinatie met diverse stakeholders zijn flinke uitdagingen. Een proactieve aanpak blijft daarom belangrijk.

De ambitie is dat de totale uitstoot in Breda eind 2025 is gedaald naar 664 kiloton CO₂-equivalenten. De totale emissies voor Breda lagen in 2022^[1] op 689 kiloton CO₂-equivalenten en in 2023 op (berekend) 652 kiloton CO₂-equivalenten. Daarmee is de totale emissiereductie in 2023 hoger dan de berekende waarde voor 2025. Deze daling komt vooral door de aanzienlijk hogere autonome ontwikkeling (waaronder landelijk beleid).

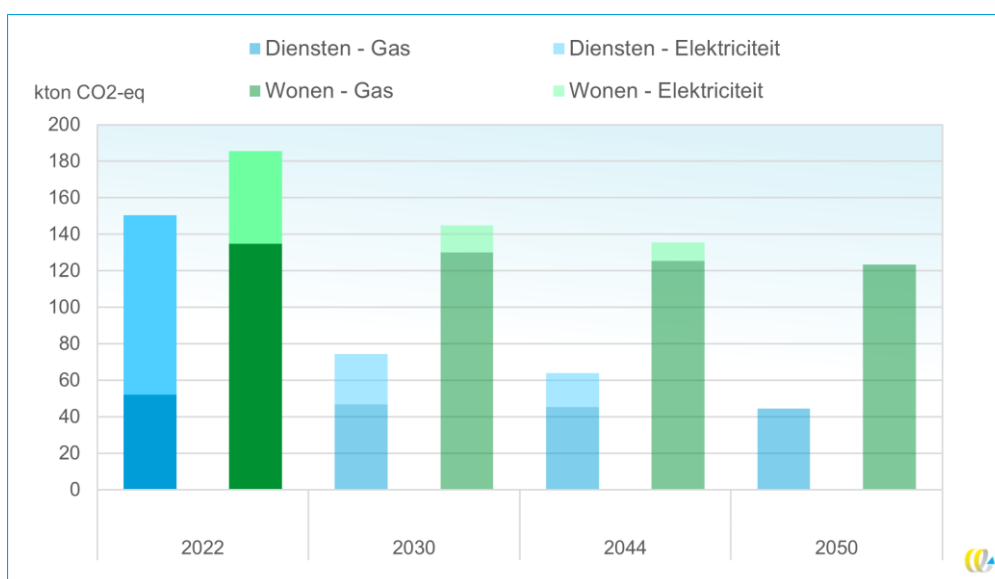
[1] berekening door CE Delft

Indicator energie en klimaat streefwaarde en realisatie in de toekomst (exclusief snelwegen en opname CO₂ door nieuwe natuur, inclusief niet-energetische emissies en overige broeikasgassen).

Bovenstaande figuur laat de streefwaarden en de realisatie zien op basis van prognoses. Tot en met 2030 liggen we goed op koers met onze streefdoelen. Na 2030 is er een trendbreuk te zien en stabiliseren de emissies, terwijl die in hetzelfde tempo zouden moeten dalen naar 0 in 2044. Deze trendbreuk wordt veroorzaakt door de onzekere alternatieven voor het gasverbruik. Landelijk is afgesproken dat de productie van elektriciteit in 2035 volledig duurzaam moet zijn. Voor het gasverbruik is zo'n afspraak er niet, mede doordat er onvoldoende duurzame gassen geproduceerd kunnen worden.

Het aandeel gas dat leidt tot CO₂-emissies, blijft nagenoeg gelijk (zie onderstaande figuur). Bij woningen (en op werklocaties) nemen de emissies na 2030 maar beperkt af, doordat er nog weinig concreet landelijk en lokaal beleid is om de uitstoot uit gasverbruik te verminderen. Het verder verminderen van het gasverbruik door bijvoorbeeld te isoleren is dus cruciaal om in 2044 klimaatneutraal te kunnen worden. We zien impact als hele wijken van het gas af gaan. Dat is echter niet van de ene op de andere dag geregeld, maar duurt al gauw 8 tot 10 jaar vanaf het moment van besluitvorming door de gemeente. Wijken kunnen bovendien niet allemaal tegelijk worden aangepakt, onder meer door de beperkte beschikbaarheid van technische vakmensen.

CO₂-emissies door gas- en elektriciteitsverbruik in de sector wonen en diensten (deze valt onder de sector werklocaties). In deze figuur zijn de emissies door warmteverbruik niet meegenomen.

3. INTEGRALE AANPAK

3.1 Ontwikkelingen in de periode 2020-2024

De afgelopen jaren heeft de gemeente belangrijke stappen gezet richting een duurzamer klimaatbeleid. Tussen 2020 en 2024 hebben we ons beleid verder versterkt, om in 2044 volledig klimaatneutraal te kunnen zijn. Dit betekent dat de uitstoot van broeikasgassen wordt verminderd of gecompenseerd. Daarbij richt de gemeente zich op een lager energieverbruik en het bevorderen van het gebruik van duurzame energiebronnen door inwoners en bedrijven. We stimuleren het verduurzamen van woningen en werkplekken en ondersteunen de ontwikkeling van een sterk lokaal energiesysteem. Ook stimuleren we schone mobiliteit door meer laadpalen voor elektrische voertuigen te plaatsen en door duurzaam transport te bevorderen. Daarnaast zijn natuurherstel en biodiversiteit belangrijke speerpunten, waarbij we onder andere meer bomen planten en kwetsbare soorten beschermen.

De overgang naar dit duurzamere beleid laat duidelijk zien hoe een transitie werkt, met ingrijpende en stapsgewijze veranderingen in systemen en structuren. Innovatie speelt hierin een grote rol, waarbij we traditionele werkwijzen vervangen door nieuwe, experimentele benaderingen. De betrokkenheid van verschillende belanghebbenden is essentieel om voldoende draagvlak te creëren voor succes. Deze transitie richt zich op de lange termijn, met duidelijke doelen en een flexibel beleid dat zich aanpast aan veranderende omstandigheden, zoals stijgende energieprijzen en druk op het elektriciteitsnet.

3.2 Samenwerking en betrokkenheid

De energietransitie is een complex proces dat samenwerking tussen diverse partijen vereist. Samen streven we naar klimaatneutraliteit in 2044, waarbij we uitdagingen gezamenlijk aanpakken, zoals netcongestie en het opleiden van gekwalificeerd personeel. Heldere regels en een goede coördinatie en samenwerking zijn essentieel. Dit is de rol van de belangrijkste stakeholders voor de gemeente Breda:

- **Bedrijven** produceren op een duurzame manier en bevorderen energie-efficiëntie via innovatie, terwijl lokale systemen inspelen op de toenemende complexiteit van duurzame energie.
- **Netbeheerders** investeren in het elektriciteitsnet om netcongestie te voorkomen.
- **Projectontwikkelaars en energieleveranciers** investeren in hernieuwbare energie en helpen klanten om energie te besparen.
- **Inwoners** gaan duurzamer leven en verbeteren hun woningen.
- **Maatschappelijke instellingen** als scholen en ziekenhuizen gaan verduurzamen en vergroten het bewustzijn.
- **Het onderwijs** zorgt voor opgeleid personeel en stimuleert innovatie.
- **De provincie** coördineert regionale energieplannen en ondersteunt gemeenten.
- **De RES-regio West-Brabant** ontwikkelt regionale energiestrategieën.
- **De Rijksoverheid** biedt regels en financiële ondersteuning voor duurzame energieprojecten.

3.3 De rol en positie van de gemeente Breda

Om de klimaat- en duurzaamheidsdoelen te bereiken, werkt de gemeente samen met meerdere overheidsniveaus. We hebben daarbij een sleutelrol vanwege de nauwe band met onze inwoners en ondernemers, waardoor we maatwerk kunnen leveren. We integreren energie- en klimaatprojecten in de ruimtelijke ordening, investeren in duurzame projecten en stimuleren innovaties via subsidies. Ook organiseren we informatieavonden om inwoners te betrekken. De gemeente verduurzaamt ook haar eigen gebouwen en voertuigen. We leiden de warmtetransitie in de gebouwde omgeving en zetten in op duurzamere mobiliteit door het autoverkeer te verminderen, door te investeren in fietspaden, openbaar vervoer en deelmobiliteit en door een zero emissiezone in te stellen. Deze maatregelen verlagen de CO₂-uitstoot en verbeteren de leefbaarheid.

3.4 Verbondenheid met het Rijk

De gemeente Breda speelt een essentiële rol bij het halen van de nationale klimaatdoelen. Samenwerking met het Rijk is daarbij cruciaal. Nieuwe taken, zoals het integraal programmeren van het energiesysteem, het warmtevraagstuk (inclusief een publiek warmtebedrijf),

soortenbescherming en het mee oplossen van netcongestie, vereisen aanpassingen in de inrichting en bekostiging van het uitvoeringsprogramma. Ook bestaande taken hebben zich sinds 2020 ontwikkeld, zoals de wijkgerichte aanpak om aardgasvrij te worden, de actualisatie van het warmteprogramma, de laadinfrastructuur en het inpassen van warmtenetten in de infrastructuur. Het ROB-rapport 'Onderzoek kosten decentrale uitvoering van het klimaat- en energiebeleid' van februari 2024 komt ook tot deze inzichten en vertaalt die naar extra benodigde middelen met een bijbehorend advies aan het Rijk. Tot nu toe is nog onduidelijk of de gemeenten dit extra geld ontvangen.

Het Rijk biedt financiële middelen, zoals CDOKE-gelden, VHF-gelden en andere SPUK-uitkeringen. Door samenwerking en innovatieve benaderingen kunnen we onze ambitie realiseren en de stad beschermen tegen klimaatverandering. Voor grootschalige projecten zijn aparte vormen van financiering noodzakelijk. We streven als gemeente naar hogere klimaatambities dan het Rijk. Om die te kunnen halen, moeten we zelf extra middelen inbrengen, mogelijk via Europese of provinciale subsidies.

3.5 Kadernota 2024

De gemeente is proactief bij het aanpakken van klimaatverandering. We zetten stappen om de stad aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Inwoners, instellingen en ondernemers zien de noodzaak om Breda duurzamer te maken. De ambities voor natuurontwikkeling en klimaat blijven sterk, maar uitdagingen als arbeidsmarktkrapte en energienetschaarste vragen om nationale aandacht. Deze uitdagingen maken het moeilijker om onze doelstelling voor 2044 te bereiken. Vanuit de kadernota 2024 zijn de onderstaande kaders meegegeven voor de begroting 2025:

- **Nationale klimaatdoelstelling:** arbeidsmarktkrapte, netschaarste, onzekerheid rond warmtenetbronnen en energiewetgeving belemmeren de voortgang. We inventariseren de noodzakelijke stappen voor de korte termijn en stellen activiteiten waar nodig uit. Zo verschuift de focus binnen de gebiedsgerichte aanpak van aardgasvrij naar aardgasvrij-ready vanwege de onduidelijkheid rondom duurzame alternatieven.
- **Prioriteiten stellen in gebiedsontwikkelingen:** de 4 grote gebiedsontwikkelingen in Breda zijn cruciaal voor duurzame groei. Door beperkte middelen en capaciteit moeten we prioriteiten stellen en gezamenlijk actie ondernemen met de provincie en de Rijksoverheid.
- **Taakstelling:** er is een jaarlijkse taakstelling van € 650.000 voor de uitvoering van het Klimaatplan. Die wordt veroorzaakt door de teruglopende inkomsten vanuit het Rijk.

4. MAATREGELN VANUIT DE 6 THEMA'S

De gemeente Breda wil in 2044 klimaatneutraal zijn en geen broeikasgassen meer uitstoten. Energie besparen is een kernpunt van ons beleid, vooral in de periode tot 2030. Energiebesparing en woningisolatie zijn cruciaal voor de overstap naar duurzame warmtebronnen. We voeren diverse initiatieven uit om het energieverbruik te verminderen en richten ons in het bijzonder op woningisolatie. Het energiesysteem verandert van centrale naar meer decentrale opwekking, waarbij fossiele energiebronnen worden vervangen door hernieuwbare energie. Deze verandering brengt technologische, juridische, economische en maatschappelijke uitdagingen met zich mee en vraagt om de herziening van publieke waarden.

We streven er als gemeente naar om alle inwoners en ondernemers te betrekken bij de energietransitie. Belangrijk hierbij is de bestrijding van energiearmoede via subsidies en advies aan huishoudens en bedrijven. De gemeente versterkt lokale initiatieven, zoals energiegemeenschappen, kringlooplandbouw en ambachtscentra, om een beter vestigingsklimaat te creëren. Daarnaast zetten we in op schone lucht door het vervoer en de bouwsector te verduurzamen en door de biodiversiteit te verbeteren via een sterke groenstructuur. Ook werken we aan het verminderen van kwetsbaarheden in mensen, systemen en de natuur, met aandacht voor een betrouwbaar energiesysteem en de bescherming van flora en fauna.

De klimaatbegroting is onderverdeeld in 6 thema's:

1. **Energie-architectuur:** we ontwikkelen een duurzame infrastructuur voor gas, elektriciteit en warmte om energie toegankelijk en betaalbaar te maken.
2. **Gebouwde omgeving:** we isoleren jaarlijks 4500 woningen om tegen 2044 alle woningen te verduurzamen en 20.000 woningen vóór 2030 aardgasvrij ready te maken.

3. **Werklocaties:** we verduurzamen utiliteitsgebouwen en gemeentelijk vastgoed, waarbij we ons richten op energiebesparing, eigen opwekking en aardgasvrije oplossingen, ondersteund door energieplannen voor bedrijventerreinen.
4. **Schone mobiliteit:** we verschonen de mobiliteit en de mobiele werktuigen.
5. **Duurzame overheid:** we verduurzamen onze eigen bedrijfsvoering door via de CO₂-prestatieladder te meten wat onze CO₂-voetafdruk is en wat de impact is van onze inkoop en de keten.
6. **Natuurherstel en landbouw:** we herstellen natuurwaarden, leggen extra bos en struweel aan en ontwikkelen de ecologische groenstructuur. Daarmee voldoen we ook aan de Europese natuur- en waterdoelen (zoals Natura 2000 en de Kaderrichtlijn Water).

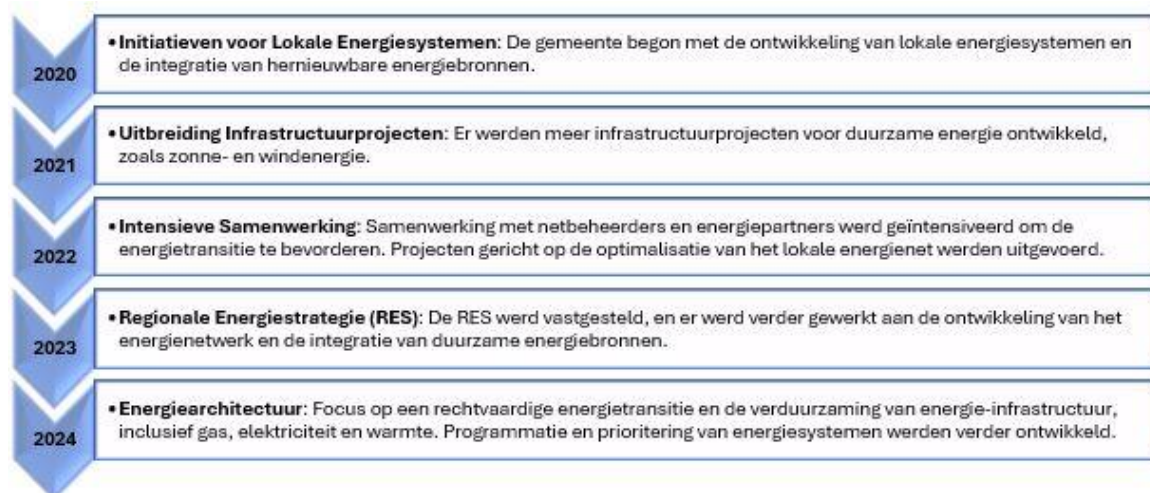
Hieronder zetten we de activiteiten voor 2025 per thema uiteen, met een financiële onderbouwing binnen de verschillende begrotingsprogramma's. Programma 3 omvat Energie-architectuur, Gebouwde omgeving, Schone mobiliteit, Werklocaties en Natuurherstel en landbouw. Duurzame overheid valt onder programma 5. In het volgende hoofdstuk geven we per thema een toelichting op de gemeentelijke activiteiten in 2025.

4.1 Energie-architectuur: naar een rechtvaardige transitie

Het thema Energie-architectuur vormt de basis voor alle andere thema's en richt zich op het energiesysteem van de toekomst. Daarbij veranderen we de infrastructuur om duurzame bronnen te kunnen gebruiken via netwerken voor de opslag en het transport van gas, elektriciteit en warmte. De gemeente streeft naar een rechtvaardige energietransitie, waarbij duurzame energie toegankelijk en betaalbaar blijft voor iedereen. Door deze focus op een inclusieve energietransitie en een robuuste infrastructuur ontstaat een veerkrachtig en duurzaam energiesysteem.

4.1.1 Ontwikkelingen vanaf 2020

Breda heeft flinke stappen gezet richting een duurzamer energiesysteem. De afgelopen periode hebben we de basis gelegd voor een robuuster lokaal energienetwerk. Ook hebben we de capaciteit voor duurzame energieopwekking verhoogd en gezorgd voor een efficiëntere coördinatie in de energietransitie. De verbeterde regionale samenwerking en strategische planning dragen bij aan de stabiliteit van het systeem.

4.1.2 Maatregelen voor 2025

De impact van de netcongestie is naar verwachting aanzienlijk. Bedrijven die zich in onze gemeente willen vestigen, uitbreiden of verduurzamen, moeten langdurig wachten op een elektriciteitsaansluiting. Bovendien wordt ook de bouw van nieuwe woningen hierdoor beïnvloed. Hoewel woningen nog wel kunnen worden aangesloten, geldt dit niet voor essentiële voorzieningen, zoals supermarkten, scholen en zorgcentra. Daarnaast kan de grootschalige verduurzaming van collectieve complexen, zoals appartementengebouwen of projecten van woningcorporaties, worden gehinderd door netcongestie. Dit alles heeft een directe invloed op het vestigingsklimaat en de toekomstbestendigheid van Breda. Als gemeente bekijken we samen met onze partners in de stad hoe we het elektriciteitsnet efficiënter kunnen benutten. We willen op het bestaande elektriciteitsnet meer ruimte creëren, zodat bedrijven en voorzieningen alsnog kunnen worden aangesloten. Deze maatregelen zullen de netcongestie echter niet oplossen. We zetten ons in om

structurele oplossingen te vinden en de toekomstige betrouwbaarheid en capaciteit van ons elektriciteitsnet te waarborgen.

Voor 2025 en de jaren erna richt Breda zich op een sterker lokaal energiesysteem door samen te werken met netbeheerders, andere overheden en ontwikkelaars:

- We ontwikkelen gemeentelijk beleid en bepalen ons standpunt rondom nieuwe wetgeving, technieken, en economische modellen voor het nieuwe energiesysteem.
- We werken een strategie uit voor het regionale en gemeentelijke energiesysteem van de toekomst. Dat doen we als voorbereiding op de aangepaste Transitievisie Warmte, waarover de gemeenteraad naar verwachting in 2026 een besluit neemt. In deze warmtestudie worden eind 2024 de beschikbare warmtebronnen (lokaal en regionaal) in beeld gebracht. De Transitievisie Warmte geeft inzicht in het verdelingsvraagstuk en maakt keuzes voor warmteoplossingen.
- Energieplanologie:
 - We programmeren en stellen prioriteiten, waarbij we onze ambities naast de investeringsplannen van de netbeheerders leggen. Dit doen we aan de Energietafel in Breda, in afstemming met de regio en de provincie. In het provinciaal meerjareninvesteringsprogramma Energie en Klimaat (PMIEK) komen deze ontwikkelingen samen.
 - We maken een ontwerpschets van het energiesysteem van de toekomst. Daarbij beginnen we met elektriciteit. We werken daarbij nauw samen met de netbeheerder en bekijken daarbij alle andere thema's die invloed hebben op de ondergrond.
 - We stellen de Regionale Energiestrategie 2.0 vast, waarin we het regionale energiesysteem van de toekomst schetsen.
 - Met concrete projecten op bedrijventerrein Steenakker en aan de Frankenthalerstraat werken we aan een gebiedsgerichte aanpak. Daarin stemmen we het aanbod en de afname van energie zo veel mogelijk gelijktijdig met elkaar af. Daardoor is het mogelijk om tot semi-autonome energiesystemen te komen, waardoor we slimmer en efficiënter gebruikmaken van het huidige energienet.

4.2 Gebouwde omgeving

Dit thema richt zich op de verduurzaming van alle 88.000 huizen en appartementen in de stad. Daarbij gaat het dus om particulieren (koopwoningen), verenigingen van eigenaren (VVE's), sociale verhuur en particuliere verhuur.

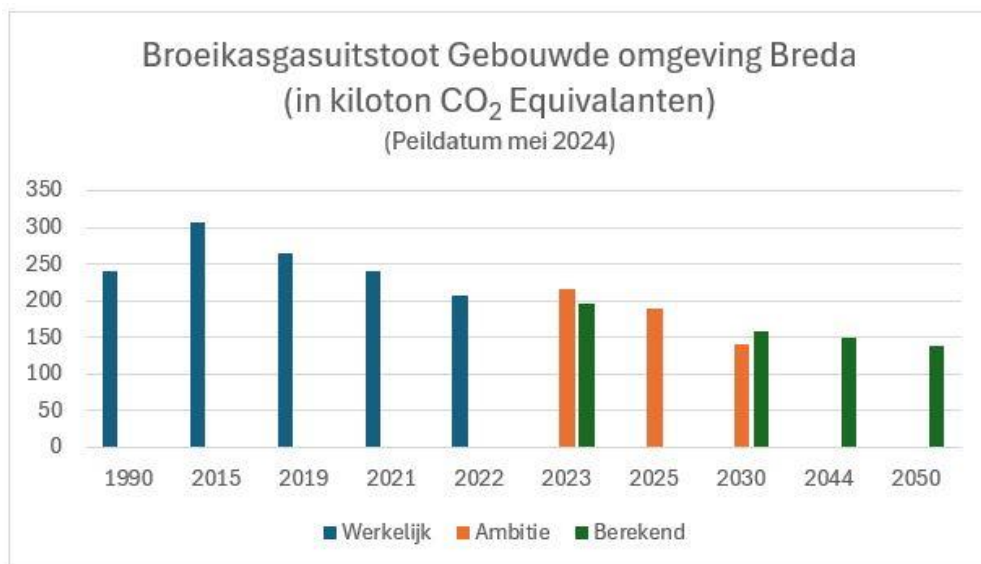
4.2.1 Ontwikkelingen vanaf 2020

Breda heeft de afgelopen jaren mooie stappen gezet bij het isoleren van woningen en bij het verduurzamen van gebouwen, ondersteund door subsidies en leningen. De transitie naar een duurzame gebouwde omgeving vraagt om de betrokkenheid en inzet van verschillende partijen, waaronder inwoners, maatschappelijke instellingen, vastgoedeigenaren, woningbouwcorporaties, bedrijven, energieleveranciers, banken en de gemeente. Wij nemen als gemeente de rol van regisseur en facilitator in de lokale energietransitie op ons.

De stapsgewijze implementatie van maatregelen op het gebied van energie-efficiëntie heeft geleid tot een duurzame transitie, met brede maatschappelijke betrokkenheid en meetbare voordelen voor het milieu én voor onze inwoners. Voortdurende inzet en samenwerking zijn essentieel om deze positieve ontwikkelingen te handhaven en uit te breiden.

In onderstaande grafiek ziet u de verdeling van de uitstoot, met daarbij de ambitie voor 2025 en de berekende prognose voor 2023, 2030, 2044 en 2050. De daling van de uitstoot vanuit het elektriciteitsverbruik is een gevolg van de toename van de hoeveelheid duurzame elektriciteit.

De emissies zijn in 2021 tov 1990 ongeveer hetzelfde gebleven. Mogelijke verklaringen zijn:

- De woningvoorraad in de gemeente Breda is met ongeveer 60% gegroeid in 2021 tov 1990.
- De emissiefactor van elektriciteit is in 2021 t.o.v. 1990 bijna 40% lager. Dus, ook al is het energieverbruik wellicht toegenomen per huishouden en zijn er meer huishoudens, kan het zijn dat de uitstoot van het elektriciteitsverbruik ongeveer hetzelfde is gebleven.

4.2.2 Maatregelen voor 2025

Voor 2025 versterken we onze gebiedsgerichte en gemeentebrede aanpak. Dit doen we door:

1. Een gebiedsgerichte aanpak

Onze oorspronkelijke strategie was om tot en met 2030 elk jaar met een aantal nieuwe wijkenergieplannen te starten op basis van de 12 verkenningsgebieden uit de Transitievisie Warmte. Ook daarbij geldt dat externe factoren (zoals netcongestie en de Wet natuurbescherming) ons tempo beïnvloeden. Verder zijn we afhankelijk van voldoende arbeidskrachten en partijen om onze ambities te halen. Daarnaast hebben we te maken met bezuinigingen vanuit het Rijk. Daardoor moeten we onze planning aanpassen. Ook willen we beter inspelen op initiatieven vanuit de stad en de geleerde lessen in de

praktijk brengen. Dat betekent dat we na 2030 fors moeten versnellen om de doelstellingen te halen. Daarvoor maken we de komende jaren een plan.

We gaan door met de 5 wijkenergieplannen die al zijn opgestart (4 wijkenergieplannen en 1 bewonersinitiatief). Zolang er nog geen duidelijkheid is over de toekomstige warmtebron, richten we ons op aardgasvrij-ready. Aanvullend kijken we naar plekken waar een concrete aanleiding of een concreet initiatief is richting aardgasvrij-ready. Dit kan een project van een woningcorporatie zijn, een bewonersinitiatief of bijvoorbeeld een integraal wijkplan. Hierdoor kunnen we inspelen op plekken met energie en motivatie vanuit bewoners of andere partijen, wat eerder leidt tot een succesvolle aanpak en een vliegwieleffect.

In 2025 werken we aan de volgende gebiedsgerichte aanpakken:

- voortzetten van 4 wijkenergieplannen
- opstarten van 1 nieuw wijkenergieplan
- uitvoeren van 3 gespikkeld-bezit-projecten, samen met woningbouwcorporaties
- ondersteunen van minimaal 3 buurtinitiatieven, waaronder Prinsenbeek

2. Een gemeentebrede aanpak

We willen bewoners, instellingen en bedrijven zo goed mogelijk faciliteren. Samen met partners informeren, inspireren en faciliteren we hen. Waar dat kan en nodig is, springen we financieel bij. Ook in 2025 richten we ons op het verder versterken van duurzaamheidsinitiatieven met een focus op isolatie en ventilatie, het aardgasvrij(-ready) maken van woningen, de inzet van financiële instrumenten en het vergroten van bewustwording en actiebereidheid onder huiseigenaren. Als woningen beter geïsoleerd zijn, blijft de energierekening zo laag mogelijk en is er in de toekomst minder energie nodig.

In 2025 werken we aan de volgende gemeentebrede aanpakken:

- Isolatie:
 - In de 1e helft van 2025 voeren we het Isolatieprogramma uit.
 - We ontvangen een gebiedsbrede vergunning in het kader van ons soortenmanagementplan en treffen maatregelen. Daarmee behouden en versterken we de biodiversiteit, beschermen we kwetsbare soorten en faciliteren we tegelijkertijd de mogelijkheid om woningen te blijven isoleren.
- We informeren en stimuleren gemeentebreed:
 - We geven voorlichting aan inwoners over de verduurzaming van woningen. Dat doen we digitaal (EnergieLoket) en via gesprekken (Greenhopper, spreekuren in de wijk en op boerderij Wolfslaar).
 - We zorgen voor bewustwording en ondersteuning bij kleine isolatiemaatregelen voor inwoners met een smalle beurs via de EnergieBespaarCoaches.
- We voeren financiële instrumenten uit:
 - We gaan door met de uitrol van VHF 1 in Doorbos-Linie en de Hoge Vucht voor grondgebonden woningen en 3 VVE's.
 - We implementeren de deelprojecten van VHF 2 in Tuinzigt, Brabantpark en Prinsenbeek.
 - We gaan door met de regeling Toekomstbestendig Wonen.
 - We zetten het Klimaatfonds voort in gewijzigde vorm.
- We ondersteunen specifieke doelgroepen:
 - We stimuleren en activeren VVE's op weg naar de verduurzaming van hun gebouwen.
 - We zetten een stimuleringsprogramma op voor particuliere verhuur.
 - We organiseren activiteiten rondom natuurlijke verduurzamingsmomenten, zoals een verhuizing of verbouwing.
 - We informeren eigenaren over het verduurzamen van woningen met een monumentenstatus en zetten hen tot actie aan.
 - We ondersteunen eigenaren en huurders met een smalle beurs en/of risico op energiearmoede.

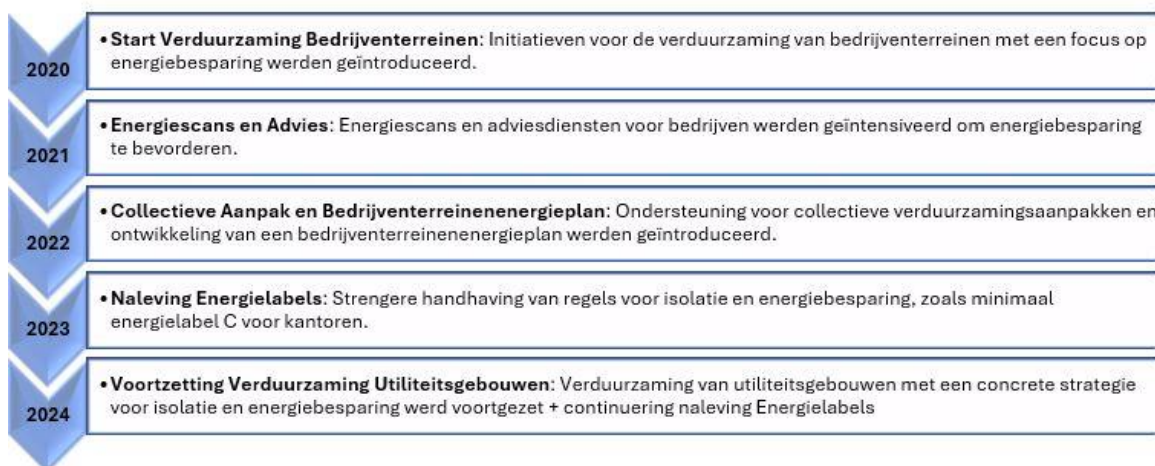
We zetten de gebiedsgerichte aanpak en de gemeentebrede aanpak ook de komende jaren voort.

4.3 Werklocaties

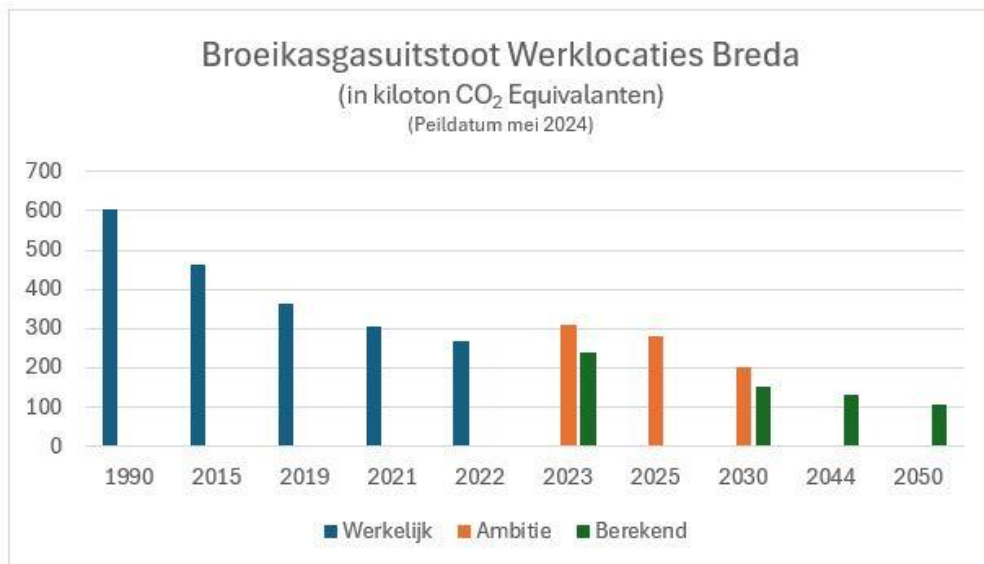
Dit thema richt zich op de verduurzaming van utiliteitsgebouwen op bedrijventerreinen, kantoorlocaties en verspreide bedrijfsgebouwen, inclusief gemeentelijk vastgoed. Onze strategie richt zich op energiebesparing, eigen energieopwekking, opslag, emissieloze voertuigen en aardgasvrij verwarmen en koelen. Een energieplan voor bedrijventerreinen maakt de resultaten concreet, met een betrouwbaar lokaal energiesysteem als cruciaal element voor een goed vestigingsklimaat.

4.3.1 Ontwikkelingen vanaf 2020

De (Rijks)overheid heeft diverse regels opgesteld om de duurzaamheidsdoelen op werklocaties te behalen. De verantwoordelijkheid voor de energietransitie ligt grotendeels bij de bedrijven en instellingen, maar ook de gemeente heeft een verantwoordelijkheid om dit proces in goede banen te leiden. Sinds 2020 heeft de verbeterde energie-efficiëntie geleid tot lagere operationele kosten voor bedrijven. Bedrijven kregen meer inzicht in hun energieverbruik, wat leidde tot lagere energiekosten en een lagere CO₂-uitstoot. De samenwerking tussen bedrijven verbeterde, wat een meer gecoördineerde aanpak van energie-efficiëntie op bedrijventerreinen mogelijk maakte. De beperkte capaciteit op het elektriciteitsnet vormt zowel een belemmering als drijfveer voor de verduurzaming van bestaande gebouwen, processen, wagenparken en nieuwbouw op bestaande en nieuwe werklocaties. Energiebesparing en slim (collectief) omgaan met de beschikbare netcapaciteit is nodig om ruimte te maken voor de (stijgende) vraag naar elektriciteit. De gemeente heeft een faciliterende rol in de energietransitie op werklocaties, organiseert het toezicht op de regelgeving en is incidenteel (proces)trekker van projecten.

In onderstaande grafiek staat de verdeling van de uitstoot, met daarbij de ambitie voor 2025 en de berekende prognose voor 2023, 2030, 2044 en 2050. Sinds 1990 zien we vooral een sterke daling in de industrie. Dat komt met name doordat vanaf die tijd grote industriële bedrijven uit Breda zijn vertrokken, zoals de Machinefabriek Breda in 1993, Drie Hoefijzers/Oranjeboom in 2004, CSM in 2008 en De Faam in 2013. Tussen 2021 en 2022 is er ook een afname zichtbaar, die vooral is veroorzaakt door landelijke ontwikkelingen, zoals de daling van de emissiefactor van elektriciteit. Een verdere afname wordt mede veroorzaakt door de label C-verplichting voor kantoorpanden.

4.3.2 Maatregelen voor 2025

Voor 2025 richten we ons op het versterken van de energietransitie voor werklocaties. Daarvoor werken we samen met netbeheerders, het bedrijfsleven, brancheorganisaties, andere overheden en ontwikkelaars. We nemen daarvoor de volgende maatregelen:

1. We zorgen voor een optimale dienstverlening aan bedrijventerreinen en kantoorlocaties en zorgen voor voorlichting, ondersteuning (onder andere met energiescans), data en regelgeving op het gebied van de energietransitie.
2. We voeren enkele gebiedsgerichte (proef)projecten uit. Daarmee streven we naar energiebesparing bij grootverbruikers en innovatie bij bedrijven op het gebied van de energietransitie. We starten met de Energiehub Steenakker, realiseren de Energiehub Frankenthalerstraat en omgeving en starten energiehub in 3 nieuwe gebieden.
3. We stellen een aanpak op de energietransitie voor instellingen en bedrijven in de wijken, zoals horeca, retail en maatschappelijk vastgoed (onderwijs, cultuur en zorg).
4. We voeren onze wettelijke taken uit als toezichthouder binnen de energietransitie.

De uitvoering van deze activiteiten gaat ook na 2025 verder.

4.4 Schone mobiliteit

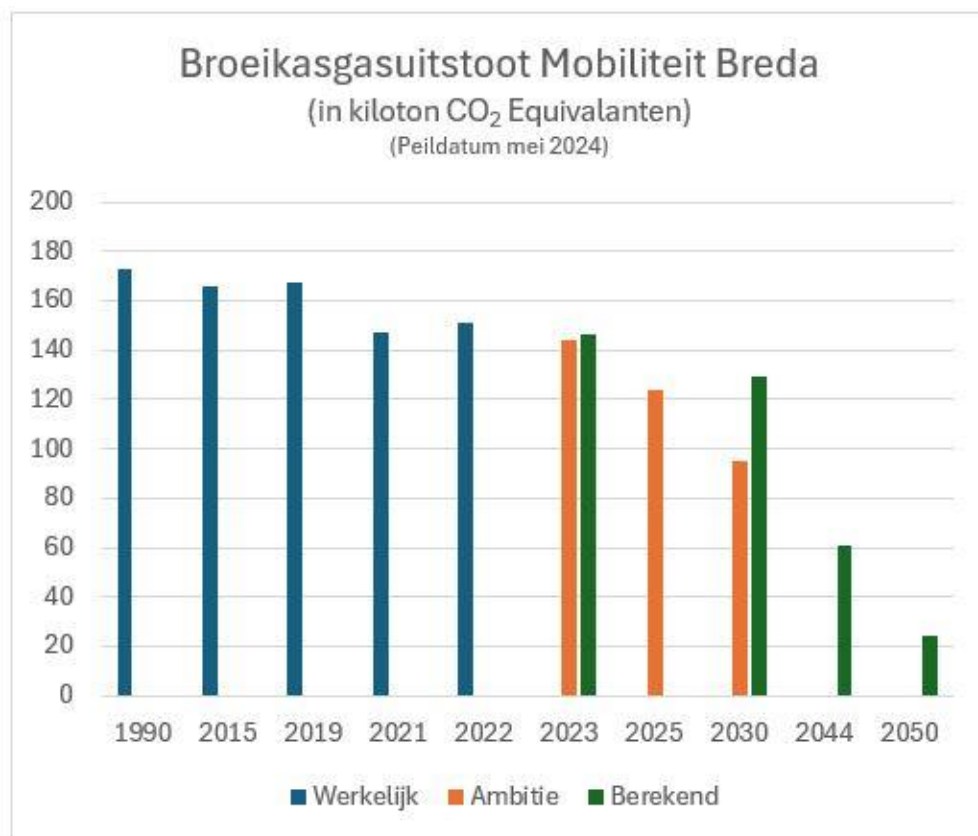
Binnen dit thema kijken we naar het verkeer en vervoer op de Bredase wegen en het gebruik van mobiele werktuigen. De klimaatbegroting richt zich vooral op het verschonen van vervoersmiddelen. Andere verduurzamingsactiviteiten en de verandering van vervoerswijze vallen buiten de klimaatbegroting en worden via de reguliere begroting uitgevoerd.

4.4.1 Ontwikkelingen in de periode 2020-2024

Door de mobiliteitsmaatregelen is het aantal laadpunten in Breda de afgelopen jaren forse toegenomen. Daardoor is de hoeveelheid schadelijke uitstoot verminderd. Met de introductie van deelscooters is het aantal duurzame mobiliteitsopties toegenomen. Ook hebben we ons flink ingezet om het gebruik van de fiets te stimuleren. De afname van de uitstoot van CO₂ binnen het thema Verkeer en Vervoer is echter beperkt, doordat de mobiliteit weliswaar schoner is geworden, maar ook is gegroeid. We moeten ons dus voortdurend blijven inzetten om deze positieve trends te handhaven en verder te versterken.

2020	Uitrol openbare Laadpalen: De gemeente stimuleert en faciliteert de installatie van openbare elektrische laadpalen in Breda. Door het open marktmodel in combinatie met provinciale aanbesteding groeit het aantal laadpalen in Breda.
2021	Stimuleren Deelscooters Breda: Breda is voorloper in Nederland in de introductie van elektrische deelscooters.
2022	Grip krijgen op de groei: De uitrol van laadpalen en introductie van de deelscooters verloopt goed. Het is tijd om grip te krijgen op de groei zodat gewenste ontwikkelingen verder worden gestimuleerd en ongewenste worden voorkomen.
2023	Aanvullende maatregelen duurzame mobiliteit: onderzocht is welke maatregelen voor de toekomst nodig zijn om de mobiliteit verder te verduurzamen. Ook is in de nieuwe provinciale concessie van het openbaar (bus)vervoer opgenomen dat het busvervoer elektrisch wordt.
2024	Aanvullende maatregelen duurzame mobiliteit: De invoering van een zero emissiezone in het centrum wordt verder voorbereid, voor deelscooters wordt een vergunningstelsel opgezet en er wordt gewerkt aan een sloopregeling voor oude, vervuilende brommers.

In onderstaande grafiek staat de verdeling van de uitstoot in 2015 en 2019, met daarbij de ambitie voor 2025 en 2030. Bij mobiliteit is geen daling zichtbaar. Het effect van schonere en elektrische auto's is vrijwel net zo groot als de toename van het verkeer in de stad, waardoor de emissies gelijk blijven. Richting 2030 verwachten we wel een omslag, doordat de effecten van de landelijke en Europese afspraken over elektrische voertuigen steeds groter worden.

In de sector mobiliteit en transport is vooral een autonome ontwikkeling zichtbaar. Toch kan de gemeente ook hier meer invloed uitoefenen door (meer) concreet beleid vast te stellen. We zijn bezig met het formuleren van beleidsmaatregelen, bijvoorbeeld voor de zero emissiezone(s). Door de maatregelen voor mobiliteit verder uit te werken en uit te voeren, kunnen we onze uitstoot verder verlagen.

4.4.2 Maatregelen voor 2025

In 2025 nemen we maatregelen die effect hebben op vlakken waarvoor (nog) geen landelijk beleid is. We gaan verder met de voorbereiding van een zero emissiezone in het centrum. Daarnaast vergroten we het aanbod van deelmobiliteit. Ook willen we mobiele werktuigen verder verschonen.

Tot slot blijven we de aanleg van laadpalen faciliteren en stellen we een laadvisie op. Daardoor hebben we ook in de nabije toekomst een goed beleid voor de laadpalen in Breda.

1. We gaan door met de aanleg van laadpalen.
2. We stellen een Bredase laadvisie op.
3. We stimuleren deelmobiliteit door samen te werken met marktpartijen en door voorlichting te geven aan inwoners en bedrijven.
4. We nemen een aankondigingsbesluit over de zero emissiezone in de binnenstad.
5. We zetten de eerste stappen in de verduurzaming van mobiele werktuigen.

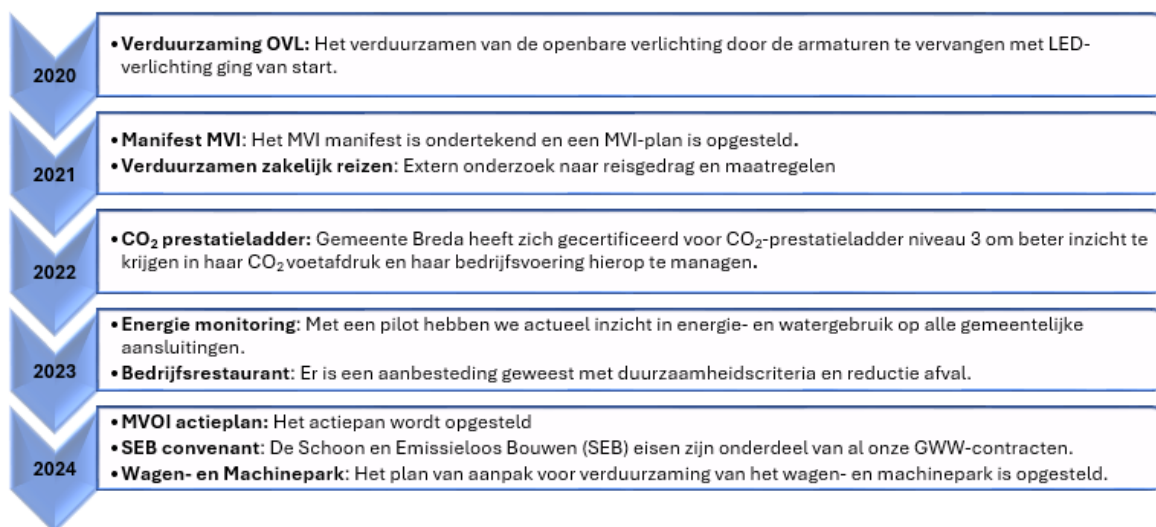
4.5 Duurzame overheid

Binnen dit thema richten we ons op de verduurzaming van de gemeentelijke bedrijfsvoering. Daarbij gaat het om maatschappelijk vastgoed, openbare voorzieningen en onze eigen mobiliteit. We gebruiken de CO₂-voetafdruk als rekenmethode om onze impact op het klimaat inzichtelijk te maken. Om de CO₂-voetafdruk (scope 1 en 2) in kaart te brengen, gebruikt de gemeente de CO₂-prestatieladder.

We willen daarnaast de inkoop van materialen en diensten verduurzamen. Ook de impact van de keten is zichtbaar te maken in een CO₂-voetafdruk via de CO₂-prestatieladder. Door duurzame inkoop komt onze CO₂-voetafdruk op scope 3.

4.5.1 Ontwikkelingen vanaf 2020

We voeren meerdere programma's en plannen uit om onze bedrijfsvoering te verduurzamen, zoals het meerjarenplan Gemeentelijk Vastgoed, de verduurzaming van de openbare verlichting en een intern onderzoek naar ons wagenpark en zakelijk reizen. Om dit centraal te monitoren en te sturen, hebben we het CO₂-prestatieladder-managementsysteem geïntroduceerd, waar we in 2022 het certificaat voor hebben behaald. Nu de basis op orde is, kunnen we nog gericht aan de slag met duurzaamheid.

De komende jaren willen we verbreden naar scope 3. We gaan hierbij ook (een deel van) de CO₂-voetafdruk van onze contractpartners inzichtelijk maken. Samen met hen bekijken we hoe we de CO₂-voetafdruk van de hele keten kunnen verlagen.

4.5.2 Maatregelen voor 2025

We voeren projecten uit die in 2025 bijdragen aan een lagere CO₂-footprint, die past bij scope 3 van de prestatieladder. Daarvoor treffen we meerdere concrete maatregelen:

- We vergroten de bewustwording binnen onze eigen organisatie op het gebied van duurzaamheid. Dat doen we door onder meer aandacht te besteden aan afvalscheiding en duurzame mobiliteit en door ons restaurant te verduurzamen.
- We voeren het convenant Schoon en Emissieloos Bouwen uit door eisen en gunningscriteria toe te passen in alle geldende contracten.

- We zorgen voor duurzaam opdrachtgeverschap voor activiteiten in de openbare ruimte door kritisch te kijken naar de materiaal- en ontwerpkeuzes en door materiaal te hergebruiken.
- We voeren het plan van aanpak uit voor de verduurzaming van ons wagen- en machinepark.
- We doen onderzoek naar slimme openbare verlichting.
- We verduurzamen onze eigen inkopen. Dat doen we volgens het actieplan Maatschappelijk Verantwoord Inkopen, dat eind 2024 wordt vastgesteld.
- We monitoren onze prestaties via de CO₂-prestatieladder.

4.6 Natuurherstel en landbouw

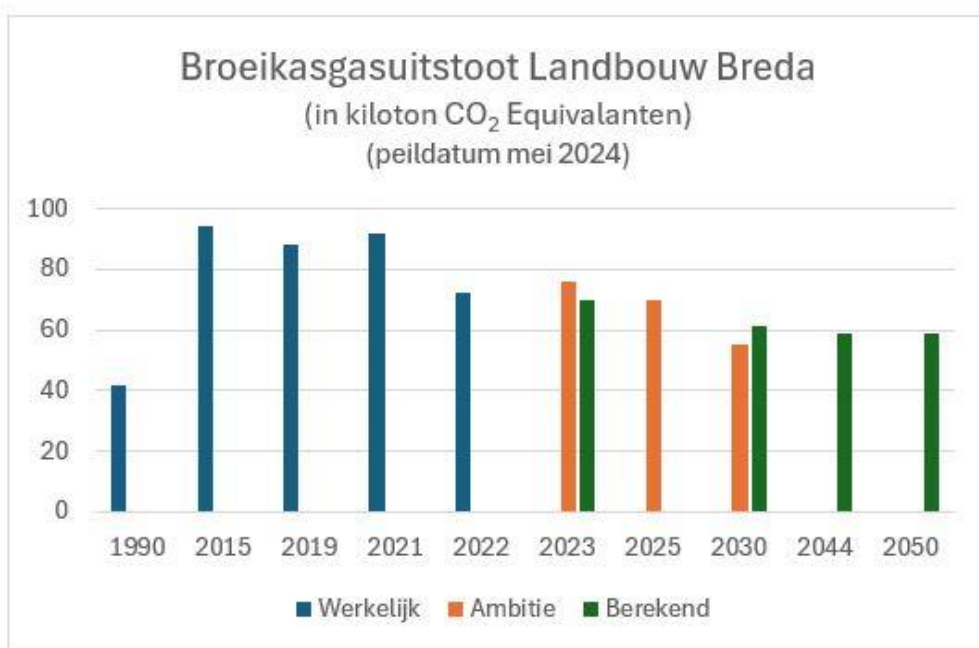
Binnen dit thema werken we aan het toekomstperspectief voor het buitengebied voor ondernemers, natuur en recreanten. We herstellen natuurwaarden door extra bos en struweel aan te planten. Door verminderde veenoxidatie neemt de uitstoot van broeikasgassen af, net als door de transitie in de landbouw. We blijven werken aan de ontwikkeling van de ecologische groenstructuur. Deze structuur bestaat uit het Natuurnetwerk met ecologische verbindingszones (EVZ) en faunapassages en is onderverdeeld in het Natuurnetwerk Nederland (voorheen de Ecologische Hoofdstructuur), het Natuurnetwerk Brabant en het gemeentelijke natuurnetwerk met een bossenstrategie (met Rijksfinanciering via de provincie). Dit alles is vastgelegd in het Groenkompas van Breda. Het Natuurnetwerk Nederland, het Natuurnetwerk Brabant en de maatregelen vanuit de Kaderrichtlijn Water moeten in 2027 klaar zijn.

4.6.1 Ontwikkelingen vanaf 2020

Dankzij duurzamere landbouwmethoden en natuurherstel is de biodiversiteit verbeterd en zien we een grote afname van de uitstoot van broeikasgassen. De ecologische balans in het stedelijk gebied en het buitengebied is versterkt. Deze langdurige verbeteringen dragen bij aan een duurzame en gezonde omgeving, waarbij de ecologische gezondheid en de klimaatdoelen worden ondersteund. We blijven ons voortdurend inzetten om deze positieve ontwikkelingen te handhaven en verder uit te bouwen.

In onderstaande grafiek staat de verdeling van de uitstoot van de landbouwsector in Breda in 2015 en 2019, met daarbij de ambitie voor 2025 en 2030. Het hoge uitstoot door aardgas komt vanuit de glastuinbouw. Voor de effecten van de verandering in landgebruik is momenteel alleen een landelijke rapportage beschikbaar.

De compensatie van de uitstoot door 130 hectare nieuw natuurgebied is nog niet bepaald. Die wordt opgenomen in een volgende klimaatbegroting.

4.6.2 Maatregelen 2025

Voor 2025 richten we ons op de aanleg van nieuwe natuur en planvoorbereidingen. Dit doen we met de volgende concrete maatregelen:

- We richten 4 al beschikbare gebieden in met nieuwe natuur binnen het Natuurnetwerk: Landgoederenzone Haagse Beemden-Zuid, Lage Vuchtpolder fase 2, een nieuw bos aan de Marellenvweg en een nieuw bos aan de Overaseweg.
- We realiseren een deel van het Levensbos, dat door inwoners en bedrijven is gefinancierd.
- We kopen nieuwe gronden aan voor de aanleg van 20 hectare nieuwe natuur als onderdeel van het Natuurnetwerk.
- We leggen de ecologische verbindingzones (EVZ's) Mark en Singels aan. Dit is een van de maatregelen om te gaan voldoen aan de KRW.
- We leggen 4 faunapassages aan. Denk aan een groenstrook over bruggen, een faunatunnel onder een weg en hekken om dieren naar de passages toe te geleiden.
- We starten we met de planvoorbereiding van het Natuurnetwerk binnen de visie Bavel.

In onderstaande tabel ziet u de verwachte aanleg van nieuwe natuur binnen de gemeente Breda (inclusief nieuwe natuur in gebiedsontwikkelingen). Het gaat hier om inschattingen.

Verwachte realisatie van nieuwe natuur per jaar	2025	2026	2027	2028
Totale ecologische groenstructuur	73	96	73	106
Natuurnetwerk (ha)	65	88	65	89
Ecologische verbindingzones (in km en ha)	3km / 8 ha	3km / 8 ha	3km / 8 ha	7 km / 17 ha

Daarnaast werken we maatregelen uit om de natuurwaarden van bestaande gebieden te vergroten:

- De gemeentelijke bomen- en bossenstrategie is erop gericht om tot 2030 circa 130 hectare nieuw bos aan te leggen. De strategie is een uitwerking van de Europese, landelijke en provinciale bossenstrategie, waarbij we rekening houden met het bestaande landschap en habitat.
- We zetten de gebiedsaanpak Ulvenhoutse Bos voort en kijken naar alle sectoren om de stikstofdepositie terug te dringen.
- We gaan aan de slag met het Natuurherstelplan, dat eind 2024 wordt opgeleverd.
- We stimuleren ook anderen om de natuur en biodiversiteit op hun terrein te versterken. Zo doen we mee met de subsidieregeling Erven Plus, die deelnemers werft en subsidie verstrekt om in het buitengebied op eigen erf maatregelen te nemen die de biodiversiteit versterken. Met de Stila-subsidie ondersteunen we boeren om de biodiversiteit te vergroten, bijvoorbeeld door bloemenstroken, kruidenrijk grasland, houtwallen, bomenstructuren en ecologisch ingerichte oevers van watergangen in te richten op agrarische percelen.
- We gaan met de glastuinbouwsector in gesprek over kansen voor duurzame energie in samenhang met de energiebehoefte voor nieuwe of bestaande woonwijken. Dat doen we op basis van de Warmtebronnenstudie, die eind 2024 wordt afgerond.
- We zetten de eerste stappen om samen met de sector te komen tot een transitie in de landbouw op basis van het Brabantse programma.

5. RISICO'S

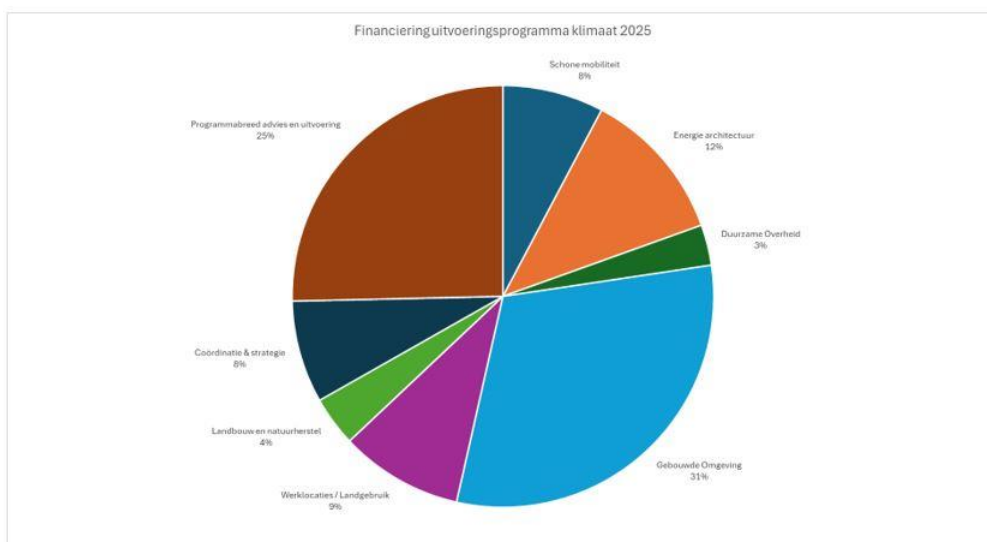
Om van Breda een duurzame en bestendige stad te maken, werken we met veel partners samen. Onze voortgang is daardoor mede van die partners afhankelijk. Ook andere ontwikkelingen kunnen een forse impact hebben op het programma. Denk aan de oorlog in Oekraïne en het effect daarvan op de energieprijzen, of de beperkte capaciteit op het elektriciteitsnet. Daarnaast worden we in onze plannen belemmerd door de huidige krapte op de arbeidsmarkt, de onzekerheid van bronnen voor het warmtenet en de onduidelijkheid rondom de energiewetgeving. Daarom stellen we de aanpak in dit programma regelmatig bij op basis van de actualiteit. We hebben de planning van de aargasvrije aanpak bijvoorbeeld bijgesteld. Ook moeten we vanwege netschaarste een integrale afweging maken voor vraag en aanbod van energie. Netschaarste is van invloed op alle aspecten van ons Klimaatplan en heeft daarmee invloed op de haalbaarheid van de doelstellingen.

Ook bij de aanleg van het Natuurnetwerk kunnen onvoorziene knelpunten optreden. Deze maatregelen maken deel uit van het programma voor de Europese Kaderrichtlijn Water, dat eind 2027 klaar moet zijn. Als we deze eindtermijn niet halen, kan dat juridische gevolgen hebben voor ontwikkelingen in de stad, zoals de recreatievaart en de woningbouw.

De aanpak van de huidige en toekomstige uitdagingen op het gebied van klimaat en energie vraagt om een grondige analyse van de bijbehorende risico's. Deze kunnen worden ingedeeld in meerdere categorieën, variërend van technische en infrastructuurrisico's tot financiële, economische en personele risico's. Daarnaast spelen er sociale risico's en risico's op het gebied van beleid, regelgeving en samenwerking.

Al deze factoren bemoeilijken het behalen van onze doelstelling voor 2044. Om deze uiteenlopende risico's effectief te beheren, is een geïntegreerde en proactieve benadering nodig. We kunnen deze uitdagingen alleen het hoofd bieden als we strategisch samenwerken, onszelf voortdurend aanpassen aan veranderende omstandigheden en met innovatieve oplossingen komen. Het is cruciaal dat we alert blijven en flexibel inspelen op nieuwe ontwikkelingen om de ambities van ons klimaatbeleid waar te maken en de duurzaamheid van onze gemeenschap te waarborgen.

6. OVERZICHT MIDDELEN

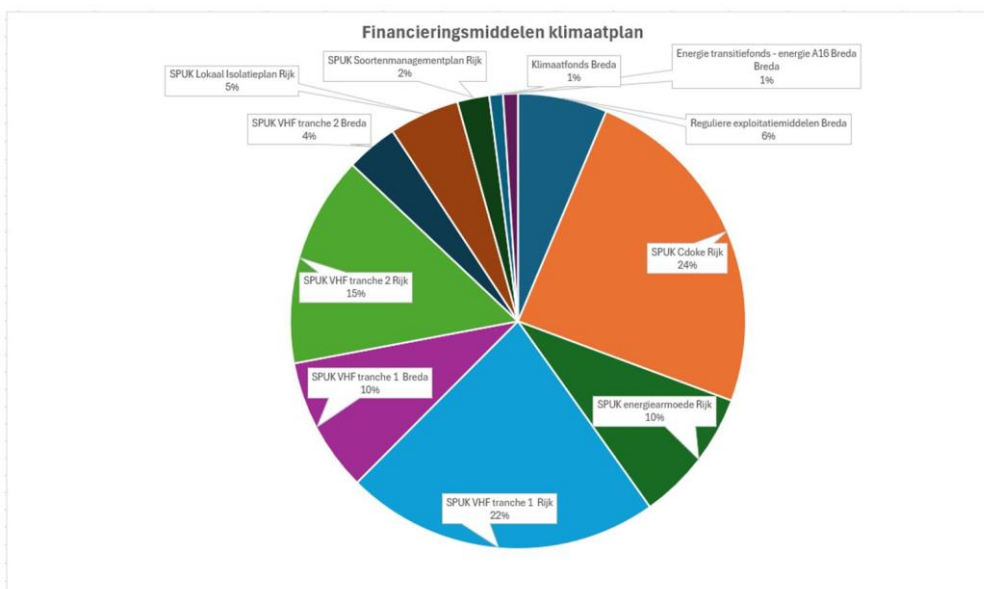
De afgelopen periode zijn er middelen beschikbaar gekomen voor verschillende doelgroepen en onderwerpen binnen de thema's. Onderstaande tabel geeft een overzicht van de beschikbare middelen per thema en per doelgroep voor 2025 en de periode 2026-2028. Bij de bedragen voor de periode 2026-2028 gaat het om een indicatie, omdat we nu nog niet weten wat de extra inzet vanuit de gemeente en het Rijk zal zijn.

Beschikbare middelen	Eigen of externe financiering	2024	2025	2026	2027	2028	totaal 2025 tm 2028
Reguliere exploitatiemiddelen	Breda	1.905.480	1.642.223	992.223	992.223	992.223	4.618.892
SPUK Cdoke	Rijk	6.743.413	3.465.020	3.258.593	3.258.593	3.258.593	13.240.799
SPUK Cdoke 2024 > 2025 (max. 3 jaren overboeken)	Rijk	-2.832.016	2.832.016				
Totaal		5.816.877	7.939.259	4.250.816	4.250.816	4.250.816	20.691.707
SPUK energiearmoede	Rijk	2.712.011	2.461.109				2.461.109
SPUK volkshuisvestingsfonds							
tranche 1	Rijk	7.933.333	5.775.000	2.310.000	2.310.000	1.847.222	12.242.222
	Breda	3.400.000	2.475.000	990.000	990.000	791.667	5.246.667
tranche 2	Rijk	1.382.485	3.887.808	2.772.000	2.464.000	2.464.000	11.587.808
	Breda	550.000	950.000	500.000	500.000	500.000	2.450.000
SPUK lokaal Isolatieplan	Rijk	50.000	1.294.000	2.146.586			3.440.586
SPUK Soortenmanagementplan	Rijk	-	587.000				587.000
Klimaatfonds /Reserve, 11.455.000 basisbedrag ultimo 2023	Breda	1.425.864	270.864	270.864	270.864	270.864	1.083.456
Energie transitiefonds - energie A16 Breda	Breda	-	250.000	250.000	250.000	250.000	1.000.000
Totale beschikbare middelen tbv ambities klimaat		23.270.569	25.890.040	13.490.266	11.035.680	10.374.569	60.790.555

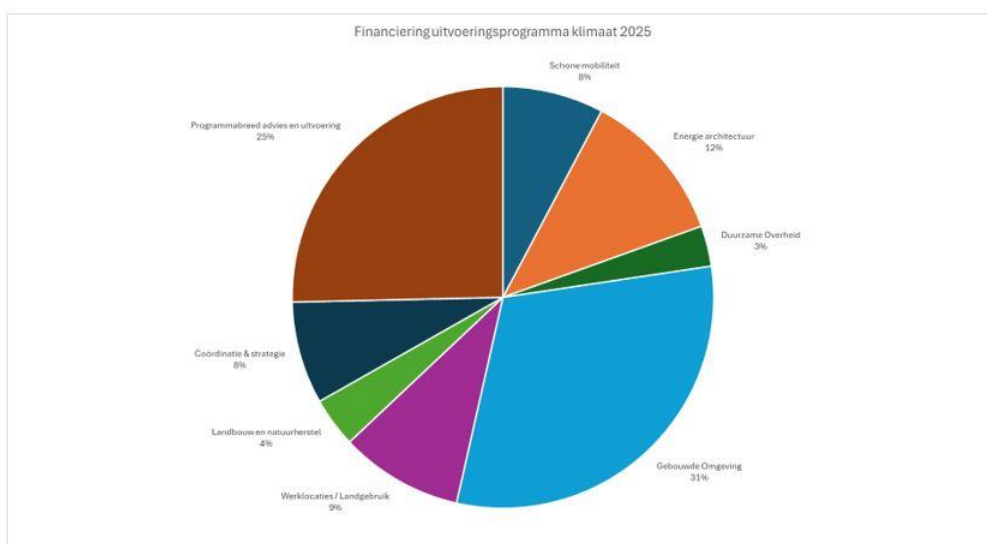
Bovenstaand overzicht gaat over ons exploitatiebudget voor het uitvoeringsprogramma Klimaat. Daarbij hebben we een splitsing aangebracht tussen de Bredase gelden en de Rijksgelden. Vanaf 2025 worden inkomsten verwacht vanuit de nieuwe windmolens langs de A16. Deze middelen worden in een apart fonds beheerd, waarvan de regels voor besteding van de middelen nog uitgewerkt moeten worden. De verdeling van het werkbudget 2025 (inclusief SPUK CDOKE exclusief overige SPUK uitkeringen) totaal circa € 7,9 miljoen is per onderdeel weergegeven in bovenstaande figuur.

Verder valt op dat de gelden van het werkbudget grotendeels vanuit het Rijk afkomstig zijn. De Bredase middelen zijn de afgelopen jaren gedaald. In deze begroting is de jaarlijkse taakstelling van € 650.000 vanaf 2026 al meegenomen. (Voor 2025 gaat het om € 400.000.)

De CDOKE-middelen vanuit het Rijk zijn structureel toegezegd. Dat hebben we ook zo verwerkt in deze begroting. Deze middelen hebben we echter pas ontvangen tot 2025. Indexatie en extra taken zijn ook niet in deze middelen meegenomen. Dat is opgenomen als risico.

In onderstaande figuur ziet u de verdeling per onderdeel van het werkbudget voor 2025 (exclusief SPUK-uitkeringen). In totaal gaat het om circa € 5,8 miljoen. Bij 'Programmabreed advies en uitvoering' zijn de kosten en uren begroot van de medewerkers die programmabreed werken, zoals de afdelingen ICT en Data, Juridische Zaken, Inkoop, Communicatie, Financiën en HR.

Daarnaast hebben we middelen gereserveerd in het Strategisch Investeringsplan:

Bedragen x € 1.000

	2025	2026	2027	2028
Natuurnetwerk: Realisatie Ecologische hoofdstructuur	1.926			
Natuurnetwerk: Biodiversiteit- Ecologische groenstructuur - natuurnetwerk	5.871	5.807	5.808	5.050
Biodiversiteit - ecologische groenstructuur - verbindingzones	500	500	500	1.100
EVZ Mark, Aa of Weerjens en Singels	1.000	6.000	3.500	5.561
Laadpalen Chassépark	150			
Soortenmanagementplan	400			

Colofon

PROCLAIMER

De Gemeente Breda is verantwoordelijk voor de gemeentelijk inhoud van dit boekwerk/website, en doet er alles aan om het boekwerk/website actueel en correct te houden. Toegankelijkheid en gebruikersvriendelijkheid zijn hierbij van belang. Mocht u toch informatie treffen die niet correct is of heeft u suggesties of opmerkingen, dan vernemen wij dit graag van u via hetgeldvanbreda@breda.nl.

AUTEURSRECHT

De Gemeente Breda bezit het auteursrecht op alle gemeentelijke informatie die via www.hetgeldvanbreda.nl toegankelijk is. Dit geldt ook voor beeldmerken, logo's en fotomateriaal. Het is niet toegestaan deze informatie zonder schriftelijke toestemming vanuit commercieel oogpunt te verspreiden of kopiëren. Via www.breda.nl/contact kunt u informatie opvragen over het gebruik van het materiaal.

LINKS NAAR ANDERE WEBSITES

Om het u makkelijk te maken, kunt u via deze website ook websites bezoeken die niet door de Gemeente Breda worden geëxploiteerd. De Gemeente Breda heeft geen zeggenschap over deze websites en is niet verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

Uitgave:	Gemeente Breda
Tekstbewerking:	Gemeente Breda
Foto's:	
* Kaft boekwerk:	Floris Oosterveld i.o.v. Breda Marketing
* Inleiding website:	Floris Oosterveld i.o.v. Breda Marketing
* Vitaal en Sociaal Breda	Gemeente Breda
* Ondernemend Breda	Floris Oosterveld i.o.v. Breda Marketing
* Duurzaam wonen	Gemeente Breda
* Basis op Orde	Jimke Joling
* Organisatie en financiën	Gemeente Breda
* Paragrafen	VisitBrabant
* Bijlagen	Gemeente Breda
* Klimaatbegroting	Gemeente Breda
Vormgeving:	Gemeente Breda
Website gemeente:	www.breda.nl
Mailadres:	gemeentebreda@breda.nl
Telefoon:	14076
Postadres:	Postbus 90.156 4800 RH Breda
Nummer KvK:	20169706

**GEMEENTE
BREDA**